

استفتاءات مسائل مستحدثه

فقيه اہل بیت و مرجع عالیقدر
حضرت آیت اللہ سید محمد امین «مدظلہ»

فقیه اہل بیت و مرجع عالیقدر
حضرت آیت اللہ سید محمد امین
«مدظلہ»

مرکز پخش

دفتر حضرت آیت اللہ امین

تهران: تهرانپارس، فلکھ اول، مسجد خاتم الانبیا (ص)
شماره تماس با دفتر جهت پاسخگویی به مسائل شرعی
تهران: ۰۲۱ ۷۷۸۶۵۵۶۴ - ۰۹۱۲۳۵۱۹۴۲۷

عل به رساله استفتائات اینجانب مجزی
و مبرء ذمه خواهد بود. انشاء الله تعالى

سید محمد امین

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على سيدنا و نبينا ابى القاسم
محمد، و على اهل بيته الائمة المعصومين لاسيما بقية الله فى الارضين

«ان البيان بيانان: بيان اللسان و بيان البنان»

«بيان اللسان تدرسه الاعوام و بيان الاقلام باق على مر الايام»

«مجمع البيان ۳۳۲/۵»

بيان دو قسم است: بيانى كه توسط زبان و به صورت گفتارى انجام مى گيرد و بيانى كه
توسط قلم و به صورت نوشتارى تحقق مى يابد. بيان گفتارى با گذشت سال ها فراموش مى شود،
ولى بيان نوشتارى در بستر زمان ماندگار است.

رجوع به خبره و كارشناس در هر موردى پيش از اين كه دستور شرع باشد حكم عقلى و بناء

عقلائى است. قرآن مجيد مى فرمايد: «فاسألوا اهل الذكر ان كنتم لاتعلمون.»

اگر نمى دانيد از آنان كه مى دانند بپرسيد.

از این روی هر مسلمان باید مسائلی که برایش پیش می‌آید و حکم شرعی آن را نمی‌داند از فقیه سؤال کند و در مسائل مستحدثه به او رجوع نماید. همان‌گونه که در توقیع شریف از حضرت حجت روحی فداه آمده است:

«اما الحوادث الواقعة فارجعوا فيها الى رواة احاديثنا، فانهم حجتى عليكم و أنا حجة الله عليهم»
در رخدادهای تازه به عالمان دینی و فقهاء اهل بیت مراجعه کنید. زیرا آنان حجت من بر شما هستند و من حجت خدا بر ایشان می‌باشم. بر این اساس مسائل گوناگون که در ابواب مختلف از محضر شریف حضرت آیت‌الله امین خراسانی مدظله به صورت شفاهی یا کتبی در طول پنج سال اخیر از (۱۳۸۶-۱۳۹۰) سؤال شده و ایشان پاسخ گفته‌اند در این مجموعه گردآوری شد و در دسترس علاقمندان قرار گرفت.

ناشر: دفتر استفتائات

سالروز شهادت امام جعفر صادق علیه‌السلام

۲۵ شوال ۱۴۳۲ - دوم مهرماه ۱۳۹۰

بسم الله الرحمن الرحيم

س ۱: دختر و پسری می‌خواهند با هم ازدواج کنند، در حالی که پدر بزرگ مادری پسر این دختر را در خردسالی برای یکی دو ساعت به عقد خود درآورد. تا با مادر او محرم شود، آیا ازدواج این دختر و پسر با هم صحیح است؟

ج: بر مبنای عدم اشتراط قابلیت استمتاع در مدت مقرر در صحت متعه، جد مادری آن پسر به مادر متعه محرم می‌شود و ازدواج دختر و پسر در فرض سؤال حرام است. زیرا زن جد پدری یا مادری حکم زن پدر را دارد و فرقی بین منکوحه پدر به ازدواج دائم یا موقت نیست.

آیه «لا تنکحوا ما نکح اباؤکم» مورد سؤال را شامل می‌شود.

س ۲: آیا کفاره سید را می‌توان به سید داد مانند فطریه؟

ج: کفاره حکم صدقه دارد و مطلقاً به سید نمی‌رسد.

س ۳: آیا ابتلاء به بیماری ایدز موجب فسخ نکاح است؟

ج: هر بیماری از جمله ایدز که مانع آمیزش یا موجب اختلال رابطه زناشویی و انتقال بیماری در اثر آمیزش باشد، موجب فسخ است.

س ۴: فرد خنثی از چه زمان مکلف است نماز بخواند و روزه بگیرد؟

ج: اگر موی خشن زیر شکم روپیده باشد مکلف است. در غیر این صورت اتمام پانزده سال

را باید سن تکلیف قرار داد.

س ۵: اگر کسی یقین دارد چیز نجس با بدنش اصابت کرده، ولی نداند به کدام جزء بدن تماس داشته است، نسبت به تطهیر بدن چه تکلیفی دارد؟

ج: باید تمام بدن را بشوید، در این جا حکم شک مقدم بر یقین است.

س ۶: مردی زنش فوت شده، تجدید فراش کرده، از همسر اول دو دختر دارد که دختر بزرگتر ازدواج کرده و صاحب دختر شده، اکنون دختر کوچکتر می خواهد ازدواج کند، آیا برای این که داماد بر زن دوم محرم شود می تواند قبل از ازدواج با دختر کوچکتر، دختر دختر بزرگتر را صیغه کند؟

ج: ازدواج داماد آینده و دختر کوچکتر با دختر بزرگتر موجب محرمیت شوهر خواهر بر خواهر زن در فرض مذکور می شود، ولی موجب محرمیت نسبت به همسر دوم نیست.

س ۷: تولید انسان از طریق شبیه سازی از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

ج: شبیه سازی انسان فی حد نفسه اشکال ندارد. چنانچه از نظر علمی آثار مثبتی داشته باشد و برای ساخت اندامها و پیوند به انسان و حفظ جان ضروری باشد جایز، بلکه در مواردی واجب است. ولی در صورت ترتب مفاسد اخلاقی و اجتماعی جایز نیست. در صورت پیدایش انسانی از این طریق، از نظر ترتب احکام شرع مانند صحت نکاح و طلاق و معاملات و عبادات تفاوتی با انسان عادی ندارد مگر در خصوص ارث که به لحاظ انتفاء خویشاوندی نه او از کسی ارث می برد و نه کسی از او ارث می برد، بلکه ارث او به حاکم شرع اختصاص خواهد یافت.

س ۸: اگر شوهری همسر خود را پیش از این که با او نزدیکی کند، در مقابل بذل مهر طلاق دهد، چند روز بعد زن مهر خود را مطالبه کند، آیا رجوع به مهر موجب حق رجوع مرد می شود؟

ج: خیر، در فرض مذکور پس از بذل و طلاق، زن حق رجوع به بذل ندارد. و در صورت رجوع به بذل حق رجوع مرد ثابت نیست. زیرا حق رجوع مقید به ایام عده است و در فرض مسأله عده منتفی است. در صورت پشیمانی و تمایل می توانند به عقد جدید زندگی زناشویی خود را از اول شروع کنند.

س ۹: اگر کسی موی سر خود را بکند، آیا پیاز مو نجس است به طوری که اگر در ظرف آب یا غذا بیفتد قابل استفاده نباشد؟

ج: خیر، نجس نیست.

س ۱۰: آیا زن‌هایی که صیغه می‌شوند، برای ازدواج موقت با مرد دیگر باید عده نگه دارند؟
ج: در صورت نزدیکی و یائسه نبودن، عده دارند و عده آنها در صورتی که عادت ماهیانه دارند دو حیض، و اگر ندارند ۴۵ روز است و پیش از اتمام عده، ازدواج آن‌ها به صورت دائم یا موقت صحیح نیست.

س ۱۱: مردی زنش را طلاق خلعی داده است. پس از یکی دو هفته مرد به زن رجوع کرده بدون این که زن به بذل خود رجوع کرده باشد. الان چند سال است با هم زندگی می‌کنند و صاحب فرزند شده‌اند حالا حکم را فهمیده‌اند، تکلیف آن دو و فرزند چیست؟

ج: صحت ادامه زناشویی منوط به عقد جدید است و در حال حاضر باید از هم جدا شوند و نگاه محرمانه به یکدیگر نداشته باشند. فرزند ولد شبهه و حلال‌زاده است.

س ۱۲: پدری دختری دارد که دچار معلولیت ذهنی و جسمی است، مادرش سال‌ها پیش زندگی را ترک کرده و بچه‌های دیگر ازدواج کرده‌اند. او به تنهایی در خانه از این دختر پرستاری می‌کند. حالا دختر بزرگ شده (۲۰ سال دارد)، برای تعویض پوشک و تطهیر و استحکام او از نظر شرعی چه وظیفه دارد؟

ج: در صورت عدم تمکن از استخدام پرستار زن یا عسر و حرج، بدون نگاه کردن به عورت برای انجام کارهای مربوطه تماس با دستکش اشکالی ندارد.

س ۱۳: اقتداء به شخص کر و لال و کور چه حکمی دارد؟

ج: اقتداء به شخص لال صحیح نیست، ولی اقتداء به کر و کور جایز است.

س ۱۴: اگر طبق تشخیص پزشک متخصص زایمان و بارداری برای مادر خطر جانی داشته باشد، آیا در این صورت می‌توان جنین را سقط کند؟

ج: اگر حفظ جان مادر متوقف بر سقط جنین باشد، جایز است ولی کفاره ساقط نیست.
 س ۱۵: اگر کسی در کره ماه بخواهد نماز بخواند، باید به کدام طرف از جهات اربعه بایستد؟

ج: قبله کسانی که در کرات دیگر هستند، زمین است.

س ۱۶: زن و شوهری که صاحب فرزند نمی‌شوند، می‌خواهند پسر یا دختری را به عنوان فرزندخوانده از مراکز ذریبط بگیرند، آیا راهی برای محرمیت فرزندخوانده بر این زن و شوهر وجود دارد؟

ج: از دو راه محرمیت حاصل می‌شود:

الف. رضاع، به این ترتیب: اگر فرزندخوانده دختر شیرخواره باشد، شیر همسر یا مادرشوهر یا خواهرشوهر یا زن برادر شوهر را بخورد و اگر فرزندخوانده پسر شیرخوار باشد شیر همسر یا مادرزن یا خواهرزن یا زن برادر زن را بخورد.

ب. نکاح: دخترخوانده با پدر مرد و پسرخوانده با مادر زن در صورت فوت پدر زن به‌طور موقت ازدواج کند.

س ۱۷: اگر دختری یا زنی از راه نامشروع حامله شود آیا مجاز است برای حفظ آبروی خویش و خانواده خویش اقدام به سقط جنین کند؟

ج: خیر، سقط جنین حرام است و در صورت اقدام به سقط، باید دیه آن را به حاکم شرع بپردازد.

س ۱۸: زنی طلاق گرفته و پس از انقضاء عده با مرد دیگری ازدواج کرده و پس از گذشت کمتر از هفت ماه صاحب فرزند شده است. با توجه به امکان و الحاق فرزند به شوهر اول و شوهر دوم پدر این فرزند کیست؟ آیا از طریق آزمایش پزشکی این موضوع قابل اثبات است؟
 ج: با توجه به انقضاء عده الحاق به شوهر اول منتفی است مگر به نحوی اطمینان حاصل شود که حمل متعلق به شوهر اول بوده است هرچند از طریق آزمایش پزشکی باشد.

س ۱۹: امامت شخص غیرروحانی با وجود روحانی در مسجد و غیر آن چه حکمی دارد؟
ج: جایز نیست.

س ۲۰: اگر کسی بدون طی مراحل تحصیلی متعارف با پرداخت وجه یا سوءاستفاده از مناصب دولتی و موقعیت اجتماعی، موفق به اخذ مدرک تحصیلی (اصل یا جعلی) بشود و با همان مدرک اشتغال به کار کند و از مزایای آن برخوردار باشد، از نظر شرعی چه حکمی دارد؟
ج: جایز نیست و نسبت به حقوق و مزایای دریافتی ضامن است و باید برگرداند.

س ۲۱: آیا دست زدن و سوت کشیدن حرام است و آیا در مسجد و حسینیه به مناسبت جشن‌های مذهبی مثل نیمه شعبان و عید غدیر اشکال دارد؟

ج: دست زدن و سوت کشیدن فی حد نفسه حرام نیست، ولی در مراسمی که به مناسبت اعیاد دینی و موالید ائمه اطهار (ع) به ویژه در مساجد و اماکن مقدسه برگزار می‌شود باید جداً از آن خودداری شود و به گفتن تکبیر و صلوات اهتمام ورزند.

س ۲۲: اگر صورت خونی شده باشد و بخواهد با آب قلیل آن را بشوید، آیا اگر آبی که در نوبت اول به صورت می‌ریزد به لباس او ترشح کند نجس می‌شود؟

ج: اگر پس از زوال عین آب بریزد یا عین به اندازه‌ای کم باشد که با ریختن آب به کلی مستهلک شود غسل آن پاک است. مگر از مواردی باشد که برای تطهیر محل لازم است دو بار شسته شود مانند ادرار که در این صورت از غسل اول بنا بر احتیاط باید اجتناب نمود.

س ۲۳: آیا در تطهیر اشیاء سخت و نرم تفاوتی وجود دارد؟

ج: آری. فرق است بین اشیاء سخت و غیرقابل نفوذ و اشیایی که نرم است و نجاست در آن‌ها نفوذ می‌کند. اشیاء سخت پس از زوال نجاست با یک بار شستن پاک می‌شود. ولی در اشیاء نرم قابل نفوذ مانند فرش و لباس باید علاوه بر تکرار شستن با آب قلیل باید هر نوبت آن را فشار دهند تا غسل دفع شود.

س ۲۴: در گذشته که شناسنامه می‌گرفتند گاهی سن واقعی را نمی‌گفتند، الان بر حسب

شناسنامه ۵۰ ساله هستم و در سن واقعی خود شک دارم و هم‌چنان عادت می‌شوم. تکلیف من نسبت به نماز و روزه چیست؟

ج: اگر شک دارید یائسه شده‌اید و طبق عادت با اوصاف حیض خون می‌بینید باید در ایام عادت نماز و روزه را ترک کنید و بنا بگذارید که یائسه نشده‌اید.

س ۲۵: آیا افزودن مواد شوینده به صورت جامد یا مایع به آب پس از امتزاج آب را مضاف می‌کند؟

ج: تابع تشخیص عرف است. در حد متعارف موجب مضاف شدن نیست.

س ۲۶: اگر ماشینی اختراع شود که با لحاظ موازین شرعی، میت داخل دستگاه قرار بگیرد و طی سه مرحله سه نوبت تمام بدن او شست‌وشو داده شود، آیا اشکال شرعی دارد؟

ج: اشکالی ندارد. کافی است به نیت غسل میت، دکمه را فشار دهد و دستگاه را به کار اندازد. کما این که تکفین میت توسط دستگاه خودکار اگر وهن میت نباشد و جهات شرعی رعایت شود، اشکال ندارد.

س ۲۷: مفهوم اصطلاح الاحتیاط فی ترک الاحتیاط و مورد آن چیست؟

ج: گاهی احتیاط در موردی اقتضای خاصی دارد. ولی در مورد دیگر رعایت احتیاط به این است که احتیاط در مورد اول ترک شود. مثلاً در مورد تسبیحات اربعه احتیاط آن است که سه مرتبه گفته شود. ولی در صورتی که وقت نماز ضیق باشد به طوری که اگر بخواهد سه بار بگوید بخشی از نماز خارج از وقت واقع می‌شود، در این صورت احتیاط اقتضا دارد که به یک بار بسنده شود و احتیاط سه مرتبه را ترک کند. مثال دیگر: احتیاط ترک وضو به ماء مستعمل در غسل است. ولی در صورتی که غیر از آن آب دیگری در دسترس نباشد، احتیاط وضو با همان آب است. هرچند احوط جمع بین وضو و تیمم است.

س ۲۸: اگر کسی چهار روز حیض شود، بعد دو روز پاک باشد، سپس سه روز حیض شود

در آن دو روز پاکی چه وظیفه دارد؟ آیا آن را نیز باید حیض حساب کند؟

ج: نقاء متخلل بین دو حیض ملحق به حیض نیست و حکم طهر دارد. انجام عبادات مشروط به طهارت از او در آن دو روز مجزی است.

س ۲۹: خانمی عادت ماهانه‌اش پنج روز است ولی گاه عقب و جلو می‌افتد. حالا در یک ماه دو بار خون با وصف حیض دیده است، وظیفه‌اش چیست؟

ج: اگر هر نوبت بیش از سه روز بوده و بین دو نوبت حداقل ده روز فاصله شده، باید هر دو را حیض قرار دهد. اگر فاصله کمتر از ده روز باشد، آن را که موافق عدد او (پنج) است حیض قرار دهد و دیگری حکم استحاضه دارد.

اگر عادت وقتی نیز دارد، آن که در وقت عادت او قرار گرفته حیض و دیگری استحاضه است. این در صورتی است که مجموع دو نوبت و زمان انقطاع دم از ده روز بیشتر باشد، ولی اگر ده روز یا کمتر باشد هر دو را باید حیض قرار دهد.

س ۳۰: خانمی که به خاطر ندانستن حال خود باید احتیاط کند، احتیاط او چگونه است؟

ج: موارد متفاوت است. اگر مراد از احتیاط، جمع بین وظیفه حائض و مستحاضه باشد، باید آن چه بر حائض حرام است ترک کند و آن چه بر مستحاضه واجب است انجام دهد.

س ۳۱: اگر در اثناء نماز میت، میت دیگری را برای نماز جلو نمازگزار بگذارند، آیا می‌تواند به قصد هر دو بقیه تکبیرات را بگوید یا باید نماز اول را تمام کند بعد نماز دوم را بخواند. در صورت جواز تشریک بین دو میت ترتیب دعاها را بیان فرمایید.

ج: هر دو وجه صحیح است. در صورت تشریک اگر مثلاً میت دوم پس از تکبیر دوم آورده شود باید تکبیر سوم را به قصد هر دو بگوید و به قصد میت دوم شهادتین بگوید و به قصد میت اول برای مؤمنین و مؤمنات دعا کند. سپس تکبیر چهارم را بگوید و به قصد میت دوم صلوات بر پیامبر بفرستد و به قصد میت اول برایش دعا کند. با تکبیر پنجم نماز میت اول تمام می‌شود. این تکبیر، تکبیر سوم میت دوم به حساب می‌آید آن گاه باید تکبیرها و دعا‌های مربوطه بعدی را بخواند.

س ۳۲: اگر کسی در آب نهر یا رودی به قصد غسل فرو رود و بیرون آید، بعد شک کند که قصد غسل ارتماسی داشته یا غسل ترتیبی و شستن سر و گردن بوده است، آیا غسل او صحیح است؟

ج: چنانچه به قصد ترتیبی دو طرف بدن را بشوید کافی است.

س ۳۳: اگر کسی فقط یک لباس داشته باشد که فاقد شرایط لباس نمازگزار باشد، مثلاً نجس باشد یا حریر یا از مردار یا حیوان حرام گوشت باشد، تکلیف نمازش چیست؟

ج: نماز تحت هیچ شرایطی ساقط نیست و نماز او در آن لباس در فرض انحصار صحیح است، هر چند به خاطر سرما یا گرمای شدید اضطراب به پوشیدن آن پیدا نکند. بلکه اگر هیچ لباسی در اختیار نداشته باشد باید برهنه به نحو خاص نمازش را به جا آورد.

س ۳۴: اگر کسی به دعوت صاحب باغ به عنوان میهمان وارد باغ او بشود و بعد بین آنها نزاع لفظی پیش آید و میزبان به میهمان بگوید دیگر راضی نیست آن جا بماند و او را ببیند و او را از باغ خود بیرون کند، اگر میهمان یادش بیاید که نمازش را نخوانده، وقت هم تنگ است، تکلیفش چیست؟ آیا باید اول نماز بخواند و بعد بیرون برود و یا باید فوراً بیرون رود و بعداً نمازش را قضا کند؟

ج: در فرض مذکور باید در حال خروج از باغ مشغول نماز خواندن بشود و کوتاهترین راه را برای خارج شدن از ملک انتخاب کند و در صورت امکان جهت قبله را رعایت نماید و بنا بر احتیاط قضای آن را نیز به جا آورد.

س ۳۵: اگر کسی آب به اندازه کافی برای شستن تمام اعضای وضو نداشته باشد آیا می تواند با آبی که صورت را شسته و در ظرفی جمع کرده، دستها را بشوید یا باید تیمم بگیرد؟

ج: وضو به نحو مذکور کافی است.

س ۳۶: اگر لباس به ادرار نجس شده باشد و لباس دیگر بر اثر ملاقات با آن منتجس شود،

یا غسله لباس متنجس به بول به لباس پاک برسد، آیا برای تطهیر لباس دوم نیز باید دو بار شسته شود؟

ج: یک بار شستن کافی است.

س ۳۷: اگر بدن کسی نجس باشد و برای نماز احتیاج به وضو دارد، و مقدار کمی آب دارد که با آن می‌تواند یا وضو بگیرد یا بدن و لباسش را بشوید، وظیفه چیست؟
ج: آب را برای وضو استفاده نماید و غسله آن را در ظرف پاکی جمع کند و با آن بدن یا لباس خود را تطهیر نماید. در صورتی که ممکن نباشد باید آب را برای رفع خبث و تطهیر بدن یا لباس مصرف کند و بدل از وضو، تیمم بگیرد.

س ۳۸: کسی به خاطر نداشتن آب تیمم گرفته و مشغول نماز شده، در وسط نماز کسی آب آورد و در دسترس او قرار داد، ولی او اعتنا نکرد و نمازش را ادامه داد، آیا نمازش صحیح است یا باید آن را اعاده کند؟

ج: اگر دسترسی به آب پیش از رکوع رکعت اول بوده، باید نمازش را قطع می‌کرد و با وضو نماز می‌خواند و اگر پس از آن باشد باید نمازش را ادامه بدهد و صحیح است. هر چند بنا بر احتیاط بهتر است در هر دو صورت نماز را تمام کند، سپس با وضو اعاده نماید.

س ۳۹: اگر مرد مشغول نماز باشد و زنی جلو او به نماز بایستد، یا اگر زنی مشغول نماز باشد و مردی پشت سر او نماز بخواند، آیا نمازش باطل است؟

ج: تساوی زن و مرد در نماز جایز است و تقدم زن بر مرد در حال نماز کراهت دارد و بنا بر احتیاط جلوتر نایستد. چنانچه حائلی مانند پرده یا به اندازه یک نفر بین آن دو فاصله باشد رفع کراهت می‌شود. و بنا بر قول به اشتراط عدم تقدم در صحت، نماز زن در فرض اول و نماز مرد در فرض دوم باطل است.

س ۴۰: در بعضی شهرها پس از اتمام خطبه نماز جمعه برای نماز اذان می‌گویند و در بعضی شهرها نمی‌گویند، آیا خللی به نماز جمعه وارد نمی‌کند؟

ج: اذان و اقامه مستحب است. اگرچه استحباب اذان برای نماز صبح و مغرب و نماز جمعه مؤکد است. ولی در خصوص نماز جمعه اذان باید قبل از ایراد خطبه گفته شود و پس از اتمام خطبه اذان ساقط است و باید به گفتن اقامه اکتفا نمود. همچنین اذان برای نماز عصر که به صورت جمع و بلافاصله پس از نماز جمعه اقامه می‌شود، ساقط است.

س ۴۱: شخصی درمکه قصد کرد نماز عصرش را دو رکعتی بخواند، بعد شک کرد دو رکعت خوانده یا سه رکعت؟ چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: اگر از قصر به تمام عدول کند و به قصد تمام بنا را بر سه بگذارد و نماز را چهار رکعتی تمام کند و بعد یک رکعت نماز احتیاط بخواند، نمازش صحیح است. هر چند بهتر است احتیاطاً به صورت قصر یا تمام اعاده شود.

س ۴۲: تکلیف کثیرالشک در خصوص نماز صبح و مغرب چیست؟ با توجه به این که شک در رکعات در نماز غیر چهار رکعتی و چهار رکعتی قبل از اكمال سجده‌تین باطل است. ج: به شک خود اعتنا نکند و بنا بر طرف صحیح بگذارد. مثلاً اگر در نماز صبح بین یک و دو یا دو و سه شک کند بنا بگذارد بر این که دو رکعت خوانده و در فرض اول چیزی ترک نکرده و در فرض دوم رکعتی زیاد نکرده است.

س ۴۳: کسی که در رکعات نماز زیاد شک می‌کند و بیش تر مواقع احتمال بطلان می‌دهد چه باید بکند؟

ج: به شک خود اعتنا نکند و همیشه بنا بر صحت بگذارد. مثلاً در شک بین سه و چهار یا شک بین چهار و پنج بنا بر چهار بگذارد و نمازش را تمام نماید.

س ۴۴: اگر کسی در افعال نماز زیاد شک کند چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: اعتنا نکند و بنا بر صحت عمل خود بگذارد. مثلاً اگر شک کند رکوع کرده یا نه؟ بنا بگذارد که رکوع به جا آورده است. اگر شک کند یک رکوع کرده یا دو رکوع؟ بنا بگذارد یک رکوع به جا آورده است. در مثال اول بنا بر عدم نقیصه و در مثال دوم بنا بر عدم زیاده بگذارد.

در واقع کثیرالشک همه جا باید بنا بر صحت و عدم بطلان عمل بگذارد.

س ۴۵: خانمی یک ساعت بعد از ظهر خون دیده و روز چهارم یک ساعت قبل از ظهر پاک

شده است، آیا باید نمازهای خود را که در این ایام ترک کرده، قضا نماید؟

ج: قضا لازم نیست. نقصان یکی دو ساعت از حداقل حیض (سه روز) مانع ندارد.

س ۴۶: کسی در نماز عشا بین سه و چهار شک می کند و در همان حین یادش می آید که

نماز مغرب را نخوانده است، آیا می تواند بنا بر سه بگذارد تا نماز مغرب حساب شود؟

ج: خیر، نمازش باطل است. باید پس از نماز مغرب، نماز عشا بخواند.

س ۴۷: اگر کسی پس از اتمام نماز مغرب شک کند سه رکعت خوانده یا چهار رکعت، آیا

باید نمازش را دوباره بخواند؟

ج: نمازش صحیح است و نیاز به اعاده ندارد.

س ۴۸: اگر در نماز چهار رکعتی پس از سلام شک کند سه رکعت خوانده یا پنج رکعت، چه

تکلیفی دارد؟ یا اگر بین سه و چهار و پنج شک داشته باشد؟

ج: نماز در فرض اول باطل و در فرض دوم صحیح است.

س ۴۹: آیا سکه های بهار آزادی و دیگر سکه های طلا زکات دارد؟

ج: اگر سکه عنوان کالا داشته باشد، نه عنوان ثمن و در بازار پرداخت وجه به صورت سکه

در ازاء خرید اشیاء رایج و متداول نباشد زکات ندارد.

س ۵۰: عبور از میقات بدون احرام و یا تأخیر احرام از میقات چه حکمی دارد؟

ج: اگر کسی از یکی از مواقیع معروف عبور کند باید از همان جا محرم شود. و اگر از آن ها

نگذرد می تواند از حدیبیه یا جعرانه یا تنعیم محرم شود. در هر حال عبور از میقات بدون احرام

یا تأخیر آن جایز نیست. ولی اگر کسی بدون احرام بگذرد و وارد مکه شود، معصیت کرده، اما

تکلیفی نسبت به مناسک عمره ندارد.

س ۵۱: نظر مبارک جناب عالی در مورد احرام حائض در خصوص مسجد شجره چیست؟

ج: از نظر حقیر میقات اختصاص به مسجد ندارد، بلکه تمام ذوالحلیفه میقات است. بنابراین احرام در تمام قسمت‌های توسعه یافته مسجد شجره حتی بیرون و پیرامون آن جایز است. هرچند احرام از داخل مسجد مستحب و افضل است. به این ترتیب احرام حائض در خارج از مسجد صحیح است و لازم نیست از مدینه به نذر محرم شود.

س ۵۲: جوایزی که در مسابقات علمی یا هنری یا ورزشی به صورت وجوه نقدی یا سکه یا کالا یا هزینه سفر زیارتی به برندگان داده می‌شود از نظر شرعی چه حکمی دارد؟
ج: اشکال ندارد.

س ۵۳: آیا دریافت وجه از بیمه بابت خسارت جایز است؟

ج: اگر قرارداد بیمه از جمیع جهات معلوم باشد اشکال ندارد.

س ۵۴: آیا در بیمه باید شرایط خاص لحاظ شود؟

ج: شرایط صحت بیمه عبارت است از:

(۱) مورد بیمه معین باشد، جانی، مالی. (۲) طرفین بیمه معلوم باشند.

(۳) مبلغ بیمه معین باشد. (۴) مدت بیمه معین و معلوم باشد.

(۵) موجب خسارت اعم از بیماری، جراحی، دزدی، آتش‌سوزی، تصادف رانندگی، سانحه و حوادث طبیعی و فوت تعیین شود.

س ۵۵: آیا بیمه‌شونده مجاز است دفترچه یا کارت بیمه خود را در اختیار دیگری برای استفاده قرار دهد؟

ج: خیر، حق ندارد. دریافت وجه بابت خسارت وارده یا درمان با استفاده از دفترچه یا کارت دیگری جایز نیست مگر در ضمن قرارداد بیمه‌گر اجازه داده باشد.

س ۵۶: آیا دولت می‌تواند ملت یا قشری از مردم را به پرداخت حق بیمه الزام کند در حالی که بسیاری از آنها کراهت دارند؟

ج: هرگاه دولت مورد تأیید ولی فقیه باشد، هرگونه الزامی که متضمن مصالح عمومی و منافع ملی باشد، جایز است.

س ۵۷: می‌دانم مدت‌ها پیش یکی از نمازهای یومیّه را نخوانده‌ام، ولی نمی‌دانم کدامین بوده است. حالا می‌خواهم قضای آن را به جا آورم، آیا اگر یک نماز دو رکعتی یا چهار رکعتی بخوانم کافی است؟

ج: خیر، کافی نیست. برای حصول اطمینان به برائت ذمه باید سه نماز بخوانید، صبح، مغرب و یک نماز چهار رکعتی به صورت جهر یا اخفات به قصد ما فی الذمه.

هرچند احتیاط مستحب آن است که دو نماز چهار رکعتی یکی به صورت جهر و دیگری به صورت اخفات به عنوان قضا به جا آورید.

س ۵۸: اگر کسی بداند سه نماز یک روز را نخوانده و معلوم نیست چه نمازهایی بوده قضای آنها را چگونه به جا آورد؟

ج: باید هر پنج نماز را به ترتیب از صبح تا عشاء، قضا کند. قضای صبح و مغرب و یک نماز چهار رکعتی کافی نیست. چون احتمال دارد هر سه نماز فوت شده، چهار رکعتی باشد.

س ۵۹: اگر در نماز آیات در رکوع‌های آن شک کنیم، مثلاً کسی شک دارد رکوع سوم است یا چهارم، آیا نماز باطل می‌شود و باید دوباره بخواند؟

ج: خیر، نماز صحیح است. اگر از محل نگذشته، بنا بر اقل بگذارد و اگر از محل گذاشته بنا بر اکثر بگذارد.

س ۶۰: اگر در نماز آیات شک کند آیا این رکوع پنجم و آخرین رکوع رکعت اول است یا رکوع ششم و اولین رکوع رکعت دوم، تکلیف چیست؟

ج: نماز باطل است. چون شک در رکوعات به شک در رکعات برمی‌گردد.

س ۶۱: اگر کسی بداند نماز صبح و ظهر و عصر و مغرب و عشا را نخوانده و هر یک از نمازهای فوت شده مربوط به پنج روز مختلف است، به چه ترتیب باید نمازهایش را قضا کند؟

ج: مراعات ترتیب لازم نیست بلکه اگر قضای آن پنج نماز را به هر ترتیبی بخواند کافی است. ولی اگر مرجع تقلیدی ترتیب در قضا را شرط بداند، باید پنج شبانه‌روز نماز بخواند به این

ترتیب: روز اول از ظهر، روز دوم از عصر، روز سوم از مغرب، روز چهارم از عشاء و روز پنجم از صبح شروع کنید تا ترتیب بنا بر همه احتمالات ممکن حاصل شود.

س ۶۲: کسی به قصد سفر از وطن خارج شده و از حد ترخص گذشته، بعد برای بنزین زدن برمی گردد به پمپ بنزین که قبل از حد ترخص قرار دارد، صدای اذان می شنود می خواهد نماز بخواند آیا باید نمازش را شکسته بخواند یا تمام؟

ج: اگر سفر از وطن باشد، نمازش تمام است. ولی اگر از محل اقامت باشد نمازش قصر است.
س ۶۳: کسی که می خواهد چیزی هدیه بدهد آیا باید صیغه خاص بخواند تا تصرف در آن برای هدیه شونده جایز باشد؟

ج: در هبه صیغه خاصی معتبر نیست. بلکه هر لفظی که بر مراد دو طرف دلالت کند مانند وهبتک، ملکتک، هذا لک کافی است. بلکه لازم نیست به زبان عربی باشد و بدون خواندن صیغه نیز واقع می شود. همین اندازه که شما به عنوان هبه کننده مال خود را به قصد هبه در اختیار فرد مورد نظر بگذارید و او با همین قصد بپذیرد و بگیرد، تصرف در آن از نظر شرعی جایز خواهد بود.

س ۶۴: اگر کسی در حال سجده یا پس از آن در رکعت دوم نماز یادش بیاید که یک سجده از رکعت اول، هم چنین رکوع این رکعت را به جا نیاورده، آیا نمازش باطل است و باید از سر بگیرد؟

ج: باید سجده ای را که در آن متذکر شده، سجده فراموش شده رکعت اول قرار بدهد، آن گاه برخیزد و به قصد رکعت دوم حمد و سوره و قنوت بخواند و به رکوع برود و نمازش را ادامه بدهد. حتی اگر هر دو سجده رکعت اول را فراموش کرده باشد و پس از قیام و قرائت و قنوت بدون رکوع به سجده برود، باید دو سجده را به عنوان دو سجده فراموش شده رکعت اول قرار بدهد و به قصد رکعت دوم برخیزد و نمازش را ادامه بدهد و پس از اتمام دو سجده سهو به جا آورد.

س ۶۵: اگر کسی بخواهد در جاده کمربندی که به شکل دایره یا بیضی دور شهر محل سکونت او کشیده شده، مسافرت کند و راه برگشت او در امتداد مسیر رفت است و در مجموع از هشت فرسخ بیشتر است ولی چنانچه شهر خود را مرکز قرار بدهد به صورت شعاع در تمام مسیر کمربندی به اندازه چهار فرسخ نیست آیا باید نمازش را در بین راه تمام بخواند یا شکسته می‌شود؟

ج: اگر از مبداء سفر تا مقصد به اندازه چهار فرسخ باشد و ادامه مسیر بازگشت به شهر نیز کمتر از چهار فرسخ نباشد، نمازش قصر است. ولی اگر مسیر رفت از مبداء تا مقصد کمتر باشد نماز تمام است هرچند مسیر بازگشت بیش از چهار فرسخ باشد. این در صورتی است که مقصد معین از سفر داشته باشد. ولی اگر مقصد خاصی ندارد به محض این که در جاده قرار گرفت و از حد ترخص خارج شد، با توجه به این که مسیر هشت فرسخ یا بیشتر است نماز او در بین راه قصر خواهد بود.

س ۶۶: اگر دور شهر جاده‌ای باشد که فاصله آن از شهر کمتر از حد ترخص باشد و مسیر به اندازه مسافت نیست چنانچه شخص بخواهد دور شهر از این جاده بچرخد و در بین راه نماز بخواند آیا باید مانند مسافر نمازش را شکسته بخواند؟ فرض این است که چند ساعتی می‌خواهد خارج شهر بماند؟

ج: خیر، نمازش تمام است.

س ۶۷: کسی ظهر به شهر می‌رسد و تصمیم می‌گیرد ده روز آن جا بماند. ولی متأسفانه به خاطر مشغله زیاد نمازش قضا می‌شود. پس از نماز مغرب منصرف می‌شود و تصمیم می‌گیرد دو سه روز بعد برگردد، تکلیف نماز او چیست؟

ج: نمازش قصر است. ولی قضای ظهر و عصر را باید تمام بخواند. البته اگر او پس از این که قضای نماز ظهر را به صورت تمام خوانده باشد از تصمیم خود برگردد قصد او محقق شده و باید تا هر وقت آن جا می‌ماند نمازش را تمام به جا آورد.

س ۶۸: اگر حائض قصد اقامت ده روز بکند، چند روز بعد پیش از پاک شدن منصرف شود، پس از پاک شدن اگر بخواهد دو سه روز دیگر آنجا بماند آیا نمازش را باید تمام بخواند یا شکسته؟

ج: نمازش قصر است.

س ۶۹: اگر کسی در ماه رمضان برای انجام کار مهمی به مسافرت برود و قصد کند ده روز در جایی بماند. روز اول روزه گرفت ولی بعد از ظهر پیش از آن که نماز ظهر را بخواند، نظرش برگشت و تصمیم گرفت، به محض این که کارش تمام شد، برگردد، آیا می تواند آن چند روز را روزه بگیرد؟

ج: خیر، نمی تواند و نمازش نیز قصر است. ولی روزه روز اول او صحیح است.

س ۷۰: کسی می خواهد خانه اش را وقف کند، ولی حق سکونت در آن یا مال الاجاره آن در زمان حیاتش برای خودش باشد در واقع می خواهد پس از فوت وقف قرار دهد، آیا این وقف صحیح است؟ اگر نیست چه راهی برای تحقق این هدف از نظر شرعی وجود دارد؟

ج: وقف صحیح نیست. زیرا وقف باید منجز باشد و به قبض موقوف علیه یا متولی وقف داده شود. بنابراین در صورت تعلیق به شرط، مثل آنچه در سؤال آمده یا بدون قبض، وقف تحقق نمی یابد. ایشان می تواند خانه خود را به شخص مورد وثوق خود صلح کند و در ضمن عقد صلح شرط کند که پس از فوت او، آن را وقف کند. در زمان حیات نیز متصالح له انتفاع خانه را به مصالح هبه نماید.

س ۷۱: مراد از حج بلدی برای میت چیست؟ اجیر از کجا باید قصد نیابت کند؟

ج: سه احتمال داده شده است: الف - شهری که در آن از دنیا رفته است.

ب - شهری که در آن متولد شده است.

ج - شهری که در آن سکونت داشته و مستطیع شده است.

به نظر حقیر نایب مخیر بین این سه می باشد و هیچ کدام رجحان ندارد.

س ۷۲: کسی نذر کرده به مکه برود، بعد مستطیع شده، تکلیف او چیست؟

ج: اگر نذر او مطلق باشد انجام حجة الاسلام کفایت از حج نذری می‌کند. ولی اگر نذر مقید یا منصرف به غیر حجة الاسلام باشد، چنانچه در همان سال حصول استطاعت باشد نذر او باطل است و انجام حجة الاسلام موجب برائت ذمه او خواهد بود. ولی چنانچه همان سال در نذر معین نشده باشد باید دو حج بجا آورد و حجة الاسلام را بر حج نذری مقدم بدارد. هر چند انعقاد نذر مقدم بر حصول استطاعت باشد.

س ۷۳: اگر زن بدون اطلاع شوهر نذر کند، آیا نذرش صحیح است؟

ج: اگر شوهر او را منع نکرده باشد و منافی حق او نباشد و تعهد مالی نیز برای شوهر نداشته باشد، صحیح است و زن باید به نذر خود عمل کند و محتاج به اجازه لاحق نیست.

س ۷۴: این که گفته می‌شود نذر زن بدون اجازه شوهر و نذر فرزند بدن اجازه پدر جایز

نیست مراد چیست؟

ج: مراد این است که اگر نذر زن منافی حق شوهر باشد یا نذر فرزند موجب اذیت پدر باشد و او را منع کنند نذر منعقد نمی‌شود و نذر باطل است. و اگر اذن دادند نذر لازم می‌شود و پس از اذن دیگر نمی‌توانند ممانعت کنند و اگر نذر بدون اطلاع پدر یا شوهر باشد، هرگاه مطلع شوند رضایت نداشته باشند حق منع از عمل به نذر دارند و در صورت منع نذر منحل می‌شود و وجوب وفا نخواهد داشت.

س ۷۵: کسی نذر حج و احجاج کرده و از دنیا رفته است، آیا ورثه نسبت به نذر متوفی

تکلیفی دارند؟

ج: بله، باید از اصل ترکه برای متوفی حج بجا آورده شود و از ثلث هزینه سفر حج را به

کسی بذل کنند تا برای خودش حج بجا بیاورد. در صورت عدم کفایت ثلث بنا بر احتیاط از اصل

محاسبه شود.

س ۷۶: اگر کسی چنین نذر کند که اگر فرزند بیمارش بهبود یابد کسی را برای زیارت عتبات عالیات بفرستد و تمام هزینه او را برعهده بگیرد. پس از چندی نذر کننده از دنیا می‌رود و فرزند شفا پیدا می‌کند، آیا بر فرزند یا ورثه دیگر، واجب است که نذر پدر را ادا کند؟

ج: واجب نیست ولی بهتر است در صورت تمکن هزینه سفر فرد متدین مشتاق مستمندی را مطابق نذر متوفی برای زیارت تأمین نماید.

س ۷۷: آیا کسی برای انجام کاری اجیر شده حق دارد پیش از اتمام کار مطالبه اجرت کند؟
ج: اگر شرط و قرار خاصی نگذاشته‌اند، حق مطالبه اجرت قبل از اتمام عمل ندارد. هر چند موارد مختلف است. در کارهایی که اتمام آن محتاج به گذشت زمان طولانی است. استحقاق اجرت به مقدار کار انجام گرفته، بعید به نظر نمی‌رسد.

س ۷۸: کسی که برای انجام کاری اجیر یا استخدام شده است، آیا می‌تواند در ساعات کار موظف کارهای شخصی خود را نیز انجام دهد؟

ج: در صورتی که انجام کارهای شخصی در ساعات اداری یا مدت قرارداد با وظائف محوله که به ازاء آن حقوق یا مزد می‌گیرد تنافی نداشته باشد، اشکال ندارد. در صورت تنافی بدون اجازه مستأجر یا مدیر یا کارفرما جایز نیست.

س ۷۹: گاهی افراد نماز و روزه استیجاری قبول می‌کنند و آن را به کم‌تر از وجه دریافتی بابت اجرت، به دیگری می‌دهند تا انجام بدهد، آیا از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: در صورتی که شرط مباشرت نشده باشد، ای‌کال به غیر اشکال ندارد. ولی اجیر کردن دیگری به وجه کمتر جایز نیست مگر این که اجیر اول مقداری از صوم و صلاة را خودش انجام داده باشد.

س ۸۰: اگر کسی خانه‌ای را اجاره کند و پیش از انقضای مدت اجاره آن را خریداری نماید، آیا اجاره بها را کما فی السابق باید به فروشنده (موجر سابق) بپردازد. و اگر تمام آن را پرداخته باشد حق استرداد دارد؟ یا این که او به تبع خانه مالک منفعت نیز می‌شود و بابت اجاره چند ماه باقیمانده مدیون فروشنده نیست؟

ج: اجاره به قوت خود باقی است و مال الاجاره پس از خرید خانه نیز باید تا پایان مدت پرداخت شود و اگر تمام اجاره را پرداخته، حق مطالبه ندارد. چنانچه پس از خریداری خانه و پیش از اتمام مدت قرارداد اجاره بخواهد آن را بفروشد، خریدار دوم نیز در آن مدت نمی‌تواند در آن خانه سکونت نماید، زیرا منفعت خانه کماکان به خریدار اول (مستأجر سابق) تعلق دارد.

س ۸۱: اگر کسی مالی را به عنوان مضاربه در اختیار کسی قرار بدهد و بگوید نصف سود حاصله مال من باشد یا بگوید نصف سود حاصل مال تو باشد، آیا چنین قراردادی صحیح است و هر دو به طور مساوی در سود سهیم هستند؟

ج: در هر دو صورت مضاربه صحیح است و سود حاصل باید به صورت تنصیف بین مالک و عامل تقسیم شود. این مسأله را صاحب عروة با طرح اشکال در صورت اول متعرض شده است.

س ۸۲: اگر دو نفر بدون این که سرمایه‌ای داشته باشند بخواهند با هم شریک شوند و این‌طور با هم قرار بگذارند که هر کدام کالایی را بر ذمه بخرد و هر دو در این دو کالای خریداری شده شریک باشند، بعد بفروشند و سود حاصل از فروش بین هر دو تقسیم شود. آیا چنین مشارکتی از نظر شرعی صحیح است؟

ج: این‌گونه شرکت صحیح نیست. زیرا شرکت عقدی فقط در اموال و اعیان موجود که در تملک طرفین باشد صحیح است. از این نحو شرکت که در سؤال مطرح شده در اصطلاح فقهی به شرکت وجوه تعبیر شده است.

س ۸۳: اگر چند نفر با هم قرار بگذارند که هر مقدار سودی که از کسب و کار یا ارث و دیه به دست آورند بین آنان مشترک باشد و همچنین اگر هرگونه خسارتی به هر یک از آنها وارد شود، همه متعهد به جبران خسارت باشند، آیا چنین قراردادی صحیح است؟

ج: خیر، صحیح نیست. از این نوع قرارداد به شرکت مفاوضه تعبیر شده است.

س ۸۴: ما دو نفر شریک هستیم، گاهی به صورت مضاربه‌ای فعالیت تجاری داریم. کسی وجهی را به عنوان مضاربه به ما داده است، من بخشی از آن را به کار زدم و سود بردم. ولی

شریکم که بقیه را به کار زده، سودی نبرده است، حالا ادعا می‌کند که بخشی از سود حاصل را به او بدهم، چون سرمایه متعلق به یک نفر است و ما هر دو به صورت شریک با هم کار می‌کنیم. آیا او حق مطالبه سود دارد؟ یا اگر خسارت دیده باشد، من باید ضرر او را جبران کنم؟

ج: اگر صاحب سرمایه سهم هر یک از شما دو نفر را از سرمایه مشخص کرده باشد که مثلاً با نصف سرمایه شما کار کنید و با نصف دیگر شریک شما کار کند، او حق مطالبه سود یا جبران خسارت ندارد و سود حاصل باید طبق قرارداد بین شما و صاحب سرمایه تقسیم شود. ولی اگر سهم هر یک مشخص نشده است در این صورت شما دو نفر به عنوان دو عامل در سود و زیان معاملات شریک هستید و شریک شما حق مطالبه جبران ضرر دارد. البته شرط اشتراک در سود و زیان در صورت اول، و شرط عدم اشتراک در صورت دوم اشکال ندارد و باید طبق شرط ضمن عقد عمل نمود.

س ۸۵: آیا جنابعالی شرکت در منافع یا اعمال را صحیح می‌دانید؟

ج: خیر، ولی در قالب صلح بلامانع است. به این ترتیب که یک طرف نصف منفعت خانه‌اش را در مقابل نصف منفعت خانه طرف دیگر مصالحه کند و او هم بپذیرد. یا نصف منفعت کار خود را تا مدت معین در ازاء نصف منفعت کار طرف دیگر تا همان مدت با او مصالحه نماید.

س ۸۶: اگر مردی از همسر اول خود پسر یا دختر داشته باشد و همسر دوم اختیار نماید، آیا

مادرزن و پدرزن او بر اولاد او از همسر اول محرم هستند؟

ج: خیر، پدر و مادر زن پدر انسان بر دختر و پسر او از همسر اول محرم نیستند.

س ۸۷: مردی که از همسر اول پسری دارد و زنی که از شوهر اول دختر دارد، با هم ازدواج

می‌کنند. آیا این دختر و پسر پس از ازدواج پدر و مادر خود با یکدیگر حکم خواهر و برادر دارند

و با هم محرم می‌شوند؟

ج: خیر، چون نه از طرف پدر و نه از طرف مادر اشتراک ندارند.

س ۸۸: آیا پدر و مادر شوهر دوم بر اولاد زن از شوهر اول محرم هستند؟

ج: خیر، وجهی برای محرمیت وجود ندارد.

س ۸۹: آیا همسر نوه‌های دختری و پسری بر انسان محرم است؟

ج: عروس اولاد مانند عروس خود او بر پدر و پدربزرگ محرم است ولی عروس زن انسان محرم نیست. هم‌چنین داماد اولاد مانند داماد خود انسان بر مادر و مادربزرگ او محرم است. ولی داماد شوهر انسان محرم نیست.

س ۹۰: آیا نوه‌های زن از شوهر سابق نیز بر شوهر کنونی محرم هستند؟

ج: آری، دختر پسر زن و دختر دختر زن از شوهر سابق نسبت به شوهر کنونی حکم ربیبه دارند و پس از مزاجت محرم می‌شوند. هم‌چنین اگر آن زن از شوهر کنونی خود صاحب دختر شود، آن دختر نسبت به شوهر سابق او عنوان ربیبه دارد و محرم است و نوادگان او هم همین حکم را دارند.

س ۹۱: آیا در باب تقلید لازم است مرجع تقلید انسان اعلم باشد؟

ج: جمعی قائل به اعتبار اعلمیت شده‌اند ولی از نظر اینجانب اعلمیت معتبر نیست، اگرچه مطابق احتیاط است. مگر در مواردی که انسان بداند مجتهدین در آن مورد اختلاف نظر دارند. اگرچه در مورد اختلاف نیز عمل به احتیاط و فتوای کسی که موافق احتیاط است کافی و مبرر است. بنا بر این فتوای مجتهد در حق مقلد حجت است، هر چند اعلم نباشد.

س ۹۲: مرجع تقلید من فوت کرده است، چگونه می‌توانم بر تقلید از ایشان باقی بمانم؟

ج: کافی است در این مساله به مجتهد حی رجوع کنید و مطابق فتوای ایشان در خصوص جواز بقاء بر تقلید از متوفی عمل نمایید.

س ۹۳: آیا شرکت در مجالس کسانی که خود را درویش و اهل حق معرفی می‌کنند

هم‌چنین معاشرت با آنان جائز است؟

ج: تصوف خط موازی و انحرافی در مقابل عرفان ناب اسلامی و مکتب تربیتی اهل بیت

عصمت علیهم السلام است و نوع آموزه‌ها و برنامه‌های فرقه‌های گوناگون صوفیه با احکام شرع و تعالیم عالیه اسلام منافات دارد. بنابراین شرکت در جلسات آنان تحت هر عنوان، هم‌چنین مرادوت و مساعدت به آنان جایز نیست. مگر انسان بخواهد و بتواند با طرح اشکال نسبت به عقاید و اعمال ایشان و روشنگری و تبیین حقیقت، آنان را از گمراهی برهاند یا مانع جذب افراد به تشکیلات و گرایش به مسلک آنان شود. در هر حال باید دانست بهترین شیوه سیر و سلوک و نیل به مقامات عالیه عرفانی اهتمام به انجام طاعات و عبادات، ترک معاصی و محرمات، و مواظبت بر مستحبات و رعایت تقوا و خلوص در تمام حرکات و سکنات و پیروی از رهنمودهای امامان معصوم و اولیاء الهی است.

س ۹۴: در حال حاضر حکومت در قالب جمهوری اسلامی می‌باشد و ولی فقیه زمام امور را در دست داد آیا امر به معروف و نهی از منکر، وظیفه حکومت است یا این وظیفه خطیر متوجه همگان است؟

ج: امر به معروف و نهی از منکر بر هر مسلمان مکلف با لحاظ شرایط آن اعم از دولت و ملت واجب کفایی است. مرتبه انزجار قلبی و ارشاد زبانی و مراتب خفیف اقدام عملی وظیفه مشترک آحاد مردم و نهادهای حکومتی است، ولی مراتب شدید آن که مستلزم اعمال قوه‌ی قهریه، جرح و قتل و حبس باشد، به منظور پیشگیری از هرگونه اختلال در نظام و بروز هرج و مرج اختصاص به حکومت دارد. در تمام مواردی که نهادهای حکومتی از باب امر به معروف و نهی از منکر اقدام می‌نمایند لازم است مردم به هر نحو ممکن از آن پشتیبانی نمایند.

س ۹۵: حکم حجاب از نظر اسلام چیست و کسی که حجاب را رعایت نمی‌کند چه حکمی دارد؟

ج: اصل حجاب از ضروریات اسلام بلکه همه ادیان الهی است. اگر مسلمانی آن را به گونه‌ای انکار کند که به انکار نبوت برگردد، مرتد است. ولی چنانچه زنی آن را قبول دارد و رعایت نکند، مرتکب منکر شده است و باید ارشاد و مراتب نهی از منکر درباره‌ی او اعمال شود.

چنانچه مؤثر واقع نشود و از روی علم و عمد و عناد حجاب شرعی را رعایت نکند و در انظار عمومی حضور یابد و حضور او مفسده‌آمیز باشد، فاسق است و تعزیر دارد.

س ۹۶: پوشیدن لباس نازک یا تنگ برای خانمها در مقابل نامحرم یا هر لباسی که جلب توجه نماید یا بیرون گذاشتن مقداری از موهای جلو یا عقب سر، هم‌چنین آرایش غلیظ، یا جوراب نپوشیدن و آشکار بودن روی پا و میج آن چه حکمی دارد؟

ج: تمام موارد مذکور حرام است. مرتکب آن باید توبه کند و اهتمام داشته باشد از پوشش مناسب زن مسلمان توأم با جاهت و متانت استفاده نماید.

س ۹۷: حدود حجاب چیست؟

ج: زن مسلمان باید تمام بدن خود را به استثناء صورت و کف دست بپوشاند. آشکار بودن روی پا و میج پای زن نیز جایز نیست. باید دانست حجاب نماد عفاف و نشانه‌ی هویت دینی و عامل مصونیت از تعرض افراد فاسد است.

س ۹۸: شرط‌بندی در مسابقات ورزشی و هنری و نمایشی چه حکمی دارد؟

ج: شرط‌بندی در مسابقات به استثناء آن‌چه جنبه‌ی رزمی داشته باشد مانند اسب‌سواری و تیراندازی حرام است و وجوب وفا ندارد.

س ۹۹: برخی از شاعران و مادحیان الفاظ و تعابیر غیر مناسب شأن اهل بیت را به کار

می‌برند، نظر مبارک در این باره چیست؟

ج: شاعر و مادح اهل بیت باید پیام اهل بیت را به شیفتگان مکتب برساند و فضائل و مناقب آنان را بیان نماید. الفاظ حامل بار مثبت و منفی است و باید از هر لفظ و تعبیری که با قداست و جایگاه والای آنان منافات دارد و موجب وهن یا غلو است جداً احتراز شود.

س ۱۰۰: پولی که برای ازدواج یا خرید مسکن پس‌انداز می‌شود آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: چنانچه برای انجام مقدمات و تهیه لوازم و مصالح تخصیص داده شود یا هزینه گردد

اگرچه چند سال به طول انجامد، خمس ندارد. به مساله‌ی ۱۶۵۲ رساله مراجعه کنید.

- س ۱۰۱: آیا پوشیدن لباس سیاه به مناسبت شهادت امامان و ماه محرم کراهت دارد؟
- ج: کراهت ثابت نیست، بلکه لباس مشکی نماد حزن نسبت به مصائب اهل بیت و مصداق «شیعتنا یحزنون لحزننا» و تعظیم شعائر مذهبی است و چنانچه کسی با این هدف بپوشد مستحسن و مأجور است.
- س ۱۰۲: پوشیدن لباس مشکی در فوت عزیزان مانند پدر و مادر و فرزند یا علماء و مراجع و شخصیت‌های برجسته چه حکمی دارد؟
- ج: در موارد یاد شده نیز به حسب عرف نوعی احترام و اظهار همدردی در غم فقدان عزیز متوفی به شمار می‌آید و از این جهت امری پسندیده است.
- س ۱۰۳: آیا چادر مشکی و لباس تیره برای خانم‌ها کراهت دارد؟
- ج: چادر مشکی برای خانم‌ها بویژه دختران مناسب و مستحسن است. زیرا رنگی است که جلب توجه نمی‌کند و به لحاظ پوشش مناسب‌تر است. چون غرض از حجاب تحفظ بر زیبایی‌ها و جاذبه‌ها می‌باشد. علاوه ظهور روایت کراهت در نماز است.
- س ۱۰۴: اگر زن و شوهر هر دو شاغل باشند و درآمد خود را به طور مشترک برای زندگی هزینه کنند، چگونه باید خمس بپردازند؟
- ج: هر کدام به طور مستقل باید حساب خمس داشته باشد و مقدار درآمد و مخارج را بداند و خمس زائد بر مؤنه را بپردازد. ولی اگر مال هر دو مخلوط شود و قابل تفکیک و محاسبه نباشد، چنانچه خمس باقیمانده حقوق سال پس از صرف در مؤنه پرداخت شود، کافی است.
- س ۱۰۵: اگر دو مجتهد یکی اعلم و دیگری عدل باشد، از کدام یک باید تقلید کرد؟
- ج: تقلید از هر مجتهد عادل مبریء ذمه مکلف است. در موارد اختلافی عمل به فتوای مجتهدی که فتوای او مطابق احتیاط است رجحان دارد، در خصوص مورد سؤال بنا بر قول به اعتبار اعلمیت، اعلم بر عدل تقدم دارد.
- س ۱۰۶: آنچه به عنوان بازنشستگی و پاداش به کارمندان داده می‌شود آیا خمس دارد؟

ج: پاداش خمس ندارد هرچند صرف مؤنه نشود. ولی آن چه بابت بازنشستگی پرداخت می‌شود، چون سر جمع کسورات حقوق او در طول سنوات خدمت است، چنانچه در سال دریافت صرف در مؤنه نشود خمس دارد.

س ۱۰۷: آیا گذاشتن میت در مسجد برای خواندن دعای توسل یا زیارت عاشورا اشکال دارد؟
ج: پیش از غسل خالی از اشکال نیست، بلکه جایز نیست.

س ۱۰۸: نماز خواندن در اماکنی که وضع ملکیت آن معلوم نیست مانند برخی ادارات و مدارس چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه علم به غصبی بودن مکان ندارد، صحیح است. در صورت احراز غصبیت، اشتغال به کار و تردد در آن اماکن نیز جایز نیست.

س ۱۰۹: آیا صیغه عقد نکاح را در حالی که دو طرف در دو مکان دور از یکدیگر قرار دارند می‌توانند به صورت تلفنی یا نماز جاری کنند؟

ج: اشکال ندارد و صحیح است. زیرا دلیلی بر اعتبار اتحاد مجلس ایجاب و قبول وجود ندارد.

س ۱۱۰: نظر حضرتعالی نسبت به اقامه نماز جماعت ظهر عاشورا در معابر عمومی و میادین به هنگام سوگواری چیست؟

ج: اقامه نماز جماعت بر ادامه عزاداری تقدم دارد. شایسته است در ظهر عاشورا به محض دخول وقت برنامه سوگواری متوقف شود، اذان بگویند و نماز جماعت برگزار شود. سپس در صورت اقتضا برنامه‌های خود را ادامه دهند. البته اگر جواری برنامه‌ها تنظیم شود که وقت نماز در مساجد و حسینیه‌ها باشند بهتر است. هم‌چنین باید مراقبت نمود اقامه نماز در میادین و معابر، مزاحمت برای عبور و مرور دیگران نباشد و حقوق دیگران نیز رعایت شود.

س ۱۱۱: آیا می‌توان برای تحریک احساسات و عواطف مردم و ایجاد شور و گریاندن آنها در مصیبت و روضه‌خوانی مطالب خلاف واقع و دروغ نقل کرد.

ج: مطلقاً جایز نیست.

س ۱۱۲: برخی جوانان در مجالس مرثیه‌خوانی و سوگواری به تعبیر خودشان هنگام شور گرفتن به صورت خود چنگ می‌زنند به طوری که زخمی و خونی می‌شوند یا در سینه‌زنی و زنجیرزنی از ابزار و ادواتی استفاده می‌کنند که به بدن آسیب می‌رساند و از بدن خون می‌آید. آیا انجام این‌گونه امور از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: موارد مذکور فعل حرام و موجب وهن مذهب است و باید جداً از آنها احتراز شود.

س ۱۱۳: چندی است برخی افراد به صورت فردی یا گروهی، به طور علنی یا مخفی به عنوان اظهار ارادت به حضرت سیدالشهداء و نثار خون در راه امام (ع) اقدام به قمه‌زنی می‌کنند، نظر مبارک چیست؟

ج: قمه‌زنی موجب وهن مذهب و ضرر به بدن است و جایز نیست و استناد به اصابت سر حضرت زینب سلام‌الله علیها به چوب محمل صحیح نمی‌باشد.

س ۱۱۴: آیا هنگام شنیدن نام امام زمان به عنوان قائم آل محمد (ص)، باید به پا خاست و دست بر سر گذاشت یا این کار بدعت است؟

ج: واجب نیست، بدعت هم نیست. ولی به عنوان تأسی به فعل امام رضا علیه‌السلام مستحسن است.

س ۱۱۵: بهترین روش سیر و سلوک برای رسیدن به مقامات معنوی چیست؟

ج: اولاً، به انجام واجبات و ترک محرمات اهتمام نمایید.

ثانیاً نسبت به مستحبات و مکروهات مراقبت ورزید.

ثالثاً، به وظیفه امر به معروف و نهی از منکر همت گمارید.

رابعاً، از مسمتندان و نیازمندان دستگیری کنند و در قضاء حاجت مردم بکوشید.

خامساً، خلوص را در همه احوال و اعمال سرلوحه خود قرار دهید.

س ۱۱۶: حکم غنا و موسیقی چیست؟ برخی می‌گویند موسیقی و خوانندگی اصیل و سنتی

اشکال ندارد؟ لطفاً نظر مبارک را بیان فرمایید.

ج: صرف نیکو خواندن یا نیکو ساختن صدا همراه با زیر و بم و چهچه عنوان غنا ندارد، هر چند مقتضی حزن یا سرور باشد و در صورت صدق عنوان غنا، حرام نیست. بلکه ملاک حرمت سه چیز است:

۱- طرب‌انگیز باشد: یعنی موجب انجام حرکات سبک و غیرعادی در شنونده بشود.

۲- متناسب با مجالس لهو و لهب باشد.

۳- غالباً محتوای باطل و جنبه بزمی دارد.

چنانچه غنا که نحو خاص خوانندگی است یا موسیقی که ترکیبی از صداهای حاصل از نواختن ادوات مخصوص است دارای این سه خصوصیت باشد حرام است و فرقی بین سنتی و ملی و بومی و غیر آن نیست.

س ۱۱۷: اگر عاقد صیغه عقد را جاری کند و احتیاط واجب یا مستحب مرجع تقلید زوج را رعایت نکند تکلیف چیست؟

ج: در صورت عدم رعایت احتیاط واجب باید دوباره صیغه عقد با لحاظ احتیاط واجب خوانده شود. در صورت عدم رعایت احتیاط استحبابی، بنا بر احتیاط اعاده شود. در هر دو صورت اگر پس از اجراء صیغه و قبل از اعاده به نحو صحیح از ازدواج با یکدیگر پشیمان شوند لازم است در مورد اول بنا بر احوط و در مورد دوم بنا بر اقوی صیغه طلاق جاری شود.

س ۱۱۸: خرید و فروش اسکناس چه حکمی دارد؟

ج: اگر مراد تبدیل ارز خارجی به پول رایج یا بالعکس است، اشکالی ندارد. اگر غرض تبدیل رایج ریز و درشت است، خرید و فروش آن نیز جایز است. زیرا اسکناس مکمل و موزون نیست، بلکه به صورت عددی معامله می‌شود و لذا حکم ربا در آن جاری نیست. ولی اگر هدف فرار از قرض ربوی باشد مثلاً بخواهد یکصد هزار تومان را به ۱۲۰ هزار تومان دو ماهه بفروشد جایز نیست. به بویژه با توجه به این که همه جا پول و اسکناس به نحو متعارف عنوان ثمن دارد و مضمن واقع نمی‌شود.

س ۱۱۹: موسیقی‌ها و ترانه‌هایی که از صدا و سیما پخش می‌شود یا مراکز فرهنگی دارای مجوز از اداره ارشاد تهیه و توزیع می‌کنند، آیا شنیدن آن جایز است؟

ج: چنانچه طرب‌انگیز و متناسب محافل عیش و نوش و دارای محتوای باطل باشد حرام است و مجوز اداری و پخش از رسانه ملی یا محلی در حکم مجوز شرعی نیست.

س ۱۲۰: گاهی مشاهده می‌شود در جشنواره‌ها، همایش‌ها، مراسم افتتاحیه و اختتامیه جشن تکلیف و موارد دیگر اقدام به پخش موسیقی در لابه‌لای برنامه می‌شود، مستدعی است نظر مبارک را اعلام فرمایید.

ج: پخش موسیقی مطرب و ملهی تحت هر عنوان جایز نیست. ولی اگر به صورت طرب‌انگیز و لهوی نباشد، اشکال ندارد.

س ۱۲۱: آیا روضه‌خوانی یا مولودی‌خوانی خانم‌ها در مجالس زنانه با تکیه به صوت و آهنگ خاص از نظر شرعی اشکال دارد در حالی که نامحرم بشنود؟

ج: چنانچه او را نبیند و نشناسد و موجب تحریک و مفسده نباشد، اشکال ندارد.

س ۱۲۲: مستدعی است نظر مبارک را درباره موارد ذیل بیان فرمایید:

الف. تراشیدن ریش و سییل. ب. بلند کردن موی سر و سییل.

ج. کراوات و پاپیون زدن. د. زیر ابرو برداشتن.

ج: چنانچه از نظر عرف متشرعه تشبه به کفار به شمار آید جایز نیست. ولی اگر به صورت عرف بین‌المللی درآمده باشد و نماد فرقه و نحله خاص غیرمسلمان یا گروه مشتهر به فساد اخلاقی نباشد اشکال ندارد. احوط نتراشیدن تمام ریش و سییل است. تراشیدن موی صورت از جهت این که برخلاف روند طبیعی خلقت است کراهت دارد. بلند کردن موی سر و برداشتن زیر ابرو چنانچه موجب تشبه به زنان باشد ولو به این قصد نباشد حرام است. ولی اگر برای مجرد زیبایی باشد و حالت مردانه حفظ شود، اشکال ندارد. شایسته است افراد متدین در تمام موارد یاد شده رعایت احتیاط را نموده و از انجام این امور احتراز نمایند.

س ۱۲۳: به گردن آویختن زنجیر طلا و به دست کردن انگشتر طلا برای مردان چه حکمی دارد؟

ج: استفاده از زیورآلات که از طلا ساخته شده باشد برای مردان حرام است و اگر در حال نماز مورد استفاده قرار بگیرد نماز باطل است.

س ۱۲۴: خرید و فروش و همچنین ساخت طلاجات برای استفاده مردان از نظر شرعی چگونه است؟

ج: ساخت آن و دریافت اجرت ساخت برای زرگر حرام است و معامله آن نیز حرام و باطل است.

س ۱۲۵: نظر جناب عالی در مورد شعبده‌بازی در مجالس جشن و عروسی چیست؟

ج: شعبده‌بازی و تردستی به عنوان سرگرمی و تفریح در صورتی که بیننده بدانند حرکات ظاهری او خلاف واقع است و مورد اغفال واقع نشود و غرض شعبده‌باز نیز مجرد سرگرم کردن بینندگان باشد، اشکال ندارد.

س ۱۲۶: در حال حاضر متعارف در بنگاه‌ها این است که مستأجر وجهی به موجر می‌پردازد تا مقدار کمتری بابت اجاره بپردازد، کم و زیاد کردن مبلغ پیش پرداخت، موجب افزایش و کاهش مبلغ اجاره می‌شود. آیا این شیوه معروف به رهن و اجاره از نظر شرعی صحیح است؟

ج: چنانچه در ضمن عقد اجاره شرط شود، وجهی به عنوان قرض یا رهن یا ودیعه با اذن در تصرف در اختیار موجر تا پایان مدت اجاره قرار بگیرد اشکال ندارد. ولی فرض سؤال مورد اشکال است.

س ۱۲۷: اگر کسی به دیگری مبلغی قرض بدهد و خانه او را بابت رهن بگیرد و بعد با او شرط کند حق سکونت رایگان داشته باشد یا مال الاجاره را کمتر از مقدار متعارف بدهد چه حکمی دارد؟

ج: این قرض ربوی و حرام است. به مساله ۲۱۳۵ و مساله ۲۲۷۷ رساله توضیح المسائل مراجعه شود.

س ۱۲۸: گاهی در نمایش پشت صحنه برخی فیلم‌ها مشاهده می‌شود کارگردان یا بازیگران و عوامل ساخت فیلم موازین شرعی را به لحاظ حجاب و نحوه ارتباط و اختلاف زن و مرد رعایت نمی‌کنند لطفاً حکم شرعی را در این باره بیان فرمایید.

ج: ساخت فیلم چنانچه مستلزم عمل خلاف شرع باشد هم‌چنین نمایش آن در صورت ترتب مفسده جایز نیست.

س ۱۲۹: اگر دختر بدون اجازه پدر ازدواج کند، آیا ازدواج او صحیح و موجب محرمیت است؟

ج: چنانچه بالغ و عاقل و رشید و مصلحت باشد، ازدواج صحیح است. هرچند مرتکب معصیت شده است.

س ۱۳۰: خرید و فروش چک مدت‌دار به کمتر از مبلغ چک چه صورتی دارد؟

ج: چنانچه چک به ازاء بدهی مثل قرض یا ثمن صادر شده باشد، اشکال ندارد، به مساله ۲۲۵۰ رساله مراجعه شود.

س ۱۳۱: اگر پدر یا مادر پولی را برای جهیزیه دختر کنار بگذارد، آیا خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: بله، خمس دارد. مگر این‌که دختر در سن ازدواج باشد، و وسایل مورد نیاز تهیه و نگهداری شود و یا وجه به دختر بابت جهیزیه تملیک شود.

س ۱۳۲: معاشرت با کسانی که خمس و زکات نمی‌دهند و خوردن غذای آنها از نظر شرعی

چه صورت دارد؟

ج: اگر علم ندارید اشکال ندارد و تحقیق لازم نیست و اگر علم دارید، به قصد پرداخت

خمس قیمت متعارف، تناول جایز است.

س ۱۳۳: نظر حضرت‌عالی درباره فراگرفتن قرائت قرآن به صورت ترتیل و با صوت و لحن

برای خواهران از اساتید مرد و تمرین قرائت برای رفع اشکال و قرائت در مجالس عمومی در حضور برادران چیست؟

ج: فراگرفتن و تمرین کردن اشکال ندارد. قرائت زنان در حضور برادران به صورت تک‌خوانی با صوت و لحن جایز نیست ولی به صورت جمع‌خوانی یا ترتیل و روانخوانی مانع ندارد.

س ۱۳۴: حضور زنان در ورزشگاه‌ها برای تماشای مسابقات مردان چه صورت دارد؟

ج: اگر مستلزم هتک حرمت و ترتب مفسده باشد جایز نیست.

س ۱۳۵: شرکت در مجالس جشن و عروسی که موازین شرعی رعایت نمی‌شود چه حکمی دارد؟

ج: در صورت بروز مفسده و تهییج شهوت و ارتکاب معصیت جایز نیست.

س ۱۳۶: نظر حضرت مستطاب عالی درباره ورزش بانوان چیست؟

ج: ورزش بانوان فی حد نفسه منعی ندارد. بلکه در مواردی مطلوب است. ولی اگر نوعی

خاص از آن منشاء فساد در جامعه باشد یا منافای موازین شرعی باشد جایز نیست. به‌طور قطع انجام ورزش بانوان در حضور مردان در بسیاری موارد حرام است.

س ۱۳۷: حکم شرعی را درباره سیگار کشیدن و استعمال دخانیات بیان فرمایید.

ج: چنانچه به تشخیص کارشناسان زیان‌بخش باشد، حرام است.

س ۱۳۸: پرداخت وجه نقدی و غیرنقدی به کارکنان شرکت‌ها و ادارات جهت تمسیت امور

چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه انجام کار شما مستلزم تضييع حق از دیگری باشد حرام است. اگر انجام کار

متوقف بر پرداخت وجه باشد به طوری که اگر چیزی به مسئول مربوطه داده نشود کار انجام

نمی‌گیرد و شما از این جهت دچار مشقت شدید می‌شوید، پرداخت آن برای شما اشکال ندارد،

ولی دریافت آن برای کارمند ذریبط حرام است.

س ۱۳۹: نظر مبارک نسبت به برگزاری مراسم چهارشنبه‌سوری، آتش‌روشن کردن و از

روی آن پریدن و ترقه‌بازی و نظائر آن چیست؟

ج: این‌گونه امور مبنای عقلائی ندارد، از نظر شرعی نیز مذموم است. با توجه به این‌که مستلزم ضرر و اضرار، ایذاء و اذیت، سلب آسایش شهروندان و ایجاد اختلال در نظم جامعه می‌باشد، جایز نیست.

س ۱۴۰: دانشجویانی که هر هفته برای تحصیل باید به شهر دیگر مسافرت کنند وظیفه آنان نسبت به نماز و روزه در محل تحصیل چیست؟

ج: چنانچه از نظر عرف تحصیل شغل تلقی شود و مدت تردد طولانی باشد، باید نماز را تمام بخواند و روزه‌اش را بگیرد.

س ۱۴۱: برای بقاء بر تقلید از مجتهد متوفی، آیا لازم است به مجتهد حی اعلم رجوع شود؟
ج: رجوع به هر مجتهد حی جامع الشرایط که قائل به جواز بقاء تقلید از مجتهد متوفی باشد کافی است.

س ۱۴۲: آیا حضرت مستطاب بقا بر تقلید از مجتهد متوفی را جایز می‌دانید؟
ج: بله، در مسائلی که مقلد به فتوای مجتهد متوفی در زمان حیات او عمل کرده یا یاد گرفته است می‌تواند باقی بماند.

س ۱۴۳: اگر کسی مبادی و مبانی اجتهاد را طی کند و بتواند در برخی ابواب استنباط کند، آیا می‌تواند مطابق نظر اجتهادی خود عمل نماید؟

ج: آری، در مسائلی که اجتهاد کرده، طبق اجتهاد خود عمل نماید و در مسائلی که اجتهاد نکرده، باید از مجتهد مطلق تقلید کند. چنانچه عمل به احتیاط نیز کافی است.

س ۱۴۴: من تازه به سن تکلیف رسیده‌ام، پدرم مقلد مرجع تقلید خاصی است. آیا من هم باید از ایشان تقلید کنم یا می‌توانم مرجع تقلید دیگری را انتخاب کنم؟

ج: شما می‌توانید به طور مستقل هر مجتهد جامع‌الشرایطی را به عنوان مرجع تقلید خود انتخاب نمایید. خواه همان مرجع تقلید پدرتان باشد یا دیگری باشد.

س ۱۴۵: اگر کسی بخواهد احتیاط کند چگونه باید عمل نماید؟
ج: کافی است انظار فقهی فقهاء معاصر خود را ملاحظه نماید و قول احوط را برگزیند.

س ۱۴۶: اگر آفتاب از پشت شیشه بر زمین نجس بتابد پاک می‌شود؟

ج: چنانچه حائل و پرده نباشد، پاک می‌شود.

س ۱۴۷: شیء متنجس تا چند واسطه موجب تنجس اشیاء دیگر می‌شود.

ج: یک واسطه، بنابراین چنانچه شیء با ملاقی متنجس برخورد کند، متنجس نمی‌شود.

س ۱۴۸: حضور افراد کلیمی و ارمنی، زرتشتی و بهایی در مساجد و مجالس چه حکمی دارد؟

ج: اهل کتاب فی حد نفسه پاک هستند و حضور آنان در مساجد اشکال ندارد، مگر در مورد یقین به حدوث حدث اکبر که در این صورت حکم آنان مانند سایر مسلمانان است. ولی حضور بهائیت در مسجد جایز نیست.

س ۱۴۹: اگر دست یا پای کسی مصنوعی باشد آیا شستن و مسح آن لازم است.

ج: خیر، لازم نیست.

س ۱۵۰: آیا با هر غسل واجب می‌توان بدون وضو نماز خواند، یا این حکم اختصاص به

غسل جنابت دارد؟

ج: بله، با هر غسل واجب غیر از غسل استحاضه متوسطه می‌توان نماز خواند و نیازی به

وضو نیست. بلکه با غسل مستحبی قطعی مانند غسل روز جمعه می‌توان بدون وضو نماز جمعه یا ظهر و عصر را به جا آورد.

س ۱۵۱: کسی که به علت جراحی هنگام آمیزش، منی از مجرا خارج نمی‌شود، اگر بدون

آمیزش همان حالت بر او عارض شود یعنی احساس لذت کند و بدن سست شود، آیا غسل بر او واجب می‌شود یا نه؟

ج: چنانچه حالت ارضاء و انزال داشته باشد، باید غسل کند.

س ۱۵۲: اگر کسی در اثناء غسل ادرار کند یا باد معده از او خارج شود، آیا لازم است غسل

را اعاده کند؟

ج: لازم نیست. ولی باید برای نماز وضو بگیرد.

س ۱۵۳: آیا خانم‌ها باید برای نماز حتماً چادر سر کنند یا با بلوز و دامن و روسری یا مانتو و شلوار و مقنعه نیز می‌توانند نماز بخوانند؟

ج: در صورتی که لباس به اندازه‌ای بلند و گشاد باشد که حجم بدن را به طور کامل بپوشاند و پوشش لازم رعایت شود، کافی است. ولی اگر برخی اندام‌ها نمایان باشد. مورد اشکال است. هرچند در جای خلوت باشد و نامحرم او را نبیند.

س ۱۵۴: آیا حضرت مستطاب عالی تحصیل را برای دانشجو یا خدمت وظیفه سربازی را شغل می‌دانید تا در صورت تردد مستمر بین محل سکونت و محل تحصیل عنوان کثیرالسفر یا دائم‌السفر پیدا کند و نماز را تمام بخواند؟

ج: ملاک تشخیص عرف است. ولی علی‌الظاهر شغل عبارت است از این که انسان موظف باشد یا خود را متعهد بداند برای مدت طولانی به طور منظم در زمان خاصی اشتغال به آن داشته باشد، هرچند در اثناء آن وجهی دریافت نکند و منبع ارتزاق او نباشد. بنابراین تحصیل برای دانشجو و انجام خدمت برای سرباز شغل تلقی می‌شود. چنانچه ده روز در محل سکونت نماند و به طور پیوسته در تردد باشد از سفر دوم به بعد نمازش تمام است.

س ۱۵۵: آیا خانم‌ها می‌توانند برای این که تمام ماه مبارک رمضان را روزه بگیرند، برای جلوگیری از حیض شدن قرص مصرف کنند یا آمپول بزنند؟

ج: اگر طبق تشخیص پزشک عوارض سوء نداشته باشد، و در ایام عادت لک نبیند، اشکال ندارد و روزه صحیح است.

س ۱۵۶: خانمی به واسطه بارداری مکرر و شیردادن به نوزاد چند سال پیاپی روزه نگرفته است، اکنون تکلیف او چیست؟ آیا باید تمام روزه‌هایی این چند سال را قضا کند، یا این که قضای سال آخر به خاطر استمرار عذر کافی است؟

ج: باید قضای روزه تمام آن چند سال را به جا آورد و بابت هر روز از سال‌های گذشته به عنوان کفاره به یک فقیر اطعام بدهد.

س ۱۵۷: اگر کسی طبق معمول ماه مبارک بیدار شود و سحری بخورد و بعد متوجه شود

پیش از سحری خوردن اذان صبح گفته شده است، تکلیف چیست؟

ج: آن روز را امساک کند و قضای آن را نیز به جا آورد.

س ۱۵۸: اگر کسی در روز ماه رمضان مرتکب فعل حرام مانند استمنا شده باشد چه تکلیفی

دارد؟

ج: اگر نمی‌دانسته این عمل روزه را باطل می‌کند، قضای آن را به جا آورد. اگر می‌دانسته،

باید کفاره جمع بدهد، یعنی به شصت فقیر طعام بدهد و شصت روز روزه بگیرد. در صورت عدم

تمکن از هر دو، به یکی اکتفا نماید.

س ۱۵۹: اگر خانمی با عذر یا بدون عذر روزه نگیرد، آیا کفاره افطار عمدی یا کفاره تأخیر

بر عهده شوهر است یا خودش باید بپردازد؟

ج: کفاره بر عهده خود اوست. اگر چیزی ندارد باید زیورآلات خود را بفروشد یا مهریه‌اش را

مطالبه نماید و کفاره بدهد و در صورت عدم تمکن ساقط است.

س ۱۶۰: آیا می‌توان فرش یا پرده خانه خود را که می‌خواهد تبدیل به احسن کند بابت

زکات به مسجد داد؟

ج: اگر مورد احتیاج و استفاده مسجد باشد، اشکال ندارد.

س ۱۶۱: آیا حضرتعالی اجازه می‌دهید زکات فطره اهالی محل جمع‌آوری شود و برای

تعمیرات یا تبلیغات در مسجد هزینه کنیم؟

ج: در صورتی که از محل موقوفات، مستغلات و تبرعات تأمین نشود و مستحق زکات در

محل و دسترسی نباشد، تحت نظارت امام جماعت مجاز هستید.

س ۱۶۲: آیا می‌توان زکات مال یا فطره را جمع کرد و با آن کارگاهی ساخت و ماشین‌آلات

تهیه کرد تا افراد مستمند بیکار در آنجا مشغول به کار شوند و زندگی آنها تأمین شود؟

ج: اشکال ندارد. بنابر احتیاط در قالب سهام معین برای اهل استحقاق باشد.

س ۱۶۳: اگر عروس و داماد متار که کنند یا داماد فوت کند، آیا خانواده داماد می‌توانند سکه و زیورات یا اشیایی که به عروس خود هدیه داده‌اند، از او پس بگیرند؟
ج: چنانچه عین آنها باقی باشد استرداد جائز است.

س ۱۶۴: یک آپارتمان برای سکونت فرزندم خریداری کرده‌ام، آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر از درآمد سال خریده باشید و پیش از گذشت سال هبه کرده باشید، خمس ندارد.

س ۱۶۵: اگر انسان در بین سال مقداری از پول مخمس را صرف مؤنه کند آیا در پایان سال خمسی می‌تواند آن مقدار را از درآمد کسر کند؟

ج: مانعی ندارد. برای حساب خمس سال مبنا را همان موجودی سال گذشته قرار دهد.

س ۱۶۶: حضرتعالی اجازه می‌فرمایید برای ساخت و توسعه مسجد یا احداث مجتمع فرهنگی دینی به متولیان امر خمس پرداخت شود؟

ج: چنانچه هزینه‌ها از قبل تبرعات قابل تأمین نیست نصف سهم مبارک امام را مجاز هستیید.

س ۱۶۷: کسی طی چند سال چند قطعه زمین زراعی خریده است تا در آن زراعت کند. آیا به آنها خمس تعلق می‌گیرد؟ در صورت تعلق، قیمت روز خرید را باید حساب کند یا امروز را؟
ج: آن مقداری که تأمین مخارج زندگی متوقف بر آن است خمس ندارد. ولی مازاد بر آن خمس دارد و باید خمس با لحاظ قیمت فعلی پرداخت شود.

س ۱۶۸: می‌دانم پدرم خمس نمی‌دهد آیا خانواده می‌توانند از لوازم منزل استفاده کنند و غذا بخورند؟ تکلیف ما چیست؟

ج: سرپرست خانواده موظف به پرداخت خمس است و اگر ندهد بر ذمه او باقی است. شما نیز باید نسبت به وجوب خمس به پدرتان محترمانه تذکر بدهید. اگر مقلد اینجانب هستیید مجاز در استفاده از لوازم منزل برای رفع نیاز خود می‌باشیید.

- س ۱۶۹: آیا خمس و زکات را می‌توان برای امور خیریه مانند ساخت مدرسه و درمانگاه و حسینیه هزینه نمود یا باید حتماً به دست مرجع تقلید برسد؟
- ج: جواز هزینه کردن در این‌گونه امور متوقف بر اجازه ولی امر یا مجتهد است.
- س ۱۷۰: کسی در وقت سحر مشغول غسل واجب است و قبل از اتمام غسل، اذان می‌گویند، حکم روزه او چیست؟
- ج: اگر می‌داند وقت کافی برای غسل ندارد باید تیمم کند. در فرض سؤال روزه صحیح است و بقاء عمدی صدق ندارد.
- س ۱۷۱: اگر کسی پس از مغرب به حرام افطار کند، آیا کفاره جمع به او تعلق می‌گیرد؟
- ج: خیر، معصیت کرده، ولی کفاره ندارد.
- س ۱۷۲: آیا روزه‌دار می‌تواند برای اخذ منی جهت آزمایش استمناء کند؟
- ج: خیر، جایز نیست. در صورت ارتکاب قضا و کفاره دارد.
- س ۱۷۳: اگر موی سر به اندازه‌ای بلند باشد که روی پیشانی و صورت او را فرا می‌گیرد، برای مسح سر در وضو چه وظیفه دارد؟
- ج: باید فرق باز کند و جلو سر را مسح کند. (مسأله ۲۶۶ رساله)
- س ۱۷۴: اگر کسی برای حج واجب ثبت‌نام کرده و نوبت او رسیده باشد، ولی به خاطر ابتلاء بیماری یا مانعی توفیق تشریف پیدا نمی‌کند، چه تکلیفی دارد؟
- ج: باید در اولین سال پس از بهبودی و رفع مانع مشرف شود؛ تأخیر آن بدون عذر جایز نیست.
- س ۱۷۵: اگر در معاینات پزشکی سلامت و توان جسمی تأیید نشود و دولت از تشریف انسان ممانعت کند، حج ساقط می‌شود؟
- ج: هرگاه مانع پزشکی برطرف شد، باید مشرف شود. اگر از حصول استطاعت جسمی و رفع مانع نومید باشد، چنانچه در اولین سال استطاعت اقدام کرده باشد، حج ساقط است. ولی اگر حج بر او مستقر شده باشد باید نایب بگیرد.

س ۱۷۶: افرادی چند نوبت حج رفته‌اند و باز هم ثبت‌نام می‌کنند، و چه بسا نام آنها در قرعه‌کشی بیرون آید، در حالی که دهها هزار نفر که برای حج واجب ثبت‌نام کرده‌اند در نوبت قرار دارند، آیا اینها اولویت ندارند؟ آیا باید منتظر نوبت بمانند؟

ج: در حال حاضر با توجه به کمبود امکانات و محدودیت در اعزام شایسته است کسانی که حج واجب خود را انجام داده‌اند، ثبت‌نام نکنند تا دیگران بتوانند زودتر حج واجب خود را انجام بدهند و انشاءالله آنان در این اعانت مأجور هستند و در صورت ثبت‌نام لازم است در قرعه‌کشی حج واجب بر حج مستحبی اولویت داده شود.

س ۱۷۷: کسی که می‌خواهد حج نیایی به جا آورد آیا اعمال را باید طبق فتوای مرجع تقلید خودش انجام دهد یا مطابق نظر مرجع منوب عنه؟

ج: باید طبق فتوای مرجع تقلید خودش انجام دهد.

س ۱۷۸: اگر نائب هنگام اجیر شدن برای حج عذری نداشته باشد، ولی پس از آن عذری پیدا کند، و طبق وظیفه‌ی معذور عمل کرده باشد، آیا موجب برائت ذمه منوب عنه می‌شود؟

ج: عذر طاری اشکال ندارد و حج نائب معذور مبریء ذمه منوب عنه است.

س ۱۷۹: آیا کسی که نمی‌تواند نمازش را صحیح بخواند، می‌تواند برای حج نائب شود؟

ج: اگر نمی‌تواند تا وقت مقرر تصحیح کند، نمی‌تواند نائب شود و اگر به عنوان نیابت محرم شده باشد، نیابت او باطل و احرام او صحیح است.

س ۱۸۰: شخصی برابر وصیت برای حج اجیر شده، ولی استطاعت متوفی معلوم نبوده و در وصیت‌نامه نیز به حج واجب تصریح نشده، آیا نائب قصد حج واجب برای متوفی بکند یا حج مستحب به‌جا آورد؟

ج: قصد وجه لازم نیست. به قصد متوفی به‌جا آورد کافی است.

س ۱۸۱: اگر نائب پس از انجام عمره تمتع دچار عارضه‌ای بشود و به ایران بازگردانده شود، آیا می‌تواند انجام حج تمتع را به دیگری نیابت بدهد؟ اگر نمی‌تواند نسبت به حج نیایی چه وظیفه‌ای دارد؟

- ج: نیابت به غیر جایز و مجزی نیست. اگر سال معین شرط نشده باشد می‌تواند سال بعد به‌جا آورد و در صورت تعیین سال باید وجه را به منوب عنه رد کند و منوب عنه باید او یا دیگری را برای سال بعد اجیر کند تا برایش حجة الاسلام بجا آورد.
- س ۱۸۲: برای افراد بستری در بیمارستان بدن و لباس آنها نجس می‌شود و امکان تطهیر یا تعویض نیست، برای نماز چه وظیفه‌ای دارند؟
- ج: در فرض مسأله به همان صورت نماز بخوانند.
- س ۱۸۳: گاهی مشاهده می‌شود افرادی پس از اتمام نماز جماعت و تعقیبات و انجام مراسم سخنرانی و روضه در مسجد دور هم جمع می‌شوند و درباره مسائل متفرقه دنیوی و خانوادگی با هم صحبت می‌کنند، آیا این کار جایز است؟
- ج: شایسته نیست و نسبت به برق و گاز مسجد هم‌چنین وقت متولیان امر ضامن هستند.
- س ۱۸۴: اگر کسی سهواً در رکوع ذکر سجده بگوید یا در سجده ذکر رکوع بگوید، چه وظیفه‌ای دارد؟
- ج: نماز صحیح است و نیاز به اعاده ندارد. ولی اگر در همان حال قبل از سر برداشتن متوجه شود باید ذکر مخصوص را بگوید.
- س ۱۸۵: من نذر کرده‌ام سال‌ها قبل در امامزاده محل هر ماه چند شمع روشن کنم، اکنون ممانعت می‌شود آیا می‌توانم به جای شمع لامپ بگیرم یا وجه آن را به امامزاده جهت روشنایی تحویل بدهم.
- ج: متعلق نذر در فرض سؤال رجحان ندارد. لذا وجوب وفا ندارد. اهداء لامپ جهت روشنایی مستحسن است.
- س ۱۸۶: من نذر کرده‌ام جمعه اول هر ماه در حرم حضرت عبدالعظیم روضه بخوانم. چند سال عمل کرده‌ام، ولی الان چند سال است کسی پیدا نمی‌شود، تکلیف چیست؟
- ج: اگر نذر مقید به مکان خاص بوده، ساقط است و تکلیفی ندارید. در غیر این صورت در هر مکان دیگر یا منزل خود می‌توانید انجام بدهید.

س ۱۸۷: آیا نماز قضا را می‌توان به جماعت خواند؟

ج: در صورتی که نماز قضای امام قطعی باشد، جایز است. ولی اگر جنبه احتیاطی داشته باشد ولو اداء باشد، صحیح نیست.

س ۱۸۸: آیا برای امام جماعت جایز است نماز واجب یومیه را دوبار به عنوان امام جماعت برگزار کند؟

ج: در صورت تعدد جماعت هر چند در یک مکان باشد اشکالی ندارد.

س ۱۸۹: اگر شخصی غیر روحانی بخواهد در مسجد امام جماعت باشد، آیا می‌توان به او اقتدا کرد؟

ج: اگر واجد شرایط باشد، صحیح است. ولی با حضور روحانی در مسجد، جایز نیست.

س ۱۹۰: آیا امامت نماز عید فطر در دو مکان برای دو جماعت مختلف صحیح است؟

ج: احتیاط آن است که امام دو جماعت یک نفر نباشد. و احوط آن است که در جایی که نماز جمعه اقامه می‌شود نماز عید فطر را امام جمعه اقامه کند و امامان جماعات مساجد شهر برای نماز عید در مسجد جامع یا مصلی حضور یابند.

س ۱۹۱: اگر کسی بدون احرام از میقات بگذرد و به مکه برسد، چه تکلیفی دارد؟

ج: چنانچه واجب الحج نباشد و نخواهد عمره یا حج استحبابی به جا آورد، معصیت کرده است. ولی تکلیفی ندارد. بلکه اگر بخواهد عمره به جا آورد باید به میقات برگردد.

س ۱۹۲: کسی مستطیع است و نیاز به ازدواج دارد به طوری که اگر ازدواج نکند به معصیت یا مشقت می‌افتد، اگر مال موجود را صرف در حج کند، تا مدت طولانی قادر به ازدواج نیست، آیا باید به حج برود و ازدواج را به تأخیر بیندازد، یا ازدواج کند و هر وقت توانست به حج برود؟

ج: در فرض سوال، ازدواج مقدم بر حج است.

س ۱۹۳: اگر حج مستلزم ترک واجب یا فعل حرام باشد، تکلیف چیست؟

ج: باید با رعایت الایم فالایم اقدام شود. چنانچه معارض حج اهم باشد با این وجود حج به جا آورد و مرتکب حرام بشود، حج او صحیح است.

س ۱۹۴: خانم‌هایی که هنگام احرام در میقات شجره عادت هستند و نمی‌توانند داخل مسجد بشوند، آیا از مدینه به نذر محرم شوند یا احرام را به تأخیر بیندازند و از محاذی جحفه محرم شوند؟

ج: احرام حائض و غیر حائض از خارج مسجد شجره در محله ذوالحلیفه مجزی است.

س ۱۹۵: اگر زنی در میقات حائض باشد و بداند در تمام مدت اقامت در مکه پاک نمی‌شود، آیا می‌تواند بدون احرام وارد مکه شود؟

ج: در صورتی که بدون مشقت بتواند برای طواف و نماز نائِب بگیرد، باید در میقات محرم شود. در صورت مشقت و ورود به مکه بدون احرام تکلیفی ندارد.

س ۱۹۶: گاهی شنیده می‌شود دولت حجاز می‌خواهد مقام ابراهیم را به فاصله‌ی دورتر از کعبه منتقل کند. آیا این کار از نظر فقه شیعه جایز است؟ در صورت جابه‌جایی تکلیف زائرین برای طواف (رعایت فاصله تا مقام) و نماز پشت مقام چیست؟

ج: در حال حاضر نیز نظر اینجانب این است که در صورت مزاحمت یا ممانعت، طواف در فاصله‌ی دورتر از مقام جایز است و نماز را در هر قسمت صحن مسجدالحرام حد فاصل رکن حجرالاسود و رکن اول حجر اسماعیل بخواند کافی است.

س ۱۹۷: آیا طواف از طبقه‌ی فوقانی برای معذورین صحیح است؟

ج: صحیح و مجزی است و نیاز به نیابت در صحن مسجد ندارد.

س ۱۹۸: اگر کسی طواف واجب را قطع کند و پس از یکی دو ساعت طوافش را از اول به جا آورد، آیا طوافش صحیح است؟

ج: قطع طواف واجب بدون عذر جایز نیست. در فرض سوال چون موالات عرفیه به هم خورده است، طواف دوم صحیح است.

س ۱۹۹: اگر کسی در اثنای دور اول سعی را رها کند و به صفا برگردد و سعی را از اول

شروع کند اشکال دارد؟ اگر در اثنای دور سوم و چهارم رها کند و از سر گیرد، چطور؟

ج: از سر گرفتن سعی در فرض اول اشکال ندارد. ولی در فرض دوم باید سعی را ادامه بدهد و تمام کند.

س ۲۰۰: کسی که می‌خواهد قضای رمی جمرات روز یازدهم و دوازدهم را به جا آورد، آیا می‌تواند همه را یک‌جا و در یک روز رمی کند؟

ج: اگر مراد قضای رمی در روز سیزدهم همان سال است رمی در یک روز با رعایت ترتیب سه جمره و تقدم قضای روز یازدهم بر قضای روز دوازدهم صحیح است. ولی اگر مراد قضای در سال آینده باشد باید قضای رمی روز یازدهم را در روز یازدهم و قضای رمی روز دوازدهم را در روز دوازدهم به جا آورد.

س ۲۰۱: آیا هیپنوتیزم از نظر شرعی جایز است؟

ج: اگر غرض عقلایی داشته باشد و عوارض سوء نداشته باشد و ملازم با فعل حرام نیز نباشد جایز است.

س ۲۰۲: در قولنامه طرفین توافق می‌کنند که هر طرف پشیمان شود باید فلان مبلغ به طرف دیگر بدهد، آیا این وجه شرعی دارد و طرف پشیمان باید آن را بپردازد.

ج: اگر مجرد قولنامه باشد و معامله واقع نشده باشد، الزام‌آور نیست. ولی اگر مبیعه‌نامه باشد و شرط در ضمن عقد باشد، الزام‌آور است و باید پرداخت شود.

س ۲۰۳: اگر لباس نجس به وسیله‌ی ماشین لباسشویی شسته شود آیا پاک می‌شود؟

ج: چنانچه حداقل دوبار بشوید و در بین آب تخلیه شود، پاک می‌شود.

س ۲۰۴: در رساله‌ی عملیه آمده است اگر سگ یا خوک ظرفی را بلیسد برای تطهیر باید

اول آن را خاکمالی کرد، آیا شست‌وشوی با مواد شیمیایی مانند الکل کفایت نمی‌کند؟

ج: اگر ثابت شود همان اثر پاک‌کنندگی را دارد کافی است.

س ۲۰۵: اگر زنی از طریق نامشروع حامله شده باشد آیا برای جلوگیری از آبروریزی

می‌تواند سقط جنین کند؟

ج: جایز نیست مگر خطر جانی داشته باشد و پیش از ولوج روح باشد.

س ۲۰۶: اگر کسی بخواند ایستاده نماز بخواند وضویش باطل می‌شود، ولی اگر نشسته

بخواند طهارت تا آخر نماز حفظ می‌شود، تکلیف چیست؟

ج: نمازش را نشسته به جا آورد.

س ۲۰۷: اگر مرجع تقلیدی از انقلاب و نظام و ولایت فقیه در برابر توطئه و تهاجم دشمن

دفاع نکند یا اصلاً در امور سیاسی مداخله نکند، یا با ولی فقیه و رهبری نظام اختلاف نظر و مشکل

داشته باشد، آیا صلاحیت برای مرجعیت دارد؟ آیا مقلدین موظف به عدول به دیگری هستند؟

ج: مجرد اختلاف نظر و عدم دفاع صریح موجب سلب صلاحیت نیست. ولی اگر موارد یاد

شده منشأ دنیوی داشته باشد و به طور علنی در نقطه مقابل اعلام موضع نماید، و اظهارات

وی موجب پیدایش شکاف و بروز فتنه در جامعه بشود و دشمن از آن در جهت تضعیف نظام

و براندازی بهره‌برداری کند به خاطر عدم صیانت نفس و عدم مخالفت با هوی و هوس، فاقد

برخی شرائط لازم یا موجب زوال وصف مرجعیت خواهد بود و مقلدین باید به مجتهد جامع

شرایط ذیصلاح عدول کنند.

س ۲۰۸: اگر کسی در اثنای نماز جماعت در گوشه‌ای بایستد و نمازش را فرادی بخواند

یا تعمداً با تأخیر بیاید که نماز جماعت تمام شده باشد و بعد فرادی نماز بخواند، چه حکم دارد؟

ج: اگر رهگذر و ناشناس باشد، اشکال ندارد. ولی اگر فرد شناخته شده و اهل محل باشد و

عنوان اعراض و اهانت به جماعت و امام داشته باشد، جایز نیست.

س ۲۰۹: گاهی افرادی در مسجد برای نماز سجاده پهن می‌کنند و جایی را به خود

اختصاص می‌دهند، آیا چنین حقی دارند؟ اگر کسی جانماز او را کنار بزند و در آن جا بایستد و

نماز بخواند آیا نمازش باطل است؟

ج: چنین حقی برای کسی ثابت نیست، بلکه هر کس در هر جای مسجد بخواند می‌تواند

نماز بخواند. در فرض سوال نماز صحیح است. آری، اگر کسی برای نماز جماعت در مسجد

حضور یابد و برای تجدید وضو یا انجام کار فوری بیرون رود و اثری از خود به جای گذارد که حاکی از بازگشت او باشد، تا زمانی که نماز جماعت شروع نشده است، باید حق اولویت او رعایت شود.

س ۲۱۰: روکش کردن دندان با طلا برای مردان چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه عنوان زینت داشته باشد، جایز نیست.

س ۲۱۱: اگر عضو میت غیرمسلمان به بدن مسلمان زنده پیونده زده شود، به طوری که آن

عضو حیات نداشته باشد، حکم طهارت و نماز چیست؟

ج: چنانچه عرفاً عضو بدن مسلمان به شمار آید، پاک و نماز با آن صحیح است.

س ۲۱۲: آیا پیوند اعضاء میت مانند کلیه و چشم و کبد به فرد نیازمند چایز است؟

ج: چنانچه وصیت کرده باشد جایز است، اگر وصیت نکرده باشد باید از حاکم شرع اجازه

بگیرد.

س ۲۱۳: کسانی که دچار مرگ مغزی شده‌اند و به کمک دستگاه قلبشان کار می‌کند و

تنفس صورت می‌گیرد، آیا می‌توان عضو او را به بدن کسی که عضوش از بین رفته پیوند زد؟

شاید ذکر است که عدم پیوند موجب مرگ حتمی او خواهد بود.

ج: در صورت وصیت اشکال ندارد. بدون وصیت نیاز به اذن حاکم شرع دارد. در صورت اول

دیه ندارد. در صورت دوم پرداخت دیه وابسته به تشخیص ولی فقیه است.

س ۲۱۴: اگر در میدان جنگ با کفار حفظ جان رزمنده مجروح مسلمان متوقف بر پیوند

عضوی باشد، آیا می‌توان عضو بدن کافر حربی مشرف به موت را قطع و به مسلمان پیوند زد؟

ج: تابع تشخیص مصلحت ولی فقیه است، هرچند از نظر اینجانب جایز است.

س ۲۱۵: هنگام مشاهده مسائل ضد اخلاقی و بدحجابی وظیفه ما چیست؟

ج: امر به معروف و نهی از منکر کنید. در صورت عدم تأثیر و تکرار منکر به مراکز ذیربط

گزارش دهید.

س ۲۱۶: خانواده‌ای که اهل نماز و روزه نیستند و در برخورد با نامحرم حجاب شرعی را رعایت نمی‌کنند و ارشاد و تذکر هم تأثیری در آن‌ها ندارد. آیا با چنین خانواده‌ای می‌توان معاشرت کرد؟

ج: شما به ارشاد خود ادامه بدهید و چنانچه از ارحام هستند در حد متعارف با رعایت موازین شرعی معاشرت کنید. اگر کاهش معاشرت و صمیمیت موجب تنبه و اصلاح باشد، سعی کنید به حداقل برسانید.

س ۲۱۷: آیا شرکت در مجالس جشن و عروسی که در آن گناه می‌شود مانند پخش ترانه و موسیقی و رقص و اختلاط زن و مرد، جایز است؟

ج: شرکت در مجلس معصیت تحت هر عنوان جایز نیست مگر شرکت‌کننده بتواند وضع را تغییر بدهد و حضور او سبب شود که آن برنامه‌ها را ادامه ندهند.

س ۲۱۸: فطریه سرباز در پادگان، بیمار در بیمارستان، دانشجوی در خوابگاه بر چه کسی واجب است؟

ج: بر خود او یا کسی که متکفل مخارج او است.

س ۲۱۹: اگر کسی فقط شب عید فطر برای افطار میهمان کسی باشد، آیا فطریه را باید خودش بدهد یا بر عهده‌ی میزبان است؟

ج: چون صدق نان خور نمی‌کند، فطریه بر عهده‌ی خود او است.

س ۲۲۰: کسی دامدار و کشاورز است و هیچ‌کدام به حد نصاب زکات نمی‌رسد. اگر درآمد حاصل از آن از مخارج سال زیاد بیاید، آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد. همچنین اگر در پایان سال تعداد دام‌ها ثابت باشد ولی قیمت آن‌ها بالا رفته باشد، آیا افزایش قیمت خمس دارد؟

ج: درآمد حاصل از دامداری و کشاورزی چنانچه زائد بر مؤنه باشد، همچنین افزایش قیمت دام خمس دارد. بلکه به اصل آن‌ها اگر از محل درآمد تهیه شده باشد نیز خمس تعلق می‌گیرد.

س ۲۲۱: اگر کسی باغی بخرد تا از طریق فروش میوه آن کسب درآمد کند، آیا باید خمس اصل باغ را بپردازد؟ اگر خودش باغ را احداث کرده باشد، چطور؟

ج: در هر دو صورت باغ حکم سرمایه دارد و متعلق خمس است. درآمد حاصل از فروش میوه‌ها چنانچه از مخارج سال زیاد بیاید خمس دارد.

س ۲۲۲: آیا به پولی که انسان به عنوان سپرده با قرض الحسنه در بانک می‌گذارد خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر قبلاً خمس آن پرداخت نشده، پس از گذشت سال باید خمس آن پرداخت شود.

س ۲۲۳: اگر کسی نیمه اول شب یازدهم را در منی بیتوته کند و پس از نیمه شب به مکه بیاید و شب دوازدهم برای بیتوته نیمه دوم به منی برگردد و روز دوازدهم رمی جمرات را پس از قضای رمی روز قبل انجام دهد، آیا اشکال در حج پیش می‌آید یا کفاره به او تعلق می‌گیرد؟

ج: اشکال ندارد و کفاره نیز ندارد.

س ۲۲۴: کسی که نمی‌تواند برای سجده روی زمین بنشیند و برای نماز روی صندلی می‌نشیند، آیا باید مهر را بر چهارپایه‌ای بگذارد و پیشانی را برای سجده روی آن قرار دهد یا مهر بر پیشانی گذاشتن کافی است؟

ج: وظیفه‌ی او برای سجده اشاره با سر یا چشم است و هیچ یک از دو وجه مذکور در سوال لازم نیست. شایان ذکر است برای سجده باید پیشانی بر زمین قرار گیرد. مهر موضوعیت ندارد. بلکه برای رفع حائل یا فضیلت تربت سیدالشهداء است. بله اگر کسی بتواند بر زمین بنشیند و شش عضو دیگر به نحو متعارف روی زمین قرار گیرد و نتواند پیشانی را به زمین برساند باید محل سجده را بالا آورد مثلاً مهر را بر رحلی بگذارد و پیشانی خود را بر مهر بگذارد.

س ۲۲۵: اگر کسی اذکار مستحبی نماز را جهلاً یا سهواً غلط تلفظ کند، آیا نمازش باطل است.

ج: خیر، باطل نیست و قضا و اعاده لازم نیست.

س ۲۲۶: سال‌ها غسل را به این صورت انجام می‌دادم اول سر و گردن را می‌شستم، بعد دست راست، بعد دست چپ، بعد طرف راست بدن و بعد طرف چپ بدن را می‌شستم. حالا فهمیدم که باید دست راست را با طرف راست و دست چپ را با طرف چپ می‌شسته‌ام. اکنون تکلیف من نسبت به اعمالی که طی این چند سال انجام داده‌ام چیست؟ آیا باید تمام نمازها و روزه‌های خود را قضا کنم؟ ضمناً مرجع تقلید من فوت شده است.

ج: اعمال گذشته شما صحیح است و قضا لازم نیست. اگر مرجع تقلید شما در مورد تقدم طرف راست بر طرف چپ احتیاط و جوبی دارد، می‌توانید عمل خود را بنا بر نظر مجتهدی بگذارید که مانند اینجانب رعایت ترتیب در بدن را واجب نمی‌داند.

س ۲۲۷: کسانی که برای عمل جراحی بیهوش می‌شوند یا به واسطه‌ی سکتی یا تصادف به حالت اغما و کما درمی‌آیند، وظیفه‌ی آنان نسبت به نمازشان چیست؟
ج: چنانچه در تمام وقت نماز بیهوش باشند، تکلیف ساقط است.

س ۲۲۸: آیا زنان می‌توانند در جمهوری اسلامی متصدی امور حقوقی و قضایی باشند؟
ج: تصدی زنان در تمام مراحل و مراتب قضا غیر از صدور حکم از نظر شرعی مانع ندارد.
س ۲۲۹: آیا زن می‌تواند در مقام قضاوت در خصوص دعاوی حقوقی که شاکی و متشاکی هر دو زن باشند حکم صادر کند؟
ج: جواز آن بعید نیست.

س ۲۳۰: آیا زن در نظام اسلامی جایز است به عنوان وزیر مسئولیت بپذیرد؟
ج: به عنوان حکم اولی جایز نیست. چون وزارت مرتبه‌ای از ولایت است. مگر در حوزه‌ی ویژه‌ی زنان باشد. ولی به عنوان حکم ثانوی و تشخیص مصلحت از سوی ولی فقیه، اشکال ندارد.

س ۲۳۱: حکم فال‌گیری در اسلام چیست؟
ج: اظهارات آنان فاقد اعتبار است و دریافت وجه به عنوان اجرت و نرخ ثابت حرام است.

س ۲۳۲: در مراسم جشن تکلیف دانش آموزان اقدام به پخش موسیقی و مطرب و رقص و پایکوبی می‌شود. گاهی تحت عنوان فکاهی افراد یا اقوام مختلف مورد تمسخر قرار می‌گیرند، آیا این گونه امور صحیح است؟

ج: جایز نیست. بلکه مقتضی و لازم است به تبیین مسئولیت و تکلیف و مسائل شرعی و نکات اخلاقی مورد نیاز آنان اهتمام شود.

س ۲۳۳: آیا سود بانکی و جایزه اهدایی بانک‌ها از طریق قرعه‌کشی حلال است؟
ج: تعلق سود در قالب عقود شرعی و تعلق جایزه به حساب قرض‌الحسنه و گرفتن آن برای صاحب حساب جایز است.

س ۲۳۴: اگر کسی تحت عمل جراحی قرار گرفته و ادرار یا مدفوع او به کیسه که همراه او است می‌ریزد و در شبانه‌روز دو سه نوبت آن را تخلیه می‌کند، آیا نماز خواندن با این وضعیت صحیح است؟

ج: صحیح است. محمول نجس مخل به صحت نماز نیست. ولی باید بدن و لباس خود رادر صورت تنجس و عدم مشقت تطهیر کند.

س ۲۳۵: اگر انسان بدانند روزه برایش ضرر ندارد، ولی پزشک بگوید ضرر دارد، تکلیف چیست؟

ج: اگر تشخیص پزشک اطمینان‌بخش نباشد، روزه صحیح است.

س ۲۳۶: آیا پرکردن یا کشیدن دندان موجب بطلان روزه می‌شود؟

ج: اگر اطمینان دارد آب یا خون از فضای دهان به حلق فرو نمی‌رود، روزه باطل نمی‌شود.

س ۲۳۷: آیا فرد مبتلا به آسم می‌تواند در حال روزه از اسپری مخصوص استفاده کند؟

ج: در صورت ضرورت اشکال ندارد و روزه‌اش صحیح است.

س ۲۳۸: آیا استعمال دخانیات و مواد مخدر روزه را باطل می‌کند؟

ج: دود سیگار چنانچه از فضای دهان یا بینی خارج شود و فرو نرود، مبطل نیست. مواد مخدر

اگر خوراکی باشد ولو معتاد باشد موجب بطلان روزه می‌شود. ولی اگر تزریقی باشد روزه را باطل نمی‌کند هرچند معصیت کرده است.

س ۲۳۹: اگر در روز ماه رمضان به وسیله‌ای اسپرم زوج را بگیرند و در رحم زوجه برای تلقیح انتقال بدهند، آیا این عمل روزه آن دو را باطل می‌کند؟

ج: خیر، این عمل موجب صدق جنابت نیست و روزه‌ی هر دو صحیح است.

س ۲۴۰: آیا ریختن قطره در چشم یا بینی موجب بطلان روزه است؟

ج: اگر به حلق نرسد، روزه باطل نمی‌شود.

س ۲۴۱: اگر انسان برای غسل زیر دوش برود، ولی فشار آب به اندازه‌ای زیاد باشد که تمام

سر و گردن او را فرا بگیرد؟ آیا روزه باطل می‌شود؟

ج: خیر، آب ریختن بر سر هرچند فراگیر باشد، موجب بطلان نیست.

س ۲۴۲: اگر کسی پیش از طواف نساء با همسر خود آمیزش کند، حج یا عمره‌ی او باطل

می‌شود؟

ج: باطل نمی‌شود. ولی مرتکب حرام شده و کفاره‌ی آن یک شتر است.

س ۲۴۳: کسانی که در ماه مبارک رمضان برای عمره مفرده به مکه می‌روند، معمولاً پس

از نیمه شب به مکه می‌رسند و عصر روز دهم از مکه خارج می‌شوند، آیا به این ترتیب قصد

اقامت عشره قابل تحقق است؟

ج: برای صدق قصد اقامت ده روز، قصد ماندن شب اول یا شب یازدهم لازم نیست. بنابراین

کسی که اول صبح به مکه برسد و غروب روز دهم از مکه خارج شود، قصد او صحیح است.

س ۲۴۴: در مسجد النبی گاهی در برخی قسمت‌ها فاصله‌ی صفوف مردها چندین متر است

و فاصله صفوف خانم‌ها از آقایان به ده‌ها متر می‌رسد، آیا اقتدا به نماز جماعت با عدم اتصال

صفوف صحیح است؟

ج: چنانچه از نظر اهل سنت این مقدار فاصله مخل به جماعت نباشد و انسان بدون توجه

به مقدار فاصله موجود اقتدا کند، صحیح است. ولی اگر متوجه فاصله باشد احوط مراعات اتصال صفوف طبق نظر مراجع عظام شیعه است.

س ۲۴۵: آیا سیگار کشیدن توسط اولیاء و مربیان در حضور فرزندان و دانش‌آموزان از نظر اسلام صحیح است؟

ج: با توجه به آثار سوء تربیتی و آلوده ساختن فضای مشترک جایز نیست.

س ۲۴۶: آیا کف زدن مردان و زنان به مناسبت جشن موالید ائمه همراه با مولودی خوانی در مجالس مذهبی از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: در مساجد و اماکن مقدسه و مشاهد مشرفه احتراز شود و به تکبیر و تهلیل و ذکر و صلوات اکتفا شود. در غیر آن اگرچه حرام نیست، ولی ثوابی بر آن مترتب نخواهد بود.

س ۲۴۷: کسی به خاطر نیاز و از سر نادانی پولی از جیب دوستش برداشته، حالا پس از چند سال پشیمان است و می‌خواهد آن را به صاحبش برگرداند، ولی اگر چنین کند آبرویش می‌ریزد و رفاقت چندین ساله از بین خواهد رفت، آیا می‌تواند آن مبلغ را از طرف او صدقه بدهد؟

ج: باید آن را به صاحبش برگرداند، ولو در قالب هدیه در یک یا چند نوبت باشد، لازم نیست قضیه را برای او اظهار کند.

س ۲۴۸: نظر مبارک را درباره حضور دستجات زنجیرزنی و زدن طبل و سنج و دهل در مساجد در ایام محرم بیان فرمایید.

ج: به نحو متعارف و با رعایت موازین شرعی اشکال ندارد.

س ۲۴۹: آیا ساخت مجسمه‌ی شخصیت‌های برجسته‌ی ادبی، علمی، سیاسی، تاریخی و نصب آن‌ها در میدان‌ها و موزه‌ها اشکال دارد؟

ج: اشکال ندارد. به مسأله‌ی ۱۹۷۳ رساله مراجعه نمایید.

س ۲۵۰: آیا ساختن مجسمه کامل انسان در حال نیایش مانند حالت قنوت یا سجود از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: اشکال ندارد.

- س ۲۵۱: آیا گرفتن کارمزد یا وجهی بابت دیرکرد توسط بانک جایز است؟
- ج: گرفتن وجهی به عنوان کارمزد چنانچه به ازاء خدمات و هزینه‌های واقعی از قبیل اجاره مکان، حقوق کارکنان، هزینه آب و برق و لوازم اداری باشد اشکال ندارد. ولی گرفتن وجه بابت دیرکرد جایز نیست. به مسأله‌ی ۲۲۵۴، ۲۲۵۵ و ۲۲۵۶ رساله‌ی عملیه مراجعه شود.
- س ۲۵۲: آیا گوش دادن به رادیوهای بیگانه و نگاه کردن به فیلم‌هایی که از ماهواره و شبکه‌های خارجی پخش می‌شود اشکال دارد؟
- ج: اگر سبب انحراف فکری و انحطاط اخلاقی بشود جایز نیست.
- س ۲۵۳: آیا چاپ و نشر، خرید و فروش پوستر و بنر چهره‌ی معصوم، هم‌چنین حفظ و نصب آن در تکایا و حسینیه‌ها اشکال دارد؟
- ج: جایز نیست و تصاویر رایج تخیلی و موجب وهن است.
- س ۲۵۴: ایفای نقش معصوم در ساخت فیلم توسط بازیگر محبوب که همواره نقش مثبت را بازی کرده است، آیا از نظر شرعی اشکال دارد؟
- ج: در صورت تغییر کامل چهره بازیگر به طوری که به هیچ وجه شناخته نشود و موجب وهن نباشد، اشکال ندارد.
- س ۲۵۵: اگر شخص الف، شخص ب را مجبور کند مال شخص ج را از بین ببرد. چه کسی ضامن است.
- ج: شخص الف ضامن است، زیرا در این مورد اگرچه ب در اتلاف مال ج مباشرت داشته، ولی چون سبب اقوی از مباشر است، ضامن متوجه مسبب است
- س ۲۵۶: اگر کسی اکراه بر قتل شخصی بشود و او را بکشد قصاص متوجه آمر و مسبب است یا متوجه مباشر؟
- ج: مباشر قصاص و آمر حبس ابد می‌شود.
- س ۲۵۷: چوپانی گله را برای چرا برده، گوسفندان وارد مزرعه‌ای شده و به آن خسارت

زده‌اند، چه کسی باید خسارت وارده را جبران کند، مالک گوسفندان یا چوپان؟

ج: مالک ضامن نیست. کسی که مسئولیت چراییدن آنها را بر عهده داشته، ضامن است.

س ۲۵۸: کسی که ماشین دیگری را برای انجام کاری عاریه گرفته، بر اثر تصادف موتورسواری آسیب دیده است، و راننده ماشین مقصر شناخته شده است مسئولیت متوجه چه کسی است؟

ج: عاریه گیرنده ضامن است نه صاحب ماشین.

س ۲۵۹: خانمی جنین خود را در حدود دو ماهگی سقط کرده، چه قدر باید کفاره بدهد؟

ج: چهل مثقال طلا معادل ۱۸۴ گرم به نرخ روز.

س ۲۶۰: ملاک حلال بودن پرندگان چیست؟

ج: دو ملاک دارد:

اول - دو بال آنها در حین پرواز بیش تر حرکت داشته باشد.

دوم - دارای چینه‌دان یا سنگدان یا خارپشت پا باشند.

اگر یکی از آن دو باشد، حلال است و اگر هیچ کدام نباشد حرام است.

س ۲۶۱: حکم خوردن تخم ماهیان چیست؟

ج: تخم ماهی حلال گوش حلال است و تخم ماهی حرام گوشت، حرام است. و در مورد

شبهه باید از خوردن تخم ماهی اجتناب شود. خواه تخم نرم باشد یا سفت.

س ۲۶۲: اگر کسی مال معینی را نذر کند صدقه بدهد و پیش از تصدق تلف شود، نذرکننده

چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: اگر سبب تلف شدن مال منذور تقصیر یا تعدی ناذر باشد باید مثل یا قیمت آن را صدقه

بدهد. و اگر ناذر نقشی در تلف نداشته، نذر منحل می‌شود و چیزی بر او نیست.

س ۲۶۳: آیا لازم است ذایح شخص واحد باشد یا اگر دو نفر به طور مشترک حیوانی را ذبح

کنند مثلاً یک نفر حلقوم و مری را ببرد و نفر دوم دو رگ دیگر را قطع کند کافی است؟

ج: وحدت ذابح معتبر نیست. بلکه دو نفر می‌توانند حیوان واحدی را ذبح کنند، ولی هر دو باید هنگام ذبح بسم‌الله بگویند.

س ۲۶۴: حکم ارتداد و سب معصوم از نظر شرعی چیست؟

ج: حکم شرعی اعدام است. اما ولی فقیه می‌تواند در صورت تشخیص تفویض مصلحت لازم الاستیفاء اهم با ترتب مفسده لازم الاجتناب از اجرای حکم بلکه صدور آن به طور موقت ممانعت نماید.

س ۲۶۵: آیا جماعت در نماز استیجاری مشروع است؟

ج: بله، اگر شخص برای قضای نمازهای شخص معین اجیر شده باشد، و قضای قطعی باشد امامت او برای جماعت اشکال ندارد. ولی اگر احتیاطی باشد، در صورتی صحیح است که مأمومین نیز برای همان شخص نماز قضا بخوانند.

س ۲۶۶: اگر کسی پوست خربزه یا موز در معبر عمومی بیندازد و رهگذری بلغزد و زمین بخورد و دست و پایش بشکند یا کالایی که حمل می‌کرده خسارت ببیند، آیا مسؤولیت این خسارت متوجه چه کسی است؟

ج: کسی که این‌گونه اشیاء را در معابر عمومی انداخته ضامن است. بهتر است هر رهگذری به محض مشاهده رفع خطر نماید و آن را بردارد و به زباله‌دانی بیندازد. و باید به افراد خاطی در این خصوص تذکر جدی داده شود.

س ۲۶۷: شخصی خروس دیگری را بدون اجازه گرفته و با مرغ‌های خود جمع کرده پس از تخم‌گذاری جوجه‌کشی کرده است، آیا صاحب خروس در این تخم‌مرغ‌ها و جوجه‌ها با صاحب مرغ شریک است؟

ج: تخم‌مرغ‌ها و جوجه‌ها به صاحب مرغ تعلق دارد ولی باید خروس را فوراً به صاحبش پس بدهد و رضایت او را جلب کند و چنانچه وجهی بابت این کار مطالبه کند، بپردازد.

س ۲۶۸: اگر ماهی را از آب خارج کنند و آن را در حالی که زنده است دو تکه کنند، چه حکمی دارد؟

ج: حلال است.

س ۲۶۹: اگر کسی در خانه‌ی خود آشیانه برای پرندگان بسازد چنانچه پرنده‌ای در آن آشیانه کند آیا صاحب آشیانه مالک پرنده می‌شود؟

ج: اگر آشیانه را به قصد صید کردن پرندگان ساخته باشد، مالک می‌شود. بویژه اگر به صورتی باشد که وقتی پرنده داخل آشیانه شود امکان خروج نداشته باشد، ولی اگر به این قصد نباشد، مالک نمی‌شود.

س ۲۷۰: پدر تا چه زمانی باید مخارج فرزند را تأمین کند؟

ج: تا هر زمان که نیاز داشته باشد و نتواند از عهده‌ی تأمین معیشت به نحو مستقل برآید.

س ۲۷۱: اگر خانمی چند ماه پشت سر هم لک‌بینی داشته باشد، تکلیف او نسبت به نماز چیست؟

ج: اگر قبل از یائسگی باشد ایام عادت حکم حیض دارد، و در غیر آن چنانچه خون زخم نباشد، حکم استحاضه دارد.

س ۲۷۲: آیا کراهت لباس مشکی شامل چادر خانم‌ها و عبای روحانیون نیز می‌شود؟

ج: کراهت لباس مشکی بنا بر مشهور اختصاص به حال نماز دارد و برای رفع کراهت بهتر است خانم‌ها هنگام نماز چادر سفید، و آقایان لباس روشن بپوشند.

س ۲۷۳: به ورزشکارانی که حائز مقام اول شوند، مدال طلا می‌دهند و به گردن می‌آویزند.

حکم آن از نظر شرعی چیست؟

ج: استفاده از زیورآلات و طلاجات برای مردان جایز نیست. در خصوص مورد سوال به اندازه عرف مراسم اکتفا شود.

س ۲۷۴: در روزنامه و مجله گاهی آیات قرآن یا اسامی پیامبران و امامان معصوم (ع) نوشته

می‌شود و مردم از آن‌ها برای زیرانداز یا تمیز کردن شیشه یا بسته‌بندی اشیاء استفاده می‌کنند و بعد هم دور می‌اندازند، آیا جایز است؟

ج: در صورت حصول علم باید مراقبت کنند هتک حرکت نشود. و در صورت احتمال و تردید، تفحص لازم نیست.

س ۲۷۵: گاهی در مجالس ترحیم مشاهده شده است دوستان و همکاران به عنوان عرض تسلیت تاج‌گل‌های گران‌قیمت می‌آورند که یکی دو روز بعد پڑمرده می‌شود و دور می‌اندازند. آیا این کار اثری در شادی روح متوفی دارد؟ از نظر شرعی جایز است؟

ج: مصداق اسراف است و جایز نیست. شایسته است آن وجه را به قصد متوفی صرف امور خیریه کنند. به مسجد محل جهت تعمیرات و امور فرهنگی هدیه شود یا کتاب‌های دینی سودمند خریداری و به کتابخانه‌ها و افراد هدیه بدهند. یا گل‌های مصنوعی توسط مساجد یا مراکز خیریه تهیه و اجاره کنند تا مال‌الاجاره صرف امور خیریه شود.

س ۲۷۶: بدهکاری نتوانسته در موعد مقرر دین خود را ادا کند و شاید تا یکی دو سال دیگر نیز نتواند، طلبکار می‌گوید در این مدت طولانی من متضرر می‌شوم و می‌خواهد معادل دین طلا تعیین شود و بدهکار آن مقدار طلا را بابت دین بپردازد. آیا تبدیل دین به طلا جایز است؟

ج: تبدیل جایز نیست مگر در قالب یک معامله صورت بگیرد.

س ۲۷۷: آیا نصب پرده بین صفوف زنان و مردان در نماز جماعت واجب است؟

ج: واجب نیست ولی مستحسن است.

س ۲۷۸: کسی که پای مصنوعی دارد، آیا می‌تواند آن را در بیاورد و نشسته نماز بخواند؟

ج: هرگاه احساس مشقت شدید کند، جایز است نشسته نماز بخواند.

س ۲۷۹: اگر کسی لازم باشد داخل هواپیما یا قطار یا کشتی در حال حرکت نماز بخواند،

تکلیف نسبت به قبله چیست؟

ج: باید در همه حال در صورت تشخیص در حد توان، جهت قبله رعایت شود.

- س ۲۸۰: آیا خانم‌ها باید موهای مصنوعی خود را نیز از نامحرم بپوشانند؟
- ج: اگر برای همه قابل تشخیص باشد که مصنوعی است و جنبه‌ی زینت نداشته باشد و جلب توجه مردان نکند، لازم نیست.
- س ۲۸۱: آیا از موهای مصنوعی و کلاه‌گیس می‌توان به عنوان حجاب موهای طبیعی سر خانم‌ها استفاده کرد؟
- ج: در صورتی که قابل تشخیص نباشد و زینت به شمار آید، جایز و کافی نیست.
- س ۲۸۲: آیا در احداث مسجد در محل مسکونی یا اداری رضایت همسایگان یا ادارات و شرکت‌ها شرط است؟
- ج: خیر، شرط نیست. ولی مزاحمت برای آنان نیز جایز نیست.
- س ۲۸۳: تکلیف نسبت به غسل و نماز میت خنثی چیست؟
- ج: یکی از محارم او را غسل دهد و در نماز صیغه‌ها به دو صورت مذکر و مؤنث خوانده شود.
- س ۲۸۴: اگر شخصی به خاطر ابتلاء به بیماری هنگام ادرار، بی‌اختیار از او منی خارج شود، نسبت به غسل و نماز چه تکلیفی دارد؟
- ج: اگر ذرات منی در بول مستهلک شود نیازی به غسل نیست. ولی در صورت مستهلک نشدن، چنانچه مشقت ندارد باید برای نماز غسل کند و در صورت مشقت تیمم کند. اقدام به معالجه بر او لازم است.
- س ۲۸۵: کسی که به خاطر بیماری قادر نیست از خروج باد معده جلوگیری کند، اگر در اثنای نماز چنین حالی پیش آید، تکلیف چیست؟
- ج: چنانچه برایش مشقت ندارد وضو بگیرد یا تیمم کند. والا برای نماز بعدی تجدید وضو کند، هرچند به صورت جمع و بلافاصله بخواند.
- س ۲۸۶: کسی که کنترل ادرار و مدفوع ندارد و همیشه اطراف مخرج و لباس نجس است، برای نماز چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: قبل از نماز باید بدن را تطهیر و لباس را تعویض کند، وضو بگیرد و نماز بخواند. چنانچه در اثنای نماز ادرار یا مدفوع خارج شود، اگر مشقت ندارد تجدید وضو کند و نمازش را ادامه بدهد. در صورت مشقت با همان حال نماز را تمام کند و صحیح است.

س ۲۸۷: آیا مشاهده فیلم‌های خارجی که زنان بی‌حجاب و با آرایش تند در آن بازی کرده‌اند چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که به نحو متعارف باشد و مفسده‌ای مترتب نشود، اشکال ندارد.
 س ۲۸۸: آیا نصب آنتن ماهواره‌ای - با توجه به پخش فیلم‌های مستهجن و نمایش زنان و مردان نیمه عریان و نشر اکاذیب و سمپاشی علیه جمهوری اسلامی و القاء شبهات در مبانی اسلام و ناکارآمدی حکومت دینی - به بهانه‌ی بهره‌برداری از برنامه‌های علمی و آموزنده جایز است؟
 ج: اگر بیننده و خانواده و جامعه تحت تأثیر مفاسد آن قرار گیرد، جایز نیست و وجود برخی برنامه‌های سودمند مجوز نخواهد بود.

س ۲۸۹: آیا شنیدن آیه سجده از صدا و سیما سبب وجوب سجده می‌شود؟

ج: اگر پخش زنده باشد، واجب است.

س ۲۹۰: آیا سجده بر موزائیک جایز است؟

ج: چنانچه سنگ یا شن درشت داشته باشد جایز است.

س ۲۹۱: آیا جایز است نمازگزار شهادت بر ولایت ائمه را در تشهد بگوید.

ج: به قصد جزئیت جایز نیست.

س ۲۹۲: کسی که به طور دقیق نمی‌داند چه مقدار نماز قضا دارد تکلیفش چیست؟

ج: مقداری که یقین دارد قضا کند.

س ۲۹۳: نمازهای زیادی در جوانی از من فوت شده است و اکنون قادر نیستم قضای همه

آن‌ها را بجا آورم، تکلیف چیست؟

ج: به هر مقدار می‌توانید به تدریج قضا کنید و نسبت به باقیمانده وصیت کنید.

س ۲۹۴: آیا وجوب قضای نماز پدر و مادر بر فرزند ذکور ارشد شامل موردی که تارک الصلاة باشند نیز می شود؟

ج: وجوب قضا در مورد عذر است نه معصیت.

س ۲۹۵: آیا پدر یا مادر می تواند نماز واجب خود را به قصد تعلیم اولاد به جا آورد؟

ج: چنانچه غرض از اتیان فریضه امتثال امر الهی و قصد قربت محقق باشد، جایز است.

س ۲۹۶: به نظر شما آیا تحصیل در دانشگاه مهم تر است یا در حوزه؟ کدام یک را باید مقدم داشت؟

ج: تابع استعداد و علاقه شما است. اگر استعداد کافی و انگیزه‌ی قوی دارید در حال حاضر که نیروی کافی در میدان جنگ نرم و عرصه‌های مختلف دینی و حوزوی وجود ندارد تحصیل در حوزه مقدم است.

س ۲۹۷: اگر کسی از روی فراموشی چیزی بخورد و به گمان این که روزه اش باطل شده است، ناهار بخورد، بعد فهمید که روزه اش باطل نبوده و نباید نهار می خورد. حالا تکلیفش چیست، آیا باید کفاره افطار عمدی بدهد؟

ج: قضای آن کافی است.

س ۲۹۸: آیا دعانویسی برای بهبود بیمار مشروع است و تأثیر دارد؟

ج: اگر دعا مأثور و مستند باشد جایز است و تأثیر آن بعید نیست. حداقل تأثیر آرام بخش و تسکین، تقویت روحیه و افزایش توان تحمل است. ولی حرفه قرار دادن جایز نیست. در بیشتر موارد هدف سرکیسه کردن ساده دلان است.

س ۲۹۹: دانش آموزان در کلاس قرآنی گاهی بدون وضو دست بر روی آیات مندرج در کتاب درسی می گذارند، آیا مربی وظیفه دارد به آنها تذکر دهد؟

ج: مربی باید مسأله شرعی را برای آنان بیان کند.

س ۳۰۰: خواندن سرود به صورت دسته جمعی توسط زنان یا همراه مردان چه حکمی دارد؟

ج: به صورت جمع خوانی اشکال ندارد. مگر موجب فساد یا ملازم حرام باشد.

- س ۳۰۱: حکم ادوات موسیقی از حیث ساخت و خرید و فروش و استعمال چیست؟
 ج: چنانچه غالباً برای امور حرام و مجالس لهو و فساد مورد استفاده قرار می‌گیرد، جایز نیست.
- س ۳۰۲: آیا رقص زن برای زن یا مرد برای مرد به صورت فردی یا گروهی در مجالس عروسی از نظر شرعی چه حکمی دارد؟
 ج: اگر موجب تهییج شهوت و بروز مفسده نباشد اشکال ندارد.
- س ۳۰۳: به چه وسایلی از نظر شرعی آلات قمار گفته می‌شود؟
 ج: دو امر برای صدق عنوان آلات قمار باید لحاظ شود. یکی وضع اولی، دیگری تشخیص عرف. هر وسیله‌ای که برای قمار وضع شده باشد و از نظر عرف آلت قمار به شمار آید، بازی با آن حرام است. ولی اگر از وضع اول خارج شده باشد و در حال حاضر عرف آن را به عنوان قمار نشناسد، بازی با آن بدون شرطبندی اشکال ندارد.
- س ۳۰۴: حکم مجسمه‌سازی و نگهداری آن از نظر شرعی چیست؟
 ج: اگر به عنوان اسباب بازی یا جنبه‌ی هنری یا قصد یادمان باشد، اشکال ندارد.
- س ۳۰۵: چند سال پس از دفن میت می‌توان قبر را نبش کرد و میت دیگری در آن دفن نمود؟
 ج: تا زمانی که انسان اطمینان به تلاشی کامل بدن میت اول پیدا نکند، نبش قبر جایز نیست. اگر نبش کرد و یکی دو استخوان در آن یافت دفن میت دوم در آن قبر جایز است.
- س ۳۰۶: آیا جلوگیری از ورود غیرمسلمان به مساجد واجب است؟
 ج: اگر به قصد تحقیق و کسب شناخت از اسلام باشد، باید استقبال نمود.
- س ۳۰۷: آیا حکایت اقوال و افعال افراد و اقوام برای خندانن مردم حرام است؟
 ج: اگر به نحو معین و با قصد تنقیص و تحقیر و تمسخر نباشد، اشکال ندارد.
- س ۳۰۸: افشاء نقاط ضعف و موارد منفی و اظهار عدم صلاحیت درباره‌ی مسئولین اجرایی یا نامزدهای انتخاباتی در مجامع و محافل چگونه است؟
 ج: از باب نصیح مستشیر بدون هتک حرمت جایز است.

س ۳۰۹: آیا در یک نماز می‌توان به دو نفر اقتدا کرد؟

ج: اگر برای امام حدث یا عارضه‌ای پیش آید، اقتدا به شخص دوم جایز است.

س ۳۱۰: آیا با بودن امام راتب جایز است دیگری امام جماعت بشود؟

ج: امام راتب مقدم است.

س ۳۱۱: اگر اقامه جماعت توسط امام ثابت مفسده داشته باشد و موجب اختلاف شود، آیا

می‌توان امام موقت یا روحانی موجه دیگری را امام جماعت مسجد قرار داد؟

ج: تشخیص و تعیین بر عهده‌ی ولی فقیه یا نهاد ذیربط است.

س ۳۱۲: آیا اقتدا به امام جماعتی که دچار وسواس است و برخی آیات یا کلمات را چند بار

تکرار می‌کند جایز است؟

ج: چنانچه تکرار جنبه‌ی احتیاطی نداشته باشد و عنوان وسواس صدق کند، جایز نیست.

س ۳۱۳: امام راتب مسجدی غیرروحانی است. اگر روحانی به طور اتفاقی به آن مسجد

برود، وظیفه چیست؟

ج: روحانی برای امامت جماعت مقدم است و با بودن روحانی در مسجد اقامه جماعت توسط

غیر روحانی موجب وهن است و خالی از اشکال نیست.

س ۳۱۴: اگر امام جماعت پس از تمام شدن نماز متوجه شود نمازش باطل بوده است؟ آیا

لازم است به مأمومین اطلاع بدهد تا نمازشان را اعاده کنند؟

ج: لازم نیست و اعاده ندارد.

س ۳۱۵: اگر عده‌ای هنگام اقامه نماز جماعت یا پس از آن در عقب مسجد نماز فردی

بخوانند یا جماعت دیگری تشکیل بدهند و غرض این باشد که ما امام جماعت مسجد را قبول

نداریم و عادل نمی‌شناسیم، حکم نماز آنها چیست؟

ج: صحت نماز آنان مشکل است، بلکه بطلان آن بعید نیست. در صورت انتقاد می‌توانند به

مجاری ذیربط گزارش دهند تا مورد بررسی قرار بگیرد.

س ۳۱۶: در بعضی از فصول سال در برخی شهرها، خطبه‌های نماز جمعه قبل از اذان ظهر شروع می‌شود یا پس از اذان شروع و خیلی طولانی می‌شود، آیا در این صورت نماز ظهر هم باید خوانده شود یا همان نماز جمعه کافی است؟

ج: در فرض اول چنانچه واجبات خطبه بعد از اذان واقع شود هرچند به تکرار و اختصار باشد، نماز جمعه مجزی است. در فرض دوم نیز چنانچه خطبه بعد از اذان شروع شود و پیش از این که سایه شاخص به دو هفتم برسد نماز جمعه آغاز گردد، مجزی است و نیازی به خواندن نماز ظهر نیست.

س ۳۱۷: آیا آواز خواندن زن برای شوهر یا در مجلس زنانه اشکال دارد؟

ج: اگر عنوان غنا و لهو نداشته باشد، اشکال ندارد.

س ۳۱۸: آیا تلاوت قرآن توسط زن در حضور نامحرم جایز است؟

ج: اگر بدون صوت و لحن باشد، جایز است.

س ۳۱۹: اگر وکیل بداند موکل قصد دارد با استخدام او و به طریق قانونی به طور ناحق چیزی را به دست آورد و یا کسی را از حق خود محروم سازد، چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: باید وکالت او را نپذیرد و اگر در اثنای کار متوجه شود باید از ادامه‌ی وکالت او امتناع ورزد.

س ۳۲۰: آیا دروغ گفتن به خاطر حفظ جان و آبروی مسلمان جایز است؟

ج: جایز بلکه لازم است.

س ۳۲۱: این که گفته می‌شود: «حکم، دائر مدار موضوع است»، به چه معنی است؟

ج: معنایش این است که تا زمانی که موضوع با تمام خصوصیات باقی است حکم ثابت است، ولی با تغییر و تبدل موضوع، حکم عوض می‌شود. مانند شراب تا هنگامی که شراب است نجس و حرام است. ولی هرگاه مبدل به سرکه شود پاک و حلال است.

س ۳۲۲: حکم الکل صنعتی و الکل طبی از حیث نجاست و طهارت چیست؟

ج: چنانچه مسکر بالفعل و قابل شرب نباشد، پاک است.

- س ۳۲۳: عطر و ادکلن خارجی حاوی الکل چه حکمی دارد؟
- ج: اگر معلوم نباشد از الکل نجس تولید شده، محکوم به طهارت است.
- س ۳۲۴: سرایت نجاست از طریق ملاقات تا چند واسطه ادامه دارد؟
- ج: تا دو واسطه موجب سرایت است. ملاقی سوم پاک است.
- س ۳۲۵: آیا قرآن به دست گرفتن یا بر سر نهادن، هم‌چنین تلاوت قرآن بدون وضو اشکال دارد؟
- ج: اشکالی ندارد. ولی باید از مس متن قرآن خودداری شود.
- س ۳۲۶: جنین داخل شکم مرده است. اگر مادر بخواهد پیش از جراحی نماز بخواند آیا باید غسل مس میت به جا آورد؟
- ج: غسل مس میت لازم نیست، هرچند جنین کامل و بیش از چهار ماه باشد.
- س ۳۲۷: نماز میت منافق چگونه خوانده می‌شود؟
- ج: پس از تکبیر چهارم بگوید: «اللهم ان کان یحب الخیر و اهله فاغفر له و ارحمه و تجاوز عنه» و تکبیر پنجم را نگوید.
- س ۳۲۸: آیا نگهداری جسد زن یا مرد به صورت مومیایی یا در ظرف الکل جایز است؟
- ج: جایز نیست. دفن در قبر واجب است. در صورت ارتکاب تعزیر دارد.
- س ۳۲۹: روحانیونی که برای تبلیغ در شهرها و روستاها مستقر می‌شوند، اگر بخواهند برای تبلیغ به روستاهای دیگر یا برای تحصیل یا تدریس در مدرسه علمیه به شهر بروند، وظیفه آنان نسبت به نماز و روزه چیست؟
- ج: پس از قصد اقامت در شهر یا روستای محل استقرار چنانچه فاصله کمتر از مسافت شرعی باشد مانعی نیست. نماز تمام و روزه صحیح است. ولی اگر به اندازه مسافت باشد پس از مراجعت نیاز به تجدید قصد اقامه است.
- س ۳۳۰: سربازی که احتمال می‌دهد برای انجام مأموریت او را از پادگان بیرون ببرند، آیا می‌تواند قصد اقامت بکند و نمازش را تمام بخواند؟

ج: اگر غالباً می‌ماند می‌تواند قصد کند. اگر پس از خواندن یک نماز چهار رکعتی از محدوده پادگان یا شهر تا مسافت کمتر از ۲۲/۵ کیلومتر بیرون رود، به قصد او ضرر نمی‌زند. هم‌چنین اگر بداند در طول این ده روز یک بار برای چند ساعت برای انجام مأموریت باید از آن محدوده خارج شود و از حد ترخص بگذرد.

س ۳۳۱: آیا دانشجویانی که برای تحصیل باید هر هفته چند روز به شهر دیگری بروند، حکم نماز و روزه آن‌ها در محل تحصیل چگونه است؟

ج: اگر هر هفته تردد دارند، نماز تمام و روزه صحیح است.

س ۳۳۲: آیا در اعراض از وطن اصلی و اتخاذ وطن دوم زن تابع شوهر است؟

ج: اگر ازدواج دائم باشد در اتخاذ وطن دوم تابع است، ولی اعراض قهری محقق نیست.

س ۳۳۳: اگر دانشجو برای تحصیل در شهری غیر وطن خود سکونت گزیند و دانشکده او چند کیلومتر خارج از شهر باشد، هر هفته از وطن به محل سکونت می‌آید و در طول هفته چند روز به دانشکده می‌رود، حکم نماز او در محل سکونت و محل تحصیل چیست؟

ج: در هر دو جا نماز تمام است.

س ۳۳۴: اگر کسی مدت‌ها وضو و غسل را اشتباه انجام داده باشد و بعد متوجه شود تکلیف

نماز و روزه او در این مدت چیست؟

ج: قضای نمازها را باید به جا آورد، ولی قضای روزه لازم نیست.

س ۳۳۵: حکم دوچرخه‌سواری و موتورسواری بانوان چیست؟

ج: چنانچه برای تفریح و ورزش در فضای ویژه بانوان باشد جایز است. ولی در معرض عموم

به لحاظ ترتب مفسده اشکال دارد.

س ۳۳۶: اگر خانمی پوشش کامل دارد ولی حجم بدن او به خاطر چسبان بودن لباس پیدا

باشد:

الف. حضور او در مقابل نامحرم ولو در جلسه فامیلی چگونه است؟

- ب. اگر اجنبی او را با این وضع ببیند چه حکمی دارد؟
- ج: الف. با قصد تبرج و خودنمایی و جلب توجه دیگران حرام است.
ب. با قصد تلذذ حرام است.
- س ۳۳۷: آیا دست دادن با نامحرم با دستکش حرام است؟
- ج: در صورت ضرورت بدون قصد تلذذ اشکال ندارد.
- س ۳۳۸: آیا بدن مسلمان پس از فوت و پیش از غسل میت نجس است؟
- ج: نجس است ولی پس از غسل میت پاک می‌شود.
- س ۳۳۹: غسله‌ای که هنگام غسل از بدن میت ترشح می‌کند، چه حکمی دارد؟
- ج: اگر با آب قلیل غسل داده شود، نجس است.
- س ۳۴۰: نظر جناب‌عالی در مورد سن بلوغ دختران چیست؟
- ج: سن خاصی ندارد. حیض شدن و روئیدن موی زبر و خشن بالای عورت نشانه بلوغ دختر است. در صورت عدم تحقق هیچ یک از این دو نشانه، باید ملاک بلوغ را سن سیزده سالگی به قمری (حدود پنج ماه کم‌تر از سال شمسی) قرار دهد.
- س ۳۴۱: اگر هر دو دست شخصی از آرنج قطع باشد وظیفه‌ی او نسبت به وضو و تیمم چیست؟
- ج: برای وضو، صورت را زیر شیر آب بشوید. در صورت امکان باقیمانده‌ی دست را خیس کند و بر سر بکشد و روی پاها را نیز آب بریزد.
- برای تیمم کافی است پیشانی را به طور کامل بر خاک یا سنگ بکشد.
- س ۳۴۲: وضو گرفتن زن در معرض دید نامحرم چه حکمی دارد؟
- ج: صحیح است. هر چند گناه است.
- س ۳۴۳: راه نجات از وسواس چیست؟
- ج: به وسوسه‌ها اعتنا نکنید. اعمال خود را حمل بر صحت نمایید. به گفته دیگران در طهارت و صحت اعتماد کنید. سوره‌ی ناس را با توجه به مفاهیم آن بخوانید.

س ۳۴۴: آیا هنگام پنهان شدن قرص خورشید در افق می‌توان نماز مغرب را خواند و روزه را افطار کرد؟

ج: احوط تأخیر تا زوال حمزه مشرقیه است.

س ۳۴۵: اگر راننده اتوبوس یا قطار برای نماز توقف نکند، تکلیف چیست؟

ج: باید تذکر داه شود تا بایستد. اگر توقف نکرد یا امکان توقف نباشد، باید در حال حرکت با رعایت استقبال در صورت امکان نماز بخواند.

س ۳۴۶: حدود اختیارات و شرح وظایف امام جماعت، هیأت امناء و متولی مسجد را

مشخص فرمایید تا از بروز اختلاف پیشگیری شود؟

ج: امام جماعت مسئولیت تمام شئون مسجد را برعهده دارد. اگر مسجد رقباتی دارد متولی مسئولیت وصول عائدات آنها را دارد. هیأت امناء نیز به منزله‌ی مشاورین و بازوی اجرائی امام و متولی هستند.

س ۳۴۷: برخی افراد هنگام گفتن اذان در مساجد وقتی فراز شهادت به نبوت و ولایت

را می‌گویند و نام حضرت رسول و حضرت امیر را می‌برند، به عنوان ادای احترام کمی خم می‌شوند، آیا اشکال دارد؟

ج: استحباب آن ثابت نیست. احوط و اولی ترک این عمل است.

س ۳۴۸: دندان طلا گذاشتن یا روکش طلاکردن چه حکمی دارد؟

ج: در مورد ضرورت و غیر تزئین اشکال ندارد.

س ۳۴۹: آیا بستن در مسجد پس از برگزاری نماز جماعت جایز است؟

ج: تا زمانی که مردم به طور متفرقه برای نماز خواندن می‌آیند باید در مسجد باز باشد، بستن در مسجد در مناطق پر تردد در طول بعدازظهر تا مغرب جایز نیست. ولی چنانچه خلوت باشد و خوف سرقت اموال مسجد یا بروز مفسده‌ای باشد و قابل مراقبت مستمر نباشد، بستن در مسجد لازم است.

س ۳۵۰: آیا گفتن «عَجَلُوا بِالصَّلَاةِ» پس از اذان در مساجد اشکال دارد؟

ج: به عنوان تأکید بدون قصد ورود و جزئیت اشکال ندارد.

س ۳۵۱: آیا لازم است اذان نماز جماعت با حضور امام جماعت گفته شود، یا اگر پیش از

ورود امام به مسجد هم گفته شود کافی است؟

ج: اگر اذان نماز جماعت اول وقت به عنوان اعلام گفته شود، لازم نیست. ولی اگر اذان

اعلامی از رادیو پخش می‌شود و اذان مسجد مخصوص نماز جماعت گفته می‌شود بهتر است با حضور امام باشد.

س ۳۵۲: اگر فروشنده به خریدار بگوید قیمت این کالا به صورت نقدی هزار تومان است

و به صورت اقساط از دو ماهه تا شش ماه ۱۰ درصد تا ۲۰ درصد اضافه می‌شود، آیا چنین معامله‌ای از نظر شرعی صحیح است؟

ج: چنانچه معامله بر یکی از آنها به نحو معین واقع شود صحیح است.

س ۳۵۳: فروشنده‌ای کالاهای خود را به صورت نسبه (دو ماهه) می‌فروشد و با خریدار

شرط می‌کند که اگر سر موعد پرداخت نشود، به ازاء هر ماه تأخیر باید ۱۰ درصد اضافه بپردازد، و خریدار هم راضی است. آیا چنین معامله‌ای از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: اصل معامله صحیح است. ولی شرط باطل است و وجوب وفا ندارد.

س ۳۵۴: در معامله‌ی فضولی، مالک حق رجوع به کدامیک از خریدار و فروشنده را دارد؟

ج: حق رجوع به فروشنده را دارد. در صورتی که مال در معرض تلف باشد حق رجوع به مشتری نیز دارد.

س ۳۵۵: کلمه «کفوا» در سوره توحید را بعضی با همزه و بعضی با واو می‌خوانند کدام

صحیح است؟

ج: بنابر احتیاط واجب، واو تلفظ شود.

س ۳۵۶: کسی چند ماه نماز نخوانده و در این مدت چند نوبت به سفر رفته است، ولی مدت

سفر به طور دقیق معلوم نیست، قضای نمازهای خود را به لحاظ قصر و تمام چگونه به جا آورد؟
ج: مقدار متیقن را که در سفر یا وطن بوده، مطابق وظیفه قضا کند و در مقدار مشکوک بین قصر و تمام جمع کند.

س ۳۵۷: آیا در هر جای نماز جماعت انسان می‌تواند نیت فرادی بکند؟
ج: احوط آن است که در هیچ جای نماز نیت عدول از جماعت به فرادی نکند مگر ضرورت داشته باشد.

س ۳۵۸: اگر امام جماعت پس از نماز متوجه شود وضو نداشته است، تکلیف او چیست؟
ج: نماز مأمومین صحیح است. اعلام به آنان لازم نیست. ولی نماز خود را باید اعاده کند.
س ۳۵۹: آیا متولی رقبات مسجد حق نصب یا عزل امام جماعت را دارد؟
ج: در این مورد حقی ندارد و باید امور مربوطه تحت نظارت امام مسجد انجام گیرد.
س ۳۶۰: آیا اتصال صفوف در نماز جماعت از طرفین کافی است یا حتماً باید از جلو اتصال برقرار باشد؟

ج: اگر از یک طرف (راست یا چپ) اتصال برقرار باشد کافی است.
س ۳۶۱: شخص غیر روحانی در طول سال در مسجدی نماز جماعت را اقامه می‌کند، گاهی به صورت متفرقه یا در ایام محرم و صفر یا ماه مبارک روحانی برای تبلیغ می‌آید، اولویت در امامت نماز جماعت با کیست؟
ج: اولویت با شخص روحانی است.

س ۳۶۲: اگر سیارات دیگر موجب خورشیدگرفتگی بشود و به صورت لکه‌ای سیاه بر روی قرص خورشید با چشم مسلح قابل رؤیت باشد، نماز آیات واجب می‌شود؟
ج: خیر، واجب نیست. مگر برای عموم قابل احساس باشد.
س ۳۶۳: اگر کسی در تعداد تسبیحات اربعه شک کند چه وظیفه‌ای دارد؟
ج: چنانچه یقین به یک مرتبه دارد کافی است. تعدد لازم نیست.

س ۳۶۴: اگر کسی در تشهد نماز پس از صلوات بگوید: «وعجل فرجهم» آیا اشکال دارد؟
ج: خالی از اشکال نیست. بنا بر احتیاط واجب نگوید.

س ۳۶۵: آیا دعا کردن به غیر عربی در قنوت نماز واجب جایز است.

ج: در نماز واجب یومیه خلاف احتیاط است. ولی در نماز مستحبی جایز است.

س ۳۶۶: اگر نمازگزار در حال قیام شک کند سه رکعت خوانده یا چهار رکعت و بعد از

عروض شک، یادش بیاید یک سجده رکعت قبل را فراموش کرده است، تکلیفش چیست؟ آیا اگر بنا را بر چهار بگذارد و بنشیند و یک سجده فراموشی را بجا آورد و بعد تشهد بخواند و سلام دهد. سپس یک رکعت نماز احتیاط بخواند، اشکال داد؟

ج: نمازش باطل است. چون صحت شک در رکعات مشروط به احراز سجده دوم است.

س ۳۶۷: اگر کسی چندین سال پس از سن بلوغ نماز نخوانده و روزه نگرفته باشد، آیا اکنون

که توبه کرده و تصمیم دارد از این پس به تکلیف شرعی خود عمل نماید، توبه او قبول می‌شود و گناه ترک نماز و روزه در این مدت بخشیده می‌شود؟

ج: چنانچه قضای نمازها و روزه‌ها را به جا آورد و کفاره روزه‌ها را بپردازد، پذیرش توبه و

بخشودگی او قطعی است.

س ۳۶۸: آیا قبول هدایا از طرف ارباب رجوع توسط کارکنان دوائر دولتی و خصوصی به

منظور تسریع یا تخفیف حرام است؟

ج: اگر خلاف مقررات و موجب تضییع حقوق دیگری نباشد، اشکال ندارد. (م ۱۹۸۰ رساله)

س ۳۶۹: آیا جایز است برای دفع شر اشرار و خلاصی از دست افرادی که زورگیری و

باج‌خواهی می‌کنند، وجوه مورد مطالبه را به آن‌ها تسلیم کند؟

ج: در صورت امکان باید مقاومت کند و خواسته آنها اجابت نشود، مگر بر جان خود بترسد

که در این صورت جایز است.

س ۳۷۰: آیا هر کلام باطل و صدای لهوی حکم غنا دارد و حرام است؟

ج: ملاک حرمت غنا، کیفیت ارائه صدا است و کلمات و مضامین در آن مدخلیت ندارد.

س ۳۷۱: خرید و فروش و استعمال آلات موسیقی سنتی چه حکمی دارد؟
 ج: اگر غالباً برای حرام به کار می‌رود جایز نیست و فرقی بین آلات موسیقی سنتی و مدرن نیست.

س ۳۷۲: آیا خواندن و شنیدن ترانه‌ای که توسط زن اجرا شده است اشکال دارد؟
 ج: خوانندگی زن برای نامحرم مطلقاً حرام است، هرچند عنوان غنا نداشته باشد، بله خواندن زن برای زنان و محارم بدون غنا اشکال ندارد.

س ۳۷۳: اگر از بینی یا دهان نمازگزار خون بیاید، چه وظیفه‌ای دارد؟
 ج: چنانچه از داخل به بیرون سرایت نکند یا در صورت سرایت کمتر از درهم باشد، نماز را ادامه بدهد و صحیح است. ولی اگر سرایت به اندازه درهم یا بیش از آن باشد باید نماز را رها کند و پس از قطع خون، دهان و بینی را تطهیر کند و نماز را از اول بخواند.

س ۳۷۴: آیا اخذ اجرت در مقابل تعلیم یا تلاوت قرآن جایز است؟
 ج: جایز است. هرچند بهتر است متعلم یا بانی جلسه وجه را هبه کند.
 س ۳۷۵: اگر کسی در رکعت اول یا دوم به جای قرائت حمد، سهواً تسبیحات اربعه را بگوید و در حال رکوع متوجه شود، تکلیفش چیست؟

ج: نمازش صحیح است. بنابر احتیاط مستحب دو سجده سهو به جا آورد. (م ۹۷۳)
 س ۳۷۶: اگر امام جماعت نماز قضا بخواند، می‌توان به او اقتدا کرد؟
 ج: اگر نماز قضای امام قطعی باشد، هرچند به نیابت غیر به جا آورد، جایز است.
 س ۳۷۷: آیا اقتدا به امام جماعتی که دست یا پای مصنوعی دارد ولی افعال نماز را به طور معمول می‌تواند انجام بدهد، اشکال دارد؟
 ج: خیر، اقتدا صحیح است.

س ۳۷۸: تحقق وطن دوم برای تمام بودن نماز چگونه است؟
 ج: شخص در غیر زادگاه خود قصد اقامت دائم یا طولانی داشته باشد، به طوری که عرف او را اهل آنجا بشناسند و هرگاه سفر برود غالباً به همان جا برگردد.

س ۳۷۹: وطن من تهران است در اداره‌ای در تهران استخدام هستم. ولی چون در تهران نتوانستم خانه تهیه کنم موقتاً در خارج از تهران سکونت دارم و هر روز اداری برای کار به تهران می‌آیم. تکلیف نماز و روزه‌ام چیست؟

ج: اگر محل سکونت شما در خارج از تهران کمتر از مسافت شرعی (۲۲/۵ کیلومتر) باشد، هیچ مشکلی نیست، نماز تمام است و روزه صحیح است و اگر بیش از مسافت است تا زمانی که این وضعیت ادامه دارد عنوان دائم‌السفر دارید و نماز شما در هر دو مکان تمام است و باید روزه واجب را بگیرید.

س ۳۸۰: کسی برای مدت دو یا سه سال از طرف اداره یا شرکت مأموریت پیدا می‌کند در شهری انجام وظیفه کند، آیا حکم وطن دوم پیدا می‌کند تا نمازش را تمام بخواند؟

ج: خیر، حکم وطن ندارد. در صورت قصد عشره یا صدق عنوان کثیرالسفر نماز تمام است.

س ۳۸۱: کسی وطنش تهران است. محل سکونت موقت او اهواز و محل کارش ۷۰ کیلومتری شهر است. اول هفته به اهواز می‌رود و آخر هفته به تهران برمی‌گردد و هر روز به محل کار باید برود مگر در اهواز جلسه‌ای باشد، تکلیف نماز و روزه او در محل کار و محل سکونت موقت او چیست؟

ج: اگر هر هفته به طور مستمر تردد دارد در هر دو جا و بین راه نمازش تمام است و در ماه رمضان باید روزه بگیرد.

س ۳۸۲: اگر کثیرالسفر ده روز در وطن خود بماند یا برای زیارت مشهد قصد اقامت ده روز بکند، تکلیف نماز او در سفرهای شغلی بعدی چیست؟

ج: در سفر اول نماز شکسته و در سفر دوم به بعد تمام خواهد بود.

س ۳۸۳: آیا بدون قصد توطن، وطن دوم برای انسان محقق می‌شود؟

ج: اگر مدت طولانی بماند که مردم او را اهل آنجا بدانند، به طوری که بیشتر سال را در آن دیار سکونت دارد و پس از هر سفر به آنجا برمی‌گردد، وطن دوم او به شمار می‌آید.

س ۳۸۴: آیا خواندن نماز ظهر به صورت فردی یا جماعت هم‌زمان با اقامه‌ی نماز جمعه

باطل است؟

ج: اگر عنوان اعراض نداشته باشد جایز و صحیح است.

س ۳۸۵: اگر کسی به رکعت دوم نماز جمعه برسد، آیا کفایت از نماز ظهر می‌کند؟

ج: اگر کسی به رکوع رکعت اول نماز جمعه نرسد، احوط عدم کفایت است. (م ۱۳۸۶)

س ۳۸۶: در مساجد متعدد مکه و مدینه نماز جمعه برگزار می‌شود، آیا در تهران و شهرهای

بزرگ جایز است چند نماز جمعه برگزار شود تا مردم بیش‌تر و راحت‌تر بتوانند در نماز جمعه

شرکت کنند؟

ج: در صورت تشخیص مصلحت و لزوم تعدد توسط ولی امر در فاصله بیش از یک فرسخ

از نظر شرعی جایز است.

س ۳۸۷: آیا برگزاری جلسات قرائت قرآن، ادعیه و زیارت، کلاس آموزشی در مساجد

اشکال دارد؟

ج: چنان‌چه مزاحم نمازگزاران نباشد، اشکال ندارد.

س ۳۸۸: آیا بیدار کردن فرزند یا همسر یا دوست برای نماز صحیح و لازم است؟

ج: اگر بدون رضایت و موجب ناراحتی او باشد، جایز نیست.

س ۳۸۹: حکم خرید و فروش ارز و سکه و چک و سفته چیست؟

ج: جایز است مگر خلاف مقررات کشور باشد.

س ۳۹۰: اگر چند تیم ورزشی در بین خود پول جمع‌آوری کنند و به برنده مسابقات بدهند،

آیا این کار از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: این کار قمار و حرام است. ولی اگر کمیته‌ای تشکیل شود و بابت شرکت در مسابقات و

استفاده از امکانات ورزشی مانند زمین و توپ و تور و داوری از هر تیم وجهی دریافت کند و در

پایان نیز به تیم ممتاز جایزه بدهد، مانعی ندارد.

س ۳۹۱: گاهی برای تعیین و معرفی افراد به مخاطب چون نامش را نمی‌داند وصف آن را ذکر می‌کند، کسی که کوتاه قد و شکم‌گنده بود، کسی که سرش تاس بود، کسی که عینک یا سمعک داشت، آیا این‌گونه تعابیر غیبت محسوب می‌شود؟

ج: اگر گوینده قصد تنقیص و تحقیر نداشته باشد، اشکال ندارد.

س ۳۹۲: آیا حرمت اختکار اختصاص به اشیاء خاصی دارد یا تمام نیازمندی‌های مردم را شامل می‌شود؟

ج: اختکار مواد خوراکی مورد نیاز عامه مرم با هدف کمبود و گرانی حرام است. حاکم شرع می‌تواند محتکر را علاوه بر تعزیر، به فروش کالا به نرخ عادلانه الزام نماید.

س ۳۹۳: شوهرم از شهر دیگری است و من پس از ازدواج دائم برای زندگی مشترک چند ماهی است به شهر شوهرم آمده‌ام. اگر بخواهم به زادگاه خود برای دیدار پدر و مادرم بروم، آیا نمازم را باید شکسته بخوانم؟

ج: نماز شما در وطن اصلی تمام است. ازدواج دائم و انتقال به شهر شوهر به مفهوم اعراض قهری نیست.

س ۳۹۴: پیمانکار ۵۰ درصد عملیات ساختمانی را طبق قرارداد انجام داده است. ولی به خاطر تورم و افزایش ناگهانی مصالح، پیمانکار قادر نیست به تعهد خود وفا کند زیرا زیان می‌بیند، تکلیف او چیست؟

ج: چنانچه ضرر زیاد و غیرقابل تحمل باشد، در این صورت خیار غبن دارد و می‌تواند قرارداد را فسخ کند و با توافق جدید کار را به اتمام برساند و یا کارفرما ادامه عملیات را به دیگری واگذارد.

س ۳۹۵: آیا پنخش اذان از رادیو، برای نماز کافی است؟

ج: خیر کافی نیست. بلکه لازم است در مکانی که نماز جماعت برگزار می‌شود، به طور جداگانه اذان گفته شود.

س ۳۹۶: گاهی هنگام حرکت برخی دستجات عزاداری امام حسین (ع) در ماه محرم به واسطه رعایت نکردن شئون دینی و اختلاط دختران و پسران که دسته سینه‌زن یا زنجیرزن را همراهی می‌کنند، مفاسدی مشاهده می‌شود که انسان احساس می‌کند حضور در آن جمع چیزی جز معصیت نیست، آیا اقدام به تعطیلی چنین هیأتی اشکال دارد؟

ج: سوگواری برای حضرت سیدالشهداء مصداق تعظیم شعائر مذهبی است و باید با شکوه تمام و حضور انبوه جمعیت معتقد و ارادتمند برگزار شود. ولی نسبت به اعمال خلاف شرع و صحنه‌های ناشایستی که در مواردی مشاهده می‌شود باید افراد متدین ذی‌نفوذ به ارشاد متصدیان و اصلاح امور اهتمام نمایند.

س ۳۹۷: کسی دارای همسر و دو فرزند پسر و دختر است. بر اثر سکنه مغزی مشاعر خود را از دست داده، مقداری پول نقد داشته که همسرش با آن خانه‌ای می‌خرد و سند به نام من (پسر) تنظیم می‌شود. اکنون پدر فوت کرده است، وظیفه ما چیست؟

ج: در فرض سوال معامله باطل است. مگر قییم شرعی یا حاکم شرع آن را اجازه دهد. در این صورت، مادر و خواهر شما نیز در خانه خریداری شده با پول پدر مانند بقیه ترکه به اندازه سهم الارث شریک است و مجرد به نام بودن ملک، سبب مالکیت شما نخواهد بود.

س ۳۹۸: اگر کسی وقوع زلزله را احساس نکند، ولی سازمان زلزله‌نگاری وقوع آن را اعلام کند، آیا خواندن نماز آیات بر او واجب می‌شود؟

ج: اگر برای نوع مردم قابل احساس باشد واجب است، هرچند او احساس نکرده باشد.

س ۳۹۹: آیا رعایت حجاب برای دختران کمتر از سیزده سال واجب است؟

ج: در بلوغ سن و سال مدخلیت ندارد. اگر یکی از دو علامت بلوغ (حیض شدن یا رویدن موی خشن اطراف عورت) ظاهر شود، دختر مکلف است و حجاب بر او واجب است. هرچند فقط نه سال او تمام شده باشد. در صورت عدم ظهور هیچ یک از علائم بلوغ، چنانچه رشد کافی از نظر جسمی دارد و اندام‌ها نمایان شده است به طوری که نگاه اجنبی به او موجب ریبه و تلذذ باشد، رعایت حجاب بر او لازم است، هرچند کمتر از سیزده سال باشد.

س ۴۰۰: گاهی در برخی مراکز بهزیستی و نگهداری معلولین ذهنی و جسمی مشاهده می‌شود پسران بزرگسال برای ارضاء غرائز جنسی به طور پنهانی مرتکب کار خلاف شرع می‌شوند، و این امر علاوه بر بروز بیماری‌های مقاربتی، پیامدهای ناگواری دارد. تکلیف مسئولین ذیربط چیست؟

ج: باید مراقبت بیشتری داشته باشند. ضمن اینکه می‌توانند از طریق مصرف دارو به تضعیف میل جنسی آنها اقدام کنند.

س ۴۰۱: اگر پدری خانه خود را به فرزندش بفروشد و با او شرط کند مادام‌العمر حق سکونت در این منزل داشته باشد، آیا چنین معامله‌ای صحیح است؟

ج: بیع صحیح است و فرزند تا زمانی که پدر زنده است حق ممانعت از سکونت وی در خانه را ندارد.

س ۴۰۲: اگر شخصی ملکی را مشروط به موافقت خانواده بفروشد یا نهادی ملکی را منوط به تصویب هیأت مدیره بفروشد، آیا چنین معامله‌ای صحیح است؟

ج: ظهور در تعلیق دارد و باطل است.

س ۴۰۳: اگر سه نفر با هم شریک باشند و یکی از آنان سهم خود را بفروشد، آیا حق شفعه برای هر دو شریک باقی است؟

ج: حق شفعه برای هیچ‌کدام وجود ندارد. حق شفعه اختصاص به موردی دارد که فقط دو نفر شریک باشند نه بیشتر.

س ۴۰۴: آیا انتقال خون از غیرمسلمان به بدن مسلمان جایز است؟

ج: جایز است.

س ۴۰۵: در مسأله ۲۰۲۹ رساله شریف فرموده‌اید: «اگر ثمن و مثن هر دو مدت‌دار باشد، معامله باطل است.» حال بیان فرمایید در موردی که افراد از شرکت خودروسازی ماشین خریداری کنند به این صورت که خریدار مقداری از ثمن را به حساب شرکت واریز نماید و

متعهد شود بقیه ثمن را طی دو یا سه قسط بپردازد، شرکت هم متعهد شود پس از شش تا یک سال ماشین را به خریدار تحویل بدهد، در ضمن در طول این مدت که پول در اختیار شرکت است سود آن محاسبه و متعلق به خریدار خواهد بود و ماشین روز تحویل قیمت گذاری می شود و درصدی هم از نرخ روز به مشتری تخفیف داده خواهد شد، حکم چنین معامله ای چیست؟

ج: اگر این داد و ستد در قالب بیع و شراء انجام شود، به لحاظ این که اولاً ثمن و مثن هر دو مدت دار است، ثانیاً مقدار قیمت نهایی به طور دقیق معلوم نیست، ثالثاً زمان تحویل معلوم نیست، چنین معامله ای غرری و باطل است و سود دریافتی ربا و حرام است. ولی اگر در قالب مضاربه یا مشارکت باشد، اشکال ندارد. به این معنی که متقاضی وجهی را به عنوان سرمایه در اختیار شرکت به عنوان عامل قرار دهد یا در سرمایه گذاری مشارکت کند، وقتی ماشین تولید شد آن را در روز تحویل به متقاضی بفروشد و سود سرمایه با شرکت را طبق قرارداد به او بپردازد.

س ۴۰۶: برای تقلید و عمل به تکلیف چگونه می توان اعلم مجتهدین را تشخیص داد؟

ج: تشخیص اعلم جز برای خاص الخواص میسر نیست. زیرا بسا فردی اعلم و افقه در نقطه ای دوردستی از کشور بلکه جهان اسلام به صورت گمنام باشد. در حال حاضر ملاک مشهور و معروف بودن است. در میان مشاهیر و معاریف متمرکز در حوزه اعراف و اشهر مورد توجه قرار می گیرد و البته اعرافیت و شهریت الزاماً به مفهوم اعلمیت نیست. در هر حال اگرچه ما تقلید از اعلم را لازم نمی دانیم ولی برای تشخیص طرقتی وجود دارد که در مسأله ۴ رساله توضیح داده ایم.

س ۴۰۷: برخی مردم در انتخاب مرجع تقلید اموری از قبیل سهولت فتوی، همشهری یا همزبان بودن، سیاسی بودن را لحاظ می کنند، نظر جنابعالی چیست؟

ج: موارد یاد شده مرجحات عرفی است و ملاک شرعی نیست. در صورت احراز اجتهاد، فتوای او حجت و تقلید از او جایز است.

س ۴۰۸: اگر عضو بدن میت غیر مسلمان به بدن مسلمان پیوند زده شود، ولی روح در آن حلول نکند، حکم آن عضو از حیث طهارت و نجاست چیست؟

ج: اگر از نظر عرف عضو بدن مسلمان به شمار آید، محکوم به طهارت است.

س ۴۰۹: نگهداری سگ در خانه یا همراه داشتن آن هنگام تردد در خیابان یا داخل ماشین، هم‌چنین در آغوش گرفتن و بازی کردن با آن، چه حکمی دارد؟

ج: جایز نیست. سگ نجس است و موجب سرایت می‌شود و تطهیر مستمر سبب عسر و حرج است. بلکه اگر ضرورت اقتضا کند و به عنوان نگهدارنده در مکان معین نگهداری شود، اشکال ندارد.

س ۴۱۰: اگر کسی هر دو دستش از بالای آرنج قطع باشد، تکلیف او نسبت به وضو چیست؟
ج: صورت خود را زیر شیر آب بگیرد و به مقدار واجب بشوید، در صورت امکان باقیمانده دست را به قصد شستن صورت بر صورت بکشد و با همان رطوبت مسح سر را انجام دهد. برای مسح پا چنانچه آب کمی بر پاها با رعایت ترتیب بریزد یا پارچه مرطوب یا ابر خیزی بر پا بکشد کافی است.

س ۴۱۱: آیا در مسح سر لازم است آب به پوست سر برسد؟

ج: لازم نیست. مرطوب کردن موی جلو سر کافی است، مگر موی سر مصنوعی باشد یا از حد متعارف بلندتر باشد.

س ۴۱۲: کسی که دست و پای مصنوعی دارد آیا شستن دست مصنوعی و مسح پای مصنوعی برای وضو لازم است؟
ج: ساقط است.

س ۴۱۳: آیا استفاده از خوراک و پوشاک خارجی جایز است؟

ج: مادامی که قطع به حرمت یا نجاست ندارد استفاده از آنها جایز است. ولی در خصوص مواد گوشتی غیر ماهی باید اجتناب کرد. (مسأله ۱۱۱)

س ۴۱۴: کسی که کفش طبی دارد و بیرون آوردن آن برای وضو مخصوصاً بیرون منزل مشقت دارد، بلکه گاهی ممکن نیست، آیا باید تیمم بگیرد یا روی کفش مسح کند؟

ج: در فرض عدم امکان یا وجود مشقت، مسح بر روی کفش طبی کافی است.

س ۴۱۵: کسانی که قطع نخاع هستند و نمی‌توانند حرکت کنند تکلیف آنان نسبت به وضو

چیست؟

ج: باید نائِب بگیرند، هر چند مستلزم پرداخت اجرت باشد. در صورت عسر و حرج، وضو ساقط است. اگر تیمم میسور باشد، نائِب او را تیمم بدهد. چنانچه هیچ یک میسور نیست بدون وضو و تیمم نماز بخوانند.

س ۴۱۶: کسی که نمی‌تواند وضوی خود را نگه دارد و مرتب محدث به حدث اصغر می‌شود

آیا با یک وضو می‌تواند نماز ظهر و عصر، یا مغرب و عشا را به جا آورد؟

ج: بنا بر احتیاط برای هر نماز واجب وضو بگیرد.

س ۴۱۷: آیا در استخرا عمومی جایز است با لباس غسل ارتماسی انجام داد؟

ج: در صورتی که آب تمام بدن را فرا بگیرد، صحیح است.

س ۴۱۸: اگر کسی بر اثر مصرف دارو به حال اغما درآید یا او را برای عمل جراحی بیهوش

کنند آیا بعداً باید نمازش را قضا کند؟

ج: اگر در تمام وقت نماز بیهوش باشد، قضا ندارد.

س ۴۱۹: آیا معامله در حال اعتکاف یا اقامه نماز جمعه یا ایراد خطبه آن باطل است؟

ج: باطل نیست، ولی معصیت است.

س ۴۲۰: آیا خواندن نماز واجب داخل حجر اسماعیل صحیح است؟

ج: بنا بر احتیاط واجب داخل حجر خوانده نشود.

س ۴۲۱: چندی است در مناطق زیارتی و سیاحتی مانند مشهد مقدس و استان‌های شمالی

یک منزل به چند نفر به این ترتیب فروخته می‌شود که مثلاً هر کدام مالک یک یا دو ماه در

طول سال باشند به طوری که مالک مدت تعیین شده می‌تواند خودش در آن منزل سکونت کند یا آن مدت را بفروشد یا اجاره دهد. آیا چنین معامله‌ای از نظر شرعی صحیح است؟

ج: غرض از طریق اجاره طولانی مدت یا فروش به نحو مشاع حاصل می‌شود، البته اگر بنا عقاء بر انجام چنین معامله‌ای باشد از نظر شرعی اشکال ندارد.

س ۴۲۲: حکم پورسانت گرفتن چیست؟

ج: اگر کاغذ خرید بیشتر از نرخ واقعی کالا تنظیم شود و مأمور خرید مابه‌التفاوت را بگیرد، جایز نیست. ولی اگر طبق نرخ واقعی بفروشد، و فروشنده به عنوان تشویق و مراجعه مجدد برای خرید در نوبت‌های بعدی سود کمتری بگیرد و بخشی از سود خود را به مأمور خرید بپردازد، اشکال ندارد.

س ۴۲۳: آیا مستأجر می‌تواند بدون اذن موجر، اجزاء مورد اجاره را تغییر دهد یا تعویض کند مثلاً کاشیکاری سرویس بهداشتی را تعویض کند یا در و دیواری بگذارد یا بردارد، هر چند وضع خانه بهتر شود؟

ج: بدون اذن جائز نیست.

س ۴۲۴: مستأجری ده میلیون تومان بابت رهن به صاحب خانه داد تا بدون پرداخت اجاره در آپارتمانی سکونت کند، آیا از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: چنین قراردادی ربا و باطل است و مستأجر باید برای مدتی که در آن سکونت داشته اجرت‌المثل آن را بپردازد.

س ۴۲۵: آیا همان‌طور که فروش ملک به صورت اجزاء مکانی صحیح است به صورت اجزاء زمانی نیز صحیح است؛ مثلاً ماه اول سال را به یک نفر و ماه دوم را به فرد دیگر و به همین ترتیب فروخت تا خریدار در آن ماه خود با خانواده‌اش سکونت کند یا دیگری را اسکان دهد و وجهی بابت اجاره از او بگیرد؟

ج: فروش به وجه مذکور صحیح نیست. برای تحقق فرض باید به صورت اجاره اقدام شود.

البته فروش به صورت مشاع بین ۱۲ نفر صحیح است. پس از خرید برای نحوه انتفاع از آن با هم توافق کنند.

س ۴۲۶: کسی خانه‌ای را اجاره کرده و آن را به مبلغ بیشتری به دیگری اجاره داده است. صاحبخانه هم راضی است و می‌گوید من اجاره‌ام را می‌خواهم، کاری به این که چه کسی در آن سکونت دارد ندارم. آیا از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: چنانچه مستأجر اول با اجازه صاحبخانه کاری در مورد اجاره انجام داده مانند نقاشی، گازکشی، افزودن پرده و کرکره، کمد و قفسه اشکال ندارد. در غیر این صورت اجاره دوم به بیش از مبلغی که بابت اجاره به صاحبخانه می‌پردازد، باطل است.

س ۴۲۷: آیا مستأجر می‌تواند پس از انقضاء مدت اجاره بدون رضایت موجر به بهانه عسر و حرج از تخلیه مورد اجاره امتناع ورزد؟

ج: جایز نیست مگر عسر و حرج از طریق مجاری قانونی احراز شود. در این صورت به مقدار ضرورت باید اجاره تمدید شود.

س ۴۲۸: کسی خانه‌ای را برای مدت یک سال اجاره کرده است، ولی چند ماه پیشتر سکونت نکرده و به موجر اعلام می‌کند که می‌خواهد تخلیه کند. ولی او مطالبه اجاره تمام سال می‌کند، حکم مسأله چیست؟

ج: پس از عقد اجاره تمام اجاره‌بهای مدت اجاره بر ذمه مستأجر است و باید بپردازد. هرچند در تمام مدت از مورد اجاره نخواهد استفاده کند.

س ۴۲۹: کسی که معمولاً برای ختم قرآن اجیر می‌شود، اگر بدون این که فرد خاصی را در نظر داشته باشد یک قرآن ختم کند. بعد کسی به او مراجعه کند و از او بخواهد تا برای پدرش یک دور قرآن بخواند، آیا می‌تواند قرآنی را که قبلاً خوانده، ثوابش را به پدر متقاضی اهداء نماید و اجرت ختم قرآن را دریافت کند؟

ج: اشکال ندارد.

- س ۴۳۰: شخصی خانه‌ای را اجاره و رهن کرده، حالا می‌خواهد آن را به چند برابر به دیگری اجاره بدهد، صاحبخانه ممانعت می‌کند آیا چنین حقی دارد؟
- ج: اگر مستأجر در خانه استیجاری کاری انجام داده باشد، مثلاً آشپزخانه را تجهیز کرده باشد یا اتاق‌ها را موکت کرده باشد، حق ممانعت ندارد، مگر در ضمن عقد اجاره شرط شده باشد که مستأجر حق واگذاری به غیر ندارد.
- س ۴۳۱: اگر مستأجر به هر دلیلی نتواند در خانه مورد اجاره سکونت کند مانند این که از طرف اداره به شهر دیگری منتقل شود یا فوت کند و همسر و فرزندش به خانه پدری خود بروند، آیا می‌تواند اجاره را فسخ کند بقیه اجاره‌بها را نپردازد؟
- ج: در صورت عدم اشتراط فسخ در ضمن عقد اجاره جایز نیست.
- س ۴۳۲: راننده اتوبوسی مسافری سوار می‌کند و کرایه او را تا مقصد به طور کامل می‌گیرد، مسافر در بین راه پیاده می‌شود، و راننده دیگری را سوار می‌کند و بر صندلی او می‌نشانند و از او نیز مقداری کرایه می‌گیرند؟ آیا این عمل جایز است یا این که راننده مقداردریافتی از مسافر دوم را برای مسافر اول ضامن است؟
- ج: جایز است. زیرا حق مسافر اول نسبت به صندلی مشروط به حضور او است. هنگام پیاده‌شدن حق ساقط می‌شود و در صورت بقاء حق، از حق خود اعراض کرده است.
- س ۴۳۳: برادر کوچکم را چند سال در کارگاه خود به کار مشغول کردم و بدون این که با او قرارداد ببندم مزد او را ماهانه می‌دادم. حالا بزرگ شده تشکیل خانواده داده و از من مطالبه حق و حقوق می‌کند آیا چنین حقی دارد و من وظیفه‌ای نسبت به او دارم؟
- ج: اگر اجرت‌المثل و مزایای متعارف او را در این چند سال پرداخته‌اید، چیزی بر ذمه شما نیست. ولی اگر کمتر پرداخته‌اید مابه‌التفاوت مقدار اجرت پرداختی با اجرت‌المثل را ضامن هستید.
- س ۴۳۴: کار کردن برای افراد خلافکار چه حکمی دارد، آیا حقوق یا اجرت دریافتی جایز است؟

ج: اگر نفس کار حرام نباشد و عنوان اعانت بر اثم نداشته باشد، و ضرورت ایجاب کند، اشکال ندارد. ولی در حال اختیار باید آن کار را رها کنید، و کار دیگری پیدا کنید هر چند درآمدش کمتر باشد.

س ۴۳۵: آیا مستأجر مغازه بدون اجازه و رضایت مالک، حق تغییر شغل دارد؟

ج: اگر در عقد اجاره شغل خاصی قید نشده باشد، اشکال ندارد.

س ۴۳۶: اگر کسی چند سکه طلا را یک ساله اجاره بدهد و هر ماه مبلغی بابت اجاره بگیرد. مستأجر متعهد شود در موعد مقرر سکه‌ها را با همان مشخصات برگرداند. هدف آن است که مستأجر با فروش و خرید سکه سود ببرد، آیا این معامله از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: این گونه اجاره باطل است. تمام سود حاصل از خرید و فروش سکه‌ها متعلق به صاحب آن است. کسی که متکفل خرید و فروش سکه است حق مطالبه اجرت‌المثل دارد.

س ۴۳۷: آیا حق تألیف و حق نشر از نظر شرعی معتبر است؟ به طوری که چاپ مجدد

کتاب بدون اجازه مؤلف و ناشر و بدون جلب رضایت آنها جایز نباشد؟

ج: حق تألیف و نشر شرعاً و عقلاً معتبر است. چاپ مجدد بدون اجازه مؤلف و ناشر جایز نیست. البته در صورت تغییر در تنظیم متن و صفحه‌آرایی و طرح جلد نیازی به اجازه ناشر قبلی نخواهد بود.

س ۴۳۸: در دوره جوانی به خاطر تنگدستی و نادانی چند ماه اجاره‌خانه را نپرداختم و

پس از انقضاء مدت هم خانه را تخلیه نکردم و بدون پرداخت اجاره چند ماه دیگر در آن سکونت داشتم. اکنون بیست سال از آن زمان می‌گذرد، می‌خواهم مدیون نمیرم، چه باید بکنم؟

ج: باید اجاره بهای آن خانه یا مثل آن را به نرخ روز به موجر بپردازید. چنانچه دسترسی

به او ندارید، وجه آن را محاسبه و به مجتهد جامع‌الشرایط خود بدهید یا با اذن مجتهد از طرف صاحبخانه در امور خیریه صرف کنید.

س ۴۳۹: ما دو نفر شریک هستیم. مغازه خود را رهن و اجاره داده‌ایم. شریکم به پول نقد نیاز دارد، با هم توافق کرده‌ایم که من سهم رهن خود را به او بدهم و تمام اجاره را بگیرم. آیا چنین قراردادی از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: جایز نیست.

س ۴۴۰: عرف بازار این است که مالک برای اجاره مغازه خود علاوه بر مال الاجاره وجهی از مستأجر به عنوان سرقفلی می‌گیرد، اگر سرقفلی ترقی کند، آیا مستأجر می‌تواند سرقفلی مغازه را به دیگری بفروشد یا باید به مالک واگذار کند و سرقفلی خود را پس بگیرد؟

ج: اگر وجه پرداختی به عنوان سرقفلی باشد، در صورت رضایت مالک و پرداخت وجهی به او بابت حق انتقال حسب توافق یا عرف، فروش سرقفلی به غیر و عقد قرارداد اجاره مستأجر جدید با مالک جایز است. ولی اگر وجه پرداختی عنوان رهن داشته باشد، حق واگذاری به غیر ندارد.

س ۴۴۱: اگر کسی زمین را از اوقاف اجاره کند بعد در آن خانه و مغازه بسازد و آن را اجاره بدهد، آیا اشکال دارد؟

ج: چنانچه خلاف شرائط مندرج در عقد اجاره با اوقاف نباشد، اشکال ندارد و مال الاجاره ساختمان به مالک اعیانی اختصاص دارد.

س ۴۴۲: اگر انسان مبلغی به کسی بدهد تا با آن کار کند و ماهانه سود ثابتی به او بدهد یا دیگری به انسان بگوید پولت را به من بده تا با آن کاسبی کنم و هر ماه فلان مبلغ به عنوان سود به تو می‌دهم، آیا این اشکال دارد؟

ج: اگر به عنوان مضاربه باشد و سود دریافتی به صورت علی‌الحساب باشد، و سهم سود قطعی صاحب سرمایه در پایان مدت قرارداد مشخص شود، اشکال ندارد.

س ۴۴۳: مضاربه عقد جایز است و فسخ آن برای هر دو طرف قبل از انقضای مدت جایز است. آیا در صورت اشتراط عدم فسخ در ضمن عقد، مضاربه لازم می‌شود؟

ج: در ضمن عقد مضاربه خیر. ولی چنانچه اشتراط در ضمن عقد لازم دیگری مانند بیع و صلح باشد، حق فسخ ساقط می‌شود.

س ۴۴۴: مشهور بین فقها در باب مضاربه این است که سرمایه باید درهم و دینار باشد، در حال حاضر که سکه طلا و نقره رایج نیست آیا می‌توان با اسکناس و چک به عنوان مضاربه سرمایه‌گذاری کرد؟

ج: مضاربه با پول رایج هر کشور صحیح است.

س ۴۴۵: عامل وقتی می‌خواهد به تجارت بپردازد آیا رضایت مالک به آن نوع تجارت شرط است یا عامل مختار است بدون رضایت مالک به هر نوع تجارتی که بخواهد اقدام کند؟
ج: اگر در قرارداد نوع خاصی از تجارت معین شده، عامل نمی‌تواند در غیر آن مورد بدون رضایت مالک اقدام کند. ولی اگر در قرارداد نوع تجارت معین نشده باشد عامل مخیر است در هر موردی که تشخیص می‌دهد سودآور است عمل نماید.

س ۴۴۶: اگر کسی از بانک وام بگیرد و آن را به عنوان مضاربه به کسی بدهد تا با آن کار کند و اقساط بانک را از سهم سود مالک بپردازد و در پایان اصل پول را برگرداند، چه حکم دارد؟
ج: در صورت حصول اطمینان به آن مقدار سود اشکال ندارد.

س ۴۴۷: آیا جنابعالی مضاربه را در بخش صنعت و دامداری و کشاورزی جایز می‌دانید؟
ج: اگر متضمن خرید و فروش باشد، جایز است. در غیر این صورت بنا بر احوط باید در قالب جعاله انجام گیرد.

س ۴۴۸: اگر در مورد مضاربه، سرمایه‌گذار و کاسب در مقدار سود حاصل اختلاف داشته باشد، تکلیف چیست؟

ج: اگر سرمایه‌گذار سندی بر ادعای خود نداشته باشد، قول کاسب را باید بپذیرد.

س ۴۴۹: شخصی ده میلیون تومان به عنوان مضاربه به کسی داده است که طبق قرار ماهانه علی‌الحساب ۲۵۰ هزار تومان بابت سود بپردازد. ولی عامل آن وجه را بابت رهن به صاحبخانه داده، ۲۵۰ هزار تومان را که بابت اجاره باید به صاحبخانه بپردازد به صاحب سرمایه می‌پردازد آیا این نحوه عمل صحیح است؟

ج: صحیح نیست. نه سکونت عامل در خانه رهنی و نه دریافت سود توسط مالک هیچ کدام جایز نیست.

س ۴۵۰: اگر پس از بدست آمدن سود، معلوم شود مضاربه باطل بوده است تکلیف چیست؟

ج: تمام سود متعلق به مالک است و مالک باید از سود حاصل اجرت‌المثل عامل را بپردازد.

س ۴۵۱: آیا وجوهی که بانک‌ها تحت عنوان مضاربه به اشخاص حقیقی یا حقوقی در ازای

دریافت سود معین می‌پردازند، از نظر شرعی چه وضعی دارد؟

ج: در صورت رعایت شرایط مضاربه و اطمینان به حصول سود بیش از مقداری که قرار شده

به بانک بپردازند، اخذ وجه و تصرف در اصل و سود آن جایز است.

س ۴۵۲: آیا شرکت مضاربه‌ای می‌تواند مقدار سود معین یا جبران زیان احتمالی علاوه بر

استرداد اصل سرمایه را تضمین نماید؟

ج: چنانچه در ضمن عقد لازم خارج شرط شود، صحیح و لازم الوفاء است.

س ۴۵۳: آیا تعیین سود به صورت درصد از ابتدا در قرارداد مضاربه صحیح است؟

ج: اگر تعیین درصد نسبت به سود حاصل باشد نه سرمایه، و سود حاصل نیز بیش از درصد

معین باشد. اشکال ندارد.

س ۴۵۴: آیا دو نفر می‌توانند ضامن یک نفر بشوند؟

ج: اگر هر کدام بخواهند به طور مستقل و همزمان در عقد واحد ضامن تام دین بشوند،

صحیح نیست. ولی اگر در دو عقد و متعاقب یکدیگر باشد، ضمانت سابق یعنی کسی که زودتر

متعهد شده (عقد اول) صحیح است و ضمان شخص لاحق باطل است. همچنین اگر هر دو به

طور مشترک بخواهند ضامن شوند مثلاً هر کدام نصف دین را برعهده بگیرد، صحیح است.

س ۴۵۵: آیا دور و تسلسل در ضمان صحیح است و در صورت صحت حکم آن چیست؟

ج: ضمان تسلسل به این ترتیب است که شخص الف ضامن شخص ب شود و جیم ضامن

ب و دال ضامن جیم بشود و هکذا. این ضمان صحیح است و دین بر ذمه ضامن اخیر مستقر

می‌شود. هر گاه ضامن اخیر دین مضمون عنه را به مضمون له اصلی بپردازد، چنانچه مضمون عنه به تمام افراد سلسله اذن داده باشد می‌تواند برای دریافت وجه پرداختی به ضامن سابق رجوع کند. او نیز می‌تواند به فرد ضامن سابق بر خود رجوع کند تا به مدیون اصلی منتهی شود. ضمان دور نیز صحیح است مانند این که الف ضامن ب شود و ب هم متقابلاً ضامن الف شود. فایده این ضمان این است که هر کدام از طرفین در مقابل طرف دیگر مسئولیت متقابل دارند و انگیزه‌ای قوی برای ادای دین خود پیدا می‌کنند.

س ۴۵۶: اگر کسی با تقلب در امتحان قبول شود و مدرک بگیرد یا با ارائه مدرک جعلی پذیرفته شود و مزایایی به او تعلق بگیرد، اکنون چه کار باید بکند؟

ج: مرتکب گناه شده باید توبه کند و از دریافت مزایا خودداری نماید و نسبت به مزایای دریافتی ضامن است و باید آنها را برگرداند یا با اجازه مجتهد به مصرف امور خیریه برساند.

س ۴۵۷: آیا مخترعین و مکتشفین نسبت به اختراع و اکتشافات خود حق خاصی دارند به طوری که بهره‌برداری و الگوبرداری از آن برای دیگران جایز نباشد!

ج: هر پدیدآورنده‌ای نسبت به پدیده ابداعی و ابتکاری خود دارای حق است و حق او باید مراعات شود.

س ۴۵۸: آیا خسارت وارد کردن به اموال دولتی یا عمومی مانند اتوبوس‌ها و تلفن عمومی، باغچه‌ها و چمن پارک‌ها و... موجب ضمان است؟

ج: آری، ضامن هستند و باید به نهاد ذیربط بپردازند.

س ۴۵۹: آیا نوشتن پایان‌نامه توسط فرد یا مؤسسه و ارائه به نام خود و اخذ مدرک به این ترتیب جایز است؟

ج: اگر همان مطالب بدون هیچگونه تصرفی ارائه شود جایز نیست. ولی اگر به عنوان مشاوره و ارائه طرح پیشنهادی و مواد خام باشد و خود او آن‌ها را پس از حذف و اضافات و تغییر اجمالی در عبارات و عناوین و انجام اصلاحات لازم بنابر تشخیص خود تدوین و تبویب نماید و از عهده دفاع به نحو قابل قبول برآید، اشکال ندارد.

- س ۴۶۰: اگر ضامن با وساطت، طلبکار را راضی کرد مقداری از طلب خود را ببخشد، آیا ضامن می‌تواند مقدار بخشودگی را نیز از بدهکار مطالبه کند؟
- ج: ضامن فقط می‌تواند همان مقداری را که بابت دین بدهکار به طلبکار پرداخته است از او مطالبه نماید.
- س ۴۶۱: اگر کارگری در حین کار آسیب ببیند و دچار شکستگی یا نقص عضو بشود، آیا هزینه درمان یا دیه عضو بر عهده کارفرما است؟
- ج: کارفرما ضامن نیست مگر جنبه‌های ایمنی را رعایت نکرده باشد.
- س ۴۶۲: شخصی کسی را برای چیدن میوه‌های باغچه خود اجیر کرده، او بالای درخت می‌رود و بر اثر بی‌احتیاطی خودش بر زمین می‌افتد و دست و پایش می‌شکند؟ و از صاحب باغ ادعای خسارت و هزینه درمان می‌کند، آیا چنین حقی دارد؟
- ج: صاحب باغ اگر وسایل مورد نیاز را به طور متعارف در اختیار او قرار داده است ضامن نیست و اجیر حق مطالبه خسارت و هزینه درمان ندارد.
- س ۴۶۳: اگر کسی برای دفع خطر جانی یا ضرر مالی در اموال دیگران تصرف کند و به آن خسارتی وارد شود یا از بین برود، آیا ضامن است؟
- ج: بله، ضامن است. تصرف در ملک غیر در مورد اضطرار اگرچه از نظر حکم تکلیفی جایز است، ولی به لحاظ حکم وضعی موجب ضمان است.
- س ۴۶۴: اگر کسی بیش از حد متعارف آب و برق و گاز مصرف کند، آیا ضامن است؟
- ج: اگر تعرفه مقدار مصرف متفاوت باشد ضامن نیست. ولی اگر مساوی باشد خصوصاً در موردی که موجب تضييع حق دیگران بشود ضامن است.
- س ۴۶۵: آیا اگر ظروف مسجد هنگام پذیرایی بشکند یا وسایل مسجد هنگام استفاده یا انتقال خراب یا ضایع شود، شخص نسبت به آن ضامن است؟
- ج: مأمور در صورت تعدی و تفریط ضامن است و غیرمأمور مطلقاً ضامن است.

س ۴۶۷: راننده در سانحه تصادف شخصی را کشته و مقصر شناخته شده و محکوم به پرداخت دیه شده است. ولی ورثه متوفی هزینه‌های مراسم ترحیم و اطعام روز تشییع و شب هفت را مطالبه می‌کنند، آیا راننده نسبت به این‌گونه هزینه‌ها ضامن است؟
ج: ضامن نیست.

س ۴۶۸: آیا پزشک می‌تواند با بیماری یا ولی او قرارداد کند که هرگونه مسئولیتی را در صورت عدم موفقیت عمل جراحی یا بروز عوارض سوء و نقص عضو از خود سلب کند و ضامن نباشد.
ج: شرط صحیح است و در صورت توانمندی و عدم تعدی و تفریط ضامن نیست.

س ۴۶۹: اگر کسی از ادامه تحصیل در حوزه منصرف شود و بخواهد در دانشگاه ادامه تحصیل بدهد یا حرفه دیگری برای خود اختیار کند، آیا باید شهریه‌هایی را که در این مدت گرفته، برگرداند؟

ج: ضامن او بعید نیست! احوط مراجعه و مصالحه با مجتهدینی است که شهریه آنان را دریافت کرده است.

س ۴۷۰: شخصی کالاهایی را به صورت امانت از مردم می‌گیرد و در مغازه می‌گذارد تا برای آنها بفروشد اگر اموال مردم سرقت شود یا بر اثر آتش‌سوزی تلف شود، آیا صاحب مغازه ضامن است؟

ج: در صورتی که اصول ایمنی را رعایت کرده و در نگهداری امانات مردم کوتاهی نکرده باشد، ضامن نیست.

س ۴۷۱: اگر راننده به خاطر این که کودکی را که ناگهان وسط خیابان پریده، زیر نگیرد یا با عابر پیاده تصادف نکند، ماشین خود را منحرف کند و به نرده‌های کنار خیابان یا درختی برخورد کند و آسیب ببیند آیا به خاطر این که برای دفع ضرر از غیر به او خسارت وارد شده است می‌تواند از عابر پیاده یا سرپرست کودک مطالبه خسارت کند؟

ج: در فرض سوال راننده حق مطالبه ندارد.

س ۴۷۲: اگر بچه خردسال یا فرد عقب‌افتاده ذهنی خسارت مالی یا جانی به کسی برساند، آیا ولی او ضامن است؟

ج: اگر ولی او در نگهداری او کوتاهی کرده باشد، ضامن است.

س ۴۷۳: ماشینی از طرف اداره برای تردد در اختیار من قرار داشته که متأسفانه سرقت شده است، آیا من ضامن هستم؟

ج: چنانچه به طور معمول در ماشین را قفل کرده‌اید و جنبه ایمنی را رعایت نموده‌اید، ضامن نیستید.

س ۴۷۴: سال‌ها پیش یک کیسه برنج ۲۰ کیلویی خریدم و پول آن را ندادم. بعد هم فروشنده از دنیا رفت و دسترس به خانواده او پیدا نکردم. می‌گویند باید به عنوان رد مظالم صدقه بدهم، آیا قیمت آن روز بدهم یا قیمت فعلی را؟

ج: یک کیسه برنج ۲۰ کیلویی متوسط بخرید و بین فقرا توزیع کنید.

س ۴۷۵: اگر کسی ماشین شخصی را برای یکی دو روز برای انجام کار یا سفری کوتاه به امانت تحویل بگیرد و چند روز سفر او به طول انجامد و در بازگشت تصادف کند، چه وظیفه‌ای نسبت به تصادف ماشین دارد؟

ج: نسبت به جبران خسارت و پرداخت اجاره‌المثل برای چند روز اضافی ضامن است.

س ۴۷۶: اگر در حین آموزش رانندگی سانشه‌ای رخ بدهد که منجر به خسارت مالی یا شکستگی یا فوت شود، چه کسی ضامن است؟ مربی یا راننده؟

ج: اگر تمرر راننده از دستور مربی احراز نشود، مربی ضامن است. چون در این مورد سبب اقوی از مباشر است.

س ۴۷۷: در مسابقات ورزشی اگر یک طرف بر اثر اقدام حریف آسیب ببیند، مثلاً کشتی‌گیر با اجرای فن و زدن حریف بر زمین موجب شکستگی یا دررفتگی عضو شود یا بر اثر اصابت توپ آسیب ببیند، آیا ضامن است؟

ج: ضامن نیست. زیرا بازیکنان به طور متعارف نسبت به حوادث که موجب آسیب احتمالی می‌شود از یکدیگر برائت می‌جویند و هر دو طرف آن را می‌پذیرند. همان‌طور که پزشک قبل از جراحی نسبت به مریض برائت می‌جوید و اولیاء مریض قبول می‌کنند. مگر این‌که اقدام او خطای عمد و خلاف مقررات باشد که در این صورت ضامن است.

س ۴۷۸: اگر دختر بر اثر رابطه نامشروع ازاله بکارت شود، آیا پسر ضامن است؟ در صورت ضامن چه مقدار باید بپردازد؟

ج: در صورت اغفال و اکراه باید مهرالمثل بپردازد و مقدار آن از دیه زن نباید بیشتر باشد. ولی چنانچه بدون اغفال و اکراه و با رضایت دختر باشد، چیزی ولو به عنوان ارش به او تعلق نمی‌گیرد.

س ۴۷۹: آیا اکراه مجوز اضرار به غیر می‌شود؟

ج: بله، موجب جواز است، ولی موجب سقوط ضمان نخواهد بود.

س ۴۸۰: استفاده از اموال دولتی برای انجام امور شخصی چه حکمی دارد؟

ج: جایز نیست و ضامن است.

س ۴۸۱: انواع بیمه، اخذ بیمه سوانح و حوادث، بیمه عمر با کدام یک از عناوین فقهی

انطباق دارد و حکم شرعی آن چیست؟

ج: لازم نیست تحت عنوان خاص قرار بگیرد. همین اندازه که غرض عقلائی بر آن مترتب باشد و واجد شرایط عام صحت عقد از نظر شرعی باشد، جایز و نافذ است و طرفین ملزم هستند برابر قرارداد و تعهد متقابل عمل نمایند.

س ۴۸۲: اگر چند نفر مبلغی روی هم بگذارند و صندوقی تشکیل بدهند. هر ماه از سوی

اعضا مبلغی به صندوق واریز شود و هر ماه هیئت مدیره قرعه‌کشی کنند و قرعه به نام هر کس

درآمد وجه معینی به او قرض بدهند، آیا اشکال دارد؟

ج: جایز و مستحسن است.

س ۴۸۳: اگر در فرض مزبور به منظور تشویق اعضا، هر سال یک نفر به قید قرعه با هزینه صندوق به مکه فرستاده شود، چه صورت دارد؟

ج: اگر منظور این است که هر کس قرعه به نام او درآمد، دیگر اعضای صندوق هزینه سفر او را نسبت به سهم خود هبه کنند، جایز است.

س ۴۸۴: آیا طلبکار می‌تواند پیش از موعد طلب خود را به مقدار کمتر با بدهکار مصالحه کند؟

ج: اگر مراد وصول طلب به طور نقدی به ازای بخشیدن مقداری از طلب باشد جایز است.

س ۴۸۵: کسی وامی گرفته و نپرداخته، مقداری خمس نیز بدهکار است، حالا فوت کرده است و ترکه وافی به پرداخت دین و خمس نیست، تکلیف چیست؟

ج: ورثه باید ابتدا دین او را ادا کنند، چنانچه چیز باقی ماند، بابت خمس پرداخت شود و بنابر احتیاط سهم سادات را مقدم بدانند.

س ۴۸۶: می‌خواستم ماشین بخرم تا برای تأمین زندگی با آن کار کنم. مبلغی کسر داشتم. یک ساله از دوستم گرفتم. قرار گذاشتیم ماهانه از درآمد ماشین مبلغی به عنوان سود به او بدهم. آیا این قرارداد از نظر شرعی اشکال دارد؟ اگر اشکال دارد راهکار شرعی چیست؟

ج: این قرض ربوی و حرام است. راهکار این است که دوست خود را به مقداری که از او گرفته‌اید در خرید ماشین شریک کنید و بعد سهم او را اجاره کنید و مبلغی ماهانه به عنوان مال‌الاجاره به او بپردازید.

س ۴۸۷: بانک‌ها وجهی به عنوان جریمه دیر کرد و خسارت تأخیر بازپرداخت دین دریافت می‌کنند آیا از نظر شرعی جایز است؟

ج: اگر به روز و ماه محاسبه شود جایز نیست. ولی اگر فاصله زمانی زیاد باشد و دو سه سال از موعد مقرر بگذرد و ارزش پول نیز در این مدت خیلی کاهش یافته باشد به عنوان محاسبه نرخ تورم جایز است.

- س ۴۸۸: آیا جایز است ضمن عقد لازم شرط شود چنانچه وام گیرنده در موعد مقرر دین خود را ادا نکند مبلغی بابت خسارت به وام‌دهنده بپردازد؟
- ج: جایز است. اگر تعلل ورزد و بازپرداخت به طول انجامد، ملزم به جبران خسارت است.
- س ۴۸۹: آیا حکم ربا تکلیفی است یا وضعی؟
- ج: هر دو، هم معصیت است و عقوبت دارد و هم مقدار اضافی را مالک نمی‌شود و باید به مالکش برگرداند؟
- س ۴۹۰: آیا محاسبه نرخ تورم در دیون و مطالبات، ربا محسوب می‌شود؟
- ج: چنانچه در عرف جامعه رایج باشد، ربا نیست. بر همین اساس مطالبه مهریه پس از گذشت سال‌ها به نرخ روز جایز است.
- س ۴۹۱: اگر کسی پولی از کسی قرض گرفته باشد و نپرداخته باشد و پس از گذشت چندین سال بخواهد بپردازد، با توجه به کاهش ارزش پول چه وظیفه‌ای دارد؟
- ج: احتیاط واجب آن است که با محاسبه نرخ تورم بپردازد. مثلاً حساب کند ده سال پیش با این مقدار پول چند گرم طلا می‌توانست بخرد، قیمت معادل آن مقدار طلا را به نرخ روز بابت قرض پرداخت نماید. در صورت عدم تمکن مالی، هر مقدار می‌تواند بپردازد و مصالحه کنند.
- س ۴۹۲: اگر کاسبی مبلغی به کارخانه‌داری به عنوان قرض یا ودیعه بدهد و با هم قرار بگذارند در اداء این خدمت، کارخانه‌دار کالای تولیدی خود را با چند درصد تخفیف نسبت به قیمت بازار به او بفروشد، و بابت قرض یا ودیعه هیچ وجه اضافی درخواست و دریافت نکند از نظر شرعی این قرارداد اشکال دارد؟
- ج: اگر شرط و قرار با هم گذاشته باشند همان مقدار تخفیف ربا و حرام است. ولی اگر قراردادی در بین نباشد و کارخانه‌دار بدون قید و شرط چنین تخفیفی بدهد اشکال ندارد.
- س ۴۹۳: مستثنیات دین در مورد ورشکسته چیست؟
- ج: خانه مسکونی و لوازم زندگی به نحو متعارف.

س ۴۹۴: اگر دولت یا شرکت اوراقی را با قیمت معین و مدت‌دار با تخفیف به مردم بفروشد مشروط به این که آنها را پس از انقضا مدت به قیمت رسمی و ثبتي خریداری نماید، چه حکمی دارد؟
ج: اگر در قالب مضاربه و مشارکت با تضمین اصل سرمایه و سود باشد اشکال ندارد. ولی اگر به عنوان قرض باشد جایز نیست.

س ۴۹۵: آیا مهریه حد معینی دارد؟ پایه و سقف آن را بیان فرمایید.
ج: حد معین ندارد. مهریه باید سبک باشد که هرگاه زوجه آن را مطالبه کند زوج بتواند بپردازد. مهریه‌های سنگین از نظر اسلام مذموم است. چنانچه پیامد منفی داشته باشد مسئولیت متوجه طرفین و والدین آنها است.

س ۴۹۶: اگر عقدی واقع شود، مرد مدعی ازدواج موقت و زن مدعی دوام باشد، حکم چیست؟

ج: چنانچه هیچ‌کدام بینه بر ادعای خود نداشته باشند، قول مدعی عقد موقت مقدم است و آثار ازدواج انقطاعی مترتب است. پس از انقضاء مدت احتیاطاً صیغه طلاق جاری شود.
س ۴۹۷: زن و شوهر چند ماه با هم زندگی کرده‌اند و استمتاع بدون دخول انجام شده است. حالا می‌خواهند از هم جدا شوند، تکلیف مهریه و عده زن چیست؟

ج: پس از طلاق مرد باید نصف مهریه زن را بپردازد ولی در فرض سوال زن عده ندارد.

س ۴۹۸: آیا با کسی که از طریق شبیه‌سازی تولد و پرورش یافته، می‌توان ازدواج کرد؟
ج: غیر از صاحب سلول و رحم منعی ندارد.

س ۴۹۹: چه راهی برای محرمیت فرزندخوانده به زن و شوهر وجود دارد؟

ج: از طریق ازدواج و رضاع، اگر فرزندخوانده دختر زیر دو سال باشد، با خوردن شیر مادرشوهر یا خواهرشوهر یا زن برادرشوهر با لحاظ شرائط رضاع محرمیت حاصل می‌شود و اگر پسر زیر دو سال باشد شیر مادرزن یا خواهرزن و زن برادرزن را بخورد. اگر بالای دو سال باشد، از طریق ازدواج با پدر مرد یا مادرزن محرمیت ایجاد خواهد شد.

س ۵۰۰: آیا جنابعالی اذن ولی را در ازدواج دختری که بالغ و عاقل است و صلاح خود را تشخیص می‌دهد، شرط می‌دانید؟ در صورتی که دختر بدون اجازه پدر ازدواج کند چه حکمی دارد؟
ج: اذن ولی در ازدواج اول بنا بر احوط لازم است. اگر دختر رشیده بدون اذن ازدواج کند، معصیت کرده است ولی عقد نکاح او صحیح است.

س ۵۰۱: نظر جنابعالی درباره ازدواج مرد شیعه با زن سنی و یا مرد سنی با زن شیعه چیست؟
ج: در صورت اطمینان به ثبات عقیده اشکال ندارد.

س ۵۰۲: اگر زن یا شوهر تغییر جنسیت بدهد، تکلیف چیست؟
ج: اگر مراد ظهور جنسیت واقعی است، کاشف از بطلان ازدواج سابق است. اگر مراد تغییر جنسیت است، در صورت تحقق بر هم حرام می‌شوند و نسبت به گذشته ازدواج آنها صحیح بوده و مرد باید مهریه زن را پس از تغییر جنسیت بپردازد.

س ۵۰۳: اگر زن پس از عقد متوجه شود شوهرش معتاد است آیا حق فسخ دارد؟
ج: اگر در ضمن عقد شرط کرده باشد در صورت اعتیاد، از طرف شوهر وکیل در طلاق باشد می‌تواند صیغه طلاق را وکالت از طرف شوهر جاری کند و از او جدا شود.

س ۵۰۴: زن به کسی وکالت داده تا در روز معین او را به عقد ازدواج آقای الف درآورد. بعد خود زن در همان روز با آقای جیم ازدواج می‌کند بدون این که به وکیل خود اعلام کند. به این ترتیب دو صیغه عقد در یک روز برای این خانم جاری شده است، حکم مسأله چیست؟
ج: عقد مقدم صحیح و عقد مؤخر باطل است. در صورت تقارن، عقد اصیل صحیح و عقد وکیل باطل است.

س ۵۰۵: شوهر از من چیزی می‌خواهد که پدرم راضی نیست و مرا از انجام آن منع می‌کند و گاهی پدر چیزی از من می‌خواهد که شوهرم راضی نیست و مرا از انجام آن منع می‌کند، در این گونه موارد که امر پدر با شوهر تنافی دارد، وظیفه‌ی من چیست؟
ج: خواسته شوهر را اگر مشروع و معقول است مقدم بدارید.

- س ۵۰۶: اگر در مورد عقد ازدواج مرجع یک طرف قائل به تعدد موجب و قابل باشد و مرجع طرف دیگر اتحاد موجب و قابل را کافی بداند، تکلیف عاقد چیست؟
- ج: باید عمل به احتیاط (اشترط تعدد) کند هر چند قائل به کفایت اتحاد اعلم باشد.
- س ۵۰۷: آیا صحت ازدواج مجدد متوقف بر اجازه همسر است؟
- ج: خیر، متوقف نیست مگر در ضمن عقد ازدواج اول شرط شده باشد.
- س ۵۰۸: برخی می‌پندارند صرف توافق و رضایت داشتن دختر و پسر به ازدواج برای داشتن ارتباطات زناشویی کافی است یا توافق و رضایت به طلاق برای متارکه کافی است و نیازی به خواندن صیغه ازدواج یا طلاق نیست؟ حکم شرعی را بیان فرمایید.
- ج: حقوق زناشویی به مجرد رضایت به ازدواج ثابت نیست و به مجرد رضایت به طلاق ساقط نیست.
- س ۵۰۹: مردی زن دخترداری را صیغه کرده است، آیا پس از انقضای مدت یا فوت زن می‌تواند با دختر او یا دختر دختر او ازدواج کند؟
- ج: در صورت دخول حرام است.
- س ۵۱۰: آیا دختر همسر از شوهر اول با پدر شوهر دوم مادر محرم است؟
- ج: خیر محرم نیست. ازدواج پدر با ربیبه فرزند جایز است.
- س ۵۱۱: آقاپسر، قصد ازدواج با دخترخانمی داشته، هر نوبت زیورآلات و طلاجات و قواره پارچه و لباسی برای او برده است. متأسفانه ازدواج سر نگرفته است. آیا پسر می‌تواند هدایایی را که به دختر داده، از او پس بگیرد؟
- ج: استرداد تمام هدایا جایز است.
- س ۵۱۲: زن و شوهری که صاحب اولاد نمی‌شوند، دختری را از پرورشگاه می‌گیرند آیا راهی برای محرم شدن نسبت به دخترخوانده وجود دارد؟
- ج: اگر پدر آن مرد در قید حیات باشد می‌تواند آن دختر را به ازدواج موقت خود درآورد

تا محرمیت حاصل شود. اگر شیرخوار باشد خواهر مرد او را شیر بدهد. همان طور که اگر فرزندخوانده پسر باشد برای حصول محرمیت خواهرزن باید او را شیر بدهد.

س ۵۱۳: اگر زن و شوهر از هم طلاق بگیرند و زن با مرد دیگر و مرد با زن دیگر ازدواج کند، آیا عروس نسبت به پدرشوهر سابق و داماد نسبت به مادرزن سابق خود محرم است؟
ج: آری، محرمیت همچنان باقی است.

س ۵۱۴: آیا نگاه مرد به عکس بی حجاب زن خود پس از فوت یا طلاق جایز است؟
ج: پس از فوت اشکال ندارد. ولی پس از طلاق جایز نیست.

س ۵۱۵: آیا مشاهده برنامه‌های ماهواره‌ای جایز است؟
ج: در حال حاضر برای افراد عادی جایز نیست. ولی اگر جنبه آموزش داشته باشد یا برای کسب اطلاع و هوشیار شدن و هشدار دادن باشد برای مسئولین ذیربط اشکال ندارد.
س ۵۱۶: مهریه حضرت فاطمه زهرا (س) که به مهر السنه معروف است به نرخ روز چقدر است؟

ج: مقدار مهر السنه پانصد درهم بوده است و درهم واحد سکه نقره‌ی رایج آن زمان بوده است. هر درهم ۱۲/۶ نخود و هر مثقال ۲۴ نخود است. بنابراین مهر السنه معادل ۲۶۲/۵ مثقال نقره است.

س ۵۱۷: اگر دو نفر با هم ازدواج کنند و بعد معلوم شود مرد یا زن مبتلا به بیماری صعب‌العلاج بوده و از طرف دیگر پنهان داشته است آیا طرف سالم حق فسخ دارد؟
ج: چنانچه در ضمن عقد شرط سلامت شده باشد و پس از ازدواج معلوم شود طرف فاقد وصف مزبور است حق فسخ ثابت است.

س ۵۱۸: اگر مرد قادر بر عمل زناشویی نباشد و زن بخواهد فسخ کند، آیا حق مطالبه‌ی مهریه دارد یا چیزی به او تعلق نمی‌گیرد؟ آیا خواندن صیغه طلاق لازم است؟
ج: زن حق مطالبه نصف مهر را دارد و بر شوهر لازم است بپردازد. در فسخ نیازی به خواندن صیغه طلاق نیست.

س ۵۱۹: اگر زنی باردار طلاق بگیرد و با مرد دیگری ازدواج کند، اگر بچه دیگری را شیر بدهد آیا فرزند رضاعی شوهر اول نیز به شمار می‌آید؟

ج: در صورت تحقق شرائط رضاع فرزند رضاعی او خواهد بود.

س ۵۲۰: زن از شوهر سابق پسری دارد که ازدواج کرده است، آیا عروس او نسبت به شوهر دوم محرم است؟

ج: خیر، محرم نیست.

س ۵۲۱: آیا مادر زن دوم نسبت به پسر زن اول و پسر زن اول نسبت به مادر شوهر دوم محرم است؟

ج: خیر، محرم نیست.

س ۵۲۲: در فاصله عقد ازدواج تا زفاف دختر در خانه پدر است و پس از چند ماه جشن عروسی گرفته و به خانه شوهر می‌رود آیا بر شوهر واجب است در این مدت نفقه زن را بپردازد؟

ج: واجب نیست.

س ۵۲۳: من با خانمی ازدواج کرده‌ام که از شوهر سابق خود صاحب فرزند است، آیا نفقه فرزند او بر من واجب است؟

ج: واجب نیست، چنانچه پدر یا جد او زنده باشد می‌توانید از او مطالبه نفقه کنید.

س ۵۲۴: اگر پدر و مادر قدرت تأمین مخارج زندگی خود را نداشته باشند، آیا نفقه آنان بر عهده پسران است یا دختران نیز مسئولیت دارند؟

ج: نفقه پدر و مادر نیازمند بر همه فرزندان متمکن اعم از پسر و دختر واجب است. ولی اگر یکی از آنان برعهده بگیرد، تکلیف از بقیه ساقط می‌شود.

س ۵۲۵: آیا نفقه زن شامل هزینه دارو و درمان نیز می‌شود؟

ج: در حد متعارف این‌گونه هزینه‌ها را شامل می‌شود.

س ۵۲۶: هدایایی که خانواده عروس و داماد در دوره نامزدی و پس از عقد به یکدیگر می‌دهند اگر یکی یا هر دو طرف در سانه‌ای فوت کنند، حکم آن چیست؟

ج: در صورت وجود هدایا قابل استرداد است.

س ۵۲۷: آیا برای دختر و پسر جایز است خودشان صیغه ازدواج را به زبان فارسی بخوانند

و اگر جایز است چه عباراتی را باید بگویند؟

ج: در صورت ضرورت که هیچ کدام نمی‌توانند صیغه را به عربی جاری کنند و به وکیل هم

دسترسی ندارند، جایز است. زن به قصد انشاء بگوید: خودم را برای همیشه یا برای فلان مدت

به فلان مقدار معین بابت مهریه به همسری تو درآوردم. مرد نیز به قصد انشاء بلافاصله بگوید:

همسری تو را برای خودم با مهر تعیین شده پذیرفتم.

شایان ذکر است ازدواج موقت یا دائم باید با اجازه پدر دختر باشد. پسر نیز شایسته است

حرمت خانواده خود را نگه دارد و بدون اطلاع و مشورت با پدر و مادر خودسرانه اقدام نکند.

بویژه اگر هنوز استقلال اقتصادی پیدا نکرده است.

س ۵۲۸: آیا اشتراط عدم ازدواج مجدد در ضمن عقد نکاح صحیح است؟

ج: صحیح نیست و وجوب وفا ندارد. ولی اشتراط توکیل زن در طلاق در صورت ازدواج

مجدد صحیح است.

س ۵۲۹: آیا همان‌طور که مادر و دختر و خواهر لواط‌دهنده بر لواط‌کننده حرام است، آیا مادر

و دختر و خواهر لواط‌کننده بر لواط‌دهنده هم حرام است؟

ج: خیر، حرام نیست. در ضمن شرط حرمت بلوغ لاطی است.

س ۵۳۰: برخی بیماری‌ها که موجب فسخ نکاح است از نظریه پزشکی قابل درمان است.

مانند موانع مقاربت که می‌توان با جراحی زائده موجود را برداشت یا در مورد افضا که می‌توان

مجرای حیض و بول یا مدفوع را جدا کرد. آیا در این صورت باز هم این‌گونه امور موجب خیار

فسخ است؟

ج: در صورت اقدام سریع زوجه به رفع مانع با هزینه خود و رضایت زوج خیار فسخ منتفی

است.

س ۵۳۱: در مساله‌ی ۲۴۵۹ در مورد پیوند بیضه فرموده‌اید، پس از فعال شدن عضو پیوندی عضو بدن مرد دوم به شمار می‌آید. در صورت آبستن شدن همسر، فرزند متعلق به شوهر خود او است. آیا پیوند زدن تخمدان نیز همین حکم را دارد؟

ج: فرقی ندارد. اگر پس از این که تخمدان زنی به زن عقیم دیگر پیوند زده شد، به طور کامل فعال شد، تخمدان زن دوم محسوب می‌شود. در صورت بارداری شدن فرزند متعلق به زن دوم است و ارتباطی با زن اول نخواهد داشت.

س ۵۳۲: گفتگوی دختر و پسر و دیدن یکدیگر چه حکمی دارد؟

ج: اگر تصمیم ازدواج دارند می‌توانند یکدیگر را ببینند و طی یک یا چند جلسه به اندازه‌ای که لازم تشخیص داده شود با هم گفتگو کنند تا توافق و تفاهم حاصل شود. اما بدون قصد ازدواج باید گفتگو و نگاه کردن با حفظ موازین و محدود باشد.

س ۵۳۳: از نظر شرعی پدر تا چه سنی باید نفقه فرزند را بدهد؟

ج: سنی خاصی مطرح نیست. تا زمانی که فرزند قادر بر تأمین هزینه‌های خود نباشد واجب النفقه پدر است. ملاک استقلال اقتصادی است.

س ۵۳۴: در سند عقد ازدواج فرد متعهد است زن در نیمی از دارایی حاصل در زندگی مشترک شریک باشد، زن استنکاف مرد از قبول این شرط را نشانه عدم صداقت و محبت تلقی می‌کند. چنین شرطی چه وجه شرعی و عقلی دارد؟

ج: خالی از اشکال نیست. هر چند ناظر به تدارک زحمات خانم در خانه باشد.

س ۵۳۵: اگر زن بارداری از شوهر طلاق بگیرد و جنین یکی دو ماهه خود را عمداً سقط کند،

آیا عده‌اش تمام می‌شود یا چون عمدی بوده، باید از زمان طلاق تا سه ماه عده نگه دارد؟

ج: با سقط جنین عده تمام می‌شود.

س ۵۳۶: در ضمن عقد نکاح شرط شده اگر شوهر معتاد یا مفقود یا زندانی شود، زن از طرف

زوج وکیل در طلاق باشد، آیا در صورت بروز چنین اتفاقی زن می‌تواند شخصاً صیغه طلاق را

جاری سازد یا باید به محاکم قانونی مراجعه نماید؟

ج: در صورت احراز شرط و نبود مقررات خاص در این مورد می‌تواند.

س ۵۳۷: زنی دوبار از شوهرش طلاق گرفته و چند ماهی ازدواج موقت کرده، و بعد با شوهر سابق خود ازدواج کرده و پس از چندی به خاطر بروز اختلافات دیرینه منجر به طلاق شده در حال حاضر بنابر مصالحی می‌خواهد بار دیگر به شوهر خود بازگردد و با او ازدواج کند، آیا از نظر شرعی جایز است؟

ج: پس از طلاق سوم بدون محلل جایز نیست و ازدواج موقت بین طلاق دوم و سوم اثر ندارد.

س ۵۳۸: آیا زن بدون رحم پس از طلاق باید عده نگه دارد؟

ج: اگر یائسه نیست بنابر احتیاط سه ماه عده نگه دارد.

س ۵۳۹: آیا تعیین حکمین برای حل اختلاف میان زن و شوهر به منظور جلوگیری از طلاق

لازم است؟

ج: واجب نیست، هر چند مطابق احتیاط است.

س ۵۴۰: زنی که عقیم است یا رحم خود را برداشته یا ماهها در خانه پدر و دور از شوهر بوده،

آیا او هم در صورت طلاق باید عده نگه دارد؟

ج: عده نگهداشتن در تمام موارد یاد شده به عنوان حفظ حریم زوجیت لازم است.

س ۵۴۱: شوهر زن جوانی فوت کرده، خواستگاران زیادی دارد ولی جواب منفی می‌دهد و

می‌گوید من با شوهر مرحوم خود عهد بسته‌ام که پس از او ازدواج نکنم، آیا چنین شرط و عهدی

وجوب وفا دارد؟

ج: اعتبار ندارد. پس از اتمام عده وفات می‌تواند ازدواج کند.

س ۵۴۲: همسر اینجانب به مسائل شرعی پایبند نیست و تمکین نمی‌کند، اگر بخواهم او را

طلاق بدهم چگونه باید اقدام کنم؟

ج: در صورت ارشاد و نومیدی از اصلاح و کراهت زن بر ادامه‌ی زندگی زناشویی می‌توانید او

را در ازاء بذل مهریه به صورت خلع طلاق بدهید.

س ۵۴۳: اگر زوج یا زوجه پیش از عروسی فوت کند، تکلیف مهریه زن چیست؟ آیا نصف مهریه تعلق می‌گیرد یا تمام آن؟

ج: تمام مهریه تعلق می‌گیرد. تنصیف در خصوص طلاق است.

س ۵۴۴: زن برای گرفتن طلاق خلع مهریه خود را بذل می‌کند. در ایام عده بذل خود را مطالبه می‌کند. ولی زوج به زوجه رجوع نمی‌کند. تکلیف زوج نسبت به مهریه چیست؟

ج: در این صورت حکم طلاق رجعی را دارد و باید مهریه را بپردازد.

س ۵۴۵: مردی زنش را طلاق رجعی داده و هر کدام در شهری دور از هم زندگی می‌کنند. مرد در ایام عده رجوع کرده است ولی زن به واسطه ممانعت تمامی خانواده خبردار نمی‌شود. مرد هم ناامید می‌شود و دیگر پیگیر نمی‌شود. پس از انقضای عده، زن ازدواج کرده است. پس از چندی شوهر اول خود را می‌بیند و از او می‌شنود که در ایام عده رجوع کرده و همسر قانونی او است. حالا تکلیف این زن چیست؟

ج: ازدواج دوم باطل است و آن زن همسر شرعی شوهر سابق است.

س ۵۴۶: زنی با بذل مهریه طلاق خلعی گرفته و در ایام عده به دفترخانه که طلاق در آن ثبت شده مراجعه کرده و اظهار ندامت و مطالبه بذل نموده است ولی شوهر نه از طریق همسر سابق و نه از طریق دفترخانه از این موضوع باخبر نشده و ایام عده منقضی شده است، تکلیف چیست؟

ج: چون شوهر اطلاع نیافته و عده تمام شده، زن حقی نسبت به مهریه بذلی ندارد. ولی در صورت توافق و رضایت طرفین می‌توانند زندگی مشترک را به عقد جدید از سر گیرند،

س ۵۴۷: زنی در حالی که در عده طلاق است شوهرش فوت کرده است، آیا باید عده وفات نگه دارد یا اتمام عده طلاق کافی است؟

ج: اگر طلاق رجعی بوده، باید عده وفات نگه دارد. ولی در طلاق بائن تکمیل عده طلاق کافی است.

س ۵۴۸: اگر زنی از طریق سونوگرافی و آزمایش یقین پیدا کند باردار نیست می تواند بدون عده طلاق با مرد دیگری ازدواج کند؟

ج: جایز نیست، باید عده نگه دارد.

س ۵۴۹: شوهر چند سال پیش به قصد سفر از خانه بیرون رفته و دیگر برنگشته است و هیچ خبری از او در دست نیست. زن او احتمال می دهد در تصادف یا سانحه ای فوت کرده باشد. آیا زن پس از گذشت این همه سال می تواند ازدواج کند؟

ج: چنانچه یقین به فوت شوهر ندارد باید به دادگاه مراجعه نماید تا حاکم شرع پس از بررسی لازم ولایه او را طلاق بدهد تا پس از انقضای عده ازدواج کند.

س ۵۵۰: سال ها قبل از شوهرم طلاق گرفتم و فرزندم تحت سرپرستی من بوده است. حالا که بزرگ شده پدرش می خواهد او را از من بگیرد. از این جهت هم به من و هم به فرزندم ضربه شدیدی عاطفی وارد خواهد شد و ایشان در طول این چند سال چند بار بیشتر پدرش را ندیده است و کمک مالی نیز نکرده است. حالا تکلیف چیست؟ آیا پدر از نظر شرعی می تواند برخلاف میل فرزند او را از من بگیرد؟

ج: اگر فرزند بالغ است اختیار با خود اوست و نمی توان او را الزام به زندگی با پدر یا مادر کرد. چنانچه فرزند دختر است و برای مدت طولانی پدر در امور مربوط به دختر خود مداخله نکرده و نسبت به سرنوشت او بی تفاوت بوده است، در صورتی که دختر رشد عقلی کافی داشته باشد، اذن پدر در مورد ازدواج دختر نیز ساقط است.

س ۵۵۱: در طلاق رجعی آیا لازم است زن در ایام عده در خانه شوهر بماند. تکلیف زن نسبت به حجاب چیست؟

ج: جز در موارد ضروری در خانه شوهر بماند و رعایت حجاب کامل برای شوهر لازم نیست.

س ۵۵۲: خانمی از شوهر خود طلاق گرفته و پس از انقضای عده ازدواج مجدد کرده است. حالا اظهار می کند که هنگام جاری شدن صیغه طلاق من حیض بوده ام، تکلیف چیست؟

ج: اگر امکان کسب اطلاع از وضع زن نبوده یا لاقل به اندازه یک طهر کامل زن و شوهر با هم رابطه نداشتند، طلاق و ازدواج او صحیح است.

س ۵۵۳: در وقفنامه رقبات مسجد تصریح شده تولیت با فلان فرد است پس از فوت با مجتهد مقیم در بلد می‌باشد، اکنون امام جماعت مسجد را مجتهدی برعهده دارد، آیا صدق تولیت منصوص می‌کند یا عنوان مجهول التولیه دارد؟

ج: چنانچه اوصاف مندرج در وقفنامه بر امام جماعت منطبق باشد عنوان تولیت منصوص دارد و باید به مفاد وقفنامه تحت نظارت و اشراف امام جماعت عمل شود.

س ۵۵۴: آیا لوازمی که برای مسجد یا حسینیه وقف شده است، می‌توان برای استفاده موقت به مسجد یا حسینیه دیگری منتقل کرد؟

ج: چنانچه وقف برای خصوص آن مسجد یا حسینیه باشد، جایز نیست. مگر واقف جواز استفاده موقت در خارج از آن مسجد یا حسینیه را قید کرده باشد.

س ۵۵۵: مسجدی در طرح تعریض خیابان قرار گرفته است، آیا می‌توان آن را به طور کامل یا جزئی برای احداث خیابان تخریب کرد؟

ج: جایز نیست. مگر با اذن ولی امر در صورت تشخیص مصلحت باشد.

س ۵۵۶: اگر کسی بخواهد ملکش را برای مسجد یا بر مسجد وقف کند و به قصد وقف سند تنظیم کند، ولی بعداً پشیمان شود و از قصد خود برگردد، آیا می‌تواند در آن تصرف کند؟

ج: وقف بدون اقامه نماز به عنوان مسجد در فرض اول و بدون قبض موقوف علیه یا متولی در فرض دوم محقق نیست. لذا در صورت انصراف قبل از اقامه نماز و قبض، تصرف او به هر نحوی بخواهد جایز است.

س ۵۵۷: اگر کسی بخواهد خانه‌اش را وقف بر مسجد کند مشروط به این که تا پایان عمر در آن سکونت کند، آیا چنین وقفی صحیح است؟

ج: بله، صحیح است. پس از فوت واقف، متولی مسجد می‌تواند منافع آن را صرف در امور مسجد نماید.

س ۵۵۸: آیا شریک می‌تواند سهم خود را وقف کند هرچند به شریک دیگر ضرر وارد شود؟

ج: پس از افراز و تقسیم ملک مشاع، می‌تواند سهم خود را وقف کند.

س ۵۵۹: آیا متولی مجاز است در مقدار اجاره موقوفه تخفیف بدهد؟

ج: مجاز نیست مگر مصلحت وقف اقتضا کند.

س ۵۶۰: آیا لوازم صوتی یا وسایل آشپزی و پذیرایی مسجد را می‌توان برای انجام یادواره

شهیدا یا مراسم روضه‌خوانی به مدرسه یا منزل منتقل کرد؟ و پس از انجام مراسم برگرداند؟

ج: اگر وقف برای مسجد باشد جایز نیست.

س ۵۶۱: گاهی نذورات مردم در مسجد به مناسبت تاسوعا و عاشورا زیاد است و مقدار

زیادی برنج و روغن، قند و چای باقی می‌ماند، آیا می‌توان آنها را فروخت و پول آن را برای خرید

وسایل مورد نیاز مسجد هزینه کنیم؟

ج: اشکال ندارد. هرچند بهتر است اقلام فوق در مناسبت مشابه دیگر مانند اربعین و آخر

ماه صفر مصرف شود.

س ۵۶۲: گاهی مشاهده می‌شود، برخی افراد با آب مسجد ماشین خود را می‌شویند، یا

هنگام قطع آب برخی مناطق از مساجد برای منازل آب می‌برند، آیا این کارها مباح است؟

ج: استفاده از آب مسجد برای این‌گونه امور جایز نیست و استفاده‌کننده ضامن است.

س ۵۶۳: آیا گرفتن قرآنی که مهر وقف دارد از مسئولین سعودی جایز است؟

ج: اگر وقف مسجد باشد جایز نیست.

س ۵۶۴: زمینی برای عزاداری سیدالشهدا وقف شده است، آیا می‌توان در آن مسجد ساخت

یا ساختمانی برای کارهای فرهنگی و انتشاراتی احداث کرد؟

ج: جایز است زمین وقفی را برای احداث مسجد یا هر عنوان دیگر از متولی یا حاکم شرع

اجاره کنند و هر سال مال‌الاجاره برای عزاداری سیدالشهدا هزینه شود.

س ۵۶۵: اشیایی که متعلق به مسجد است و در حال حاضر مورد نیاز نیست، آیا متولیان امر

حق دارند آنها را بفروشند و خرج مسجد کنند؟

ج: فروش وسایلی که مورد نیاز مسجد نیست، به شرط آن که پول آن در همان مسجد هزینه شود جایز است.

س ۵۶۶: آیا هیأت امنای می‌توانند بدون اجازه امام جماعت و متولی اقدام به تغییر مسجد و تغییر در رقبات آن بکنند؟

ج: جایز نیست. هرگونه اقدام باید با موافقت و تحت نظارت امام جماعت و متولی باشد. مگر این که متولی نسبت به مصالح مسجد بی‌اعتنا باشد که در این صورت اجازه‌ی او ساقط است.

س ۵۶۷: آیا آوردن وسایل ورزشی در فضای مسجد برای جذب نوجوانان و پر کردن ایام فراغت آنان با بازی‌های سالم و آموزشی رزمی و آمادگی جسمی اشکال دارد.
ج: موارد یاد شده در شبستان و فضای مسجد جایز نیست.

س ۵۶۸: اگر کسی به قصد محروم کردن دختران از ارث، اموال خود را وقف اولاد ذکور کند، چه حکم دارد؟

ج: جایز نیست و خلاف آیه شریفه: «وللنساء نصیب مما ترک الوالدان و الاقربون» (سوره نساء، آیه ۷) می‌باشد و این اقدام احیاء سنت عصر جاهلیت است.

س ۵۶۹: فرش‌هایی که برای مسجد خریداری شده یا توسط مردم اهدا یا وقف شده است اگرچه در حال حاضر قابل استفاده است ولی اگر دو سه سال دیگر بگذرد دیگر هیچ ارزشی نخواهد داشت. آیا می‌توان آنها را فروخت و با پول آن فرش نو برای مسجد تهیه کرد؟
ج: چنانچه به زودی از حیز انتفاع خارج می‌شود، اشکال ندارد. تبدیل به احسن یا مشابه ممتاز جایز است.

س ۵۷۰: اگر کسی چیزی بخرد و بعد بفهمد وقفی است، چه وظیفه دارد؟
ج: باید آن را به متولی وقف یا موقوف علیه تحویل بدهد و وجه پرداختی را از فروشنده مطالبه کند.

س ۵۷۱: اگر کسی سهوا خسارتی به مسجد وارد کند، متولی حق دارد ببخشد؟
ج: باید خسارت را جبران کند مگر این که متولی آن را بر عهده بگیرد.

س ۵۷۲: آیا صرف پول یا اشیاء پیدا شده برای مسجد جایز است؟

ج: در صورتی که یابنده امیدی به یافتن مالک نداشته باشد، جایز است.

س ۵۷۳: آیا وقف سهام شرکت‌های تجاری جایز است؟

ج: جایز و مشمول عموم ادله‌ی وقف است.

س ۵۷۴: اگر کسی نذر کرده باشد مبلغ معینی به مسجد یا مستحق بپردازد و پیش از

پرداخت از دنیا برود، آیا ورثه نسبت به نذر پدر یا مادر وظیفه‌ای دارند؟

ج: ورثه موظف هستند به نذر شخص متوفی عمل نمایند.

س ۵۷۵: خانمی شاغل است و درآمد مستقل دارد، اگر نذر کند پولی یا کالایی به فردی

مستمند یا کمیته امداد بدهد، آیا باید از شوهر اجازه بگیرد؟

ج: در فرض سوال نیازی به اجازه شوهر نیست.

س ۵۷۶: آیا نذر زن بدون رضایت شوهر صحیح است؟

ج: اگر بار مالی بر عهده شوهر ندارد و با حقوق شوهر تنافی نداشته باشد، صحیح است. در

غیر این صورت صحت نذر زن متوقف بر اذن شوهر است.

س ۵۷۷: نذورات و تبرعات مردم در مسجد برای هزینه‌های دهه عاشورا جمع‌آوری شده

است بخشی از آن برای خرید سیاهی و پرچم و اطعام عزاداران و نمازگزاران هزینه شده است

مبلغی هم زیاد آمده، آیا امنای می‌توانند وجه اضافی را بابت سخنرانی و روضه‌خوانی به واعظ و

مداح و حق‌الزحمه خادم بپردازند؟

ج: جایز است.

س ۵۷۸: گاهی در روستاها و شهرهای کوچک افراد مختلف روضه نذر می‌کنند و وجوهی

بابت روضه به شخص می‌دهند، ولی یک مجلس بیش‌تر نیست که برای هر کدام جداگانه روضه

خوانده شود، آیا می‌توان یک روضه به نیت همه خواند؟

ج: روضه را مفصل بخوانید و هر فرازی را به یک نفر اختصاص بدهید.

س ۵۷۹: اگر کسی به نذر خود وفا نکند و نتواند کفاره (روزه یا اطعام) بدهد. تکلیف او

چیست؟

ج: به ده فقیر طعام یا لباس بدهد. اگر تمکن مالی ندارد، سه روز، روزه بگیرد. اگر قادر بر

روزه گرفتن نیست. استغفار نماید.

س ۵۸۰: آیا در صحت نذر اولاد، اجازه والدین شرط است؟

ج: اجازه پدر و مادر در نذر فرزند لازم نیست. ولی اگر او را از نذر منع کند یا نذر موجب آزار

آنان باشد، نذر صحیح نیست.

س ۵۸۱: اگر نذورات نقدی و غیرنقدی مردم به مناسبت محرم در مسجد یا حسینیه زیاد

بیاید، چگونه باید هزینه شود؟

ج: تحت نظارت امام جماعت و متولی در مناسبت‌های دیگر در طول سال یا برای امور

فرهنگی از قبیل تشکیل جلسات تفسیر و معارف، خرید کتاب‌های سودمند هزینه شود.

س ۵۸۲: اگر کسی نذر کرده باشد که زیارت عاشورا بخواند، آیا باید با صد لعن و صد سلام

بخواند. یا با یک لعن و یک سلام هم کافی است؟

ج: تابع قصد ناذر است. اگر هنگام نذر نحوه معمول و متعارف را در ذهن داشته، با لعن و

سلام واحد کافی است و اگر انصراف به مورد متعارف نداشته باشد، و به نحو مطلق قصد کرده

باشد، باید صد مرتبه بخواند.

س ۵۸۳: مردم برای تاسوعا و عاشورا نذورات و تبرعات زیادی برای خصوص اطعام در

مساجد و تکایا می‌آورند و مقداری از آن به صورت نقدی یا جنس زیاد می‌آید و از سوئی فقر

فرهنگی و اقتصادی نیز در منطقه مطرح است، آیا می‌توان مقدار زیاد آمده را بین خانواده‌های

نیازمند توزیع کرد یا صرف امور فرهنگی نمود؟

ج: آن چه نذری است پس از عاشورا به مناسبت سوم و هفتم امام (ع) و اربعین در مسجد یا

تکیه مراسمی برگزار کنید و از خانواده‌های نیازمند دعوت کنید و آنها را پس از ایراد سخنرانی و ذکر

مصیبت اطعام کنید. تا هم به نذر وفا شده باشد و هم تا حدودی نیاز منطقه تأمین شود. تبرعات را می‌توان تحت نظارت امام جماعت مسجد یا متولی تکیه برای امور تبلیغی و آموزشی استفاده نمود.

س ۵۸۴: اگر کسی نذر کرده باشد گوسفندی به مسجد بدهد، آیا می‌تواند پول آن را بپردازد؟

ج: چنانچه متولی امر را وکیل در خرید گوسفند و ذبح کند اشکال ندارد.

س ۵۸۵: اگر کسی مال معینی را نذر کند صدقه بدهد و پیش از تصدق تلف شود، نذرکننده

چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: اگر خود ناذر شیء مورد نذر را به طور عمدی و اختیاری تلف کرده باشد، باید مثل یا

قیمت آن را صدقه بدهد و کفاره نیز بدهد. ولی اگر به آفت سماوی یا اقدام سهوی یا اضطراری باشد، چنانچه بدل آن را صدقه بدهد کافی است و کفاره ندارد.

س ۵۸۶: اگر کسی روز معینی را نذر کند روزه بگیرد و نگیرد تکلیف چیست؟

ج: چنانچه در سال معینی نباشد، در هر سال ولو سال بعد آن روز معین را روزه بگیرد، کافی

است و به نذر خود وفا کرده است. ولی اگر سال را نیز معین کرده یا منصرف به سال جاری باشد و عمداً روزه نگیرد باید قضای آن را به جا آورد و کفاره نیز بپردازد.

س ۵۸۷: اگر کسی نذر کند چیزی به شخص معین بدهد آیا او می‌تواند نذرکننده را ابراء

ذمه کند یا از دریافت آن وجه امتناع نماید؟

ج: شخص نذرشونده حق ابراء ندارد و در صورت امتناع از قبول وجه منذور چنانچه نذر وقت

معین نداشته باشد، نذر منحل می‌شود. ولی اگر نذر موقت باشد انحلال نذر به انقضاء وقت خواهد بود.

چنانچه نذرشونده در وقت پشیمان شود و وجه منذور را مطالبه کند، نذرکننده باید وجه را به او بدهد.

س ۵۸۸: کسی نذر کرده مالی را به شخصی معین بپردازد ولی پیش از وفا به نذر از دنیا

می‌رود، آیا ورثه در این خصوص تکلیفی دارند؟

ج: آری، ورثه باید از اصل ترکه، مقدار مالی را که متوفی نذر کرده، به شخص نذرشونده

بپردازند و چنانچه او نیز فوت کرده باشد به ورثه او بدهند.

س ۵۸۹: آیا صدقه امام زمان یا آنچه را برای امام علیه السلام نذر شده می‌توان برای مسجد هزینه کرد؟

ج: مصرف نذر تابع قصد ناذر است. در صورتی که جهت خاص مورد قصد نباشد صرف آن برای مسجد و شعائر مذهب و هر جهت خیر دیگری جائز است.

س ۵۹۰: اگر کسی نذر کند ماه مبارک رمضان را حتی در سفر روزه بگیرد، آیا چنین نذری صحیح است و باید در حال سفر هم روزه بگیرد؟

ج: چنین نذری صحیح نیست و وجوب وفا ندارد.

س ۵۹۱: کسی نذر کرده گوسفندی را روز تاسوعا برای حضرت ابوالفضل قربانی کند، و گوشتش را جهت اطعام عزاداران حسینی صرف کند، ولی قصاب گوسفند را به صورت شرعی ذبح نکرده است، آیا به نذر وفا شده است؟

ج: خیر، دوباره باید قربانی کند و قصاب ضامن قیمت گوسفند است.

س ۵۹۲: شخصی ملکی را به دیگری صلح کرده، به شرط آن که متصالح کاری برای مصالح در مدت معین انجام بدهد. ولی متصالح طبق قرار عمل نکرده است، آیا مصالح می‌تواند مصالحه را برهم بزند؟

ج: صلح عقد لازم است. مصالح به سبب تخلف از شرط توسط متصالح خیار فسخ دارد. در صورت فسخ باید ملک به مصالح برگردانده شود.

س ۵۹۳: برخی کارمندان حق استفاده از وام دارند، آیا جایز است حق خود را در ازاء وجه به دیگری واگذار نماید؟

ج: اگر وام به خریدار پرداخته شود، اشکال ندارد. ولی اگر خود کارمند وام را بگیرد و بخواهد بفروشد، جایز نیست. مگر در اخذ وام به عنوان وکیل عمل کند و وجه را در ازاء حق الوکاله و انجام امور مربوطه دریافت کند.

س ۵۹۴: اگر ماهی در آب بمیرد پاک است یا نجس.

ج: پاک است ولی خوردن آن حرام است. مگر پس از صید داخل تور بمیرد.

س ۵۹۵: مردار حیوان حرام گوشت که خون جهنده ندارد مانند مار، آیا پاک است.
ج: پاک است.

س ۵۹۶: آیا خوردن شیر همسر حرام است؟
ج: خیر، حرام نیست.

س ۵۹۷: گوشت الاغ و خرگوش و گور خر و خرچنگ چه حکمی دارد؟
ج: گوشت الاغ مکروه و مابقی حرام است.

س ۵۹۸: اگر کشمش در روغن سرخ شود یا در آب جوش پخته شود، آیا نجس و حرام می‌شود؟
ج: خیر، حلال و پاک است. مگر از نظر عرف داخل کشمش هنوز آب باشد و بجوشد.

س ۵۹۹: ملاک برای تشخیص حیوان حلال گوشت و حرام گوشت چیست؟
ج: ملاک کلی این است هر حیوان گوشت‌خوار، حرام‌گوشت و هر حیوان گیاه‌خوار حلال گوشت است مگر موارد خاصی که دلیل بر خلاف آن قائم شده باشد.

س ۶۰۰: خوردن مواد گوشتی مانند سوسیس، کالباس و انواع کنسرو که از کشورهای غیراسلامی وارد می‌شود چه حکمی دارد؟
ج: در صورتی که تذکیه آنها معلوم نباشد حرام است.

س ۶۰۱: خوردن کنسرو ماهی و انواع ماهی‌های بسته‌بندی شده که از کشورهای اسلامی تهیه شده است و نمی‌دانیم فلس‌دار است یا نه، چگونه است؟
ج: خوردن آن جایز است مگر علم پیدا کنید فلس‌دار نیست.

س ۶۰۲: آیا خوردن ماهی مرده در شکم ماهی صید شده یا بچه مرده در شکم حیوان ذبح شده حرام است؟

ج: چنانچه تام‌الخلقه و مستند به صید و ذبح مادر باشد حلال است.

س ۶۰۳: آیا خوردن تخم مرغ نجاستخوار حلال است؟
ج: خیر، حرام است.

س ۶۰۴: خوردن کالباس و سوسیس خارجی چه حکمی دارد؟

ج: در صورت احراز این که از حیوان حلال گوشت و تذکیه شده است. اشکال ندارد. در غیر این صورت جایز نیست.

س ۶۰۵: خوردن ماءالشعیر که در ایران تولید می شود چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه عنوان فقاع بر آن صدق نکند، نوشیدن آن جایز است.

س ۶۰۶: بعضی قرص های ضد حاملگی که از خارج وارد می شود از استخوان گاو یا خوک

است آیا عنوان استحاله دارد و مصرف آن جایز است؟

ج: صدق استحاله نمی کند و در صورت حصول علم به این که از استخوان خوک تولید

می شود، مصرف آن جایز نیست.

س ۶۰۷: زیورآلات و طلاجاتی که شوهر برای استفاده همسر خود خریداری کرده و در

اختیار او گذاشته است، آیا پس از فوت همسر یا طلاق جزء ترکه است یا متعلق به شوهر است؟

ج: اگر به عنوان عاریه بوده، متعلق به شوهر است. اگر به عنوان هبه بوده، چنانچه عین

آن موجود است شوهر حق استرداد دارد. اگر تبدیل و تعویض شده باشد، جزء ترکه است و ورثه

در آن سهم دارند.

س ۶۰۸: اگر کسی در حال سجده یا پس از آن شک کند که این سجده اول است یا سجده

دوم، تکلیفش چیست؟

ج: بنا بگذارد که سجده اول است. و سجده دوم را به جا آورد. ولی اگر پس از اشتغال به

تشهد شک کند، به شک خود اعتنا نکند و بنا بگذارد هر دو سجده را انجام داده است.

س ۶۰۹: آقا و خانمی از طریق اینترنت با هم آشنا شده و تنها عکس همدیگر را دیده اند و

پس از توافق خودشان صیغه ازدواج را از همان طریق خوانده اند، آیا ازدواج آنها صحیح است؟

ج: ازدواج اینترنتی با لحاظ شرایط معتبر صحیح است.

س ۶۱۰: آیا هدایی که زن و شوهر به یکدیگر می دهند، قابل استرداد است؟

ج: خیر، حق مطالبه ندارند.

س ۶۱۱: آیا پدر یا مادر می‌تواند در آنچه به فرزند خود هبه کرده است رجوع کند و پس بگیرد؟

ج: خیر، حق رجوع و استرداد ندارند.

س ۶۱۲: آیا هدایایی که خانواده داماد به عروس یا خانواده عروس به داماد داده‌اند، قابل مطالبه است؟

ج: چنانچه موجود باشد، می‌توانند پس بگیرند.

س ۶۱۳: جاده‌ای برای دسترسی به محلات و روستاها در دست احداث است. در مسیر درخت توتی هست که می‌گویند وقف برای رهگذران است، آیا می‌توان آن را قطع کرد؟

ج: چنانچه توسعه جاده لازم و به مصلحت عام باشد، قطع آن جایز است.

س ۶۱۴: اگر آب روی زمین را فراگرفته باشد و وقت ضیق باشد، چگونه باید نماز بخوانیم در حالی که در سجده سر یا صورت زیر آب قرار می‌گیرد؟

ج: اگر آب تمیز است و می‌تواند نفس خود را بدون مشقت حبس کند، باید به نحو متعارف سجده کند. اگر ممکن نیست یا مشقت دارد محل سجده را با گذاشتن سنگی بالا آورد و اگر ممکن نیست نشسته یا ایستاده با اشاره سجده کند.

س ۶۱۵: آیا پدر می‌تواند وصیت کند غیر پسر بزرگتر قضای نماز فوت شده او را به جا آورد؟

ج: جایز است. عمل به وصیت نیز واجب است. ولی چنانچه او به وصیت عمل نکند، قضای نمازهای پدر از پسر بزرگتر ساقط نمی‌شود.

س ۶۱۶: اگر پدر یا مادر در تمام عمر خود نماز نخوانده و روزه نگرفته باشند، آیا بر عهده فرزند ذکور است که قضای آنها را به جا آورد؟

ج: اگر ترک عبادت به خاطر عدم اعتقاد باشد، قضا بر او واجب نیست.

س ۶۱۷: امام جماعت شیعه است، جمعی از برادران اهل تسنن پشت سر امام در صف اول اقتدا کرده‌اند و شیعیان که در دو طرف آنان در صف اول ایستاده‌اند و فاصله ایشان با امام زیاد

است. همچنین اگر تمام افراد صف اول اهل تسنن باشند و شیعیان در صف دوم بایستند، حکم نماز شیعیان چیست؟

ج: در هر دو صورت، نماز جماعت صحیح است.

س ۶۱۸: اگر در حین وقوع زلزله در شهری انسان سوار بر هواپیما بر فراز آن شهر باشد آیا نماز آیات بر او واجب می‌شود؟

ج: اگر در ارتفاع بالا باشد واجب نیست. ولی اگر در ارتفاع پایین باشد به طوری که مثلاً انهدام ساختمان‌ها را مشاهده کند، به طوری که عرف آن‌ها را در یک فضا و مکان بداند، نماز آیات بر سرنشینان هواپیما واجب می‌شود.

س ۶۱۹: کسی که شک بین سه و چهار کرده، بنا بر چهار گذاشته و نمازش را سلام داده، موظف است یک رکعت نماز احتیاط ایستاده بخواند، چنانچه برای نماز احتیاط قدرت بر قیام نداشته باشد، آیا باید دو رکعت نشسته بخواند؟

ج: در صورت عجز از قیام، یک رکعت نشسته کافی است.

س ۶۲۰: دست یا پای کسی در حادثه‌ای قطع شده، آیا دفن آن واجب است؟

ج: چنانچه قابل پیوند نباشد، دفن شود.

س ۶۲۱: اگر کسی از دیگری غیبت کرده باشد چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: اگر غیبت‌شونده اطلاع پیدا کرده باید از او عذرخواهی کند و حلیت بجوید. ولی اگر مطلع نشده باشد، لازم نیست به او بگوید، بلکه کافی است برایش استغفار کند.

س ۶۲۲: آیا کم‌فروشی یا گران‌فروشی موجب بطلان معامله است؟

ج: موجب بطلان نیست، ولی نسبت به نقص مثن یا زیادتی ثمن برای مشتری ضامن است. اگر فروشنده امتناع کند خریدار خیار فسخ دارد.

س ۶۲۳: بعضی مساجد در ماه مبارک رمضان به نمازگزاران افطاری می‌دهند یا گاهی افراد

شرکت کننده در مجلس ترحیم را برای صرف افطار به تالار دعوت می‌شوند. اگر این افطاری

در شب عید فطر باشد، آیا فطریه بر عهده متولی مسجد یا بانی افطار یا صاحب عزا است یا خودشان باید بپردازند؟

ج: فطریه هر کس بر عهده خود او است و متولی مسجد یا بانی مجلس وظیفه‌ای نسبت به پرداخت فطریه آنان ندارند.

س ۶۲۴: حکم زکات فطره سربازان پادگان‌ها و دانشجویان خوابگاه‌ها و کارگران کارگاه‌ها که در شب عید فطر در محل کار و خدمت خود هستند چیست؟
ج: بر عهده خود آنان یا سرپرست خانوار است.

س ۶۲۵: آیا گرفتن عکس از خانم‌ها با سر برهنه و یا فیلمبرداری از مجالس زنانه که معمولاً حجاب ندارند توسط مرد چه حکمی دارد؟

ج: اگر مستلزم توقف نگاه باشد، حرام است و اجرت گرفتن در ازاء آن نیز جایز نیست.

س ۶۲۶: خرید کالا از افراد کلیمی و ارمنی، هم‌چنین وهابی و بهایی به خاطر ارزانی چه حکم دارد؟

ج: در مورد اول به صورت جزئی اشکالی ندارد، ولی به صورت عمده چنانچه موجب تقویت بنیه اقتصادی آنها شود، جایز نیست. و در مورد دوم به هیچ وجه جز در مورد ضرورت جایز نمی‌باشد.

س ۶۲۷: خرید کالاهای آمریکایی و اسرائیلی برای مسلمانان داخل و خارج کشور چه حکمی دارد؟

ج: در حال حاضر در غیر مورد ضرورت جایز نیست.

س ۶۲۸: شخصی مبلغ بیست میلیون تومان در بانک گذاشته، و هر ماه سود آن را می‌گیرد و از این طریق هزینه زندگی خود را تأمین می‌کند، آیا مشکلی دارد؟

ج: چنانچه تحت یکی از عقود اسلامی باشد اشکال ندارد.

س ۶۲۹: اگر کسی وسیله را برای تعمیر نزد مغازه‌دار بگذارد و آن را تعمیر کند. و مالک در

موعد مقرر مراجعه نکند و چند ماه بگذرد و تعمیر کار از مراجعه مالک ناامید شود، چه تکلیفی از نظر شرعی دارد؟

ج: می‌تواند به مجتهد مراجعه کند، با اجازه او آن را بفروشد، اجرت خود را بردارد و باقیمانده را به عنوان مجهول‌المالک در اختیار مجتهد قرار دهد.

س ۶۳۰: حکم حضور افراد مبتلا به امراض مسری در اماکن عمومی چیست؟ اگر کسی در اثر تماس با فرد آلوده بیمار شود آیا موجب ضمان است؟

ج: جز در مورد ضرورت با رعایت اصول بهداشتی حضور فرد مبتلا در اماکن عمومی جایز نیست و چنانچه بدون هشدار حضور یابد و موجب سرایت شود، بعید نیست موجب ضمان باشد. س ۶۳۱: اگر کسی کالایی را بفروشد و با مشتری شرط کند چنانچه در زمان مقرر وجه آن را نپردازد، ده درصد به قیمت آن اضافه می‌شود، آیا این گونه معامله از نظر شرعی صحیح است؟ ج: اگر معامله بر نرخ معین واقع شده باشد، صحیح است و شرط اعتبار ندارد. مگر این که فروشنده معامله را فسخ کند و معامله دیگری با قیمت جدید انجام شود.

س ۶۳۲: گاهی برخی از میوه‌فروشان میوه‌های درشت و سالم و رسیده را جلو دکه و در معرض دید خریداران قرار می‌دهند، ولی هنگام فروش میوه‌های ریز و کال یا فاسد را به مشتری تحویل می‌دهند و معمولاً در پلاستیک سیاه و رنگی است که مشتری هنگام خرید و تحویل متوجه نمی‌شود، حکم آن چیست؟

ج: عنوان تدلیس دارد و فعل حرام و معصیت است و مشتری خیار فسخ دارد.

س ۶۳۳: پدر وجهی بابت خرید خانه به پسر خود داده و پس از چند سال آن را مطالبه می‌کند، پسر می‌گوید آن را به من هبه کردید و پدر می‌گوید قرض دادم که هر وقت توانستی پس بدهی. حکم شرعی چیست؟

ج: عنوان تابع قصد معطی است. بنابراین در این مورد ادعای پدر ملاک است.

س ۶۳۴: اگر کسی ماه رمضان را در دو کشوری باشد که اختلاف افق دارند، مثلاً اول ماه رمضان را در ایران باشد که یک روز دیرتر از کشور دیگر اعلام شده است و اول ماه شوال را در

یک کشور عربی یا اروپایی که یک روز زودتر از ایران اعلام شده است به این ترتیب فقط ۲۸ روز از ماه رمضان را درک کرده و روزه گرفته است با علم به اینکه مکلف است یک ماه کامل روزه بگیرد و ماه قمری کمتر از ۲۹ روز نیست آیا باید قضای آن یک روز را به جا آورد یا تکلیفی ندارد؟
ج: بنا بر احتیاط واجب قضای آن یک روز کسری را به جا آورد.

س ۶۳۵: کسی در سال اول تکلیفش روزه نگرفته است، اکنون چه وظیفه‌ای دارد؟
ج: اگر به خیال این که هنوز مکلف نشده یا نمی‌دانسته روزه بر او واجب است. روزه نگرفته است، باید قضای آن را به جا آورد و کفاره ندارد. ولی اگر با علم به مکلف شدن، روزه نگرفته است. باید علاوه بر قضا به ازاء هر روز شصت مسکین را به نحو متعارف طعام بدهد.
س ۶۳۶: اگر پزشک تشخیص بدهد روزه برای انسان ضرر دارد، آیا مجاز به ترک روزه است؟

ج: اگر اظهار او موجب حصول اطمینان باشد مجاز است.
س ۶۳۷: آیا تزریق آمپول که هیچ خاصیت غذایی ندارد و فقط برای تسکین درد یا از بین بردن عفونت باشد، روزه را باطل می‌کند؟
ج: اگر صرفاً جنبه دارویی و درمان داشته باشد، مبطل نیست.
س ۶۳۸: آیا الکلی که برای ضدعفونی کردن محل تزریق یا خونگیری به کار می‌رود و مصرف طبی دارد، نجس است؟
ج: خیر، پاک است.

س ۶۳۹: آیا تزریق خون یا شستشوی معده یا انتقال دارو به معده از طریق سوند در حال روزه جایز است؟

ج: جایز نیست و در صورت ضرورت امساک کند و قضا واجب است.

س ۶۴۰: آیا کشیدن سیگار، چپق و قلیان روزه را باطل می‌کند.

ج: باید در حال روزه از آنها خودداری شود. (مساله ۱۴۸۳)

- س ۶۴۱: آیا دندان کشیدن یا پرکردن آن یا جراحی لثه موجب بطلان روزه است؟
ج: اگر چیزی از دهان فرو نرود، روزه صحیح است.
- س ۶۴۲: آیا برای کفاره روزه پرداخت قیمت یک چارک گندم کافی است؟
ج: باید یک وعده غذای متعارف یا قیمت آن را بدهد.
- س ۶۴۳: بیماری که طبق دستور پزشک باید در طول روز چند نوبت مایعات مصرف کند، تکلیف او نسبت به روزه ماه مبارک رمضان چیست؟
ج: به حد ضرورت آب بنوشد و از موارد دیگر امساک نماید. اگر در طول سال این وضع ادامه یابد قضا ندارد. ولی به ازاء هر روز یک وعده غذا به عنوان کفاره به فقیر بدهد.
- س ۶۴۴: اگر کسی نمی دانسته و احتمال نمی داده استمناء یا آمیزش روزه را باطل می کند و چند بار این کار را انجام داده باشد، حالا که فهمیده باید کفاره افطار عمدی بدهد؟
ج: باید قضای آن روزه‌ها را به جا آورد، ولی کفاره ندارد.
- س ۶۴۵: اگر مرکز ژئوفیزیک ایران یا دانشمندان نجوم با استفاده از وسایل پیشرفته و محاسبات دقیق اول ماه را اعلام کنند برای اثبات اول ماه کافی است؟
ج: اگر اختلافی در بین نباشد، از نظر ما احراز مقارنه نیرین و احتیاطاً خروج قمر از تحت شعاع شمس برای ثبوت اول ماه کافی است ولی حکم ولی فقیه را در این خصوص لازم می دانیم.
- س ۶۴۶: اگر کسی یوم‌الشک روزه بگیرد و این طور قصد کند که اگر آخر ماه شعبان باشد، روزه مستحبی باشد و اگر اول ماه رمضان باشد روزه واجب باشد، چه حکمی دارد؟
ج: صحیح است.
- س ۶۴۷: آیا روزه گرفتن در سفر جایز است؟
ج: روزه در سفری که موجب قصر نماز باشد صحیح نیست. هر چند روزه مستحبی باشد. ولی اگر نذر کند روز معینی را هر چند در سفر باشد روزه بگیرد، اشکال ندارد.
- س ۶۴۸: اگر کسی در منطقه گرمسیر زندگی کند و ماه رمضان در فصل تابستان واقع شود و با توجه به اشتغال نتواند هر روز روزه بگیرد، آیا می تواند روز در میان روزه بگیرد؟

ج: ضعف حاصل از گرما و کار و طولانی بودن روز مجوز روزه‌خواری نیست. باید با سبک کردن حجم کار و کم کردن ساعات کار روزه بگیرد. ولی چنانچه قادر نباشد هر روز روزه بگیرد، به هر مقدار می‌تواند هر چند یک روز در میان باشد. باید روزه بگیرد و روزه‌هایی را که نتوانسته، بعداً قضا نماید و کفاره ندارد.

س ۶۴۹: آیا خانم‌ها می‌توانند برای این که روزه ماه رمضان را به طور کامل بگیرند، برای جلوگیری از حیض دارو مصرف کنند؟

ج: در صورتی که ضرر نداشته باشد جایز است.

س ۶۵۰: اگر کسی پس از نماز صبح به سفر شرعی برود و پیش از ظهر برگردد، حکم روزه اش چیست؟

ج: پس از رسیدن به حد ترخص می‌تواند افطار کند. ولی اگر بداند پیش از ظهر همان روز برمی‌گردد چنانچه امساک کند و پس از مراجعت نیت روزه کند، صحیح است.

س ۶۵۱: در مسأله ۱۶۰۰ رساله فرموده‌اید اعتکاف در غیر مسجد جامع جایز نیست، مگر فاصله آن از مسجد جامع حداقل یک فرسخ باشد، آیا مراد آن است که در صورت رعایت فاصله در غیر مسجد جامع، اعتکاف صحیح است؟

ج: مراد آن است که در صورت تعدد مسجد جامع در شهری بزرگ مانند محلات تهران این فاصله که شرط صحت انعقاد نماز جمعه است رعایت شود.

س ۶۵۲: تعریف مسجد جامع چیست؟ آیا اگر کلنگ مسجد به عنوان جامع زده شود کافی است؟

ج: مسجد جامع آن است که در آن نماز جمعه اقامه شود یا نقش محوری و مرکزی در برگزاری مراسم دینی داشته باشد و در دسترس عموم مردم باشد.

س ۶۵۳: آیا اعتکاف زن بدون اجازه و رضایت شوهر صحیح است؟

ج: صحت اعتکاف زن منوط به اظهار رضایت شوهر است.

س ۶۵۴: آیا در حال اعتکاف می‌توان روزه قضا یا نذری گرفت؟

ج: جایز است.

س ۶۵۵: آیا اشتراط ترک اعتکاف در صورت بروز عذر در ضمن نیت در ابتدای اعتکاف

جایز است؟

ج: آری، جایز است. در صورت تحقق شرط، ادامه اعتکاف لازم نیست و قضا ندارد.

س ۶۵۶: کسی مقداری پس‌انداز دارد. ولی بدهکار است آیا خمس به او تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر موجودی بیش از بدهکاری باشد، خمس دارد.

س ۶۵۷: آیا به وام خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: آن مقداری که اقساط آن پرداخت شده، خمس دارد.

س ۶۵۸: آیا به سپرده‌های بلند مدت که در قالب عقود اسلامی در اختیار بانک است خمس

تعلق می‌گیرد؟

ج: خمس دارد.

س ۶۵۹: کسی که در بین سال خمس بمیرد آیا به درآمد آن سال او خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: ورثه یا وصی باید هزینه‌های تجهیز و مراسم متعارف را از درآمد آن سال متوفی کسر

کنند. چنانچه چیزی باقی بماند باید خمس آن را بپردازند.

س ۶۶۰: اگر کسی خمس را به غیر مرجع تقلید خود بپردازد، کافی است؟

ج: پرداخت خمس به هر مجتهدی که انسان اطمینان دارد وجوه دریافتی را در مصارف

مقرر هزینه می‌کند مبریء ذمه است. اولی اعطاء خمس به ولی فقیه است.

س ۶۶۱: اگر کسی در بین سال خمس پولی را به کسی یک ساله قرض بدهد آیا هنگام

وصول باید خمس آن را بپردازد یا تا زمانی که به عنوان وام در اختیار دیگری است خمس ندارد

و جزء درآمد سال جدید خواهد بود؟

ج: هنگام وصول باید خمس آن را بپردازد.

س ۶۶۲: اگر کسی کارگاه در و پنجره‌سازی دارد و کار خود را با ده تن پروفیل آغاز کند در طول سال چند بار جنس می‌خرد و می‌سازد و می‌فروشد، آیا می‌تواند در پایان سال هر مقدار بر ده تن اضافه شود. خمس آن را محاسبه کند و بپردازد؟

ج: چنانچه موجودی او منحصر به همان کالا باشد، اشکال ندارد، هر چند قیمت کالا در طول سال متغیر باشد.

س ۶۶۳: کسی که زندگی مستقل ندارد و با پدر و مادر خود زندگی می‌کند و پدر مخارج او را می‌پردازد، آیا خمس به او تعلق می‌گیرد.

ج: اگر درآمد مستقل دارد و از هزینه‌های متعارف سالانه او زیاد می‌آید، باید خمس زائد بر مؤنه را بپردازد.

س ۶۶۴: آیا به کسانی که بابت کسب و کار به دولت اسلامی مالیات می‌دهند، خمس نیز تعلق می‌گیرد؟

ج: مالیات مانند دیگر هزینه‌های جاری جزء مؤنه است و مسقط خمس نیست.

س ۶۶۵: آیا به گاو و گوسفند خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر عنوان سرمایه و ابزار کار داشته باشد، چنانچه به حد نصاب زکات نرسد، خمس دارد. ولی اگر برای مصارف خانواده مورد استفاده قرار بگیرد، خمس ندارد.

س ۶۶۶: کسی چند سال قبل سرقفلی مغازه‌ای را با پول مخمس خریده، حالا سرقفلی چند برابر شده و می‌خواهد بفروشد، آیا پس از فروش باید خمس آن را بدهد.

ج: خمس مقداری که افزایش یافته باید بپردازد.

س ۶۶۷: اگر کسی تعدادی گاو و گوسفند داشته باشد و آنها را برای تأمین زندگی نگهداری کند مثلاً شیر و روغن و گوشت آنها را خودشان می‌خورند و با پشم و پوست و مو، فرش و لباس درست می‌کنند.

گاهی هم برای تهیه اشیاء مورد نیاز یکی دو رأس آن را می‌فروشند آیا به آنها خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر هدف از نگهداری دام تأمین مصارف شخصی است خمس ندارد. ولی اگر دامداری

برای کسب و کار باشد خمس به آن تعلق می‌گیرد.

س ۶۶۸: آیا برای اخذ و مصرف خمس اذن مرجع تقلید لازم است؟

ج: اذن ولی فقیه یا مجتهد عادل کافی است.

س ۶۶۹: اگر کسی مغازه‌اش را در بین سال خمسی تعمیر کند، آیا مخارج تعمیرات جزء

مؤنه است یا جزء سرمایه و باید خمس بدهد؟

ج: اگر تعمیرات جزئی یا ضروری باشد، جزء مؤنه است. ولی اگر تعمیرات کلی و موجب

افزایش قیمت باشد، جزء سرمایه است و باید خمس مقدار قیمت افزوده را بدهد.

س ۶۷۰: آیا وجهی را که مستأجر بابت ودیعه یا رهن به موجر می‌دهد، و چند سال نزد او

می‌ماند، خمس دارد؟

ج: اگر بدون ودیعه امکان اجاره نباشد، وجه پرداختی جزء مؤنه است و خمس ندارد.

س ۶۷۱: پولی که به عنوان کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان پرداخت می‌شود تا پس از

فارغ‌التحصیل شدن و اشتغال به کار تدریجاً به صندوق مربوطه واریز کنند آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: خمس ندارد.

س ۶۷۲: آیا پولی که در بانک به عنوان سپرده گذاشته می‌شود تا پس از چندی برای خرید

مسکن وام بگیرند، خمس دارد؟

ج: اگر تهیه مسکن متوقف بر سپرده‌گذاری باشد خمس ندارد.

س ۶۷۳: آیا مواد غذایی اضافی در پایان سال خمسی خمس دارد؟

ج: اگر قابل توجه باشد خمس تعلق می‌گیرد و ملاک محاسبه قیمت روز است.

س ۶۷۴: آیا صرف وجوه شرعیه برای ساخت مسجد و مدرسه علمیه جایز است؟

ج: اگر از طریق تبرعات و زکوات قابل تأمین نباشد، نسبت به صرف نیمی از سهم امام

مجاز هست.

س ۶۷۵: آیا حاکم اسلامی می‌تواند غیر از خمس و زکات، وجوه دیگری به عنوان مالیات

از مردم بگیرد؟

ج: در صورتی که اداره امور جامعه متوقف بر آن باشد، جایز بلکه لازم است. البته باید همیشه عدالت در وضع مقررات رعایت شود. (مساله ۱۷۲۰ رساله)

س ۶۷۶: خانواده‌ای که توان مالی کافی برای تأمین هزینه ازدواج پسر یا تهیه جهیزیه دختر به صورت یک‌جا ندارند، آیا می‌توانند هر سال به این منظور مقداری پول پس‌انداز کنند و خمس نپردازند؟

ج: پس‌انداز پول پس از گذشت یک سال خمس دارد. شما می‌توانید لوازم مورد نیاز را تدریجاً تهیه و نگهداری کنید یا وجه آن را به فرزند خود هبه کنید.

س ۶۷۷: وظیفه کسی که قادر به پرداخت خمس نیست چیست؟

ج: قابل تقسیط است. به تدریج بپردازد.

س ۶۷۸: آیا هبه مال به همسر یا فرزند برای فرار از خمس جایز است؟

ج: چنانچه تملیک جدی و مطابق شأن باشد، هبه جایز و خمس ساقط است.

س ۶۷۹: هدایایی که برای انسان می‌آورند، اگر بدانند طرف اهل خمس نیست، آیا قبول

آن اشکال دارد؟

ج: قبول هدیه اشکال ندارد. ولی اگر می‌دانید متعلق خمس است باید خمس آن را بپردازید.

س ۶۸۰: اگر کسی زمینی بخرد تا در سال‌های بعد در آن خانه بسازد یا با فروش آن منزلی

بخرد آیا به این زمین خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر مورد نیاز بوده است خمس ندارد.

س ۶۸۱: آیا مصرف سهم امام در امور خیر و پرداخت سهم سادات به سادات اذن مجتهد

لازم است؟

ج: در مورد اول بنابر اقوی و در مورد دوم بنابر احوط اذن بگیرد.

س ۶۸۲: آیا طلاب که شهریه می‌گیرند باید خمس بدهند؟

ج: اگر زندگی آنان فقط از طریق شهریه تأمین می‌شود خمس ندارد. ولی اگر منبع درآمد

دیگری مانند تبلیغ و تدریس داشته باشند مانند دیگران باید خمس بدهند.

س ۶۸۳: اگر میهمان بداند میزبان خمس نمی‌دهد و غذا از پول خمس نداده فراهم آمده است آیا می‌تواند از آن غذا تناول کند؟

ج: در صورتی که محذور داشته باشد، بخورد و خمس آن را بپردازد.

س ۶۸۴: اگر شوهر اعتقاد به خمس ندارد وظیفه همسر نسبت به استفاده از خوراک و پوشاکی که او برایش تهیه می‌کند چیست؟

ج: استفاده همسر جایز است و در صورت تمکن خمس آن را بپردازد.

س ۶۸۵: شخصی عازم حج است و حساب خمس ندارد، آیا می‌تواند برای صحت اعمال حج فقط خمس هزینه حج را بپردازد؟

ج: باید مقداری از مال خود را جدا کند. به طوری که پس از پرداخت خمس آن، مبلغ باقیمانده به اندازه هزینه سفر حج باشد. مثلاً اگر هزینه حج هزار تومان است ۱۲۵۰ تومان حساب کند. ۲۵۰ تومان خمس آن را بدهد، هزار تومان مخمس را صرف حج کند.

س ۶۸۶: اگر کسی خانه یا ماشین خود را بفروشد تا بهتر از آن را بخرد، آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر تا پایان سال خمس تبدیل به احسن کند خمس ندارد. ولی اگر سال بگذرد خمس مازاد بر قیمت خرید را باید بپردازد. پس اگر خانه را هزار تومان خریده باشد و ۱۵۰۰ بفروشد تا خانه‌ای بهتر را ۲۰۰۰ تومان بخرد، باید صد تومان خمس بدهد.

س ۶۸۷: کارمندی که حقوق ماه آخر سال خمس را در همان سال دریافت نمی‌کند آیا باید خمس آن را به عنوان دریافتی آن سال بپردازد؟

ج: خیر، جزء دریافتی سال جدید می‌باشد.

س ۶۸۸: کسی که اهل خمس نیست وارثی بگذارد، آیا بر ورثه واجب است خمس آن را

بپردازند؟

ج: خمس واجب نیست. مگر این که یقین پیدا کند خمس به مال متوفی تعلق گرفته و نپرداخته است.

س ۶۸۹: اگر کسی زمینی به عنوان سرمایه بخرد آیا برای پرداخت خمس باید قیمت خرید را در نظر بگیرد یا قیمت فعلی را؟

ج: ملاک قیمت فعلی است. هرگاه بفروشد چنانچه قیمت آن افزایش یافته باشد و تا پایان سال خمسی صرف در مؤنه نشود، خمس مازاد بر قیمت فعلی را نیز باید بپردازد.

س ۶۹۰: آیا نصب پمپ برای آبرسانی به طبقات فوقانی منع شرعی دارد؟

ج: اگر هنگام اخذ انشعاب شرط عدم نصب شده باشد یا مستلزم اضرار به همسایگان باشد یا برخلاف قانون باشد، جایز نیست. در غیر این سه صورت منع شرعی ندارد.

س ۶۹۱: آیا به خانه زن شوهردار خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه مورد نیاز استفاده او یا بستگان درجه اول او نباشد خمس دارد.

س ۶۹۲: آیا مقلدین شما باید وجوهات شرعی را به دفتر یا نمایندگان حضرتعالی بپردازند؟

ج: مقلدین ما مجاز هستند وجوهات شرعی را به هر یک از مراجع عظام تقلید و هر مجتهد عادل که حریص به دنیا نباشد بپردازند، و مبرء ذمه خواهد بود. در خصوص سهیم مبارک امام علیه السلام ولی فقیه تقدم دارد.

س ۶۹۳: اگر شخص سنی مذهب شیعه شود حکم عبادات و معاملات او اعم از نمازهایی

که خوانده و روزههایی که گرفته، همچنین ازدواج و طلاق و خرید و فروش او چیست؟

ج: آنچه طبق مذهب اهل سنت انجام داده، اعاده ندارد. ولی از این پس باید طبق نظر یکی از مراجع عظام تقلید شیعه عمل نماید.

س ۶۹۴: کشاورزان چند ماه بعد از شروع به کار، محصول را جمع آوری می کنند، مبداء سال

خمسی آنان چه زمانی است؟ زمان شروع به کار یا زمان جمع آوری محصول؟

ج: مبدا سال خمسی زمان جمع آوری محصول است.

س ۶۹۵: شخصی کمتر از مقدار نصاب گاو و گوسفند خریده و خمس آنها را داده. در آخر سال خمس قیمت آنها ترقی می‌کند آیا باید خمس افزایش قیمت را بدهد؟

ج: در فرض سوال خمس واجب نیست مگر اینکه آنها را بفروشد و از مخارج سال زیاد بیاید.
 س ۶۹۶: اگر کسی یک میلیون تومان وجه نقد مخمس داشته باشد که می‌توانست چهار سکه طلا بخرد، به علت تورم شدید، قدرت خرید چهار سکه را ندارد آیا خمس بر او واجب است؟
 ج: در صورتی که نرخ تورم بیش از حد متعارف باشد نقدینگی با لحاظ تورم باید محاسبه شود.

س ۶۹۷: اگر پدر نتواند از درآمد سال خود مخارج عروسی و دامادی را تأمین کند، آیا می‌تواند در طول دو سه سال مقداری از درآمد را خارج کند و نگه دارد بدون این که خمس بدهد؟
 ج: در صورت ضرورت، با رعایت شئون در حد متعارف اشکال ندارد. ولی احوط آن است که به مقدار لازم به دختر و پسر خود در هر سال تملیک کند.

س ۶۹۸: آیا زکات فطره سربازان و زندانیان بر عهده دولت است؟

ج: خیر، بر عهده خود ایشان یا سرپرست خانوار است.

س ۶۹۹: زکات فطره کارکنانی که در نهادها افطار می‌کنند یا دانشجویانی که در دانشگاه تغذیه می‌کنند. هم‌چنین مبلغین اعزامی به شهر و روستا که هر شب در جایی میهمان هستند بر عهده کیست؟

ج: خود کارکنان و دانشجویان و مبلغین باید فطره بدهد.

س ۷۰۰: آیا زکات مال یا زکات فطره را می‌توان به پدر و مادر یا فرزند نیازمند خود داد؟

ج: به عنوان نفقه جایز نیست. ولی اگر بدهکار باشند و قادر بر ادای دین خود نباشند، اشکال ندارد.

س ۷۰۱: اگر کسی چندین سال زکات فطره را به شخصی که گمان می‌کرده فقیر است

پرداخته باشد. بعداً بفهمد فقیر نبوده است چه تکلیفی دارد؟

ج: کافی نیست. باید دوباره به مستحق بپردازد.

س ۷۰۲: جنابعالی در مساله ۱۸۲۲ رساله شریفه مجرد میهمان شدن برای افطاری شب عید را موجب وجوب فطریه بر میزبان نمی‌دانید، حالا اگر میهمان مقلد شما باشدو میزبان مقلد کسی باشد که قائل است فطریه میهمان بر عهده میزبان است یا اگر میزبان مقلد شما باشد و میهمان مقلد دیگری باشد که چنین فتوا داده است. تکلیف میزبان و میهمان نسبت به فطریه چیست؟
ج: هر کدام باید طبق فتوای مرجع تقلید خود عمل کنند. در فرض اول هر دو باید زکات فطره بدهد و در فرض دوم بر هیچ کدام واجب نیست. هر چند اصل و احتیاط اقتضا دارد میهمان فطریه خود را بپردازد.

س ۷۰۳: اگر کسی از درآمد سال منزل یا ماشین یا مغازه بخرد، آیا هنگام فروش باید خمس آن را بدهد؟

ج: در مورد منزل و ماشین اگر برای استفاده خود و خانواده خریده است چنانچه بفروشد و تا پایان سال خمس صرف مؤنه نشود، باید خمس بدهد. ولی در مورد مغازه در همان سال خرید باید خمس آن را بپردازد ولو بفروشد.

س ۷۰۴: اگر کسی به قصد فرار از خمس، پیش از فرا رسیدن سال خمسی، برای خانمش زیورات بخرد یا جوهری را نقدی یا جنس به فرزندان هبه کند، اشکال دارد؟
ج: چنانچه زائد بر نیاز و شأن باشد، خمس ساقط نمی‌شود.

س ۷۰۵: آیا شخصی که از طرف مرجع تقلید مجاز در اخذ وجوهات است، می‌تواند مقداری از خمس را به پرداخت کننده ببخشد؟

ج: در موارد مشتبّه مجاز به مصالحه است و در موردی که فرد متمکن از اداء خمس نیست می‌توان به او مهلت داد و تقسیط نمود. در صورت مایوس بودن از تمکن پس از دست‌گردان ابراء ذمه شود.

س ۷۰۶: اگر پدر هر ماه مبلغی را به حساب پس‌انداز فرزندان خود واریز کند و حق برداشت با خود او باشد، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: چنانچه به عنوان هبه تملیک آنان کرده باشد، خمس ندارد.

س ۷۰۷: وقتی کارمند دولت فوت می‌کند، دولت به خانواده متوفی مستمری می‌دهد. آیا

این حقوق ماهانه‌ای که دریافت می‌شود عنوان ارث دارد که متعلق خمس نباشد؟

ج: خیر، عنوان ارث ندارد و چنانچه زائد بر مؤنه باشد، متعلق خمس است.

س ۷۰۸: شخصی از دنیا رفته و ثروت هنگفتی به جای گذاشته و هیچگاه خمس نپرداخته

است، تکلیف وراث نسبت به ماترک چیست؟

ج: ابتدا باید خمس آن پرداخت شود. اگر وصیتی داشته پس از تخمیس از ثلث مال به

وصیت عمل شود. سپس باقیمانده، بین ورثه تقسیم شود و اگر مال قبل از تخمیس، بین ورثه

تقسیم شده باشد، هر یک از ورثه موظف به پرداخت خمس سهم الارث خود می‌باشد و تا خمس

را نپردازند حق تصرف ندارند.

س ۷۰۹: مردی اهل خمس نیست و با پول متعلق خمس خانه و لوازم خانگی خریده، حکم

سکونت و نماز خواندن همسر و فرزندان در آن خانه چیست؟

ج: سکونت و عبادت آنان اشکال ندارد، ولی صاحب خانه خمس آن را بدهکار است. گذشت

زمان موجب سقوط خمس نمی‌شود، و خمس را باید به نرخ روز بپردازد.

س ۷۱۰: اگر کسی در جده باشد و بداند اگر بخواهد برای احرام عمره به جحفه برود، حج

را درک نخواهد کرد، تکلیف چیست؟ آیا می‌تواند از جده به عنوان محاذی میقات محرم شود؟

ج: محاذی میقات بودن جده ثابت نیست. می‌تواند به نذر در جده محرم شود.

س ۷۱۱: اگر کسی در سال حصول استطاعت مالی، پیش از فرارسیدن موسم حج فوت کند

آیا حج بر او واجب شده است تا ورثه اقدام به حج نیابتی برای او بکنند.

ج: حج واجب نشده است.

س ۷۱۲: شخص واجب‌الحج قبل از سفر بر اثر سانحه پایش شکسته و قدرت تحرک ندارد،

آیا لازم است با همین حال به حج برود یا می‌تواند آن را به تأخیر بیندازد؟

- ج: اگر قادر به حرکت نیست و انجام اعمال برایش مشقت شدید دارد، تأخیر جایز است.
- س ۷۱۳: آیا انجام حج یا عمره استحبابی به نیت خود و نیابت تبرعی دیگران صحیح است؟
- ج: صحیح است. هر چند احتیاط آن است که آن را به نیت خود به جا آورد. افراد مورد نظر را در ثواب آن شریک سازد.
- س ۷۱۴: برخی معلولین برای اتصال دست و پای مصنوعی به بدن از چرم دوخته شده استفاده می‌کنند آیا برای احرام اشکال دارد و باید کفاره بپردازند؟
- ج: احرام صحیح است و کفاره ندارد.
- س ۷۱۵: اگر محرم بر ماشین مسقف سوار شود و در بین راه، برای ادای نماز و صرف غذا پیاده و مجدداً سوار شود، آیا دو کفاره باید بدهد؟
- ج: در تمام مدت احرام، یک کفاره کافی است هر چند این عمل چند بار تکرار شود.
- س ۷۱۶: آیا استفاده از پتویی که حاشیه آن دوخته است در حال احرام جایز است؟
- ج: جایز است. حاشیه‌دوزی متعارف اشکال ندارد.
- س ۷۱۷: بنا بر قول به تخییر اگر کسی حلق را اختیار کند و قسمتی از موی سر را بتراشد، آیا انصراف از حلق و اکتفاء به تقصیر برای خروج از احرام جایز است یا حلق برای چنین کسی تعیین یافته و به غیر حلق از احرام خارج نمی‌شود؟
- ج: تخییر استمراری است. می‌تواند با تقصیر از احرام خارج شود.
- س ۷۱۸: اگر کسی پس از تقصیر و خارج شدن از احرام متوجه شود برای طواف و نماز طهارت نداشته است، تکلیف چیست؟
- ج: طواف و نماز را با لباس معمولی اعاده کند.
- س ۷۱۹: آیا در طواف رعایت فاصله تا مقام ابراهیم لازم است؟
- ج: طواف در صورت ازدحام جمعیت در هر فاصله‌ای از کعبه که مردم به طور فشرده مشغول طواف باشند صحیح است.

س ۷۲۰: اگر کسی به طور ناقص ختنه شده باشد، آیا طواف او صحیح است؟

ج: اگر در نظر عرف مختون به شمار آید، صحیح است.

س ۷۲۱: زن و شوهری که با هم اختلاف داشتند به مکه می‌روند و زن که قصد متارکه

داشته طواف نساء انجام نمی‌دهد و به ایران برمی‌گردند، اکنون پشیمان است و می‌خواهد به

زندگی مشترک ادامه دهد، تکلیف آن‌ها از نظر محرمیت و زناشویی چیست؟

ج: محرم هستند تا زمانی که طواف نساء را به جا نیاورد هرچند به صورت نیابت باشد،

هرگونه استمتاع حرام است.

س ۷۲۲: آیا طواف افراد معذور از طبقه‌ی بالا کافی است یا باید نائِب بگیرند تا برایشان از

طبقه همکف طواف کند؟

ج: کافی است، نیابت لازم نیست.

س ۷۲۳: متوفی وصیت کرده برایش حج به جا بیاورند و مبلغی هم برای آن تعیین کرده

است، ولی در حال حاضر کفایت نمی‌کند تکلیف چیست؟

ج: اگر حج بر او واجب بوده باید کسری را از اصل ترکه بردارند، ولی اگر استحبایی باشد

تدارک کمبود از اصل ترکه منوط به رضایت و اجازه همه وراث است. و اگر هیچ کدام از ورثه

راضی نشود کمبود را از سهم خود بپردازد، چنانچه مبلغ تعیین شده در وصیت برای حج میقاتی

یا عمره مفرده کافی باشد همان را به جا آورند.

س ۷۲۴: اگر مرد هیچ خویشاوندی نداشته باشد چنانچه وصیت کند تمام اموالش برای

همسرش باشد و پس از برداشت در حد کفایت، بقیه را وقف نماید، آیا صحیح است؟

ج: خیر، زن در فرض مسأله می‌تواند ثلث مال شوهر را وقف کند و یک چهارم بقیه به

عنوان سهم‌الارث به او اختصاص دارد و مابقی را باید به مجتهد بدهد.

س ۷۲۵: گاهی مشاهده می‌شود در مراسمی که برای اموات می‌گیرند ده‌ها پلاکارت و بنر

نوشته و چندین تاج گل و صدها کارت دعوت تهیه می‌شود و هزینه‌های زیادی برای این‌گونه

موارد و اطعام در تالارها می‌شود، نظر مبارک چیست؟

ج: برگزاری مراسم ترحیم (سوم، هفتم، چهلم، سال) در حد متعارف همراه با قرائت قرآن و موعظه و توسل و دعا مطلوب است. ولی موارد مذکور مصداق اسراف است و جایز نیست. بهتر است به جای تاج گل و موارد مشابه آن وجوه صرف امور خیریه و انجام واجبات فوت شده متوفی شود. در خصوص اطعام، نیز مستمندان فراموش نشوند.

س ۷۲۶: آیا امر به معروف و نهی از منکر در حضور جمع خطاب به شخص معین جایز است؟

ج: اگر به صورت فردی و خصوصی تأثیر نگذارد و بدانید یا احتمال بدهید در خصوص جمع مؤثر واقع می‌شود، چنانچه طرف متجاهر در انجام منکر و ترک معروف باشد نه تنها جایز است، بلکه واجب است.

س ۷۲۷: حدود حجاب شرعی برای خانم‌های غیرچادری (با مانتو و شلوار و روسری) چیست؟

ج: لباس باید گشاد و بلند باشد که تمام قامت و حجم بدن را بپوشاند و مقنعه به اندازه‌ای بلند باشد که تمام موی سر هرچند بلند باشد همچین گردن و سینه را بپوشاند. چنانچه مفاد آیه شریفه قرآن «ولیضربن بخمرهن علی جیوبهن» همین است.

س ۷۲۸: نظر جنابعالی درباره استفاده از ماهواره برای مشاهده برنامه‌های کشورهای دیگر چیست؟

ج: چنانچه موجب انحراف افکار و انحطاط اخلاق شود جایز نیست. ولی استفاده از برنامه علمی و مستند و سودمند اشکال ندارد.

س ۷۲۹: آیا ازدواج با اکراه و اجبار صحیح است؟

ج: اجبار بر ازدواج جایز نیست و عقد ازدواج بدون رضایت طرفین صحیح نمی‌باشد.

س ۷۳۰: حکم بازی بیلیارد چیست؟

ج: در عرف کشور ما عنوان قمار ندارد و بدون برد و باخت اشکال ندارد.

س ۷۳۱: آیا صرف بودجه کشور برای تأمین هزینه‌های گروه موزیک یا کنسرت موسیقی

تحت عنوان موسیقی سنتی یا ملی جهت تهیه و اجرا و اعطاء هدایا به آنان جایز است؟

ج: در صورت صدق عنوان مطرب و لهوی بر آن جایز نیست.

س ۷۳۲: قمه‌زنی، تیغ‌زنی، خودزنی که موجب جراحت و بیرون آمدن خون از صورت و بدن

باشد از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

ج: هر آنچه توجیه عقلانی ندارد و موجب وهن مذهب باشد، جایز نیست.

س ۷۳۳: برای ساخت فیلم زندگی امامان و پیامبران از نظر شرعی منعی وجود دارد؟

ج: چنانچه بازیگر نقش معصوم فرد موجهی باشد و چهره او به صورت مبهم و در حاله‌ای

از نور تصویر شود، منعی ندارد.

س ۷۳۴: ریختن زباله و نخاله، مواد زائد و فاسد در معابر و جوی آب بوستان‌ها چه حکمی

دارد؟

ج: نظر به این که موجب آلودگی محیط زیست و آزار مردم و گرفتگی جوی‌ها می‌شود. جایز

نیست. بلکه لازم است به صورت بسته‌بندی در مکان‌های مخصوص جمع‌آوری زباله گذاشته

شود. اهتمام به پاکیزگی محیط زندگی جلوگیری از آلودگی اماکن عمومی وظیفه همگانی است.

س ۷۳۵: نگهداری پرندگان مانند قناری و بلبل، مرغ عشق، طوطی و مانند آن چه حکمی دارد؟

ج: اشکال ندارد به ویژه اگر غرض عقلانی داشته باشد.

س ۷۳۶: نوشتن اسامی جلاله و ائمه در روزنامه‌ها چه حکمی دارد با توجه به اینکه گاهی

زیردست و پا قرار می‌گیرد یا برای تمیز کردن شیشه مورد استفاده قرار می‌گیرد؟

ج: نوشتن آنها اشکال ندارد. در صورت علم به وجود اسامی مقدس باید حرمت آن حفظ شود.

س ۷۳۷: آیا موسیقی سنتی که میراث ملی ایران است نیز حرام می‌باشد؟

ج: موسیقی مطرب و لهوی به هر عنوان حرام است.

س ۷۳۸: با وجود ستاد امر به معروف و گشت ارشاد، آیا مردم دیگر در این زمینه تکلیف ندارند؟
ج: امر به معروف و نهی از منکر یک تکلیف عمومی است. وجود نهاد ذیربط موجب سقوط تکلیف نمی‌شود.

س ۷۳۹: گاهی بعضی کارمندان زن در محیط اداره یا برخی اساتید زن با پوشش نامناسب و لباس تحریک‌کننده با حضور دانشجویان پسر حضور پیدا می‌کنند، تکلیف چیست؟
ج: از مسئولین اداره و دانشگاه بخواهید به ایشان تذکر بدهند. در صورت عدم تاثیر و اصلاح چنانچه موجب بروز مفسده باشد باید عذرشان را بخواهند.

س ۷۴۰: گاهی انسان با توجه به جو جامعه احساس می‌کند امر به معروف تأثیری ندارد، چه باید کرد؟

ج: مجرد احتمال عدم تأثیر موجب سقوط تکلیف نیست. اگر در برخی موارد هم مؤثر واقع شود کافی است و اگر به صورت فردی و موردی مؤثر نیست، به صورت جمعی و مکرر اقدام شود.

س ۷۴۱: اگر نهی از منکر در موردی مستلزم ضرب و جرح یا محو ماده فساد باشد و خسارت مالی یا صدمه بدنی به طرف وارد شود، آیا ناهی منکر ضامن است؟

ج: در این گونه موارد باید به مسئولین ذیربط گزارش داد تا اقدام شود و وظیفه عمومی تذکر و ارشاد و بیان مصالح و مفاسد و الزام بر ترک منکر از طریق زبان و به صورت گفتاری است.

س ۷۴۲: پوشیدن شلوار، پیراهن مردانه و سرکردن چفیه توسط بانوان چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که پوشش شرعی رعایت شود اشکال ندارد.

س ۷۴۳: آیا حکومت می‌تواند خانم‌های بی‌حجاب یا بدحجاب را الزام به رعایت حجاب

بکند، هرچند مسلمان نباشند؟

ج: وظیفه حکومت اسلامی نهی از منکر و جلوگیری از هرگونه امور مفسده‌آور است. پس از ارشاد و تذکر و اخذ تعهد در صورت تکرار قابل تعقیب و تعزیر است.

س ۷۴۴: برگزاری مراسم سخنرانی و مجالس ترحیم و خواندن دعا و مولودی و مرثیه در مساجد چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه در وقت فضیلت نماز و مزاحم اقامه نماز جماعت نباشد، جایز بلکه مستحب است.

س ۷۴۵: اگر نیروی انتظامی اطلاع پیدا کند کسانی در خانه یا باغی مشغول کار خلاف هستند، آیا برای مبارزه با فحشاء و منکرات مجاز به ورود به محل و بازداشت آنان در حین ارتکاب جرم هستند؟

ج: چنانچه مرکز فساد شناخته شده باشد، جایز است.

س ۷۴۶: ساخت و خرید و فروش و نگهداری عروسک یا مجسمه حیوان به عنوان اسباب بازی یا تزیین چه حکمی دارد؟

ج: به هر عنوانی که غرض عقلائی داشته باشد، اشکال ندارد.

س ۷۴۷: لطفاً حکم شرعی را درباره نوارهای صوتی و تصویری، ویدئویی و کامپیوتری متضمن رقص زنان همراه با ترانه‌های مهیج و موسیقی‌های تند و فیلم‌های مبتذل و نمایش صحنه‌های ضد اخلاقی بیان فرمایید.

ج: تهیه و تکثیر و توزیع، خرید و فروش و نگهداری، شنیدن و دیدن و خواندن حرام است. و بر مسئولین ذیربط لازم است اینگونه اشیاء را جمع‌آوری کنند و از بین ببرند و دست‌اندرکاران را دستگیر و تعزیر نمایند.

س ۷۴۸: گاهی تصاویر مبتذل و مستهجن بر روی اشیاء مختلف مانند لباس و پرده، قالیچه و تابلو، مینیاتور و کاشی، و بسته‌بندی آدامس و شکلات وجود دارد و در بازار گاهی علنی و گاهی پنهان عرضه می‌شود، حکم آن چیست؟

ج: تولید و عرضه، خرید و فروش و نگهداری آنها جایز نیست و باید جمع‌آوری و امحاء گردد.

س ۷۴۹: آیا کسی که مشکل جنسی دارد و در شرایط عادی قادر بر آمیزش با همسر خود نیست

مجاز است برای تهیه قوه شهوت خود به صورت انفرادی یا با همسرش فیلم‌های کذائی را ببیند؟

ج: برای دفع افسد در حد ضرورت در خصوص مورد اشکال ندارد.

س ۷۵۰: دروغ مصلحت‌آمیز بهتر است یا راست فتنه‌انگیز؟

ج: تابع میزان اهمیت مصلحت و مفسده است.

س ۷۵۱: اگر یکی از دوستان یا بستگان در کار و توزیع یا مصرف موادمخدر باشد چه

تکلیفی داریم؟ آیا تفاوتی بین انواع مواد مخدر مانند تریاک و غیر آن وجود دارد؟

ج: باید او را نهی از منکر کنید. در صورت عدم تأثیر به مسئولین ذیربط معرفی نمایید. ضمناً

استعمال همه انواع مواد مخدر هرچند به صورت تفننی حرام است.

س ۷۵۲: نظر شریف حضرتعالی درباره حرکت زنان همراه دستجات سینه‌زنی یا زنجیرزنی

در خیابان‌ها چیست؟

ج: مجرد همراهی با رعایت شئون اسلامی و حجاب شرعی و پرهیز از اختلاط با نامحرم

اشکال ندارد. ولی نظر به بروز مفسده در برخی موارد شایسته و بایسته است در مجالس

سوگواری در مساجد و حسینیه‌ها و زینبیه‌ها شرکت نمایند.

س ۷۵۳: اخیراً مشاهده می‌شود بعضی تالارهای پذیرایی و نمایشگاه‌های ماشین در

ایام محرم و صفر هیأت تشکیل می‌دهند و غالباً غرض مادی و اقتصادی دارند و متصدیان

ظاهرسازی و ریاکاری می‌کنند، حضور ما در چنین جلساتی چه حکمی دارد؟

ج: اگر این موضوع برای شما محرز است، شرکت نکنید و وظیفه دارید متصدیان را امر به

معروف و نهی از منکر کنید تا هدف و روش خود را اصلاح نمایند. اگر مجلس آلوده به ریا باشد

نه تنها ثوابی نخواهد داشت، بلکه جنبه معرفتی و معنوی آن هم ضعیف خواهد بود. باید توجه

داشت حضور در مساجد بر شرکت در مراسم دیگر رجحان شرعی و عقلی دارد.

س ۷۵۴: آیا ایفای نقش زن و شوهر توسط زن و مرد نامحرم که متضمن ابراز علاقه و

گفت‌وگوی عاشقانه و نگاه محرمانه است از نظر شرعی چه صورت دارد؟

ج: در صورت رعایت عفاف و حجاب و حریم یکدیگر جایز است. هرچند احوط ایفای نقش

توسط زن و مرد محرم است.

- س ۷۵۵:** آیا ارتباط گفتاری یا نوشتاری دختر و پسر برای آشنایی با خلق و خوی یکدیگر و علائق و سلائق و ایجاد تفاهم به قصد ازدواج از نظر شرعی اشکال دارد؟
- ج:** مجرد گفت‌وگو و نامه‌نگاری با هدف یاد شده به طور کوتاه و محدود اشکال ندارد. بهتر است به محض حصول تفاهم اولیه، اولیا خود را مطلع سازید تا از طریق آنها پیگیری شود.
- س ۷۵۶:** اگر کسی در مقام دفاع از ناموس خود مهاجم را مورد ضرب و جرح قرار دهد و منتهی به قتل شود، آیا قصاص دارد یا باید دیه بپردازد؟
- ج:** اگر اثبات شود برای دفع مهاجم بوده، قصاص و دیه ندارد.
- س ۷۵۷:** گاهی افراد شیاد تحت عنوان دعانویس، فال‌گیری، کف‌بینی از سادگی متقاضیان سوءاستفاده کرده و مبالغ‌ه‌نگفتی از آنان می‌گیرند، آیا این کار جایز است؟
- ج:** آثار و خواص برخی اذکار و اوراد مورد انکار نیست. ولی نوع کسانی که این‌گونه امور را پیشه خود ساخته‌اند با قصد فریبکاری و کلاهبرداری به این شیوه‌ها تمسک می‌جویند باید با روشنگری و ارتقاء آگاهی مردم را از افتادن در دام آنان نجات داد و از مراجعه به آنان برحذر داشت. از سوی دیگر باید این‌گونه افراد شناسایی و به مراکز ذیربط معرفی شوند تا برخورد مناسب و قاطع صورت گیرد. بدیهی است استرداد وجوه دریافتی بر اثر اغفال و فریبکاری الزامی است.
- س ۷۵۸:** مسئولیت اصلی دفاع از اسلام و تشیع و مقابله با تهاجم فرهنگی دشمن و ایستادگی و مبارزه در جنگ نرم که به شکل بسیار گسترده و پیشرفته مطرح و تعقیب می‌شود بر عهده چه کسی است؟
- ج:** بر همه کسانی که توان علمی لازم و کافی برای دفاع دارند واجب است. بویژه مراکز فرهنگی و نهادهای دینی، حوزه و دانشگاه، هر فرد یا جمعی که صلاحیت عملی آنها احراز شود باید از سوی دولت مورد حمایت مالی و معنوی قرار بگیرد و امکانات و تسهیلات لازم متناسب در اختیار آنها گذاشته شود.

- س ۷۵۹: آیا شرکت در انتخابات و راهپیمایی‌های ایام‌الله از نظر شرعی واجب است؟
- ج: نظر به این که حمایت از حکومت عدل اسلامی و دفع خطر سلطه دشمن واجب است و حضور در عرصه سیاسی اجتماعی مصداق نصرت اسلام و دفاع در مقابل دشمن می‌باشد و به تعبیر امام راحل حفظ نظام از اوجب واجبات است از باب مقدمه و ملازمه واجب است.
- س ۷۶۰: نظر مبارک درباره پیشگویی، طالع‌بینی، کف‌خوانی، فال حافظ و فال قهوه چیست؟
- ج: همه خرافه و موهوم است و هیچ اعتباری ندارد. اخذ اجرت در قبال آن حرام است.
- س ۷۶۱: دعانویسی چه حکمی دارد؟
- ج: نوشتن دعاهای مأثوره و معتبره برای افراد حاجتمند به قصد راهنمایی و امیدواری به زندگی از سوی افراد صاحب نفس منع شرعی ندارد. ولی حرفه قرار دادن آن و مطالبه اجرت در ازاء آن امر پسندیده‌ای نیست.
- س ۷۶۲: گاهی برای فاش نشدن یک اقدام مهم یا مقابله با تهاجم خبری و جنگ رسانه‌ای دشمن افراد شاغل در نهادهای خاص ناگزیر از اظهار برخی مطالب خلاف واقع هستند، آیا این امر مجاز است؟
- ج: چنانچه مصلحت مهم و دفع مفسده شدید چنین اقتضایی داشته باشد، اشکال ندارد.
- س ۷۶۳: اگر هنرپیشه‌ای برای ایفای نقش یک روحانی در فیلمی لباس روحانی بپوشد، چه حکمی دارد؟
- ج: اگر ایفای نقش مثبت باشد و موجب محبوبیت روحانیت بشود و شئون مراعات گردد، اشکال ندارد.
- س ۷۶۴: آیا بر کسی که اعدام شده یا خودکشی کرده، باید نماز میت خوانده شود؟
- ج: نماز میت بر هر میت مسلمان به هر نحوی از دنیا برود واجب است. هر چند به عنوان زنا، لواط، محارب و مفسد فی الارض اعدام شود.
- س ۷۶۵: مسجدی خانه‌ای برای سکونت امام جماعت ساخته، آیا امام مسجد می‌تواند در

آن سکونت نکند و آن را اجاره بدهد و مال الاجاره را شخصاً وصول نماید؟

ج: اگر خانه وقف امام جماعت مسجد شده یا به او تخصیص یافته باشد، ایشان حق انتفاع از خانه را مادام که در آن مسجد امامت می‌کند دارد و دیگری حق تصرف و سکونت و یا استیفای منافع آن را ندارد.

س ۷۶۶: اگر هنگام ساخت، طبقه‌ی همکف را به عنوان مسجد، طبقه‌ی فوقانی به عنوان حسینیه و طبقه زیرزمین را به عنوان کتابخانه و فضای فرهنگی ساخته شود از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: تابع وقف است. اگر از ابتدا به این صورت وقف شده باشد اشکالی ندارد. ولی اگر زمین برای مسجد وقف شده باشد تمام ساختمان تحتانی و فوقانی نیز حکم مسجد دارد. البته انجام امور فرهنگی و برنامه‌های آموزشی، تبلیغی در صورت عدم مزاحمت با اقامه نماز و نمازگزاران مانعی ندارد.

س ۷۶۷: اگر اتحادیه مقدار سود کالایی را برای کسبه تعیین کرده باشد و کاسب آن را با سود بیش‌تر بفروشد، آیا سود اضافی حلال است؟

ج: در صورت حصول رضایت خریدار جایز است. ولی نباید از نرخ مصوب تخلف شود.

س ۷۶۸: حضرت‌عالی در رساله شریفه شرط صحت معامله را این دانسته‌اید که ثمن و مثن هر دو مدت‌دار نباشد، بفرمایید اگر معامله به این صورت باشد که مثن موجود و ثمن معین و زمان قبض و اقباض یک ماه دیگر باشد، این معامله چه حکمی دارد؟

ج: ظاهراً این عنوان مقابله و مواعده دارد نه معامله و مبادله، و اگر به قصد معامله باشد باطل است مگر این‌که به این صورت باشد که بایع بگوید تا یک ماه دیگر هر زمان ثمن را دادی، مثن را تحویل تو می‌دهم. یا مشتری بگوید تا یک ماه دیگر هر زمان مثن را دادی، ثمن موجود را تسلیم تو می‌کنم. صورت اول عنوان نسیه و صورت دوم عنوان سلف خواهد داشت و معامله صحیح است. زیرا عدم اقباض مثن در صورت اول و عدم اقباض ثمن در صورت دوم

به عنوان رهن و تضمین است تا طرف دیگر سرموعد مقرر به عهد خود وفا کند.

س ۷۶۹: اگر در قرارداد شرط شود چنانچه فروشنده در وقت مقرر کالا یا خانه را تحویل ندهد یا نسبت به انتقال سند رسمی اقدام نکند یا اگر پیمانکار تا زمان معین ساختمان را به اتمام نرساند و تحویل صاحبخانه یا کارفرما ندهد، باید فلان مبلغ بپردازد آیا چنین شرطی صحیح و گرفتن این وجه جایز است؟

ج: شرط صحیح است و در صورت تخلف از شرط اخذ وجه برای طرف دیگر جایز است.

س ۷۷۰: اگر خریدار طبق قرارداد در موعد مقرر تنه ثمن را به فروشنده نپردازد و ثمن را نیز به شخص ثالث فروخته باشد، آیا فروشنده اول حق فسخ دارد؟

ج: در صورت اشتراط، خیار تخلف از شرط دارد. در صورت فسخ معامله دوم فضولی می‌شود.

س ۷۷۱: اگر بذر یا نهالی بر اثر وزش باد یا جریان سیل از ملکی به زمین دیگری منتقل شود و بروید و ثمره بدهد، آن درخت و ثمره متعلق به کیست؟

ج: متعلق به صاحب بذر و نهال است. اگر مطالبه کند، باید مال الاجاره زمین را بدهد، اگر مطالبه نکند، صاحب زمین باید قیمت بذر یا نهال را بپردازد.

س ۷۷۲: اگر شخصی بذر یا نهالی را غصب کند و در زمین خود بپاشد یا بکارد و پرورش دهد، و به بار نشیند محصول و درخت به چه کسی تعلق دارد؟

ج: محصول متعلق به غاصب است. ولی باید قیمت بذر را به صاحبش پرداخت نماید. ولی درخت متعلق به صاحب اصلی است و غاصب حق مطالبه مال الاجاره زمین را ندارد.

س ۷۷۳: آیا فروش ملک مشاع توسط یکی از شرکاء بدون رضایت بقیه صحیح است؟ آیا می‌تواند سهم خود را بدون موافقت شرکاء جدا کند و بفروشد؟

ج: ملک مشاع باید به صورت مشاع فروخته شود. ولی هر شریکی می‌تواند سهم خود را پس از افراز بفروشد. ولی افراز بدون رضایت شرکاء صحیح نیست.

س ۷۷۴: نظر مبارک درباره حق کسب و پیشه چیست؟

ج: الزام مالک به پرداخت وجهی تحت این عنوان به مستأجر مشروع نیست مگر اینکه مستأجر به خاطر کسب در محل اعتبار خاصی یافته باشد و مالک بخواهد با استفاده از آن اعتبار به همان کسب اشتغال پیدا کند.

س ۷۷۵: خرید و فروش اوراق قرضه که از سوی نهادها و شرکتها و بانکها ارائه می شود به این ترتیب که در موعد مقرر سود ثابت به صاحب اوراق تعلق می گیرد، چه حکمی دارد؟
ج: اگر تحت عنوان مضاربه و مشارکت باشد صحیح است و گرفتن سود اشکال ندارد. ولی اگر به عنوان قرض باشد، جایز نیست.

س ۷۷۶: آیا سن خاصی در بلوغ معتبر است؟

ج: ملاک بلوغ حیض و احتلام و رویش موی خشن است. اگر هیچ کدام ظاهر نشود حداکثر سن در دختران سیزده سال و در پسران پانزده سال باید لحاظ شود.

س ۷۷۷: آیا وکالت بلاعزل صحیح است به طوری که موکل حق عزل وکیل را از خود سلب کند؟

ج: صحیح نیست مگر در ضمن عقد خارج لازم شرط شود.

س ۷۷۸: اگر هنگام بارش باران کسی وضو بگیرد و آب باران به اعضاء وضو برسد، موجب بطلان وضو می شود؟

ج: آبی که بر صورت و دستها می بارد قصد آب وضو کند و اعضا را بشوید. در حال اشتغال به شستن دست چپ خود را به فضای مسقف برساند اگر باران شدید باشد و سر و پا کاملاً خیس شده باشد آن ها را خشک کند، سپس مسح بکشد.

س ۷۷۹: آیا نماز غفیله موجب سقوط نافله مغرب می شود؟ هم چنین اگر کسی نافله بخواند به جای نماز غفیله حساب می شود؟

ج: اگر ابتدا نافله مغرب را به جا آورد، موجب سقوط نماز غفیله نمی شود. ولی اگر ابتدا نماز غفیله بخواند، نافله ی مغرب ساقط خواهد بود.

س ۷۸۰: آیا خواندن نوافل ظهر و عصر وقت خاصی دارد یا همین که قبل از نماز واجب

ظهر و عصر به جا آورده شود کافی است؟

ج: وقت فضیلت نافله ظهر از زوال تا زمانی است که سایه قامت انسان به دو قدم حدود

نیم متر برسد، اگر تا این زمان نافله را نخواند باید فریضه ظهر را به جا آورد. وقت فضیلت نافله

عصر بعد از فریضه ظهر است تا زمانی که سایه قامت انسان به چهار قدم حدود یک متر برسد.

اگر تا این زمان نافله را نخواند باید فریضه عصر را به جا آورد. و نوافل را به قصد رجاء مطلوبیت

پس از انجام فریضه بخواند. چنانچه شب نیز جایز است قضای نوافل ظهر و عصر را به جا آورد.

همان طور که مستحب است قضای نوافل شب در روز اتیان شود.

س ۷۸۱: آیا در نوافل روز جمعه ترتیب خاصی از نظر زمانی باید رعایت شود؟

ج: ترتیب خاصی معتبر نیست. هرچند مستحب و مشهور آن است که شش رکعت هنگام

پهن شدن آفتاب بر زمین، شش رکعت وقت بالا آمدن خورشید به طوری که سایه شاخص در

طرف غرب به اندازه شاخص باشد، و شش رکعت نزدیک زوال و دو رکعت هنگام زوال ظهر

به جا آورد.

س ۷۸۲: آیا یک نفر در یک نماز می‌تواند هم امام و هم مأموم باشد؟

ج: در عرض هم و به طور هم‌زمان صحیح نیست. مثل این که شخصی به دیگری اقتدا

کرده باشد، شخص ثالث هم به مأموم اقتدا کند. ولی در طول یک‌دیگر اشکال ندارد. امام مسافر

و مأموم حاضر باشد، می‌تواند پس از سلام نماز دیگرش را به مأموم سابق خود اقتدا کند یا

شخصی ثالث که از راه می‌رسد به او اقتدا نماید.

س ۷۸۳: اگر خانمی پیش از طلوع فجر پاک شود، آیا نماز مغرب و عشاء را باید بخواند یا

ساقط است؟

ج: چنانچه وقت کافی برای غسل و نماز قبل از طلوع فجر داشته باشد، بنابر احتیاط به جا

آورد و اگر وقت فقط به اندازه عشا باقی است نماز عشا را بخواند.

س ۷۸۴: اگر پس از غسل منی شوهر از مجرای زن خارج شود، آیا غسل جنابت زن باطل می‌شود؟

ج: غسل باطل نیست. ولی باید خود را برای نماز تطهیر کند.

س ۷۸۵: صرف طعام به هر مناسبتی در مسجد چه حکمی دارد؟

ج: کراهت دارد و در صورت مزاحمت برای نمازگزاران جایز نیست.

س ۷۸۶: اگر شوهر سوگند بخورد با همسرش نزدیکی نکند، تکلیف زوج چیست؟

ج: اگر در مدت چهار ماه همبستر نشود، زوجه می‌تواند تقاضای طلاق کند. چنانچه زوج از طلاق امتناع کند، در صورت احراز عسر و حرج حاکم شرع می‌تواند او را مطلقه نماید.

س ۷۸۷: قرآن و کتاب دعا پس از چندی در مساجد اوراق می‌شود و گاهی افراد قرآن اوراق شده غیرقابل صحافی را در مساجد می‌گذارند، آیا می‌توان آن‌ها را در رودخانه بریزند یا در بیابان دفن کنند؟

ج: چنانچه قابل صحافی و استفاده نباشد جایز است.

س ۷۸۸: بیمه حوادث را به کدام یک از عناوین فقهی می‌توان تنزیل نمود؟

ج: قابل انطباق بر ضمان جریره است با این تفاوت که در بیمه‌ها، بیمه‌گر از بیمه‌شونده ارث نمی‌برد، چون عوض خسارت را تدریجاً دریافت می‌کند. علاوه بر این که هر نوع تعهد متقابل که مورد قبول عقلا باشد یعنی غرض عقلائی داشته باشد و خلاف شرع نباشد، مشروع است.

س ۷۸۹: نخ بستن و قفل زدن به ضریح و پنجره اماکن مقدسه به قصد گرفتن حاجت چه حکمی دارد؟

ج: بدعت و حرام است.

س ۷۹۰: در مناطقی از زمین مانند جزایر استرالیا روز سه تا چهار ساعت بیشتر نیست، تکلیف نماز و روزه چیست؟

ج: اگر خورشید به طور طبیعی طلوع و غروب دارد، به نحو معمول در وقت مقرر قبل از

طلوع خورشید و پس از غروب آن و وقت زوال نماز می‌خواند. در وقت مقرر از طلوع فجر تا غروب شمس برای روزه امساک می‌کند. اگر طلوع و غروب خورشید به طور طبیعی منتفی باشد، می‌تواند فواصل زمانی مکه را با لحاظ روز در منطقه سکونت خود محاسبه نماید و ملاک قرار دهد.

س ۷۹۱: اگر کسی ماه رمضان در خارج از کشور باشد و شرایط برای روزه گرفتن از نظر بیدار شدن هنگام سحر و تدارک سحری، مزاحمت برای صاحب خانه و دیگر همراهان فراهم نباشد، تکلیف چیست؟

ج: روزه ماه مبارک رمضان بر هر مرد و زن مسلمان، در هر جای دنیا که دارای شرایط صحت باشد، واجب است. این گونه امور مجوز روزه‌خواری نیست. در صورت عسر و حرج بنا بگذارد هر هفته به اندازه مسافت از محل اقامت خود بیرون رود تا عنوان مسافر پیدا کند. در این صورت روزه بر او واجب نخواهد بود. پس از مراجعت به وطن قضای آن را به جا آورد.

س ۷۹۲: زمینی است موروثی که دارای سند زراعی می‌باشد، سال‌ها پیش از سوی منابع ملی بدون رضایت ما و بدون پرداخت وجه یا معوض تصرف شده است. از نظر شرعی حکم آن را بیان فرمایید.

ج: در صورت احراز مالکیت شما و دائر بودن زمین هنگام تصرف هر چند یکی دو سال کشت نشده باشد تصرف هر شخص حقیقی یا حقوقی در ملک موصوف خلاف شرع است و شما می‌توانید برای استیفای حق خود از طریق مراجع قانونی اقدام نمایید.

س ۷۹۳: کاشت ناخن مصنوعی چه حکمی دارد؟ در صورت کاشت تکلیف وضو و غسل چیست؟

ج: اگر به سهولت قابل برداشت باشد اشکال ندارد. ولی اگر برداشت آن ممکن نباشد یا مشقت شدید دارد، کاشت آن بدون ضرورت جایز نیست. در صورت کاشت حکم جبیره دارد. اگر امکان پیوند باشد به طوری که جزء بدن شود حکم ناخن طبیعی خواهد داشت. هر چند به نظر

حقیر وجود حائل روی ناخن مانعیت ندارد.

س ۷۹۴: به نظر حضرتعالی نماز به عنوان عمود دین با ولایت معصوم به عنوان اصل چه رابطه‌ای دارد؟ آیا کسی که ولایت معصومین را قبول دارد ولی تارک نماز است بر کسی که به نماز اهتمام دارد، ولی ولایت معصومین را نپذیرفته باشد رجحان دارد؟

ج: امیرالمؤمنین (ع) در حدیثی می‌فرماید: «من أقام ولایتی فقد أقام الصلاة» کسی که امر ولایت را اقامه نماید نماز را برپا داشته است. بنابراین نماز جز با اقامه امر ولایت اقامه نمی‌شود. نماز بی‌ولایت و ولایت بدون نماز هر دو مردود و مذموم است.

س ۷۹۵: جوائزی که از طرف نهادهای ذیربط به کتابها اختصاص داده می‌شود متعلق به کیست؟

ج: اگر جایزه به لحاظ محتوا و متن کتاب باشد متعلق به مؤلف می‌باشد. اگر به لحاظ طراحی و صفحه‌آرایی و کیفیت نشر باشد متعلق به ناشر است. اگر با لحاظ هر دو جهت اختصاص یافته باشد متعلق به هر دو می‌باشد. در صورتی که مؤلف یا ناشر فوت کرده باشد، به ورثه می‌رسد.

س ۷۹۶: اگر دو منزل مجاور هم دیوار مشترکی داشته باشد و یکی از آن دو بخواهد منزل خود را تخریب و چند طبقه بسازد، آیا دیگری می‌تواند ممانعت کند؟

ج: تصرف در ملک مشاع باید با رضایت مالک دیگر باشد. در مورد سؤال نیز باید رضایت او را جلب نماید و موجب خسارت نباشد. در صورت امکان افزاز می‌تواند با توافق همدیگر اقدام کنند و در صورتی که قابل افزاز نیست باید رضایت دیگری جلب شود.

س ۷۹۷: آیا هنگام عبور از کنار باغ استفاده از میوه آن جایز است؟

ج: اگر باغ دیوار یا حصار نداشته باشد یا شاخه آن خارج از باغ و در معبر قرار گرفته باشد خوردن یکی دو عدد به عنوان حق‌الماره اشکار ندارد.

س ۷۹۸: آیا در شب اول ربیع حضور یافتن پشت در مساجد و شمع روشن کردن و در کوبیدن برای حاجت خواستن و رفع نحوست و دفع مصیبت وجه شرعی دارد؟

ج: خرافه‌ای بیش نیست. این اقدام نامعقول و ناپسند و موجب تزلزل اعتقادات دینی می‌شود. چه بسا پشت صحنه دست‌های مرموز دشمن در ترویج خرافات قابل مشاهده باشد. برای گرفتن حاجت و دفع بلا بهتر است همراه دیگر مردان و زنان مسلمان در نماز جماعت مسجد شرکت کنند و دو رکعت نماز حاجت بخوانند و با خلوص و خشوع و اصرار و الحاح حاجت خود را از خداوند متعال مسألت نمایند.

س ۷۹۹: گاهی در مجالس ترحیم به مداحی و مرثیه‌خوانی بدون حضور روحانی بسنده می‌شود، نظر مبارک چیست؟

ج: موعظه و ارشاد، دعوت به تقوی و عبرت از زندگی دنیا و توجه به امر آخرت مقدم است. جمع بین سخنران و مداحی و قرائت قرآن مطلوب و مستحسن است. باید توجه داشت هدف اصلی از انعقاد این‌گونه مجالس ضمن طلب رحمت برای متوفی و تسلیت بازماندگان، تنبیه و تذکر زندگان و بیدارسازی خفتگان و غفلت‌زدگان است.

س ۸۰۰: نظر جنابعالی درباره‌ی تصوف و شرکت در جلسات آنان چیست؟

ج: تصوف در اسلام با هدف مقابله با عرفان اهل بیت پدید آمده است. و مورد مذمت معصومین بوده است. شرکت در جلسات آنان چنانچه موجب ترویج آنان باشد یا تحت تأثیر القاءات آنان قرار بگیرد، جایز نیست.

س ۸۰۱: آیا خمس و زکات، یا کفاره و صدقه را می‌توان به پدر و مادر نیازمند خود پرداخت.

ج: اگر پدر و مادر قادر بر تأمین معیشت نباشد واجب النفقه فرزندان است و پرداخت وجوهات شرعی به افراد واجب النفقه مبریء ذمه نیست.

س ۸۰۲: آیا خروج زن از منزل بدون اجازه شوهر منع شرعی دارد؟

ج: رضایت شوهر در مورد صله رحم، انجام امر ضروری، یادگیری معارف دین و احکام شرع و مواردی که منافی حقوق شوهر نباشد، شرط نیست.

س ۸۰۳: آیا دیدن فیلم خارجی که در آن زن مسلمان بدون حجاب و با آرایش غلیظ بازی

کرده است اشکال دارد؟

ج: در صورتی که به قصد لذت نباشد و مفسده‌ای در پی نداشته باشد، اشکال ندارد.

س ۸۰۴: نظر جنابعالی درباره‌ی تنبیه بدنی فرزند توسط پدر و مادر چیست؟

ج: باید از روش‌های مختلف تربیتی تشویق و تحریم استفاده شود. ولی اگر تنها راه مؤثر

تشخیص داده شود، به قصد تأدیب اشکال ندارد، منوط بر این که موجب جراحت و سرخ یا کبود

شدن پوست بدن نشود.

س ۸۰۵: از چه راهی سیادت انسان قابل اثبات است؟

ج: از طریق اشتها بین مردم که او را می‌شناسند یا دو نفر نسب‌شناس به سیادت او گواهی

دهند.

س ۸۰۶: آیا دست دادن نمازگزاران با یکدیگر پس از نماز جماعت استحباب دارد؟

ج: استحباب آن ثابت نیست، هر چند مصافحه هنگام ملاقات مستحب است.

س ۸۰۷: آیا شوهر می‌تواند همسر خود را به عنوان وجوب صله ارحام الزام به معاشرت با

پدر و مادر یا خواهر و برادر خود بکند؟

ج: زن و شوهر باید حرمت پدر و مادر همسر خود را مانند پدر و مادر خود نگه دارند. هیچ‌کدام

مجاز به الزام دیگری در این مورد نیست.

س ۸۰۸: گاهی صدای وسایل صوتی در خانه‌ها یا خودروها یا مغازه‌ها چنان بلند است که

موجب ناراحتی و آزار همسایگان و رهگذران و شهروندان می‌شود، این کارها از نظر شرعی چه

صورت دارد؟

ج: سلب آسایش و آزار دیگران حرام است.

س ۸۰۹: بیرون بردن اشیاء متعلق به مسجد به قصد گرفتن حاجت و عودت آن به مسجد

پس از قضاء حاجت چه حکمی دارد؟

ج: خروج آن حرام و عودت آن واجب است. اصل اعتقاد به چنین امری باطل است.

س ۸۱۰: خرید و فروش بن کتاب یا ارزاق چه صورت دارد؟

ج: مانع ندارد.

س ۸۱۱: گفتن «وعجل فرجهم» بعد از صلوات در تشهد نماز چه حکم دارد؟

ج: به قصد مطلق دعا اشکال ندارد. ولی احوط ترک است.

س ۸۱۲: آیا اشتغال زن و مرد همکار در یک اتاق از نظر شرعی منعی دارد؟

ج: اگر امکان تردد افراد دیگر به اتاق به طور مستمر وجود داشته باشد، اشکالی ندارد.

س ۸۱۳: آیا صدور شناسنامه برای فرزندخوانده به عنوان فرزند خانواده اشکال دارد؟

ج: اگر به قصد الحاق نسب باشد، جایز نیست.

س ۸۱۴: معامله با افراد بهائی یا وهابی چه حکم دارد؟

ج: اگر موجب تقویت بنیه اقتصادی آنان باشد، جایز نیست.

س ۸۱۵: روی پاکت شیر نوشته‌اند، تهیه شده از شیر تازه گاو، در حالی که بیشتر موارد شیر

خشک است، از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

ج: اگر چنین چیزی واقعیت داشته باشد غش و حرام است و خریدار چنانچه این موضوع را

پس از خرید متوجه شد خیار فسخ دارد.

س ۸۱۶: نظر حضرتعالی درباره استفاده از مانکن برای نمایش لباس در فروشگاه‌ها چیست؟

ج: مانکن مرد اشکال ندارد. ولی مانکن زن چنانچه در معرض دید مردان باشد و موجب

مفسده باشد، جایز نیست.

س ۸۱۷: اگر رؤیت هلال برای مرجع تقلید ثابت شود آیا برای مقلدین کافی است؟

ج: این امر قابل تقلید نیست. چنان که مقلد علم به اول ماه پیدا نکند باید تابع حکم ولی فقیه

و حاکم شرع بالفعل باشد.

س ۸۱۸: شرکت در محافلی که در آن فرد یا گروه نوازنده و خواننده دارای مجوز اداره ارشاد

برنامه اجرا می‌کنند چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه متناسب با مجالس لهو و لعب باشد شرکت مسلمانان در آن جایز نیست، کسب آنان حرام است. مجوز اداره ارشاد فاقد اعتبار شرعی است.

س ۸۱۹: اجرای سرود همراه با پخش موزیک از نوار در مساجد و محافل دینی به مناسبت جشن تکلیف یا ایام الله چه حکمی دارد؟

ج: پخش موزیک در مساجد تحت هر عنوان جایز نیست.

س ۸۲۰: آیا ورود غیرمسلمان به مسجد جایز است؟

ج: در صورت احتمال تأثیر مثبت منعی ندارد.

س ۸۲۱: آیا خوردن مواد خوراکی خارجی حرام است؟

ج: اگر گوشتی باشد یا اجزاء حیوان در آن باشد و از کشور غیراسلامی تهیه شده باشد حرام است.

س ۸۲۲: نظر جنابعالی درباره دوست یابی دختر و پسر و مکالمه حضوری یا تلفنی یا اینترنت یا نامه نگاری با یکدیگر از نظر شرعی چیست؟

ج: جایز نیست مگر به قصد جدی ازدواج و با اطلاع پدر دختر باشد.

س ۸۲۳: احضار ارواح از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه واقعیت داشته باشد، اگر غرض عقلائی دارد و ملازم با حرام نباشد جایز است، هرچند ظهور قول و فعل آن به هر طریقی باشد حجت نیست.

س ۸۲۴: گاهی برگه های متضمن نقل رؤیا همراه با پیامی توزیع می شود که در آن تأکید شده چند بار از آن بنویسید یا تکثیر کنید و در اختیار دیگران قرار دهید و کسی که اقدام نکند حادثه ناگواری برایش رخ خواهد داد، از نظر شرعی چه وجهی دارد؟

ج: این گونه امور خرافه و فاقد اعتبار است.

س ۸۲۵: استعمال دخانیات در اماکن عمومی چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه موجب اضرار یا آزار دیگری باشد جایز نیست.

س ۸۲۶: حکم لباس شهرت و ملاک آن چیست؟

ج: هر لباسی که به لحاظ نوع رنگ و دوخت، نو یا کهنه بیوشد که در میان مردم انگشت‌نما شود و موجب جلب توجه دیگران گردد، عنوان لباس شهرت دارد و پوشیدن آن جایز نیست.
س ۸۲۷: داد و ستد یا مشارکت اقتصادی با غیرمسلمان و فروش زمین به آنان چه حکمی دارد؟

ج: چنانچه موجب تقویت آنان شود جایز نیست.

س ۸۲۸: آیا سجده کردن در برابر حرم امامان جایز است؟

ج: حکم تابع قصد است. اگر به قصد تعظیم امام باشد جایز نیست. ولی اگر به عنوان شکرگزاری به پیشگاه الهی نسبت به توفیق تشریف به حرم امام باشد، اشکال ندارد.
س ۸۲۹: خانم‌هایی که ناخن‌های خود را لاک می‌زنند آیا هر نوبت باید برای وضو و غسل آنها را پاک کنند؟

ج: اگر فقط روی ناخن باشد و به پوست و منافذ اطراف ناخن نرسد، مانع ندارد.

س ۸۳۰: اگر کسی در امتحان تقلب کند و قبول شود و مدرک بگیرد و در اداره‌ای استخدام شود آیا دریافت حقوق و مزایا برای او اشکال دارد؟

ج: مرتکب معصیت شده است اگر به لحاظ علمی و عملی توان کافی برای انجام امور محوله را دارد، دریافت حقوق و مزایا در ازاء کار اشکال ندارد.

س ۸۳۱: برخی هنگام نماز جماعت در مسجد به صورت فرادی نماز می‌خوانند، حکم آن را بیان فرمایید.

ج: اگر موجب هتک حرمت جماعت یا تشکیک در عدالت امام جماعت باشد، جایز نیست.

س ۸۳۲: آیا شستن لباس نجس با ماشین لباسشویی پاک می‌شود؟

ج: چنانچه پس از ازاله عین نجس در ماشین انداخته شود و در حال شست‌وشوی متصل به آب لوله‌کشی باشد یا حداقل دو نوبت آب‌کشی کند، پاک می‌شود.

س ۸۳۳: آیا صرف وام بانکی در غیر مورد مقرر از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: با قصد قبلی جایز نیست. ولی اگر پس از اخذ وام صرف مورد اهم شود اشکال ندارد.

س ۸۳۴: استخاره در چه موردی است و آیا استخاره با قرآن یا تسبیح وجه شرعی دارد؟

ج: استخاره در مورد تحیر و به مفهوم طلب خیر کردن از خدای متعال است. اگر انسان از طریق اندیشیدن و بررسی کردن جوانب امر و مشورت با افراد آگاه مورد وثوق نتواند مصلحت خویش را تشخیص بدهد، استخاره به نحو رایج از باب مشورت با خداوند سبحان که عالم به مصالح عباد است منع شرعی ندارد. هرچند حجت شرعی و لازم‌الاتباع نیست.

س ۸۳۵: نظر مبارک حضرت تعالی درباره‌ی فعالیت‌های اقتصادی و معامله با شرکت‌های

جهانی مانند گلدیست، پنتاگون، کیمبرلی چیست؟

ج: جایز نیست. این‌گونه فعالیت‌ها وجه شرعی ندارد و مصداق اکل مال به باطل است. علاوه

بر این که اقتصاد کشور را مختل می‌سازد و پول‌های کلانی از کشور خارج و به جیب دشمنان و بیگانگان می‌رود.

س ۸۳۶: نظر حضرت مستطاب عالی درباره‌ی ولایت مطلقه فقیه چیست؟

ج: در دوران غیبت حضرت ولی عصر، مسئولیت اداره جامعه بر عهده فقیه عادل است و در مدیریت، توسعه و ارتقا جامعه رفع و دفع مشکلات در شئون مختلف با لحاظ مبانی اسلام و مصلحت عمومی بن‌بستی وجود ندارد. (جهت آگاهی بیش‌تر به بخش سوم کتاب ولایت و امامت از تألیفات اینجانب مراجعه نمایید.)

س ۸۳۷: در سفر حج و عمره هنگام شرکت در نماز جماعت مساجد، که از باب تقیه بر فرش

سجده می‌شود آیا باید نماز را اعاده کرد؟

ج: اگر به سهولت موضعی یافت شود که سجده بر آن صحیح باشد، باید در آن جا استقرار

یابد، در غیر این صورت نماز در قسمت مفروش صحیح است.

س ۸۳۸: خرید و فروش کالاهای اسرائیلی و شرکت‌های وابسته چه حکمی دارد؟

ج: اسرائیل دولت غاصب جعلی، محارب اسلام و مسلمین است و هرگونه معامله‌ای با او مستقیم و غیرمستقیم حرام است.

س ۸۳۹: گاهی به مناسبت جشن‌های مذهبی یا ملی در فرهنگسراها یا تالارها یا فضای باز پارک‌ها، کنسرت موسیقی و مراسم خوانندگی همراه با نواختن آلات مختلف موسیقی اجرا می‌شود. مرد و زن، پیر و جوان و گاهی افراد به صورت خانوادگی در آن شرکت می‌کنند و یک نهاد رسمی دولتی نیز هزینه کلان آن را برعهده می‌گیرد، نظر جنابعالی در این باره چیست؟

ج: چنانچه متناسب با مجالس لهو و لعب باشد، تشکیل آن گونه جلسات و حضور یافتن در آن‌ها و هزینه کردن برای آن هیچ‌کدام جایز نیست.

س ۸۴۰: گاهی در جشن میلاد معصوم، برخی مداحان ضمن مولودی‌خوانی مردم را به کف زدن و حرکات موزون سر و گردن و کمر تشویق می‌کنند، آیا کف‌زدن و سوت کشیدن و این حرکات مشابه رقص برای اهل بیت مشروع است و ثواب دارد؟

ج: کف و سوت زدن و حرکات مختصر آرام غیرمهیج به عنوان اظهار شادمانی و رضایت و تشویق فی حد نفسه اشکالی ندارد. ولی مناسب مجالسی که به نام اهل بیت منعقد می‌شود نیست و در اماکن مقدسه مانند مساجد و حرم‌ها و حسینیه‌ها به هیچ وجه جایز نیست و متصدیان امر باید ممانعت کنند. محبین اهل بیت باید هوشیار باشند مصداق آیه شریفه نشوند: «ما کان صلاتهم عندالبیت الامکاء و تصدیة»

س ۸۴۱: آیا خانم‌ها می‌توانند از خانم مجتهده تقلید کنند؟

ج: خیر، یکی از شرایط مرجع تقلید ذکوریت است. ولی اگر خانمی مجتهد باشد می‌تواند در مسائل مربوط به خود طبق آراء فقهی خود عمل نماید.

س ۸۴۲: حکم ازدواج شیعه و سنی چیست؟

ج: اگر خوف انحراف اعتقادی نباشد جایز است. ولی بهتر است زن شیعه با مرد سنی ازدواج

نکند.

- س ۸۴۳: آیا کسانی که بر اثر وقوع زلزله زیر آوار مانده‌اند و جان داده‌اند باید بیرون آورده شوند، آیا می‌توان هرچند نفر را یک جا به خاک سپرد؟
- ج: خیر جایز نیست. باید هر یک را جداگانه غسل دهند و کفن کنند و دفن نمایند. ولی خواندن یک نماز بر چند جنازه جایز است.
- س ۸۴۴: اگر سدر و کافور به اندازه کافی برای غسل اموات موجود نباشد، تکلیف چیست؟
- ج: اگر در اسرع وقت قابل تحصیل است، غسل را تا حد ممکن تأخیر بیندازند، و اگر قابل تحصیل نیست، هر سه غسل با آب خالص انجام شود.
- س ۸۴۵: اگر آب کافی موجود نباشد، تکلیف چیست؟
- ج: پس از صرف آب موجود برای غسل یا مورد مهمتر اگر آب یا جنازه قابل انتقال نیست و تأخیر موجب هتک یا تعفن می‌شود، مابقی را سه بار تیمم دهند.
- س ۸۴۶: اگر زنی برای غسل دادن جنازه‌ی زنان نباشد تکلیف چیست؟
- ج: مرد با دستکش او را تیمم دهد.
- س ۸۴۷: حکم شطرنج و پاسوربازی چیست؟
- ج: شطرنج نظر به این که برای قمار وضع نشده و در حال حاضر عنوان ورزش فکری یافته است، اشکال ندارد. ولی پاسور اگر کماکان عنوان قمار در نظر عرف داشته باشد بازی با آن ولو بدون شرطبندی جایز نیست.
- س ۸۴۸: فروش و تعمیر وسایل مشترک بین استفاده حلال و حرام چگونه است؟
- ج: اشکال ندارد مگر بدانند خریدار و مالک برای استفاده حرام می‌خواهد.
- س ۸۴۹: خرید و فروش قالیچه و تابلو که تصاویر مبتذل بر آن نقش شده چه حکمی دارد؟
- ج: اگر غرض ترویج فساد باشد تولید و فروش آن جایز نیست.
- س ۸۵۰: اگر زن بداند مرد نامحرم به قصد لذت به صورت او نگاه می‌کند آیا وظیفه دارد صورت خود را بپوشاند؟

- ج: تکلیف متوجه مرد است. ولی اگر تصمیم دارد با مردی که چنین خصلتی دارد به طور خاص مواجه شود بنا بر احتیاط صورت خود را به نحو مقتضی بپوشاند.
- س ۸۵۱: آیا پاپیون زدن و کراوات بستن برای مسلمان حرام است؟
- ج: اگر نماد کفر باشد و قصد تشبه به آنان باشد، جایز نیست. ولی اگر عرف جهانی باشد حرام نیست. هرچند مناسب شأن مسلمان نیز نیست.
- س ۸۵۲: کاشت موی سر و ابرو و وضو و غسل با آن چه حکمی دارد؟
- ج: اگر به گونه طبیعی و جزء بدن باشد، اشکال ندارد. ولی اگر به صورت مصنوعی و مانع رسیدن آب به بدن باشد در غیر ضرورت جایز نیست و در صورت اقدام حکم جبیره دارد.
- س ۸۵۳: خوردن برخی خوراکی‌ها برای بیماران ضرر دارد، مصرف آن‌ها از نظر شرعی چه حکمی دارد؟
- ج: چنانچه ضرر آنها قابل توجه باشد حرام است.
- س ۸۵۴: آیا گریه کردن بر مصائب اهل بیت در حال نماز اشکال دارد؟
- ج: اگر بی‌اختیار و بدون صدا باشد و موجب لرزش بدن نشود، نماز صحیح است. در غیر این صورت باید نماز را اعاده کند.
- س ۸۵۵: اگر کسی به خاطر ناآگاهی نسبت به مسائل شرعی، چند سال بدون غسل نماز خوانده و روزه گرفته باشد، اکنون که متوجه شده است چه وظیفه‌ای دارد؟
- ج: نمازها را باید اعاده کند. در خصوص روزه اگر اصلاً نمی‌دانسته جنابت و حیض موجب غسل است روزه‌ها صحیح است و در صورت ترک غسل از روی علم و عمد قضا و کفاره دارد.
- س ۸۵۶: حکم نماز زن در وطن اصلی شوهر چیست؟
- ج: بدون قصد عشره قصر است.
- س ۸۵۷: آیا زن در انتخاب وطن مستقل است یا تابع شوهر است؟
- ج: زن در انتخاب وطن مستقل است. ولی تا زمانی که با شوهر زندگی می‌کند وطن شوهر حکم وطن او را دارد.

س ۸۵۸: اگر کسی در سحر ماه رمضان مشغول نماز شب باشد و احساس تشنگی یا گرسنگی کند، و بترسد که اگر نافله را تمام کند دیگر وقت برای خوردن و آشامیدن باقی نماند، آیا می‌تواند در حال نماز بخورد و بیاشامد و روزه بگیرد؟

ج: خوردن غذا موجب بطلان نماز است. اگر گرسنه است باید نافله را رها کند و غذا بخورد. ولی نوشیدن آب و هر مایع دیگر حتی آب‌میوه، شیر، آب‌گوشت هر چند جنبه خوراکی داشته باشد موجب بطلان نافله شب خصوصاً نماز وتر نمی‌شود.

س ۸۵۹: شخصی در حال قیام رکعت دوم می‌داند دو رکوع انجام داده، ولی شک دارد هر دو رکوع در رکعت اول بوده یا در هر رکعت یک رکوع به جا آورده است، چه تکلیفی دارد؟

ج: بنا بر احتیاط واجب نماز را بدون رکوع در رکعت دوم تمام کند و پس از آن اعاده نماید.

س ۸۶۰: حکم اعدام برای چه جرائمی در اسلام مطرح است؟

ج: موارد مختلف است مانند قتل عمد، ارتداد، لواط و زنا، محصنه.

س ۸۶۱: خرید و فروش پول رایج کشور چه حکمی دارد؟

ج: جایز نیست مگر غرض عقلایی در آن باشد مانند پول خرد و درشت، یا نو و کهنه.

س ۸۶۲: آیا زن در هزینه کردن اموال مربوط به خود باید از شوهر اجازه بگیرد؟

ج: تصرف زن در اموال خود به اجازه شوهر احتیاج ندارد.

س ۸۶۳: استعمال طلای سفید برای مرد چه حکمی دارد؟

ج: اگر به لحاظ مواد طلا باشد، مجرد تغییر رنگ موجب جواز نیست. بلکه اگر به لحاظ مواد تفاوت باشد با عیار طلا به اندازه‌ای کم است که به آن طلا گفته نشود، اشکال ندارد.

س ۸۶۴: شوهر فوت کرده و نماز صبح او قضا شده، خانم می‌خواهد قضای آن را به جا

آورد آیا باید بلند بخواند یا آهسته؟

- ج: اجیر و نائب باید طبق وظیفه خود عمل نماید. در فرض سؤال آهسته بخواند.
- س ۸۶۵: امام جماعتی برای تشهد نمی‌تواند روی زانو بنشیند دو دست خود را برای تشهد بر زمین می‌گذارد و بر آن تکیه می‌کند، آیا امامت او صحیح است؟
- ج: چنانچه قادر بر انجام قیام و رکوع و سجود موظف باشد اشکال ندارد.
- س ۸۶۶: آیا تراشیدن ریش با ماشین برقی متعارف حرام است؟ حد صدق ریش چه مقدار است؟
- ج: اگر به اندازه‌ای بماند که سیاهی یا سفیدی موی صورت در نظر عرف ظاهر باشد اشکال ندارد.
- س ۸۶۷: اگر نماز عید فطر یا قربان به جماعت برگزار شود آیا کسی می‌تواند به نیت نماز استسقاء اقتدا کند؟
- ج: بنا بر احتیاط واجب اقتداء صحیح نیست.
- س ۸۶۸: اگر مردی با لباس مباح عورت خود را پوشانده باشد، ولی لباس دیگری که غصبی است روی آن بپوشد، و با آن نماز بخواند، حکم نماز او چیست؟
- ج: نمازش صحیح است.
- س ۸۶۹: اگر کسی در یوم‌الاشک قصد روزه نداشته باشد و در طول روز معلوم شود که اول ماه رمضان است چه تکلیفی دارد؟
- ج: اگر مفطری به جا نیاورده باشد و پیش از ظهر معلوم شود، باید قصد روزه کند و روزه‌اش صحیح است. ولی اگر مفطری به جا آورده باشد یا بعد از ظهر معلوم شود باید بقیه روز را امساک کند و پس از ماه رمضان قضای آن روز را به جا آورد.
- س ۸۷۰: اگر کسی به نیت آخر شعبان روزه بگیرد و بعد فراموش کند روزه دارد و مفطری به جا آورده باشد، سپس معلوم شود اول ماه رمضان است، حکم روزه او چیست؟
- ج: روزه‌اش صحیح است. به قصد اول ماه رمضان امساک کند.

س ۸۷۱: اگر کسی پس از سجده متوجه شود رکوع نکرده و یک سجده از رکعت سابق را نیز به جا نیاورده است، چه تکلیفی دارد؟

ج: سجده‌ای را که به جا آورده به عنوان تدارک سجده فراموش شده قرار دهد. سپس برخیزد و نمازش را بدون احتساب آن رکعت تمام کند.

س ۸۷۲: شخصی اشیاء دزدی را فروخته و همراه مقدار پول نقد که آن هم دزدی بوده ماشینی خریده است، اکنون بازداشت شده و آزادی او مشروط به جلب رضایت شاکیان است و او ناگزیر است ماشین را بفروشد تا وجوه آنان را مسترد نماید. آیا خرید آن از سارق جایز است؟

ج: در صورت الزام سارق به فروش از طرف دادگاه اشکالی ندارد.

س ۸۷۳: کسی که می‌داند لباس غضبی است و نماز با آن باطل است، اگر فراموش کند و با آن نماز بخواند و پس از اتمام نماز و داخل وقت یادش بیاید، آیا باید نمازش را اعاده کند؟

ج: اعاده لازم نیست.

س ۸۷۴: مراد از تعبير لا یخلو عن اشکال و لا یخلو من قوة یا من وجه در متون فقهی چیست؟

ج: در تعبیر اول احتیاط در ترک و در تعبیر دوم احتیاط در فعل است.

س ۸۷۵: کسی وام گرفته که در موعد مقرر برگرداند و بنده ضامن او شده‌ام. حالا وام گیرنده از من مطالبه می‌کند و ادعا دارد که تو متعهد شده‌ای، هر وقت مطالبه کنی مال را برگردانی، در حالی که من چنین چیزی را تعهد نکرده‌ام. وظیفه‌ی شرعی مرا در قبال وام‌گیرنده و وام‌دهنده بیان فرمایید.

ج: از موضوع مورد نزاع اطلاع ندارم. ولی آن‌گونه که در سوال اظهار شده است قول ضامن مقدم است و مضمون له برای اثبات ادعای خود باید بینه اقامه کند.

س ۸۷۶: برادرم فوت شده و دو دختر دارد، پسر من با زن برادرم (زن دایی خودش) ازدواج کرده است. آیا برای محرمیت دختران بر شوهر من راهی وجود دارد؟

ج: چنانچه پدرشوهر شما با آن دو جداگانه به طور موقت ازدواج کند محرمیت حاصل می‌شود.

س ۸۷۷: اوقات کراهت نماز را بیان فرمایند.

ج: نمازهایی که سبب خاصی ندارد در مواردی بنا بر قول مشهور مکروه است. مانند هنگام طلوع خورشید و نزدیک غروب، ولی نمازهایی که سبب خاصی دارد مانند نماز آیات، طواف، میت، احرام، نماز قضا اعم از فریضه و نافله، در هر وقتی از شبانه‌روز به جا آورد کراهت ندارد.

س ۸۷۸: اگر کسی چیزی را نسیه بفروشد آیا می‌تواند آن را قبل از مدت از مشتری به قیمت کم‌تر بخرد؟ یا مشتری به قیمت بیش‌تر به فروشنده سابق بفروشد؟

ج: در صورتی که در ضمن معامله اول، انجام معامله دوم به نحو مذکور شرط نشده باشد، اشکال ندارد.

س ۸۷۹: آیا فروش دو کیلو پنیر به سه کیلو کره جایز است؟

آیا فروش دو کیلو گوشت گوسفند به سه کیلو گوشت گاو جایز است؟

آیا فروش دو کیلو شیر خرما به سه کیلو شیر انگور جایز است؟

آیا فروش دو کیلو شیر گاو به سه کیلو شیر گوسفند جایز است؟

آیا فروش دو کیلو قند به سه کیلو شکر جایز است؟

ج: مورد اول و پنجم جایز نیست، ولی بقیه موارد جایز است. ملاک عدم جواز جریان ربا در هر موردی است که ثمن و مثنی در معامله از نظر عرف از جنس واحد باشد.

س ۸۸۰: اگر زنی از طریق زنا صاحب پسری شود، بعد با مرد دیگری غیر از زانی ازدواج

کند و صاحب دختری بشود، آیا این دختر و پسر با هم محرم هستند؟

ج: محرم هستند چون از یک مادر متولد شده‌اند.

س ۸۸۱: مردی دو زن دارد و از هر دو دختر دارد و هر دو دختر ازدواج کرده‌اند، آیا داماد بر

زن دیگر پدرزن خود محرم است؟

ج: خیر محرم نیست. (مساله ۲۳۷۱)

س ۸۸۲: حضرت مستطاب عالی در مساله ۲۳۷۵ زنا با زن شوهردار را بنا بر احتیاط واجب موجب حرام ابدی دانسته‌اید، حال اگر زانی پس از فوت شوهر یا طلاق زانیه با او ازدواج کرده باشد، تکلیف چیست؟

ج: از نظر ما ازدواج باطل است و باید از هم جدا شوند. ولی در این مساله می‌تواند به مرجعی که قائل به حرمت ابدی نیست رجوع کنند.

س ۸۸۳: آیا ازاله بکارت به سبب تصادف یا تجاوز موجب سقوط اذن پدر می‌شود؟

ج: خیر، فقط از طریق ازدواج ساقط است.

س ۸۸۴: اگر زن بگوید تا مهریه‌ام را ندهی تمکین نمی‌کنم و شوهر قدرت پرداخت نداشته باشد، تکلیف چیست؟

ج: در فرض اعسار زوج، زوجه باید تمکین کند و بر زوج واجب است در اولین فرصت عندالقدره مهریه را بپردازد.

س ۸۸۵: آیا اذن ولی در ازدواج موقت دختر باکره نیز شرط است؟

ج: به طریق اولی شرط است. باید توجه داشت ازدواج موقت به مصلحت دختر باکره نیست.

س ۸۸۶: گاهی خانواده‌ها مهریه‌های سنگین تعیین می‌کنند که شوهر تا پایان عمر هم قادر

به پرداخت نیست چه صورت دارد؟

ج: مهریه باید به مقداری باشد که در آینده نزدیک هرگاه زوجه مطالبه کند، زوج بتواند بپردازد. در غیر این صورت ذکر آن لغو و باطل است و ملاک مهرالمثل خواهد بود.

س ۸۸۷: اگر زن از وظایف زناشویی تمرد کند عنوان ناشزه دارد و نفقه به او تعلق نمی‌گیرد.

حال اگر شوهر نیز از وظایف خود امتناع ورزد زوجه چه اقدامی می‌تواند داشته باشد؟

ج: می‌تواند به مراجع قضایی شکایت کند تا حاکم شرع شوهر را الزام به انجام وظیفه و

عند اللزوم تعزیر کند. اگر هم چنان امتناع ورزد در صورت تقاضای طلاق از سوی زوجه، چنانچه

حاکم شرع عسر و حرج زوجه را احراز نماید او را ولایة طلاق می‌دهد.

س ۸۸۸: اگر مرد خانمش را به دلیل عدم تمکین طلاق بدهد، آیا باید نفقه و مهریه‌اش را

نیز بپردازد؟

ج: ناشزه نفقه ندارد و عدم تمکین نشانه کراهت زن از زندگی با شوهر است، چنانچه

درخواست طلاق بدهد، طلاق خلعی خواهد بود و زن باید مهریه را بذل کند.

س ۸۸۹: اگر دوشیزه‌ای پدر و جد پدری نداشته باشد اجازه ازدواج او با کیست؟

ج: بنابر احوط رضایت مادر معتبر است.

س ۸۹۰: اگر زنی پیش از عقد مهریه خود را ببخشد یا بگوید مهریه نمی‌خواهم، آیا می‌توان

صیغه عقد را بدون مهریه خواند؟

ج: جاری کردن صیغه عقد دائم بدون ذکر مهریه صحیح است. ولی بخشیدن مهریه قبل از

عقد مفهوم ندارد. زیرا پیش از عقد چیزی بر ذمه زوج نیست که ابراء شود.

س ۸۹۱: زنی پس از چند سال زندگی با شوهر بابت کارهایی که در خانه انجام داده مطالبه

اجرت‌المثل کرده است آیا چنین حقی دارد؟

ج: در عرف جامعه ما خانم‌ها امور مربوط به زندگی مشترک را تبرعاً انجام می‌دهند. لذا حق

مطالبه اجرت‌المثل ندارد مگر در ضمن عقد شرط کرده باشد یا پس از آن به شوهر اعلام کند

من مجاناً مثلاً آشپزی و نظافت نمی‌کنم و به بچه شیر نمی‌دهم و شوهر هم بپذیرد.

س ۸۹۲: مهریه خانمی در عقدنامه یکصد سکه طلای بهار آزادی معادل مبلغ ده میلیون

تومان ثبت شده است، پس از گذشت چند سال خانم مهریه خود را مطالبه کرده است، آیا شوهر

باید صد سکه به او بدهد یا ده میلیون تومان وجه نقد؟

ج: در فرض مذکور مبلغ معادل باید پرداخت شود.

س ۸۹۳: در دفترچه ازدواج شرائطی ضمن عقد گنجانده شده است مانند انتقال نصف دارایی

زوج به زوجه که در مدت زناشویی به دست آورده است یا این که زوج بدون رضایت زوجه، همسر

دیگر اختیار نکند، آیا این شرایط مشروعیت دارد؟

ج: داماد می‌تواند شرایط را قبول و امضاء نکند.

س ۸۹۴: نظر جنابعالی درباره‌ی ازدواج موقت چیست؟

ج: ازدواج موقت مشروع و جایز است و به عنوان راه‌حل اضطراری برای کسانی است که نیاز به ازدواج دارند ولی شرایط خانوادگی و اقتصادی برای ازدواج دائم آنان فراهم نیست. البته باید به گونه‌ای از سوی مسئولین ساماندهی شود که منشاء فساد و اباحه هرزگی نباشد. در مواردی موجب تأمین معیشت بانوان و نیاز عاطفی است.

س ۸۹۵: آیا در طلاق خلع شرط حق رجوع به بذل برای زوجه یا حق رجوع به نکاح برای

زوج در عده در صورت رجوع زوجه به بذل، صحیح است؟

ج: طلاق خلع بنفسه متضمن این دو امر است و نیازی به اشتراط نیست. و در صورت اشتراط

مبطل طلاق نخواهد بود.

س ۸۹۶: آیا در طلاق خلع لازم است زوج بگوید بذل زوجه را پذیرفتم؟

ج: آری، اعلام قبول زوج نسبت به بذل زوجه در طلاق خلع لازم است. همین اندازه که در

طلاق گفته شود «علی ما بذلت» کافی است.

س ۸۹۷: شخصی پس از پنجاه سال زندگی زناشویی می‌خواهد مهریه خانمش را بپردازد،

مهریه او طبق عقدنامه پنج هزار تومان تعیین شده است. آیا اگر همان وجه معین را بپردازد

بریء الذمه می‌شود؟

ج: مهریه را باید با احتساب نرخ متوسط تورم معادل قیمت روز بپردازد و بنابر احتیاط

مصالحه بشود.

س ۸۹۸: اگر کسی بخواهد ملک خود را وقف کند و منافع آن برای مدتی برای خود او

باشد، چگونه باید اقدام کند؟

ج: می‌تواند ملک خود را برای مدت طولانی اجاره بدهد و برای خود خیار فسخ قرار دهد،

سپس آن را در جهت مورد نظر وقف کند. هرگاه اجاره را فسخ کند، منفعت متعلق به او خواهد بود و موقوف علیهم تا زمانی که اجاره را فسخ نکرده حقی در منافع ندارند، اگرچه عین موقوفه متعلق به موقوف علیهم می‌باشد. هم‌چنین می‌تواند ملک را به کسی صلح کند و با او شرط کند تا مدتی اجاره‌بهای آن را به مصالح بپردازد و پس از فوت یا مدت معین آن را وقف نماید.

س ۸۹۹: اگر شخصی که شیعه دوازده امامی است ملک را وقف فقراء شهر کرده باشد، آیا می‌توان منافع موقوفه را به فقراء اهل تسنن یا شیعه غیر امامی نیز داد؟

ج: بنابر احتیاط و جوبی در خصوص فقراء شیعه دوازده امامی صرف شود.

س ۹۰۰: آقا و خانمی صیغه عقد دائم خوانده‌اند در حالی که توافق کرده‌اند پس از یکی دو ماه از هم جدا شوند، مرد مصمم به طلاق همسر پس از مدت معین بوده است، آیا عقد آن‌ها صحیح و موجب حریمت است؟

ج: آری، عقد صحیح و موجب حریمت است.

س ۹۰۱: عقد نکاحی واقع شده، مرد ادعا دارد عقد ازدواج موقت جاری شده و زن می‌گوید ازدواج دائمی است، تکلیف چیست؟

ج: اصالة الاطلاق و هم‌چنین انصراف به غالب و تبعیت قبول للايجاب اقتضای دوام دارد.
س ۹۰۲: زنی از طریق زنا حامله شده و حمل خود را به آقای الف نسبت می‌دهد. مرد انکار می‌کند و اظهار می‌دارد که آن زن با چند مرد دیگر در این مدت ارتباط داشته است. حمل ملحق به کیست و مهرالمثل بر عهده کدام است؟

ج: اگر زن راضی بوده، مستحق مهرالمثل نیست. ولی اگر به جبر و عنف بوده، تمام مردان مرتبط با او باید به طور جداگانه مهرالمثل به او بپردازند. از حیث الحاق فرزند، چنان‌چه زن اقرار به داشتن رابطه با چند مرد بکند و از طریق آزمایشات پزشکی نسبت فرزند به یکی از مردان ثابت نشود، پدر فرزند زنا از طریق قرعه تعیین می‌گردد و او مکلف به حضانت و نفقه است.

س ۹۰۳: آیا دولت اسلامی می‌تواند صحت ازدواج و طلاق را منوط به ثبت در دفاتر رسمی کند؟

- ج:** خیر، بدون ثبت هم آثار مترتب است. ولی چنانچه مصلحت اقتضا کند و دولت قانونی مبنی بر لزوم ثبت رسمی وضع نماید، تخلف از آن جایز نیست.
- س ۹۰۴:** شرط صحت طلاق آن است که در طهر غیرمواقع باشد، نسبت به زن باردار و خانم شیرده که حیض نمی‌شود، چه حکمی دارد؟
- ج:** زن باردار را پس از نزدیکی می‌توان بلافاصله طلاق داد. ولی در خصوص زن شیرده باید پس از آخرین نزدیکی سه ماه فاصله شود بعد طلاق بدهد.
- س ۹۰۵:** اگر مرد همسرش را طلاق بدهد و بعد به او رجوع کند، ولی به همسر اطلاع ندهد، زن پس از انقضای عده شوهر کرده است، تکلیف چیست؟
- ج:** در صورت ثبوت رجوع عقد دوم باطل است. آن خانم زوجه شوهر اول است و باید از شوهر دوم جدا شود.
- س ۹۰۶:** مردی خانمش را طلاق داده، سپس رجوع کرده است، پس از چند روز، هنوز ایام عده طلاق تمام نشده، منصرف می‌شود و اظهار می‌کند طلاق به قوت خود باقی است و من اشتباه کردم که رجوع کردم، آیا این خانم مطلقه است، پس از انقضای عده می‌تواند ازدواج کند؟
- ج:** انصراف و اظهار ندامت پس از رجوع اثر ندارد. آن خانم کماکان زوجه آن مرد است و جدائی منوط به طلاق مجدد است.
- س ۹۰۷:** شرط صحت طلاق آن است که طلاق در طهر غیر مواقع واقع شود. زنی که رحمش را برداشته و خون نمی‌بیند چه حکمی دارد؟
- ج:** شرط نسبت به او منتفی است. هر زمان او را طلاق بدهد صحیح است، هر چند بلافاصله پس از وقوعه باشد.
- س ۹۰۸:** آیا خانم مطلقه‌ای که رحم خود را برداشته یا از طریق سونوگرافی یقین به عدم انعقاد نطفه و عدم حمل دارد باید عده طلاق نگه دارد؟
- ج:** عده لازم است زیرا علت عده امکان حمل و عدم اختلاط میاه نیست. بلکه حکمت

عده غیر از این مورد، رعایت حریم زوجیت و همچنین فرصت کافی برای تشخیص مصلحت و عاقبت‌اندیشی و تنبّه و سازش است تا حتی‌الامکان از طلاق که آثار زیانبار آن بر هیچ‌کس پوشیده نیست جلوگیری شود.

س ۹۰۹: زن شوهرداری با اجنبی رابطه نامشروع داشته، شوهر مطلع می‌شود و او را طلاق می‌دهد و زن با زانی ازدواج می‌کند و بچه‌دار می‌شود، تکلیف چیست؟

ج: زن بر مرد زانی حرام مؤید است و ازدواج آنها حرام و باطل است. باید از هم جدا شوند، بچه اگر معلوم شود از مرد دوم است زنازاده است.

س ۹۱۰: زن و شوهر متارکه کرده‌اند بنا بر قانون حضانت، پسر سه ساله را به پدر و دختر پنج ساله را به مادر داده‌اند، نظر به نیاز شدید عاطفی فرزندان دختر یا پسر به مادر و همچنین گسستن رشته علاقه و انس فرزندان به یک‌دیگر موجب بروز آثار روانی منفی در آینده و اختلال در تربیت صحیح و شایسته خواهد بود، آیا راهی وجود دارد که این دختر و پسر هر دو با مادر یا پدر زندگی کنند؟

ج: پدر یا مادر می‌توانند بنا بر تشخیص مصلحت حق حضانت خود را اسقاط کنند، همچنین حاکم می‌تواند در مورد ضرورت و احراز عسر و حرج حق حضانت را از یکی سلب و به دیگری بدهد.

س ۹۱۱: آیا رجوع حتماً باید از طریق لفظی باشد یا از طریق کتابت نیز صحیح است؟

ج: رجوع لفظی، فعلی و کتبی صحیح است.

س ۹۱۲: آیا خواستگاری از زن مطلقه رجعیه در ایام عده جایز است؟

ج: احوط تأخیر تا اتمام عده است.

س ۹۱۳: دو خواهر دوقلو که از ناحیه سر و گردن به هم چسبیده‌اند، آیا می‌توانند ازدواج

کنند؟

ج: می‌توانند با پدر و پسر ازدواج کنند، در این صورت نسبت عروس و زن پدر پیدا می‌کنند

که هر کدام به شوهر دیگری محرم خواهد بود. عمل زناشویی نیز در صورتی که ملازم با حرام نباشد نسبت به همسر خود جایز خواهد بود. هم‌چنین شخص واحد می‌تواند یکی از آن دو خواهر را به نکاح موقت خود درآورد، پس از انقضای مدت با خواهر دیگر ازدواج موقت کند و به همین ترتیب عمل نماید. هر یک باید نسبت به شوهرخواهر خود حجاب کامل را رعایت کند.

س ۹۱۴: اگر کسی قصدش این بوده که همسرش را طلاق خلع بدهد، ولی صیغه طلاق رجعی را جاری کند، آیا این طلاق خلع است یا رجعی؟

ج: عقد و ایقاع تابع قصد و انشاء است. اگر قصد خلع بوده و صیغه مبنی بر خلع جاری شده باشد طلاق خلعی است هرچند صیغه طلاق رجعی را بر زبان آورده باشد و بالعکس اگر قصد به طلاق رجعی تعلق گرفته باشد، طلاق رجعی واقع شده است، هرچند صیغه را به صورت طلاق خلع خوانده باشد.

س ۹۱۵: در بیع سلف آیا جایز است ثمن یا مثن طلا یا نقره باشد؟

ج: چنانچه یکی کالا و دیگری طلا باشد صحیح است. ولی اگر هر دو طلا یا نقره باشد صحیح نیست.

س ۹۱۶: آیا در بیع سلف مشتری می‌تواند پیش از حلول اجل کالای خریداری شده را به جنس ثمن اول به بائع بفروشد؟

ج: در صورتی که ثمن دوم بیش از ثمن اول نباشد فروش به بائع اشکال ندارد. ولی به غیر بائع قبل از حلول اجل صحیح نیست.

س ۹۱۷: آیا فروشنده می‌تواند کالائی را به کسی بفروشد. و بعد همان کالا را بدون هیچ‌گونه تغییری به بیشتر یا کمتر از آنچه فروخته خریداری نماید؟

ج: اگر در هر دو معامله قصد جدی دارد و معامله اول مشروط به وقوع معامله دوم نباشد، اشکال ندارد.

س ۹۱۸: اگر کاسبی کالائی را به صد تومان بخرد و بعد آن را به همسرش بفروشد، سپس

آن را از همسر خود به ۱۲۰ تومان بخرد و غرض این باشد که قیمت خرید دوم را به عنوان مبنای خرید و سود برای فروش مشتریان ارائه کند، آیا چنین معامله صوری صحیح است؟
ج: اگر کاسب هنگام فروش به همسر با او شرط نکند که آن را به شوهرش بفروشد، معامله صحیح است. هرچند غش در معامله به شمار می‌آید و مرتکب معصیت شده است.

س ۹۱۹: مراد از بیع مساوقه و بیع تولیة چیست؟

ج: اگر کاسب کالای خود را به قیمت خرید بفروشد به طوری که سود و زیان نبرد عنوان مساوقه دارد و اگر کسی چیزی بخرد و دیگری را به صورت مناصفه یا مثالثه در مقابل دریافت نصف یا ثلث ثمن شریک کند عنوان بیع التولیة خواهد داشت.

س ۹۲۰: اگر کسی دو لباس در اختیار داشته باشد و بداند یکی غصبی و دیگری مباح است یا یکی نجس و دیگری پاک است، حکم نماز با آن لباس چیست؟
ج: در فرض اول با هیچ‌یک نمی‌تواند نماز بخواند و در فرض دوم دو نماز هر کدام در یک لباس به جا آورد.

س ۹۲۱: اگر کسی نداند استعمال زنجیر طلا یا انگشتر طلا برای مرد موجب بطلان نماز است یا بداند و فراموش کند و با آن نماز بخواند، آیا باید اعاده کند؟
ج: در فرض جهل و نسیان اعاده لازم نیست.

س ۹۲۲: اگر کسی به رکعت دوم امام برسد و اقتدا کند، آیا شخص ثالث پس از تمام شدن نماز جماعت می‌تواند به رکعت چهارم او اقتدا کند؟
ج: جایز است.

س ۹۲۳: حکم نماز جلو یا عقب قبر امام معصوم چیست؟

ج: جلو قبر امام معصوم (ع) بدون حائل یا رعایت فاصله پنج‌متری بنا بر احتیاط واجب نماز نخواند، حکم نماز پشت سر معصوم چنانچه قبر را قبله قرار دهد همین است.

س ۹۲۴: سجده بر برگ درختان یا پوست میوه‌جات چه حکمی دارد؟

ج: اگر خوردنی نباشد جایز است. ولی اگر مانند پوست سیب و خیار یا برگ درخت مو باشد و هم چنین برگ‌هایی که جنبه‌ی خوراکی و درمانی دارد جایز نیست.

س ۹۲۵: آیا سجده بر کاغذ و مقوا به هر رنگی باشد ولو بر آن نوشته شده باشد جایز است یا حتماً باید سفید و بدون نوشته باشد؟

ج: سجده بر کاغذ و مقوا مطلقاً هر چند در حال اختیار جایز است. چنانچه مکتوب باشد به استناد خبر صحیح جمیل بن دراج کراهت دارد. شاید وجه کراهت بر هم زدن تمرکز نمازگزار باشد. لذا اگر نمازگزار قادر بر خواندن نباشد یا محیط تاریک باشد کراهت ندارد.

س ۹۲۶: آیا هنگام خواندن صیغه نکاح تقدیم زوج بر زوجه لازم است؟

ج: نظر به این که در موارد استعمال در قرآن مجید مانند «زوجناکها» زوج مفعول اول و زوجه مفعول دوم واقع شده، احتیاط به تقدیم مطلوب است.

س ۹۲۷: آیا مستأجر می‌تواند منافع عین مستأجره را به کسی عاریه بدهد؟

ج: اگر شرط مباشرت در انتفاع نشده باشد، جایز است.

س ۹۲۸: اگر دفع ظلم و ظالم جز به دروغ گفتن ممکن نباشد جایز است؟

ج: جایز است، هر چند احوط توبه کردن است.

س ۹۲۹: پخش زنده اذان از صدا و سیما برای نماز جماعت کافی است؟

ج: خیر، کافی نیست. اذان باید در جمع حاضرین گفته شود.

س ۹۳۰: آیا تصویر و تمثال در مقابل نمازگزار کراهت دارد یا در مکان نمازگزار؟

ج: چنانچه در جهت قبله باشد نماز کراهت دارد. ولی در جهات دیگر موجب کاهش ثواب نماز نیست.

س ۹۳۱: آیا اذان برای نمازهای یومیه واجب است.

ج: اذان و اقامه برای نمازهای واجب یومیه مستحب است. اذان برای نماز صبح و مغرب و

جمعه و جماعت مورد تأکید است و برای نماز عصر و عشا در صورت جمع ساقط است.

س ۹۳۲: آیا مسلمان می‌تواند سرمایه خود را به عنوان مضاربه در اختیار شخص غیرمسلمان بگذارد؟

ج: مضاربه با شخص غیرمسلمان کراهت دارد، بلکه بنا بر احتیاط با آنها مضاربه نکند.

س ۹۳۳: آیا اجیر می‌تواند در مورد اجاره امام جماعت بشود و افراد خانواده به قصد منوب عنه به او اقتدا کنند، به طوری که اگر تعداد جماعت ده نفر باشد و یک شبانه‌روز نماز بخوانند ده شبانه‌روز نماز قضا حساب شود؟

ج: نظر به اینکه در اجاره نماز و روزه، غرض برائت ذمه منوب عنه است، اشکال ندارد، مگر این که مباشرت اجیر شرط شده باشد.

س ۹۳۴: آیا نزول به نحو متعارف در بازار جایز است؟

ج: اگر مراد نقد کردن چک مدت‌دار به مقدار کمتر یا کمتر کردن مدت دین به کم کردن مبلغ دین با رضایت طرفین باشد اشکال ندارد. ولی دینی که وقت پرداخت آن رسیده اگر بخواهد به ازاء مبلغ بیش‌تر از مقدار مندرج در چک برای مدتی به تأخیر بیندازد، یا چک دو ماهه را بخواهد به چک شش ماهه تبدیل کند و در ازاء آن مبلغ را زیاد کند، ربا و حرام است.

س ۹۳۵: اسباب بطلان وکالت چیست؟

ج: وکالت به چند چیز باطل می‌شود: الف. فوت وکیل یا موکل

ب. جنون یکی از آن دو ج. تلف شدن مورد وکالت

د. انجام مورد وکالت توسط موکل هـ. انجام عمل منافی

س ۹۳۶: آیا زن و شوهر اگر چیزی به یکدیگر هدیه بدهند می‌توانند پس بگیرند؟

ج: استرداد جایز است. هر چند احتیاط آن است که پس نگیرند.

س ۹۳۷: اگر دوستی به دوست خود هدیه‌ای داده باشد، پس از گذشت مدتی طولانی

می‌توان آن را از او پس بگیرد؟

ج: اگر آن چه هدیه داده، موجود و در ازاء آن چیزی نگرفته باشد می‌تواند پس بگیرد.

س ۹۳۸: در چه مواردی نمی‌توان هدیه را پس گرفت؟

- ج: ۱- هدیه به پدر و مادر ۲- هدیه به فرزند ۳- هدیه تلف شده باشد.
 ۴- هبه معوضه باشد. ۵- هبه تغییر یافته باشد مثلاً پارچه را دوخته باشد.
 ۶- مورد هدیه را به دیگری فروخته یا صلح کرده باشد.
 ۷- قصد قربت و اعطاء ثواب داشته باشد.

س ۹۳۹: عمل پروستات انجام داده‌ام و پروستات را برداشته‌اند، آیا در صورت نزدیکی باز

هم باید غسل جنابت انجام بدهم در حالی که منی خارج نمی‌شود؟

ج: مجرد دخول هرچند بدون انزال موجب غسل است.

س ۹۴۰: اگر در کشتارگاه صنعتی امکان خوابانیدن گاو برای ذبح نباشد، آیا اگر ایستاده رو

به قبله ذبح شود، اشکال دارد؟

ج: صحیح و حلال است.

س ۹۴۱: آیا می‌توان برای ذبح حیوان گردن او را با دستگاه قطع کنند تا به تبع آن رگ‌های

چهارگانه نیز بریده شود؟

ج: اشکال ندارد.

س ۹۴۲: اگر کسی به صورت غیرمجاز از نظر مقررات محیط زیست شکار کند، خوردن

گوشت حیوان شکار شده چه حکمی دارد؟

ج: شکار حلال است. ولی اقدام برخلاف مقررات در جمهوری اسلامی جایز نیست.

س ۹۴۳: در بعضی مناطق حیوانات وحشی به احشام و مزارع و محصولات کشاورزی

خسارت می‌زنند، کشتن آن‌ها از نظر قانونی ممنوع و جرمه دارد، تکلیف چیست؟

ج: با ارائه گزارش به مسئولین ذیربط از آنان بخواهید اقدام کنند. در صورت عدم اقدام، دفع

و قتل آن‌ها به منظور جلوگیری از خسارت جایز است.

س ۹۴۴: گوسفندی پس از این که رگ‌های چهارگانه قطع شد، هنگام دست و پا زدن از

بالای بلندی سقوط می‌کند و بعد جان می‌دهد. اگر خروج روح مستند به سقوط باشد، آیا موجب حرمت ذبیحه می‌شود؟

ج: خیر، ذبیحه در فرض سوال حلال است.

س ۹۴۵: آیا هنگام تسمیه قصد خاص معتبر است؟

ج: تسمیه باید به قصد ذبح باشد.

س ۹۴۶: آیا یک تسمیه برای ذبح چند حیوان کافی است یا باید تکرار شود؟

ج: چنانچه همزمان یا پشت سر هم و بلافاصله باشد کافی است.

س ۹۴۷: آیا گفتن بسم‌الله هنگام ذبح باید به عربی باشد؟

ج: به هر زبانی باشد با لحاظ معنی، کافی است.

س ۹۴۸: آیا آلت ذبح باید از جنس آهن باشد یا استیل کافی است؟

ج: با هر وسیله سخت برنده ذبح شود، صحیح و حلال است.

س ۹۴۹: اگر حیوان را برای سهولت ذبح با آمپول یا شوک برقی یا هر وسیله‌ی دیگر

بی‌حال یا بیهوش کند، اشکال دارد؟

ج: چنانچه پس از آن حیات طبیعی باشد، اشکال ندارد.

س ۹۵۰: اگر صیاد ماهی را با جریان برق داخل آب بیهوش کند و بعد بیرون بکشد چه

حکمی دارد؟

ج: اگر ماهی پیش از گرفتن از آب، زنده باشد، حلال است.

س ۹۵۱: ذبح حیوان با دستگاه اتوماتیک و به صورت صنعتی چه حکمی دارد؟

ج: با رعایت شرایط شرعی جایز است.

س ۹۵۲: اگر هنگام سر بریدن حیوان تسمیه یا استقبال فراموش شود، آیا ذبیحه حلال

است؟

ج: حلال است.

- س ۹۵۳: آیا پوست حیوان حرام گوشت در صورت ذبح شرعی پاک است؟
ج: غیر از سگ و خوک، پاک و قابل خرید و فروش است.
- س ۹۵۴: بعضی ماهی‌ها پولک دارند ولی بسیار ریز به طوری که با چشم عادی قابل تشخیص نیست، ولی با ذره‌بین قابل رؤیت است، حکم این ماهی‌ها چیست؟
ج: اگر از نظر عرف فلس‌دار باشند، حلال است.
- س ۹۵۵: آیا تمام انواع میگو حلال است؟
ج: اگر از نظر عرف عنوان میگو (روبیان) دارد و دارای فلس باشد، حلال است.
- س ۹۵۶: آیا برای حلیت ذبیحه بالغ بودن، عاقل بودن، مرد بودن و شیعه بودن شرط است؟
ج: هیچ کدام شرط نیست.
- س ۹۵۷: آیا ذبیحه کافر مانند صید ماهی توسط آنان حلال است؟
ج: حلال نیست، هرچند پاک است.
- س ۹۵۸: اگر صید ماهی برای سرگرمی و تفریح باشد چه حکم دارد؟
ج: در صورتی که مورد استفاده قرار بگیرد، جایز است.
- س ۹۵۹: صید ماهی بدون پولک برای استفاده در موارد غیرخوراکی یا فروش به کسانی که خوردن ماهی فاقد فلس را نیز حلال می‌دانند چه حکمی دارد؟
ج: چنانچه منفعت حلالی برای آن تصور شود جایز است.
- س ۹۶۰: خشک کردن پرندگان و حیوانات و نگهداری آنان چه حکمی دارد؟
ج: چنانچه فرض عقلائی ولو برای تزئین داشته باشد اشکال ندارد.
- س ۹۶۱: اگر خانمی پس از احرام عمره تمتع حیض شود و فرصت کافی برای انجام طواف و نماز آن نداشته باشد و نتواند انتظار بکشد تا پاک بشود، زیرا در این صورت حج را درک نخواهد کرد، تکلیفش چیست؟
ج: در این صورت می‌تواند پس از سعی، تقصیر نماید و برای حج تمتع محرم شود و پس از

حج تمتع طواف عمره و طواف نساء را به جا آورد و می‌تواند به حج افراد عدول کند.

س ۹۶۲: اگر کسی طوری مریض باشد که پوشیدن لباس احرام ولو به کمک دیگری
برایش ممکن نباشد چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: کافی است به قصد احرام عمره لبیک بگوید و محرم شود. هر وقت عذرش برطرف شد
لباس احرام بپوشد و اعمال را انجام بدهد. پس از رفع عذر لازم نیست به میقات یا ادنی الحل
جهت تجدید احرام برگردد.

س ۹۶۳: حکم شک در تعداد اشواط طواف چیست؟

ج: هرگونه شک در تعداد اشواط طواف موجب بطلان طواف است. حتی اگر بین هفت و
شش یا بین هفت و هشت قبل از حجرالاسود، شک کند، طواف باطل می‌شود. فقط در یک
صورت شک موجب بطلان طواف نیست و آن شک بین هفت و هشت در مقابل حجرالاسود
است که نباید اعتنا کند و طواف او صحیح و مجزی است.

س ۹۶۴: اگر کسی عمره تمتع به جا آورد و پس از تقصیر بفهمد طواف و سعی او باطل
بوده است، چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: باید طواف و نماز و سعی را اعاده نماید. و برای اعاده لازم نیست لباس احرام بپوشد و
بنابر احتیاط تقصیر را نیز اعاده کند. ولی پوشیدن لباس معمولی پس از تقصیر اول کفاره ندارد.
س ۹۶۵: اگر کسی بخواهد بعضی اجزاء عمره یا حج مانند طواف و نماز و سعی را به نیابت
دیگری انجام دهد، آیا باید لباس احرام بپوشد؟

ج: خیر، محرم شدن یا لباس احرام پوشیدن برای نایب لازم نیست.

س ۹۶۶: مقدار خون معفوعه در نماز یک درهم بغلی است. ممکن است ابعاد آن را تعیین
کنید.

ج: فقهای عظام در اندازه درهم اختلاف نظر دارند. برخی آن را به اندازه یک بند انگشت
شصت و برخی دیگر به اندازه بند انگشت وسط و بعضی به اندازه بند انگشت اشاره دانسته‌اند.

قدر متیقن و احوط کمترین اندازه و مورد اخیر است.

س ۹۶۷: در مراسم صبحگاهی مدارس دخترانه گاهی یکی از دانش آموزان قرآن می خواند و از بلندگو پخش می شود و مردان رهگذر و همسایگان می شنوند، چه حکمی دارد؟
ج: اگر ساده بخواند اشکال ندارد. ولی اگر با صوت و لحن می خوانند در غیر مقطع ابتدایی اشکال دارد مگر به صورت جمع خوانی باشد.

س ۹۶۸: امرار معاش از طریق خرید و فروش کالاهای قاچاق چه حکمی دارد؟

ج: جایز نیست. تبعیت از مقررات جمهوری اسلامی لازم است.

س ۹۶۹: اگر کسی در مسجد الحرام که مخیر بین قصر و اتمام است، نیت قصر کند و در تشهد شک کند که دو رکعت خوانده یا سه رکعت، حکمش چیست؟

ج: قصد قصر و اتمام در اماکن تخییر معتبر نیست. لذا بنا بر سه بگذارد و یک رکعت نماز احتیاط ایستاده بخواند و نیاز به اعاده به صورت قصر یا تمام ندارد.

س ۹۷۰: آیا صلوات در تشهد باید به قصد جزئیت گفته شود؟

ج: مقدار واجب تشهد همان شهادتین است. صلوات پس از ذکر نام پیامبر گرامی واجب است، هر چند در حال نماز یا اذان باشد.

س ۹۷۱: مورد و ذکر سجده شکر چیست؟

ج: در هر موردی که نعمتی به انسان برسد شایسته است سجده شکر به جا آورد و شکر آن نعمت را با توجه به منعم حقیقی با سر تعظیم بر خاک نهادن به جا آورد و کافی است در حال سجده یک مرتبه بگوید، شکر الله و اگر سه یا ده بار بگوید بهتر است. چنانچه این اذکار را در حال سجده بر زبان جاری سازد، نیکو است.

اللهم انی اشهدک و اشهد ملائکتک و انبیائک بانک أنت الله ربی و الاسلام دینی و محمداً نبیی و اوصیائه ائمتی، یا مذل کل جبار و یا معز کل ذلیل، یا حنان، یا منان، یا کاشف الكرب العظام، شکر شکر، عفوا عفوا، اللهم انی أسالک البسر بعد العسر و الفرج بعد الكرب، و الرخاء بعد الشدة.

س ۹۷۲: اگر کسی شک کند آیا دو سجده به جا آورده یا یک سجده یا سه سجده، تکلیف او چیست؟

ج: بنا بگذارد دو سجده انجام داده و نمازش صحیح است. اگر معلوم شد یک سجده به جا آورده، پس از سلام قضای آن را با دو سجده سهو به جا آورد و اگر شک مربوط به رکعت آخر و پیش از سلام نماز متوجه شود، باید برگردد و یک سجده دیگر انجام دهد سپس تشهد بخواند و چنانچه معلوم شود سهواً سه سجده به جا آورده است، پس از نماز دو سجده سهو به جا آورد. س ۹۷۳: در بعضی متون فقهی آمده است هرگاه انسان در نماز جمعه یا فریضه ظهر روز جمعه فراموش کند سوره جمعه بخواند می‌تواند به نماز نافله عدول کند، در این صورت تکلیف مأمومین چیست؟

ج: عدول از فریضه به نافله در نماز جمعه که شرط صحت آن جماعت است. هم‌چنین در نماز ظهر روز جمعه که به جماعت خوانده شود، تصور ندارد و جایز نیست. بله، چنانچه در حین قرائت سوره متوجه شود می‌تواند به سوره جمعه عدول کند.

س ۹۷۴: اگر کسی در حال قیام رکعت سوم متوجه شود صلوات تشهد را نگفته، تکلیفش چیست؟

ج: نمازش صحیح است و چنانچه در همان حال قیام بگوید کافی است. س ۹۷۵: خانمی زایمان کرده و پس از ده روز هم‌چنان خون می‌بیند و استحاضه متوسطه است آیا لازم است حتماً برای نماز صبح غسل کند یا چنانچه برای نماز ظهر و عصر یا نماز مغرب و عشا هم غسل کند، کافی است؟ ج: کفایت می‌کند.

س ۹۷۶: به نظر حضرت‌عالی استخاره به نحو رایج میان مردم چه صورت دارد؟ آیا راه دیگری برای رفع تحیر از نظر شرعی وجود دارد که توصیه بفرمایید؟

ج: استخاره واقعی دعا است. اگر کسی پس از اندیشیدن و تحقیق و استشاره حالت تحیر

داشته باشد، بهتر است دو رکعت نماز استخاره به جا آورد و در هر رکعت پس از حمد دو سوره حشر و الرحمن را قرائت کند و پس از سلام سر به سجده بگذارد و یکصد و یک بار بگوید «استخیر برحمتک یا الله» آنگاه دلش به هر طرف مایل شد، همان طرف را اختیار کند، انشاءالله خداوند خیر و صلاح او را در آن جهت مقرر فرماید.

س ۹۷۷: اگر در مقدار کرایه بین راننده و مسافر اختلاف شود تکلیف چیست؟

ج: اولاً برای جلوگیری از بروز اختلاف و نزاع مقدار کرایه باید قبل از سوارشدن تعیین شود، یا نرخ آن برای مسافر معلوم باشد. ثانیاً، تراضی و مصالح صورت گیرد. ثالثاً در صورت عدم امکان مصالحه، اجرت‌المثل پرداخت شود.

س ۹۷۸: اگر غیرمسلمان برای ساختمان و هزینه‌های جاری مسجد کمک مالی بکند، چه صورت دارد؟

ج: اشکال ندارد، هزینه کردن برای مسجد جایز است.

س ۹۷۹: اشیایی که انسان در خیابان یا اماکن پرتردد پیدا می‌کند چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: اگر ارزش آن کمتر از ۱۲/۶ نخود نقره باشد، یابنده می‌تواند آن را تملک و در آن تصرف کند.

س ۹۸۰: اگر فرزندی به پدر و مادر خود اهانت کند و دشنام دهد چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: هرگونه آزار و اهانت نسبت به پدر و مادر حرام است. باید عذرخواهی و استغفار کند و با محبت مضاعف رضایت آنان را جلب نماید.

س ۹۸۱: آیا ضبط صدا و تصویر افراد به هنگام ایراد سخنرانی یا تدریس یا گفت‌وگو جایز است؟

ج: در صورت اظهار عدم رضایت جایز نیست.

س ۹۸۲: نظر به این که اطاعت از والدین لازم است اگر پدری فرزند را به چیزی امر کردو

مادر او را از آن نهی کرد، تکلیف فرزند در این مورد چیست؟

ج: اطاعت از پدر مقدم است.

س ۹۸۳: زنی با دو مرد رابطه داشته و هر شب با یکی بوده و حامله شده، چنانچه بچه متولد شود متعلق به کدام یک می‌باشد؟

ج: اگر راهی برای الحاق نباشد، پدر به قید قرعه تعیین می‌شود.

س ۹۸۴: آیا رؤیت هلال برای ثبوت اول ماه موضوعیت دارد؟

ج: خیر، طریقت دارد و بدون رؤیت نیز اول ماه قابل اثبات است. چنانچه منجمی با استفاده از محاسبات دقیق و ادوات پیشرفته زمان خروج قمر از تحت شعاع شمس را اعلام کند، برای ما حجت است. و چنانچه خروج قبل از طلوع فجر باشد به نظر ما آن روز اول ماه است.

س ۹۸۵: رفتن به منزل متوفی که بچه صغیر دارد برای عرض تسلیت و خوردن چای و خرما و حلوا در منزل او یا مجالس ترحیم او چه حکمی دارد؟

ج: در این حد اشکال ندارد. بهتر است مادر صغیر یا ولی او یا فرزندان بالغ مخارج را برعهده بگیرند.

س ۹۸۶: آیا هواپیماربائی، بمب‌گذاری، تعرض به اموال و نوامیس، ضرب و جرح، و تهدید به قتل و ارتکاب شرارت عنوان محارب دارد؟

ج: در مورد اول به طور مطلق و موارد بعدی در صورت تکرار عنوان محارب دارد، به ویژه اگر به صورت بانندی باشد.

س ۹۸۷: اگر حد سرقت بر کسی جاری شود و دست یا پای او را قطع کنند

الف. آیا جایز است عضو قطع شده را به بدن خود سارق پیوند زده شود؟

ب. پیوند به دست یا پای دیگری چه حکم دارد؟

ج. در صورت جواز می‌توان بابت آن وجهی دریافت کرد؟

ج: الف. جایز نیست. ب. جایز است.

ج. به عنوان رفع ید از حق خود مانعی ندارد.

س ۹۸۸: آیا می‌توان در اجرای حد سرقه از داروی بی‌حس کننده برای کاهش درد استفاده کرد؟

ج: بی‌حسی کامل جایز نیست. ولی چنانچه موجب تخفیف درد باشد اشکال ندارد.

س ۹۸۹: کسی که در عدد اشواط طواف زیاد شک می‌کند و عنوان کثیرالشک دارد، تکلیفش نسبت به طواف چیست؟ زیرا به انجام طواف صحیح اطمینان پیدا نمی‌کند.
ج: نباید به شک خود اعتنا کند، بلکه باید بنا را بر طرف صحیح بگذارد. مثلاً اگر بین هفت و زیاده یا نقیصه شک دارد باید بنا بر انجام هفت شوط و عدم زیاده یا نقیصه بگذارد. بهتر است برای حصول اطمینان فرد مورد وثوقی را برای حفظ تعداد اشواط همراه داشته باشد.

س ۹۹۰: کسی وصیت کرده است پس از مرگ اعضای بدنش برای افراد نیازمند مورد استفاده قرار بگیرد، آیا چنین وصیتی صحیح و نافذ است؟

ج: اگر در حال وصیت از سلامت عقل برخوردار بوده، صحیح است.

س ۹۹۱: اگر کسی وصیت کند در ازاء پیوند اعضا، وجهی دریافت شود، آیا آن وجه جزء ترکه خواهد بود تا بین ورثه تقسیم شود؟

ج: صرف وجه دریافتی تابع وصیت است. چنانچه وصیت در این مورد مطلق باشد ورثه در آن حقی ندارند، و باید صرف امور خیریه شود و ثوابش به میت خواهد رسید.

س ۹۹۲: اگر کسی وصیت کند عضو او پس از مرگ برای پیوند به دیگری اهدا شود آیا اولیای میت می‌توانند ممانعت کنند؟

ج: در صورت عدم هتک حرمت میت باید موافقت کنند.

س ۹۹۳: اگر کسی نزد پزشک معالج خود چنین وصیتی کرده باشد و پزشک هم طبق وصیت عضو میت را به شخص نیازمند پیوند زده باشد، چنانچه ورثه راضی نباشند حق شکایت و مطالبه دیه دارند؟

ج: اگر پزشک مطابق وصیت عمل کرده باشند، ورثه حق ندارند.

س ۹۹۴: آیا انجام کار خیر یا صدقه دادن یا استغفار کردن برای اموات تأثیری دارد؟
ج: اگر گنهکار باشند موجب کاهش عقاب و اگر نیکوکار باشند موجب افزایش ثواب است.
س ۹۹۵: اگر کسی وصیت کند پس از فوت، برایش یک سال نماز، یک ماه روزه و یک حج، یک زیارت عتبات، یک ختم قرآن، به جا آورده شود و مبلغ معینی به مسجد محل و دارالایتام بپردازند، به نظر می‌رسد ثلث مال وافی به تمام موارد وصیت نباشد، تکلیف چیست؟
ج: اگر ورثه نسبت به مازاد بر ثلث رضایت نمی‌دهند و هیچ‌یک هیچ‌کدام را تبرعاً به جا نمی‌آورد، چنانچه نماز یا روزه یا حج واجب باشد بر موارد دیگر مقدم شود. در صورت عدم وجوب آنها بین تمام موارد مخیر هستند.

س ۹۹۶: اگر کسی وصیت کند ثلث مالش در موارد زیر هزینه شود؟
 الف. مخارج کفن و دفن ب. برگزاری مراسم ترحیم و اطعام
 ج. نماز و روزه د. باقیمانده صرف در امور خیریه
 آیا چند سال نماز و روزه برای متوفی باید اقدام کنیم؟
ج: به مقداری که می‌دانید یا احتمال می‌دهید نماز و روزه او فوت شده است.
س ۹۹۷: اگر میت وصی تعیین کرده، ولی به ثلث وصیت نکرده باشد، آیا لازم است ثلث ما ترک او در امور خیریه هزینه شود؟
ج: اگر از نظر عرف تعیین وصی به مفهوم وصیت به ثلث باشد، لازم است و تشخیص اولویت در امور خیریه بر عهده وصی است.

س ۹۹۸: آیا شرط عدالت در وصی معتبر است؟
ج: خیر، وثاقت کافی است.
س ۹۹۹: پدری وصیت کرده اموالش به طور مساوی بین دختران و پسرانش تقسیم شود، آیا این وصیت صحیح است؟
ج: در خصوص ثلث ترکه نافذ است و در بقیه منوط به رضایت پسران است.

س ۱۰۰۰: زن و شوهر و فرزند آنها در سانحه تصادف فوت می‌کنند، پدر و مادر هر دو در قید حیات هستند، زن و شوهر فوت شده هر دو اموال و املاکی دارند، نحوه تقسیم ماترک آنها چگونه است؟

ج: اموال زن را دو قسمت می‌کنند یک قسمت را به پدر و مادر زن و قسمت دیگر را به پدر و مادر شوهر می‌دهند. اموال شوهر را به چهار قسمت می‌کنند. سه قسمت را به پدر و مادر شوهر و یک قسمت را به پدر و مادر زن می‌دهند. پدر دو برابر مادر ارث می‌برد.

س ۱۰۰۱: اگر جوانی فوت کند و پدر و مادر و دو خواهر و یک برادر داشته باشد، اموال او چگونه تقسیم می‌شود؟

ج: ماترک باید شش قسمت شود، پنج قسمت به پدر و یک قسمت به مادر داده شود، برادر و خواهران ارث نمی‌برند.

س ۱۰۰۲: اگر خانمی با مرد مسن مریض احوالی ازدواج کند و پس از چند ماه مرد به همان بیماری از دنیا برود، وضعیت این خانم نسبت به ارث و مهر چگونه است؟ لازم به ذکر است آمیزش صورت نگرفته است.

ج: در فرض سوال این خانم حقی نسبت به ارث و مهر ندارد.

س ۱۰۰۳: اگر کسی از دنیا برود و فرزندان دایی و خاله از طبقه سوم باقی باشند آیا فرزندان به طور مساوی ارث می‌برند یا پسرها دو برابر دخترها سهم دارند؟

ج: سهم همه مساوی است. همان‌گونه که اگر دایی و خاله هر دو در قید حیات بودند، به طور مساوی ارث می‌برند. هر چند احوط مصالحه است.

س ۱۰۰۴: اگر کسی از دنیا برود و فرزندان عمو و عمه از طبقه سوم باقی باشند، آیا فرزندان به طور مساوی ارث می‌برند یا سهم پسر دو برابر دختر است؟

ج: سهم پسر دو برابر دختر است در صورتی که عمو و عمه با متوفی از یک پدر و مادر باشند یا در پدر مشترک و از مادر جدا باشند. ولی اگر از پدر جدا و از مادر مشترک باشند، احتیاط مصالحه است.

س ۱۰۰۵: اگر مردی بمیرد و پدر و مادر و همسر و فرزند داشته باشد مال او چگونه بین ورثه تقسیم می‌شود؟

ج: پدر و مادر هر کدام یک ششم، همسر یک هشتم و مابقی بین فرزندان تقسیم می‌شود. در واقع ترکه باید ۲۴ قسمت شود، به پدر چهار سهم، مادر چهار سهم، همسر سه سهم می‌رسد. سیزده سهم باقیمانده اختصاص به فرزندان دارد. پسر دو برابر دختر ارث می‌برد.

س ۱۰۰۶: اگر زن یا شوهر فوت کند و وارث دیگری نباشد، نحوه ارث را بیان کنید.
ج: در صورت فوت زن، تمام مال به شوهر می‌رسد و در صورت فوت مرد یک چهارم ترکه به زن می‌رسد و بقیه باید در اختیار ولی فقیه قرار گیرد.

س ۱۰۰۷: اگر دختران و پسران با رضایت کامل توافق کنند ماترک متوفی به طور مساوی بین آنان تقسیم شود، آیا تصرف دختران در مازاد بر سهم الارث شرعی اشکال دارد؟
ج: چنانچه همه ورثه بالغ و عاقل و راضی باشند، اشکال ندارد.

س ۱۰۰۸: اگر پدر و پسر هر دو در سانحه تصادف یا سقوط هواپیما فوت کنند، چگونه اموال آنان تقسیم می‌شود؟

ج: در این جا حکم توارث جاری است. یعنی سهم الارث پسر از اموال پدر کسر می‌شود و سهم الارث پدر از پسر به اموال پدر اضافه می‌شود و بعد بین ورثه تقسیم می‌شود. هم‌چنین سهم الارث پدر از اموال پسر کسر می‌شود و سهم الارث پسر از پدر به اموال پسر اضافه می‌شود، سپس بین ورثه تقسیم می‌شود.

س ۱۰۰۹: تکلیف اموال شخص مفقودالاثَر چیست؟
ج: تا هنگامی که یقین به فوت او حاصل نشود، باید نگهداری شود، در صورت عسر و حرج می‌توانند با اجازه حاکم شرع به مقدار کفایت تصرف کنند.

س ۱۰۱۰: آیا زوجه از سرقتی ارث می‌برد؟

ج: بله، ارث می‌برد.

س ۱۰۱۱: اگر زن فوت کند و مهریه خود را از شوهر نگرفته باشد، آیا ورثه حق مطالبه مهریه دارند؟

ج: بله، حق مطالبه دارند.

س ۱۰۱۲: زن و شوهری که بچه‌دار نمی‌شدند کودکی را از بهزیستی تحویل گرفتند، و هیچ وارثی هم ندارند، آیا اموال آنان پس از فوت به این فرزندخوانده می‌رسد؟

ج: فرزندخوانده ارث نمی‌برد. ولی پدرخوانده و مادر خوانده می‌توانند وصیت کنند بخشی از دارایی ایشان تا سقف ثلث به فرزند خوانده داده شود. دو ثلث آن در اختیار حاکم شرع قرار می‌گیرد تا بنا بر تشخیص مصلحت در امور عام‌المنفعه هزینه نماید.

س ۱۰۱۳: آیا رضاع موجب ارث می‌شود؟

ج: رضاع موجب ارث نیست، فقط موجب محرمیت است.

س ۱۰۱۴: زنی فوت کرده است فرزند ندارد، شوهر و دو برادر و دو خواهر دارد، مال او چگونه بین ورثه تقسیم می‌شود؟

ج: نصف مال به شوهر می‌رسد. نصف دیگر شش قسمت می‌شود، به هر یک از برادران دو سهم و به هر یک از خواهران یک سهم داده می‌شود.

س ۱۰۱۵: آیا سهم ارث جد و جده پدری با سهم جد و جده مادری متفاوت است؟

ج: سهم ارث جد مادری با جده مادری مساوی است. ولی سهم ارث جد پدری دو برابر جده پدری است.

س ۱۰۱۶: اگر بازماندگان متوفی سه خواهر و جده پدری و جد مادری باشند، نحوه تقسیم ارث چگونه است؟

ج: مال پنج قسمت می‌شود و هر کدام یک سهم می‌برند.

س ۱۰۱۷: آیا پدر می‌تواند به دلیل عدم رضایت، بعضی از فرزندان را از ارث محروم کند؟

ج: جایز و نافذ نیست. البته در زمان حیات حق دارد بخشی از اموال خود را به فرزندی که

بیشتر از آنان راضی است، تملیک کند یا وصیت کند تا سقف ثلث به آنها پرداخت شود. ولی دو ثلث دیگر طبق قانون شرع باید بین فرزندان تقسیم شود.

س ۱۰۱۸: خانمی که از شوهر خود چند فرزند دختر و پسر دارد، پس از فوت شوهر، مجدداً ازدواج می‌کند از او هم صاحب اولاد می‌شود، شوهر دوم نیز فوت می‌کند. مال شوهر دوم چگونه بین همسر و فرزندان او تقسیم می‌شود؟

ج: سهم زن یک هشتم است و بقیه بین اولاد شوهر دوم تقسیم می‌شود. اما فرزندان آن زن از شوهر اول از ناپدری ارث نمی‌برند. همان طور که فرزندان شوهر دوم از زن اول از نامادری ارث نمی‌برند.

س ۱۰۱۹: آیا آنچه از طرف دولت یا بیمه به کارمندان متوفی تعلق می‌گیرد، جزء ترکه است و باید بین ورثه تقسیم شود یا صرفاً حق خانواده متوفی است؟

ج: تابع قانون است. چنانچه اختصاص به همسر و فرزندان یافته باشد، ورثه دیگر حقی ندارند.

س ۱۰۲۰: آیا ضامن جریره در طبقه دوم یا سوم قرار می‌گیرد؟

ج: با هیچ طبقه سهیم نیست. بلکه در رتبه‌ی متأخر از هر سه طبقه قرار دارد. زیرا ضامن جریره در موردی است که مضمون هیچ وارث نداشته باشد.

س ۱۰۲۱: اگر انسان کسی را اجیر یا اعانت کند تا یکی از بستگانش را به قتل برساند، آیا

از مقتول ارث می‌برد؟

ج: خیر، ارث نمی‌برد.

س ۱۰۲۲: آیا شوهر از مهریه و جهیزیه همسر خود ارث می‌برد؟

ج: آری، ارث می‌برد.

س ۱۰۲۳: وجهی که ولی میت بابت کالبدشکافی یا برداشتن عضو میت به عنوان دیه

می‌گیرد آیا باید بین ورثه تقسیم شود؟

ج: خیر، باید در امور خیریه برای میت صرف شود.

س ۱۰۲۴: آیا حداقل تعزیر مقدار معینی دارد یا در اختیار قاضی است؟

ج: حداقل تعزیر مقداری است که موجب تنبه مجرم و منع ارتکاب مجدد شود و تشخیص

آن با قاضی است و حسب مورد متفاوت است.

س ۱۰۲۵: اگر کسی چندین نوبت مرتکب جرائمی شود که جنبه حق الناس دارد، مانند

ضرب و جرح، تهمت و نشر اکاذیب، فحاشی و دشنام دادن، و شاکی خصوصی نباشد یا پس

از طرح دعوا، او را مورد عفو قرار بدهد و از او بگذرد، آیا دادستان و مدعی العموم می توانند او را

محکوم و تعزیر کند؟

ج: اگر مصلحت چنین اقتضا داشته باشد، جایز است.

س ۱۰۲۶: اگر فردی به امام معصوم یا مقدسات دینی اهانت کند، آیا مردم می توانند او را

بزنند و متعرض او بشوند؟

ج: باید معرفی و از مجاری قانونی اقدام شود.

س ۱۰۲۷: آیا تعزیر در شلاق زدن منحصر است یا از طریق حبس و جریمه نقدی نیز قابل

تحقق است؟

ج: چنانچه حاکم شرع مصلحت بداند قابل تعمیم است. باید به گونه‌ای عمل شود که نقش

بازدارندگی برای مجرم و مردم، و هزینه کم‌تری برای حکومت داشته باشد.

س ۱۰۲۸: اگر سارق قصد تملک مال غیر را نداشته باشد، بلکه قصد انتفاع موقت و استرداد

مال پس از رفع حاجت داشته باشد، آیا حد سرقت بر او جاری می‌شود؟

ج: حکم سرقت ندارد، ولی قابل تعزیر است.

س ۱۰۲۹: اگر فرد بالغ یا غیر بالغ لواط کند، چه حکمی دارد؟

ج: در صورت اثبات، شخص بالغ به اعدام و غیربالغ تعزیر می‌شود.

س ۱۰۳۰: اگر برای قاضی با توجه به اظهارات ضد و نقیض متهم و مدارک و مستندات پرونده احراز شود متهم در جلسه دادگاه یا مراحل بازپرسی دروغ گفته است می‌تواند او را تعزیر کند؟

ج: در صورت حصول علم به کذب و عدم احتمال توریه، تعزیر جایز است.

س ۱۰۳۱: آیا نظر پزشک قانونی می‌تواند ملاک ثبوت زنا یا لواط و صدور حکم قرار گیرد؟

ج: بدون اقرار و بینه قابل اثبات نیست، مگر در موردی که مفید علم باشد.

س ۱۰۳۲: آیا توهین و اهانت به قرآن و عترت و گفتن سخنان کفرآمیز موجب ارتداد است؟

ج: اگر با علم و عمد و در حال عادی باشد مرتد است.

س ۱۰۳۳: اگر شوهر مرتد شود وظیفه همسر او چیست؟

ج: در صورت ثبوت ارتداد شوهر، همسر بر او حرام می‌شود، باید از او جدا شود و عده وفات

نگه دارد و نیازی به جاری کردن صیغه طلاق نیست.

س ۱۰۳۴: اگر مرد زن‌دار یا زن شوهردار مرتکب عمل منافی عفت شود، چه حکمی دارد؟

ج: اگر زن و شوهر با هم زندگی می‌کنند، عنوان زنا محصنه دارد و حکمش اعدام است.

س ۱۰۳۵: آیا در اجرای حکم شلاق فرقی بین زن و مرد است؟

ج: زن باید به حالت نشسته و مرد ایستاده باشد.

س ۱۰۳۶: اگر کسی مدعی باشد امام زمان است یا نماینده خاص یا رابط ایشان است، چه

حکمی دارد؟

ج: به عنوان مفتتری تعزیر دارد.

س ۱۰۳۷: اگر شخصی خانه فساد دائر کند و دختر و پسر را برای زنا در آن جا گرد آورد

حکمش چیست؟

ج: زانی و زانیه حد زنا یعنی صد ضربه شلاق زده می‌شود و بر صاحبخانه که نقش

واسطه‌گری دارد حد قیادت یعنی ۷۵ ضربه شلاق و تبعید.

س ۱۰۳۸: اگر مسلمانی نماز نخواند و روزه نگیرد یا با نامحرم اختلاط و التصاق پیدا می‌کند، آیا می‌توان او را تعزیر کرد؟

ج: با رعایت سلسله مراتب نهی از منکر جایز است.

س ۱۰۳۹: زنانی که بدون پوشش مناسب و با آرایش تند و وضعیت زننده در جامعه حضور پیدا می‌کنند و منشاء فتنه و فساد می‌شوند، می‌توان به طور قهرآمیز برخورد کرد و تعزیر شود. ج: در مرحله اول باید آنها را ارشاد و به صلاح و فساد فرد و جامعه آشنا نمود. در مرحله‌ی دوم در صورت تکرار باید از آنها تعهد گرفت و به خانواده‌یشان اطلاع داد. در مرحله سوم از مجرای قانونی قابل تعزیر هستند.

س ۱۰۴۰: آیا دیدن فیلم‌های مستهجن و شنیدن آهنگ‌های مبتذل و اقدام به تکثیر و توزیع آن‌ها تعزیر دارد.

ج: پس از ارشاد و اخذ تعهد در صورت تکرار قابل تعزیر است.

س ۱۰۴۱: مجرمی به مجازات‌های مختلف زندان، تبعید، شلاق، قصاص، استرداد مال و جریمه نقدی محکوم شده است، ترتیب اجرای آن چگونه است؟ ج: پس از استرداد مال و اخذ جریمه نقدی شلاق می‌خورد و قصاص می‌شود و تبعید و زندان ساقط خواهد بود.

س ۱۰۴۲: آیا اجرای حدود و تعزیرات در ملاً عام جایز است؟

ج: در مورد زنا منصوص است. «و ليشهد عذابهما طائفه من المومنين» و در موارد دیگر نیز منع شرعی ندارد. به ویژه اگر نقش بازدارنده در میان مردم داشته باشد.

س ۱۰۴۳: کسی که مرتکب زناى محصنه یا لواط شده و می‌داند حکمش اعدام است، آیا می‌تواند خودکشی کند؟

ج: جایز نیست، اجرای حد باید از طریق حاکم شرع باشد.

س ۱۰۴۴: شخص محکوم به شلاق شده، ولی به مجرد این که می‌خواهند او را شلاق بزنند از ترس از حال می‌رود و غش می‌کند و یک بار هم پس از چند ضربه حالتی شبیه صرع بر او عارض شده است، تکلیف چیست؟

ج: اگر مجازات حد است تأخیر بیندازید تا بهبود یابد. در صورت یأس از بهبودی به صورت ضغث اجرا شود. اگر تعزیر است به همان چند ضربه کفایت شود.

س ۱۰۴۵: آیا در اجرای حدود و تعزیر زمان خاصی معتبر است؟
ج: مجری حکم باید زمانی را اختیار نماید که بر اثر شدت گرما و سرما، احساس سوزش و درد بیش از حد متعارف نباشد.

س ۱۰۴۶: آیا جرم زنا یا لواط از طریق تعدد اقرار در مجلس واحد قابل اثبات است؟
ج: خیر، باید متهم در مجالس متعدد اقرار کند.

س ۱۰۴۷: اگر مردی با دختری به عنف زنا کند حکمش چیست؟
ج: زانی پس از پرداخت مهرالمثل باید اعدام شود.

س ۱۰۴۸: آیا اجرای حد و شلاق زدن از حیث شدت و ضعف ملاک خاصی دارد؟
ج: باید وضعیت جسمانی و تاب و توان مجرم مراعات شود. مجری نیز باید به نحو متعارف شلاق بزند نه خیلی شدید که آسیب جدی ببیند و نه خیلی ضعیف که اثر نبخشد. بلکه از نظر ضربت به گونه‌ای باشد که زیر بغل ضارب پیدا نشود و سرعت حرکت دست نیز عادی باشد و بر نقاط حساس بدن اصابت نکند.

س ۱۰۴۹: اگر دو نفر بر اثر فحش ناموسی یا غیرناموسی محکوم به حد یا تعزیر شوند آیا تهاتر قهری در حدود و تعزیرات جاری می‌شود؟

ج: تهاتر اختصاص به اموال و اموری دارد که جنبه مالی داشته باشد مانند دیات. در حدود و تعزیرات جاری نیست مگر در خصوص قذف که دلیل خاصی دارد و تسری آن به موارد دیگر بلاوجه است.

س ۱۰۵۰: مسلمان زاده‌ای که نماز نمی‌خواند، روزه نمی‌گیرد، سخنان کفرآمیز بر زبان می‌آورد احکام اسلام را انکار می‌کند، رابطه نامشروع زن و مرد را به عنوان این که ملاک رضایت طرفین است مجاز می‌شمرد، حکم چنین شخصی چیست؟

ج: اگر مجنون و سفیه نباشد، محکوم به ارتداد و اعدام است. مگر این که از اسلام تبری نجوید و اظهار نظر او به خاطر شبهاتی باشد که در ذهن او رسوخ کرده است. البته اقدام خودسرانه جایز نیست و باید از مجاری قانونی توسط حاکم شرع اقدام شود.

س ۱۰۵۱: آیا متهم را به دلیل امتناع از بیان حقیقت و عدم اعتراف به جرم می‌توان زندانی کرد؟

ج: جایز نیست مگر جنبه سیاسی امنیتی داشته باشد.

س ۱۰۵۲: آیا اجرای حد یا تعزیر در ملاء عام جایز است؟

ج: اگر مجرم متجاهر و مشتهر به فسق باشد یا اثر بازدارندگی در مردم داشته باشد، جایز است.

س ۱۰۵۳: اگر به کسی تهمت ناموسی زده شود و مقذوف از قاذف نزد حاکم شرع شکایت کند و پیش از صدور حکم از دنیا برود، آیا ورثه می‌توانند تقاضای صدور و اجرای حکم بکنند؟

ج: مطالبه حد قذف حق مقذوف است و حق قابل انتقال به ورثه است.

س ۱۰۵۴: حکم استمنا را بیان فرمایند؟

ج: این عمل حرام و در صورت احراز قابل تعزیر است.

س ۱۰۵۵: آیا برای آزمایش منی طبق دستور پزشک برای تشخیص بیماری و نارسائی شخص می‌تواند استمناء کند؟

ج: در صورت ضرورت در این مورد خاص اشکال ندارد.

س ۱۰۵۶: آیا اقرار در مورد حق الناس مانند قتل و قذف، ضرب و جرح واجب است؟

ج: اقرار لازم نیست. اما ادای حق واجب است.

س ۱۰۵۷: آیا عدم اجرای حد شرعی سارق (قطع ید) با اجتماع شرایط به خاطر خوف از تبلیغات سوء مخالفان قابل توجیه است؟

ج: حکم الهی در صورت اجتماع شرایط باید اجرا شود مگر ولی فقیه ترک آن را مصلحت بداند.

س ۱۰۵۸: آیا تهمت ناموسی به صورت مکتوب نیز موجب حد قذف است؟

ج: آری، قذف کتبی مانند لفظی حد دارد و حد آن ۸۰ ضربه تازیانه است.

س ۱۰۵۹: حکم اعدام برای چه جرائمی در اسلام مطرح است؟

ج: موارد مختلف است مانند قتل عمد، لواط، زناى محصنه، ارتداد.

س ۱۰۶۰: محارب و مفسد فی الارض از نظر فقهی به چه کسی گفته می‌شود؟

ج: محارب کسی است که با توسل به زور و سلاح سرد یا گرم قصد تعرض به جان و مال و ناموس مردم داشته باشد و اقدام او سبب ناامنی و اختلال در نظم عمومی گردد. مفسد فی الارض کسی است که به کاری مبادرت ورزد که موجب بروز و رواج فساد و فحشاء و سلب امنیت در جامعه شود.

هم‌چنین به گروهی که به طور سازمان یافته علیه حکومت عدل اسلامی شورش کنند، اطلاق می‌شود.

س ۱۰۶۱: ملاک تعزیر در حکومت اسلامی چیست؟

ج: هر کار خلاف شرع اعم از انجام فعل حرام یا ترک عمل واجب تعزیر دارد و تعیین نوع و مقدار آن به تشخیص حاکم شرع به تناسب نوع جرم است و غرض حفظ سلامت فردی و اجتماعی و الزام به رعایت قوانین و حقوق می‌باشد.

س ۱۰۶۲: بهترین شکل تعزیر در شرایط کنونی چیست؟

ج: جریمه نقدی و محرومیت از مزایا، الزام به کارهای سخت، در مرحله بعد شلاق زدن، و در موارد خاص استثنایی حبس و تبعید است.

س ۱۰۶۳: آیا فقط پدر و مادر و فرزندان مقتول حق قصاص دارند یا اقوام دیگر مانند عم و دایی یا برادر و خواهر نیز حق قصاص دارند؟

ج: تمام طبقات موجود که ارث می‌برند حق قصاص دارند.

س ۱۰۶۴: اگر سه نفر مشترکاً اقدام به قتل فرد بی‌گناهی کنند به این ترتیب که یک نفر به عنوان آمر دیگری را تهدید به قتل در صورت امتناع از قتل فرد مورد نظر کند و او برخلاف میل خود ناگزیر مرتکب قتل شود و نفر سوم نیز فرد بی‌گناه را نگه داشته که فرار نکند و ضارب بتواند او را به قتل برساند، حکم این سه نفر از حیث قصاص چیست؟

ج: قاتل مباشر قصاص، و مکره و ممسک حبس ابد می‌شوند.

س ۱۰۶۵: کسی در یک نزاع شدید به قصد قتل طرف مقابل را مورد ضرب و جرح قرار داده و برخی اعضاء او صدمه دیده است. بعد اظهار ندامت کرده و هنگام عیادت، مضروب، ضارب را مورد عفو قرار می‌دهد. ولی مضروب بر اثر شدت جراحات وارده فوت می‌کند، آیا ولی مقتول می‌تواند تقاضای قصاص برای قاتل بکند با وجودی که مقتول پیش از فوت، قاتل را بخشیده است.

ج: عفو نسبت به قصاص عضو، موجب سقوط حق قصاص نفس نمی‌شود.

س ۱۰۶۶: اگر مردی دو زن را بکشد و اولیای دم خواهان قصاص باشند، آیا هر کدام باید نصف دیه مرد را به قاتل بدهند یا مشترکاً نصف دیه باید بدهند؟

ج: در فرض سوال اولیای دم لازم نیست چیزی بابت دیه بپردازند.

س ۱۰۶۷: اگر مردی سه زن یا چهار زن را کشته باشد و اولیای آنان بخواهند او را قصاص کنند، آیا خانواده قاتل چیزی باید به خانواده‌های مقتولین بپردازند؟

ج: در فرض اول باید دیه‌ی یک زن و در فرض دوم باید دیه دوزن را خانواده‌ی قاتل به اولیاء مقتولین بدهد تا به طور مساوی اثلاثاً یا ارباعاً بین خود تقسیم کنند.

س ۱۰۶۸: آیا قتل عمد جنین کامل موجب قصاص است؟

ج: قصاص ثابت نیست. باید دیه پرداخت شود.

س ۱۰۶۹: زنی از راه نامشروع حامله شده و پس از زایمان نوزاد را خفه کرده است آیا باید

قصاص شود یا دیه بپردازد؟

ج: قصاص به خاطر نبود ولی شرعی منتفی است و زن باید ۸۰۰ درهم بابت دیه به حاکم

شرع بپردازد.

س ۱۰۷۰: اگر کسی که فاقد دست راست است دست راست دیگری را قطع کند، حکم

چیست؟

ج: دست چپ جانی قطع می‌شود. این حکم در مورد پا و تمام اعضای زوج جاری است.

س ۱۰۷۱: اگر ولی دم خواهان قصاص باشد، آیا حاکم شرع می‌تواند به پرداخت دیه حکم

کند؟

ج: در صورتی که قصاص مفسده داشته باشد جایز است.

س ۱۰۷۲: اگر مردی زنی را بکشد و ولی دم تقاضای قصاص کند، ولی قادر بر پرداخت

نصف دیه نباشد، تکلیف چیست؟

ج: قصاص ساقط و به طور قهری مبدل به دیه خواهد شد.

س ۱۰۷۳: آیا متهم و مظنون به قتل را می‌توان زندانی کرد تا مراحل قضائی طی شود و

نوبت محاکمه و رسیدگی به اتهام او فرا برسد که گاهی چند ماه طول می‌کشد. هم‌چنین کسی

که محکوم به قصاص شده، ولی به هر دلیل چند ماه بعد حکم اجرا خواهد شد؟

ج: حبس در هیچ یک از موارد مذکور جایز نیست و باید با اخذ وثیقه و کفالت آزاد شوند مگر

در مورد خاصی که حاکم شرع تشخیص بدهد.

س ۱۰۷۴: اگر شخصی دیگری را امر به کشتن کسی کند و تهدید کند اگر او را نکشد تو

را می‌کشم، حکم آن چیست؟

ج: در هر حال قتل حرام است. در صورت ارتکاب قتل، قاتل قصاص و امر تهدیدکننده حبس ابد می‌شود.

س ۱۰۷۵: اگر شخص دیگری را مجبور کند خود را حلق‌آویز کند یا سیانور بخورد و او به خاطر ترس از شکنجه‌های شدید غیرقابل تحمل توسط طرف مقابل که به مرگ او منتهی خواهد شد، راه آسانتر را انتخاب کند و خودکشی کند، اجبارکننده چه حکمی دارد؟
ج: حکم قتل عمد را دارد.

س ۱۰۷۶: اگر کافر پس از ارتکاب قتل مسلمان شود چه حکمی دارد؟

ج: اگر مقتول مسلمان باشد حق قصاص باقی است و اگر مقتول کافر باشد باید دیه بپردازد و قصاص ساقط است.

س ۱۰۷۷: اگر مردی به خاطر قتل زنی محکوم به قصاص شود و ولی زن قادر به پرداخت تفاضل دیه نباشد، حکم چیست؟

ج: به ولی زن فرصت معین داده می‌شود، اگر در این مدت، متمکن از پرداخت تفاضل دیه شد، حکم قصاص اجرا می‌شود، وگرنه مبدل به دیه خواهد شد.

س ۱۰۷۸: اگر شخصی زن و مردی را در حال زنا ببیند و آنها را بکشد، چه حکمی دارد؟

ج: اگر قاتل شوهر آن زن باشد باید دیه بدهد و اگر اجنبی باشد قصاص می‌شود.

س ۱۰۷۹: آیا سوزاندن میت دیه دارد؟

ج: دیه آن یکصد مثقال طلا معادل ۳۴۵ گرم.

س ۱۰۸۰: اگر پزشکی به منظور پیشگیری از بارداری فرد را مادام‌العمر عقیم کند، چه

حکمی دارد؟

ج: جایز نیست و در صورت ارتکاب باید دیه کامل بدهد.

س ۱۰۸۱: آیا قطع عضو میت نیز دیه دارد؟

ج: فرقی بین زنده و مرده انسان از این جهت نیست.

س ۱۰۸۲: اگر کسی اقدام به سقط جنین بکند، چه مقدار باید دیه بدهد؟

ج: صور مختلفی دارد به مساله ۲۴۵۰ رساله مراجعه نمایند.

س ۱۰۸۳: دیه سقط جنین را چه کسی به چه کسی باید بپردازد؟

ج: هر کدام از زن و شوهر مباشرت به سقط کرده باید به طرف دیگر بپردازد. اگر هر دو مباشرت داشته باشند باید به بقیه فرزندان و پدر بزرگ و مادر بزرگ پرداخت شود.

س ۱۰۸۴: در یک میهمانی فامیلی بچه‌ها با هم بازی می‌کردند و متأسفانه بچه من چیزی

را به سوی بچه دیگری پرتاب می‌کند و به چشم او اصابت می‌کند و موجب نابینایی او می‌شود، آیا بر من واجب است دیه بدهم؟

ج: خویشاوندان پدری باید دیه بپردازند.

س ۱۰۸۵: در حال حاضر دادگاه مقدار دیه را بر مبنای روز صدور حکم محاسبه می‌کند در

حالی که فتوای مشهور ملاک را یوم‌الاداء دانسته‌اند. نظر جنابعالی چیست؟

ج: اگر اداء دیه از زمان صدور حکم فاصله زیادی نداشته باشد اشکال ندارد.

س ۱۰۸۶: اگر قاتل پیش از پرداخت دیه به خانواده مقتول بمیرد و ورثه قادر به پرداخت

دیه نباشند، تکلیف چیست؟

ج: باید از مجاری قانونی اقدام شود، در صورت اقتضاء و احراز عسر و حرج دیه خانواده

مقتول از بیت‌المال پرداخت خواهد شد.

س ۱۰۸۷: دیه کامل مرد و زن چه مقدار است؟

ج: هزار مثقال شرعی طلا معادل ۷۵۰ مثقال رایج برای مرد که حدود سه کیلو و ۴۵۰ گرم

می‌شود و نصف آن برای زن است.

س ۱۰۸۸: آیا انتخاب نوع دیه بر عهده پرداخت کننده است یا گیرنده؟

ج: با توافق طرفین است. در صورت عدم توافق، انتخاب دهنده مقدم است.

س ۱۰۸۹: شوهر زن خود را به خاطر سوءظن کشته است، آیا فرزندان می‌توانند خواهان قصاص پدر باشند؟

ج: حق قصاص ندارند. ولی حق مطالبه دیه مادر را از پدر دارند.

س ۱۰۹۰: مردی زنی را کشته و یکی از بستگان زن را مجروح ساخته است. اولیای مقتول خواهان قصاص هستند، آیا اول باید نصف دیه به قاتل پرداخت شود یا اول باید قاتل دیه جراحات را به ما بدهد؟

ج: می‌توانید دیه جراحات را از نصف دیه کسر کنید و مابقی را بپردازید.

س ۱۰۹۱: شخصی بر اثر تصادف رانندگی یا نزاع فیزیکی مجروح شده و دیه جراحات را طبق حکم دادگاه دریافت کرده است، حال مبلغ زیادی هم بابت هزینه درمان مطالبه می‌کند، آیا ما نسبت به هزینه درمان او هم تکلیفی داریم؟

ج: هزینه درمان علاوه بر دیه جراحات باید پرداخت شود.

س ۱۰۹۲: اگر در سانحه رانندگی فردی فوت شود و کارشناس فنی مقتول را مقصر بشناسد، آیا باز هم راننده یا عاقله او باید به خانواده مقتول دیه بدهند.

ج: در فرض سوال دیه به هیچ‌کدام تعلق نمی‌گیرد.

س ۱۰۹۳: اگر راننده بر اثر خواب‌آلودگی کسی را زیر بگیرد و فوت کند، حکم آن چیست؟ ج: حکم خطای شبه عمد دارد و باید دیه بدهد.

س ۱۰۹۴: مردی در ماه حرام کشته شده و اولیای دم خواهان قصاص قاتل هستند، آیا می‌توانند یک سوم مازاد بر دیه را به خاطر وقوع قتل در ماه حرام از قاتل بگیرند یا به واسطه قصاص ساقط می‌شود؟

ج: ثلث زائد بر دیه در فرض قصاص نیز ثابت است.

س ۱۰۹۵: آیا مجروح علاوه بر دیه عضو آسیب دیده، حق دریافت وجه دیگری بابت هزینه درمان و از کارافتادگی از ضارب دارد؟

ج: مطالبه جایز و ضارب ضامن است.

س ۱۰۹۶: زنی مردی را کشته و قصاص شده است، آیا اولیای زن باید نصف دیه به اولیای مرد نیز بپردازند؟

ج: خیر، در مورد قصاص زن، دیه ساقط است.

س ۱۰۹۷: اگر ولی مقتول بالغ نباشد آیا قیم می تواند تقاضای قصاص قاتل بکند؟

ج: چنانچه مصلحت طفل اقتضا داشته باشد می تواند همان گونه که می تواند دیه بگیرد. اگر ولی یا قیم ندارد، قاتل در قبال اخذ وثیقه و کفالت آزاد خواهد بود تا ولی دم پس از بلوغ و رشد تصمیم به قصاص یا دیه بگیرد.

س ۱۰۹۸: اگر قاتل پیش از اجرای حکم قصاص خودکشی یا فوت کند، آیا اولیاء مقتول

حق مطالبه دیه خواهند داشت تا از ترکه او پرداخت شود؟

ج: خیر، چنانچه حکم قصاص به درخواست اولیاء دم صادر شده باشد، دیه ساقط است. ولی

اگر از ابتدا تقاضای دیه کرده باشند، فوت یا خودکشی موجب سقوط دیه نخواهد بود.

س ۱۰۹۹: آیا کندن موی بدن دیگری دیه دارد؟

ج: کندن موی سر و صورت و ابرو موجب ارش است. هرچند مصنوعی باشد.

س ۱۱۰۰: لطفا حکم دیه را در مورد قتل خطای بیان کنید؟

ج: دیه قتل خطای بر عهده عاقله (خویشان پدری مانند برادر، عمو، پسرعمو) است.

س ۱۱۰۱: اگر قاتل پیش از پراخت دیه به اولیای مقتول فوت کند، آیا دیه ساقط می شود

یا باید از ترکه استیفا شود؟

ج: ساقط نیست. باید از ترکه استیفا شود. اگر وافی به دیه نباشد، می توان از بیت المال

پرداخت نمود.

س ۱۱۰۲: آیا اولیای مقتول می توانند هزینه های آمبولانس و بیمارستان و کفن و دفن را

از قاتل مطالبه کنند؟

ج: فقط حق مطالبه دیه دارند.

- س ۱۱۰۳: اگر پزشک یا مسئول بیمارستان از پذیرش و معالجه یا جراحی بیمار اورژانسی به خاطر فقر مالی اجتناب کند و بیمار فوت کند، آیا ضامن هستند و باید دیه بدهند؟
- ج: اگر فوت از نظر عرف مستند به عدم اقدام آنها باشد ضامن هستند و هزینه درمان در این گونه موارد از طریق بیت‌المال و مراکز مربوطه مانند بیمه قابل تأمین است.
- س ۱۱۰۴: اگر کسی در اثر ضربه بینایی چشم چپ کسی را از بین برده باشد، و خود فاقد بینایی در چشم چپ باشد آیا می‌توان چشم راست جانی را قصاص کرد؟
- ج: قصاص در این مورد جایز نیست، باید دیه بدهد.
- س ۱۱۰۵: اگر مسلمانی کافر ذمی را به قتل برساند، آیا باید دیه بپردازد؟
- ج: آری، دیه دارد.
- س ۱۱۰۶: آیا قتل فرد بهائی دیه دارد؟
- ج: در صورت اثبات ارتداد، دیه ندارد.
- س ۱۱۰۷: آیا مراجعه بیمار زن به پزشک مرد یا بیمار مرد به پزشک زن جایز است؟
- ج: در غیر مورد ضرورت، چنانچه مستلزم لمس بدن باشد جایز نیست.
- س ۱۱۰۸: اگر پزشک در رشته‌ای که تخصص لازم را ندارد یا تجربه کافی ندارد اقدام به درمان کند و منجر به فوت شود، تکلیف چیست؟
- ج: پزشک ضامن است هرچند از ولی مریض اذن داشته باشد.
- س ۱۱۰۹: بیمارانی هستند که بیماری آنان قابل درمان نیست و درد شدیدی دارند، آیا پزشک مجاز است از باب ترحم بر بیمار از طریق تزریق آمپول یا قطع تنفس مصنوعی یا قطع دارو یا مصرف بیش از حد مجاز به حیات چنین بیماری خاتمه بدهد؟
- ج: جایز نیست هرچند خود بیمار یا سرپرست و خانواده او راضی به این امر باشند. باید اقدامات درمانی به نحو مقتضی صورت پذیرد.
- س ۱۱۱۰: در بسیاری از مراکز آموزشی و درمانی امکان جداسازی دانشجویان دختر و پسر وجود دارد. ولی برخی مسئولین بی‌توجهی می‌کنند، نظر جنابعالی چیست؟

ج: در صورت انتفاء مفسده و رعایت موازین شرعی تفکیک لازم نیست. هرچند رعایت احتیاط مطلوب است.

س ۱۱۱۱: با توجه به کمبود پزشک متخصص زن در رشته‌های مختلف، زنان ناگزیر به پزشک مرد مراجعه می‌کنند، آیا مسئولیتی متوجه پزشکان زن نسبت به اخذ مدرک تخصصی می‌باشد؟

ج: ادامه تحصیل و تحقیق برای خانم‌ها و اخذ مدرک تخصصی در هر رشته‌ای که کمبود متخصص زن احساس می‌شود، واجب کفائی است و دولت موظف است با برنامه‌ریزی و تعیین میزان نیاز جامعه و اولویت‌بندی، تسهیلات لازم را برای تحقق این مهم فراهم سازد.

س ۱۱۱۲: آیا معاینات معمول مانند گرفتن نبض و فشار خون، تزریق آمپول یا سرم توسط نامحرم از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: چنانچه مستلزم لمس بدن باشد جایز نیست و در موارد ضرورت با دستکش انجام شود.
س ۱۱۱۳: اگر پزشک یقین دارد بیمار بهبود نمی‌یابد و به زودی می‌میرد، مع‌الوصف اقدام به جراحی یا شیمی‌درمانی کند و بیمار فوت کند،

الف - آیا این اقدام پزشک از نظر شرعی جایز است؟

ب - آیا خانواده متوفی در قبال هزینه جراحی و شیمی‌درمانی وظیفه‌ای دارند؟

ج: الف - اگر هیچ احتمال علمی و عقلی نسبت به بقاء حیات و افزایش طول عمر بیمار نمی‌دهد، جایز نیست.

ب- با توجه به بند الف، خانواده نسبت به هزینه پزشک ضامن نیست. ولی نسبت به ادوات مورد استفاده باید وجه متعارف آن را بپردازند.

س ۱۱۱۴: زایمان خانمی فرا رسیده، تشخیص پزشک این است که باید جراحی شود و مادر یا نوزاد بمیرد. در غیر این صورت هیچ کدام زنده نمی‌مانند. آیا پزشک در این مورد استثنایی مجاز به جراحی و قتل یکی از آن دو می‌باشد؟ در صورت جواز کدام یک اولویت دارد؟

- ج: در صورتی که پزشک یقین به مطلب دارد مجاز است و جان مادر را باید مقدم بدارد.
- س ۱۱۱۵: اگر کسی بر اثر وقوع سانحه یا عمل جراحی بیهوش شود و مدتی طولانی در حال کما باشد و از به هوش آمدن او مأیوس باشند، آیا جایز است از طریق تزریق آمپول یا مصرف دارو به حیات او خاتمه داده شود؟
- ج: اقدام به مرگ جایز نیست. ولی ترک مداوا در فرض مذکور و در صورت عسر و حرج مانعی ندارد.
- س ۱۱۱۶: آیا برداشتن زائده گوشتی یا غددی یا استخوانی مانند انگشت زائد دست یا پا از طریق جراحی از نظر شرعی اشکال دارد؟
- ج: در صورتی که عوارض سوء نداشته باشد اشکال ندارد.
- س ۱۱۱۷: اگر مصدوم یا مریض به خاطر تعلل و امتناع پزشک از معاینه و معالجه فوت کند، آیا مسئولیت فوت متوجه پزشک است؟
- ج: آری، پزشک تعزیر دارد و قابل پیگرد قانونی است.
- س ۱۱۱۸: اگر خانمی تحت عمل جراحی فوری قرار نگیرد فوت می کند، ولی حامله است. انجام جراحی در این حال امکان ندارد آیا می تواند سقط جنین کند؟
- ج: در صورت ضرورت جایز است.
- س ۱۱۱۹: خانم بارداری در اثر سانحه تصادف نیاز به جراحی فوری دارد. پزشک قطع دارد جنین در اثر بیهوشی می میرد آیا مجاز به جراحی است؟
- ج: چنانچه راه نجات مادر منحصر به جراحی و بیهوشی باشد جایز است.
- س ۱۱۲۰: کنترل موالید به منظور جلوگیری از افزایش جمعیت چه حکمی دارد؟
- ج: تکثیر نسل و افزایش جمعیت واجب نیست. بنابراین کنترل موالید جایز است. در صورت تشخیص ضرورت یا مصلحت توسط کارشناسان ذیربط و نداشتن آثار زیانبار به لحاظ تغییر بافت جمعیت دینی و مذهبی به طور موقت لازم است.

س ۱۱۲۱: آیا پزشک می‌تواند بیماری را خارج نوبت بپذیرد یا بیماری به بهانه آشنایی بدون نوبت نزد پزشک برود؟

ج: اگر مطب خصوصی باشد پزشک مختار است. ولی در مراکز درمانی عمومی تابع مقررات است. در غیر موارد ضروری باید برای احتراز از اتلاف وقت دیگران نوبت رعایت شود.

س ۱۱۲۲: اگر زنی که رحم او را با عمل جراحی برداشته‌اند، خون ببیند، چه حکم دارد؟
ج: خون زخم و جراحت است. هر چند احتیاط مطلوب است. به مساله‌ی ۴۲۲ رساله‌ی عملیه اینجانب مراجعه فرمایند.

س ۱۱۲۳: اگر برخی اعضای انسان شبیه‌سازی شود، آیا پیوند آن به بدن انسان اشکال دارد؟
ج: اشکال ندارد.

س ۱۱۲۴: آیا جسد افراد محکوم به اعدام به سبب ارتداد، جاسوسی، فساد اخلاقی، قاچاق مواد مخدر و غیره را می‌توان برای تشریح مورد استفاده قرار داد؟
ج: در مورد جسد کافر و مرتد مانعی ندارد. ولی در بقیه موارد تنها در صورت ضرورت که نجات مسلمانان از مرگ متوقف بر آن باشد جایز است.

س ۱۱۲۵: آیا جراحی غیر ضروری برای صرف زیباسازی اندام از طریق تغییر شکل آن با افزودن یا کاستن چیزی یا حذف زائده گوشتی یا غضروفی جایز است؟
ج: اگر عوارض سوء ندارد و ملازم با حرام نباشد، جایز است.

س ۱۱۲۶: بیماری که می‌داند به زودی می‌میرد و امیدی به بهبودی او نیست و درد زیادی دارد، آیا می‌تواند از پزشک بخواهد زودتر او را راحت کند و از طریق تزریق آمپول یا راه دیگر به حیات او خاتمه بدهد، و آیا پزشک حق دارد خواسته او را اجابت کند؟
ج: بیمار و پزشک هیچ‌کدام چنین حقی ندارند.

س ۱۱۲۷: در موردی که تشخیص پزشک لزوم جراحی است، ولی بیمار راضی به این امر نیست، تکلیف چیست؟

ج: اقدام به عمل جراحی بدون رضایت بیمار که از سلامت عقل برخوردار است، جایز نیست. پزشک باید آثار زیانبار ترک جراحی را برای بیمار و همراهان او اعلام نماید، بله، اگر خوف فوت باشد پزشک ملزم به جراحی است.

س ۱۱۲۸: در مراکز آموزش پزشکی دانشجویان پسر و دختر به منظور آموزش ناگزیر قسمت‌های مختلف بدن بیمار زن و مرد را می‌بینند و گاهی دست می‌زنند، از نظر شرعی چه وظیفه‌ای داریم؟

ج: در صورت امکان به همجنس اکتفا شود و در صورت ضرورت در آئینه نگاه کنند و با دستکش لمس کنند.

س ۱۱۲۹: آیا پزشکان می‌توانند به منظور کنترل جمعیت و پیشگیری از بارداری هنگام مراجعه مرد یا زن اقدام کنند؟

ج: در صورت رضایت طرفین و نداشتن عوارض سوء به طور موقت جایز است.

س ۱۱۳۰: آیا خانمی که از زایمان اول فرزند معلول ذهنی و جسمی دارد و طبق تشخیص پزشک در زایمان‌های بعدی نیز این احتمال قوی است می‌تواند خود را برای همیشه عقیم کند؟
ج: در فرض عسر و حرج مانع ندارد.

س ۱۱۳۱: سقط جنین در چه صورتی جایز است؟

ج: در صورتی که بقاء جنین خطر جانی یا ضرر مهم برای مادر در پی داشته باشد یا موجب عسر و حرج مادر بشود و سقط قبل از ولوج روح باشد.

س ۱۱۳۲: آیا ترمیم پرده بکارت توسط جراح منع شرعی دارد؟

ج: اگر به قصد تدلیس باشد، جایز نیست.

س ۱۱۳۳: جراحی برای زیبایی لب و بینی از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: چنانچه غرض عقلائی داشته باشد اشکال ندارد.

س ۱۱۳۴: برای تشخیص و درمان برخی بیماری‌های مربوط به آلات تناسلی، پزشک

ناگزیر از مشاهده مستقیم و لمس می‌باشد، تکلیف چیست؟

- ج: اگر تشخیص و درمان منحصر به این امر است اشکال ندارد.
- س ۱۱۳۵: آیا بستن مجاری منی در مرد و زن (اصطلاحاً وازکتومی و تریکتومی گفته می‌شود) برای جلوگیری از بچه‌دار شدن از نظر شرعی اشکال دارد؟
- ج: چنانچه سبب عقیم شدن دائمی باشد جایز نیست مگر ضرورت ایجاب کند.
- س ۱۱۳۶: پیشگیری از انعقاد نطفه به روش‌های معمول چه حکمی دارد؟
- ج: در صورتی که موقت باشد یا ضروری باشد با رضایت طرفین جایز است. حتی الامکان ملازم با حرام از حیث لمس و نظر نباشد.
- س ۱۱۳۷: کسانی که به اعدام محکوم شده‌اند آیا می‌توان از طریق جراحی آنان را اعدام نمود به این ترتیب که اعضای اصلی بدن مانند قلب و کبد را برداشت و به حیات آنان خاتمه داد و به افراد نیازمند پیوند زد و آنان را از مرگ حتمی نجات داد؟
- ج: اگر در موردی نوع اعدام در شرع تعیین نشده باشد و شخص محکوم به اعدام نیز اجازه بدهد، اشکالی به نظر نمی‌رسد.
- س ۱۱۳۸: اگر حفظ جان مسلمانی متوقف بر پیوند عضوی باشد، آیا جایز است عضو میت مسلمانی را قطع و به او پیوند زد؟
- ج: جایز است. در صورت عدم رضایت ورثه، باید دیه عضو را بدهند.
- س ۱۱۳۹: اگر پزشک بداند پیوند برای ادامه حیات بیمار فایده‌ای ندارد و به زودی فوت می‌کند آیا با این وجود مجاز است عضو بدن دیگری را قطع و به او پیوند بزنند؟
- ج: مجاز نیست.
- س ۱۱۴۰: آیا مرکز آموزش پزشکی مجاز است برای تعلیم و تشریح به کالبدشکافی اقدام کند؟
- ج: در غیر مورد ضرورت توقف حفظ جان مسلمان بر آن جایز نیست و در صورت ارتکاب باید دیه میت را از طرف او صرف امور خیریه کنند. بلکه اگر میت در حال حیات به این امر وصیت کرده باشد یا حاکم شرع اجازه داده باشد کالبدشکافی جایز و دیه ساقط است.

س ۱۱۴۱: آیا اولیاء میت حق دارند جنازه او را برای تشریح و تعلیم دانشجویان به دانشکده

پزشکی اهداء کنند یا بفروشند؟

ج: جایز نیست. چنین ولایتی برای ورثه نسبت به میت ثابت نیست. بلی در صورت رضایت

اولیاء میت و تشخیص ضرورت با اذن حاکم شرع اشکال ندارد.

س ۱۱۴۲: آیا کالبدشکافی توسط پزشک قانونی برای کشف حقیقت و استیفای حق اولیاء

دم از نظر شرعی اشکال دارد.

ج: با حفظ حرمت میت مسلمان جایز است.

س ۱۱۴۳: کالبدشکافی در مورد مرگ مشکوک برای اثبات جرم یا رفع اتهام چه حکمی

دارد؟

ج: با حکم مقام قضائی و عدم هتک میت جایز است.

س ۱۱۴۴: درمان بیماران و تسکین درد آنان از طریق هیپنوتیزم از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

ج: اگر مؤثر باشد اشکال ندارد.

س ۱۱۴۵: آیا پیوند عضو جسد مجهول الهویه به بدن شخص نیازمند جایز است؟

ج: اگر موجب نجات مسلمانی از مرگ بشود، جایز است. ولی باید دیه عضو را به حاکم شرع

جهت صرف در امور خیریه بپردازند.

س ۱۱۴۶: آیا برداشتن عضوی از بدن فرد زنده جهت پیوند جایز است؟

ج: در صورت حصول رضایت و نداشتن خطر جانی برای اهداءکننده جایز است.

س ۱۱۴۷: آیا پیوند زدن انگشتان قطع شده سارق به دست خود او یا دیگری جایز است؟

ج: پیوند به دست دیگری جایز است، ولی به دست سارق جایز نیست.

س ۱۱۴۸: آیا اهداء یا فروش عضو قطع شده در حد یا قصاص برای پیوند به بدن مسلمان

جایز است؟

ج: اگر از ناحیه صاحب عضو باشد جایز است.

س ۱۱۴۹: اگر مریض مشرف به موت باشد، آیا می‌توان قلب یا برخی اعضای میت را به منظور ادامه حیات به بدن بیمار پیوند زد؟

ج: اگر پیوند سبب نجات مریض از مرگ می‌شود، با تحصیل رضایت، جایز است. ولی در صورت عدم امکان تحصیل رضایت استیدان از ولی فقیه ولو به نحو عام لازم است.

س ۱۱۵۰: مشاهده زایمان برای آموزش پزشکان چه حکمی دارد؟

ج: در صورت امکان مشاهده فیلم، مشاهده مستقیم جایز نیست.

س ۱۱۵۱: اگر نطفه شوهر و تخمک زن در رحم همان زن یا در خارج از رحم با هم امتزاج شود و بعد به رحم همان زن انتقال یابد، اولاً آیا چنین لقاح مصنوعی از نظر شرع جایز است؟ ثانیاً، فرزند حاصل از این چه حکمی دارد؟

ثالثاً، در صورت پیدایش جنین دیگری در رحم و رضایت این زن و شوهر آیا می‌توان جنین اضافی را به رحم زن دیگری که بچه‌دار نمی‌شود منتقل کرد تا او نیز صاحب بچه شود؟ ج: اولاً، جایز است منوط به این که ملازم با حرام نباشد.

ثانیاً، فرزند حاصل از لقاح مصنوعی در فرض سوال فرزند همان زن و شوهر است. ثالثاً، انتقال جنین اضافی به رحم اجنبیه شرعاً اشکال ندارد، ولی فرزند حاصل منتسب به همان زن و شوهر اول است.

س ۱۱۵۲: اگر اسپرم و اوول را در لوله آزمایش قرار بدهند تا مراحل ترکیب و انعقاد نطفه و رشد آن را مشاهده کنند، آیا دور انداختن نطفه رشد یافته از نظر شرعی اشکال دارد و در حکم سقط جنین است و باید دیه پرداخت شود؟

ج: اشکال ندارد. دیه هم ندارد.

س ۱۱۵۳: اگر جنین از شکم خانمی که رحم او مشکل دارد و قادر به نگهداری جنین نیست و جنین سقط می‌شود، به رحم سالم زن دیگری منتقل شود تا رشد کند و صاحب فرزند شوند، آیا این عمل جایز است؟

ج: نفس عمل اگر مستلزم حرام نباشد اشکال ندارد.

س ۱۱۵۴: اگر تشخیص پزشک این باشد اگر جنین در رحم بماند می‌میرد، آیا در این صورت جایز است جنین را از شکم مادر بیرون بیاورند و در دستگاه مخصوصی نگهداری کنند تا به مرحله رشد طبیعی خود برسد و به حیات خود ادامه بدهد؟
ج: این اقدام لازم است.

س ۱۱۵۵: طبق نظر بعضی مراجع سقط جنین در برخی موارد قبل از ولوج روح جایز است، ولوج روح چه زمانی است؟

ج: حدود چهارماهگی، زمانی که مادر حرکت جنین را احساس می‌کند.

س ۱۱۵۶: زن و شوهری که بچه‌دار نمی‌شوند، اگر اسپرم و تخمک آن دو در خارج رحم تلقیح مصنوعی شود و پس از انعقاد نطفه و رشد کافی در رحم زن بی‌شوهری بگذارند تا بچه متولد شود و وجهی نیز بابت اجاره رحم پرداخت شود، آیا شرعاً اشکال دارد؟
ج: اشکال ندارد و بچه متعلق به همان زن و شوهر است. به مسأله ۲۴۵۵ و ۲۴۵۶ رساله اینجانب مراجعه فرمایند.

س ۱۱۵۷: زنی که رحم او برای رشد جنین مورد اجاره قرار می‌گیرد و به عنوان مادر جانشین از او یاد می‌شود آیا نسبت به پسر تولد یافته از طریق تلقیح مصنوعی محرم است و رابطه مادر و فرزندی دارند؟

ج: مادر جانشین حکم مادر رضاعی را دارد. زیرا گوشت و استخوان جنین به واسطه تغذیه از مادر جانشین روییده است. بنابراین ازدواج آنها با هم جایز نیست هرچند از هم ارث نمی‌برند.
س ۱۱۵۸: اگر همزمان دو مصدوم بدحال را برای مداوا نزد پزشکی بیاورند به طوری که اقدام برای نجات یکی موجب فوت دیگری می‌شود، تکلیف چیست؟

ج: اگر پزشک نسبت به هیچ‌کدام تعهد خاصی (مانند پزشک خانوادگی یا طرف قرارداد بیمه) ندارد، در مداوای آن دو مخیر است.

- س ۱۱۵۹: بیماری که دچار مرگ مغزی شده و با دستگاه تنفس می‌کند و به طور قطع تا چند روز دیگر و گاهی چند ساعت دیگر فوت می‌کند با توجه به زیان مالی و روانی شدید بر خانواده و مورد نیاز بودن دستگاه برای بیماری که شانس زنده ماندن دارد، آیا می‌توان دستگاه را از بیمار جدا کرد یا باید همچنان به مداوی او ادامه داد؟
- ج: ادامه درمان در صورت یقین به عدم تأثیر لازم نیست.
- س ۱۱۶۰: اگر زن و شوهری به طور همزمان تغییر جنسیت بدهند چه وضعی پیدا می‌کنند؟
- ج: در صورتی که چنین چیزی واقعیت پیدا کند، زوجیت منحل می‌شود، هر چند ازدواج مجدد آن دو با هم پس از تغییر جایز است.
- س ۱۱۶۱: ساخت اعضا و پیوند به بدن انسان چه حکمی دارد؟
- ج: در صورتی که ملازم با حرام نباشد جایز است.
- س ۱۱۶۲: اگر پزشک با عمل جراحی مرد یا زن را عقیم کند باید دیه بپردازد؟
- ج: این عمل جایز نیست. ولی اگر با رضایت طرف باشد دیه ندارد.
- س ۱۱۶۳: اگر اسپرم شوهر را برای تلقیح به همسر او بگیرند و مرد قبل از تلقیح فوت کند. آیا تلقیح جایز است.
- ج: تلقیح اشکال ندارد و چنانچه فرزندی متولد شود. ملحق به شوهر متوفی است ولی از پدر ارث نمی‌برد. زیرا نطفه او پس از فوت پدر منعقد شده است.
- س ۱۱۶۴: اگر خانم بارداری نیاز به عمل جراحی پیدا کند و بداند جنین به علت بیهوشی و جراحی می‌میرد، آیا می‌تواند اقدام به جراحی نماید؟
- ج: چنانچه حفظ جان مادر متوقف بر جراحی باشد و تأخیر آن تا پس از وضع حمل ممکن نباشد، جراحی جایز است. چون حفظ جان مادر بر جنین مقدم است.
- س ۱۱۶۵: رحم مادر قادر بر نگهداری جنین نیست و اگر در رحم مادر بماند سقط می‌شود، آیا انتقال جنین از رحم مادر به رحم سالم زن دیگر برای ادامه رشد طبیعی جایز است؟

ج: جایز است خواه قبل از ولوج روح باشد یا بعد از آن.

س ۱۱۶۶: اگر پزشک بداند در صورت بارداری مجدد، فرزند بعدی دچار معلولیت ذهنی یا جسمی یا بیماری غیرقابل درمان خواهد بود، آیا لازم است به پدر و مادر اعلام کند؟
ج: کتمان جایز نیست.

س ۱۱۶۷: خانمی نازا است. شوهرش با خانم دیگری ازدواج می کند و از او بچه دار می شود. خانم اول دچار افسردگی می شود. اگر نطفه مرد پس از استقرار در رحم همسر دوم و انعقاد نطفه به رحم خانم اول منتقل شود و بچه متولد شود متعلق به کیست؟

ج: خانم دوم مادر اصلی و واقعی و خانم اول مادر عرفی و رضاعی او است.

س ۱۱۶۸: آیا قرار منع تعقیب متهم در جریان دادرسی یا توقیف حکم پس از صدور توسط قاضی دیگر جایز است؟

ج: در صورت تشخیص مصلحت جایز است.

س ۱۱۶۹: آیا قاضی می تواند به بهانه مرور زمان و عدم پیگیری مدعی، از صدور حکم امتناع ورزد؟

ج: اگر احراز شود از حق خود اعراض کرده یا ذمه مدعی علیه را نسبت به حق مورد ادعا ابراء کرده است، جایز است.

س ۱۱۷۰: آیا در باب قضاوت می توان به صورت شورائی اقدام نمود؟

ج: مشورت قاضی با قضات دیگر یا هیأت نظارت و منصفه مطلوب است ولی حکم باید توسط قاضی واحد صادر شود.

س ۱۱۷۱: اگر یک پرونده در دو شعبه مورد بررسی قرار بگیرد و دو حکم مختلف صادر شود، حکم کدام قاضی نافذ است؟

ج: حکم قاضی مجتهد مقدم است.

س ۱۱۷۲: اگر برای قاضی از اظهارات طرفین دعوا و محتویات پرونده علم حاصل شود، آیا

بدون بینه شرعیه قاضی می‌تواند حکم بدهد؟

ج: اگر علم قاضی مستند حسی و عینی داشته باشد، جایز است.

س ۱۱۷۳: آیا قاضی حق دارد مجازات مجرم را تخفیف دهد؟

ج: در صورت اثبات جرم از طریق اقرار (نه بینه) و تشخیص مصلحت حق دارد.

س ۱۱۷۴: آیا صدور حکم غیابی در مورد حدود و حقوق جایز است؟

ج: در صورت امتناع از حضور در دادگاه و شهادت بینه و داشتن مستند کافی جایز است.

س ۱۱۷۵: آیا بینه در مقام صدور حکم طریقت دارد یا موضوعیت؟

ج: بینه طریق برای کشف واقع است و لذا اگر قاضی از طریق مبادی حسیه قطع بر خلاف

بینه پیدا کند، بینه حجت نخواهد بود.

س ۱۱۷۶: آیا انگشت‌نگاری، آزمایش خون، ضبط صدا و تصویر، نظریه پزشک قانونی

می‌تواند مستند حکم قاضی قرار بگیرد؟

ج: در صورت حصول علم برای قاضی از این طرق و اسباب جایز است.

س ۱۱۷۷: اگر شاکی مجرم را ببخشد آیا قاضی موظف به توقف دادرسی است یا مخیر

است؟

ج: اگر جرم صرفاً جنبه شخصی داشته باشد، با عفو شاکی، قاضی موظف است حکم به منع

تعقیب بدهد. ولی اگر جرم جنبه عمومی داشته باشد، قاضی مخیر است و ادامه دادرسی تا صدور

حکم به محکومیت مجرم جایز است.

س ۱۱۷۸: برابر قوانین جاری محکوم علیه حق اعتراض به حکم دادگاه بدوی دارد و در

صورت اعتراض در مدت مقرر، پرونده به دادگاه تجدیدنظر ارجاع داده می‌شود، آیا این شیوه

دادرسی از نظر مبانی فقهی درست است؟

ج: حکم قاضی مجتهد قطعی و غیرقابل تجدیدنظر است مگر خلاف بودن آن به لحاظ

مبانی قضا ثابت شود. شیوه رایج در مورد قضاات مأذون و غیرمجتهد جایز است.

س ۱۱۷۹: آثار تبعی بعضی احکام مانند انفصال خدمت و ممنوعیت از استخدام در ادارات دولتی از نظر شرعی چه صورت دارد؟

ج: اشکال ندارد. تابع قوانین و شرایط استخدام کشوری است.

س ۱۱۸۰: آیا برای قاضی جایز است به استناد ماده قانونی برخلاف فتوای مرجع تقلید خود حکم صادر کند؟

ج: در باب قضا ملاک انطباق حکم با فتوای ولی فقیه و قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی است که از سوی مجتهدین شورای نگهبان مغایر با شرع شناخته نشده است. هر چند قاضی هم مانند هر مقلد دیگر در موارد شخصی باید طبق فتوای مرجع تقلید خود حتی در امور قضائی، حقوقی و کیفری عمل نماید.

س ۱۱۸۱: نظر به اینکه قاضی به عنوان مأذون از سوی رئیس قوه قضائیه موظف است طبق قانون عمل کند و در واقع وظیفه او انطباق موضوعات مورد مرافعه با قوانین موضوعه است آیا تصدی امر قضا برای خانمها از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: انجام مراحل تحقیقاتی و ارائه نظریه کارشناسی در امور قضائی برای حقوقدانان زن بلامانع است. ولی انشاء و اصدار حکم برای آنان جایز نیست.

س ۱۱۸۲: رأی قاضی در دادگاه بدوی قطعی نیست. در صورت اعتراض در دادگاه تجدیدنظر به لحاظ شکلی و ماهوی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت تشخیص عدم انطباق با قوانین موضوعه نقض می‌شود، آیا باز هم تصدی قضات در دادگاه بدوی برای زنان اشکال دارد؟

ج: در دادگاه بدوی نیز قاضی حکم صادر می‌کند. ولی قطعیت آن مشروط به عدم اعتراض طرفین است. در صورت اعتراض چنانچه دادگاه تجدیدنظر تشخیص بدهد حکم مطابق با قوانین است حکم را تأیید و تنفیذ می‌کند و در صورت تشخیص عدم مطابقت حکم را نقض می‌کند. بنابراین در هر حال شأن دادگاه بدوی نیز صدور حکم است. در نتیجه تصدی قضاوت در دادگاه بدوی برای خانمها جایز نیست.

علاوه بر این که در مواردی حکم دادگاه بدوی قابل تجدیدنظر نیست مانند موردی که قاضی براساس علم حاصل از مبادی حسیه حکم کرده باشد.

س ۱۱۸۳: آیا خانم‌ها می‌توانند به عنوان قاضی در دادگاه تجدیدنظر انجام وظیفه کنند؟ با توجه به اینکه وظیفه دادگاه تجدیدنظر در واقع ارائه نظریه کارشناسی است که آیا حکم صادره دادگاه بدوی از نظر شکلی و ماهوی با قانون مطابقت دارد یا ندارد.

ج: نظر به اینکه دادگاه تجدیدنظر در صورت تشخیص عدم مطابقت حکم با قانون باید حکم بدوی را نقض کند، دادگاه تجدیدنظر به لحاظ مراتب قضائی از اهمیت بیش‌تر و جایگاه والاتری برخوردار است به طریق اولی جایز نیست.

س ۱۱۸۴: تحصیل خانم‌ها در رشته حقوق و علوم قضائی با توجه به اینکه نمی‌توانند مسئولیت قضائی داشته باشند، چه صورت دارد؟

ج: به طور کلی حضور خانم‌ها و قبول مسئولیت در تمام مشاغل قضائی و مراحل دادرسی جایز، بلکه در مواردی لازم است. مگر در خصوص جایگاهی که شأن آن صدور حکم است تحت هر عنوانی باشد مانند قاضی دادگاه بدوی یا تجدیدنظر یا شعب دیوان عدالت.

س ۱۱۸۵: آیا طریق اثبات جرم منحصر به اقرار و بیینه است یا با توجه به مقتضیات از روش‌های دیگر می‌توان برای اثبات جرم استفاده نمود؟

ج: در صورت انکار متهم و فقدان بیینه، هر طریق دیگری که موجب حصول علم برای قاضی برای اجرای عدالت و استیفای حق بشود، کافی است.

س ۱۱۸۶: اگر متهم اقرار نکند و مدعی هم بیینه نداشته باشد، آیا برای اثبات جرمی که موجب حد و تعزیر است می‌توان متهم را قسم داد؟ و در صورت نکول رد، یمین به مدعی نمود؟
ج: در مورد حد و تعزیر قسم دادن جایز نیست. ولی در قصاص و دیه صحیح است.

س ۱۱۸۷: اگر دختری پس از وضع حمل ادعا کند فلانی با او زنا کرده است و مرد انکار کند، اگر از طریق آزمایشات پزشکی انتساب طفل به متهم محرز باشد، آیا قاضی می‌تواند حکم صادر کند؟

ج: در صورت تکرار آزمایش در مراکز مختلف معتبر و اتفاق نظر، چنانچه برای قاضی علم حاصل شود، جایز است. اگرچه برای رعایت احتیاط بهتر است نتیجه آزمایشات به متهم ارائه شود تا اقرار کند.

س ۱۱۸۸: اگر زن و مرد در وقوع نکاح یا وقوع طلاق با هم اختلاف پیدا کنند و بینه هم وجود نداشته باشد، قول چه کسی مقدم است؟

ج: قول منکر مقدم است چون مطابق اصل است.

س ۱۱۸۹: اگر بین مقرر و مقر له در جنس یا مقدار یا اوصاف مقرر به اختلاف نظر باشد، قول کدام یک مقدم است؟

ج: قول مقر با یمین مقدم است. مقر له برای اثبات ادعای خود باید بینه اقامه کند.

س ۱۱۹۰: اگر اقرار میهم یا مردد باشد، چه باید کرد؟

ج: قاضی باید مقر را الزام به تفسیر و تعیین کند. در صورت امتناع اخذ به قدر متیقن شود.

س ۱۱۹۱: اگر شهود به طور مستقیم شاهد زنا نباشند، بلکه از طریق دوربین مداربسته در مکان دیگری صحنه را دیده باشند، شهادت آنان برای اثبات زنا کافی است؟

ج: در صورت مشاهده صحنه هر چند به طور غیرمستقیم باشد شهادت شهود قبول است.

س ۱۱۹۲: اگر متهم اقرار نکند و بینه هم نباشد، ولی فیلم صحنه که از طریق دوربین مداربسته ضبط شده موجود باشد برای اثبات جرم کافی است؟

ج: در صورت حصول علم برای قاضی کافی است.

س ۱۱۹۳: آیا توبه پیش از بازداشت موجب سقوط یا تخفیف حد می شود؟

ج: اگر جرم به اقرار ثابت شده باشد، حدی که جنبه حق الله دارد ساقط می شود.

س ۱۱۹۴: اگر اجرای برخی احکام مانند رجم و قتل با شمشیر یا قطع دست و پا موجب وهن دین تلقی شود آیا امکان تغییر روش قتل از نظر شرعی وجود دارد؟

ج: به عنوان ثانوی جایز است.

س ۱۱۹۵: افرادی که زورگیری می‌کنند و به صورت گروهی کمین می‌کنند و جلو خودروها را می‌گیرند یا به عنوان مسافر سوار ماشین می‌شوند و در جای خلوت صاحبان خودروها و سرنشین آنها را تهدید می‌کنند تا پول و اشیاء قیمتی خود را بدهند در صورت عدم تحویل، آنها را مورد ضرب و جرح قرار می‌دهند و گاهی منجر به قتل می‌شود، آیا چنین افراد و گروه‌هایی عنوان محارب دارند؟

ج: در صورتی که به این گونه اعمال به طور مکرر اقدام کرده باشند عنوان صادق است.

س ۱۱۹۶: کسی که محکوم به تبعید شده است آیا مجرد تبعید و تحت نظر بودن کافی است یا باید او را در تبعید در زندان نگه داشت؟

ج: تحت نظر بودن در تبعید برای مدت یک سال کافی است. ولی اگر خوف فرار یا افساد باشد می‌توان او را در تبعید زندانی کرد.

س ۱۱۹۷: اگر اجرای حد مانند قطع ید سارق یا قصاص عضو به تشخیص پزشک قانونی به خاطر ضعف جسمانی یا ابتلاء به بیماری موجب تسری و مرگ باشد، تکلیف چیست؟

ج: در صورت امید به بهبودی با تأخیر انجام شود. در صورت یأس ساقط و دیه متعین است. در مورد اجرای حد نیز باید دیه دست از سارق اخذ و در بیت‌المال صرف شود.

س ۱۱۹۸: ضروریات دین چیست؟ منکران چه حکمی دارد؟

ج: ضروریات دین عقاید و احکامی است که هر مسلمانی آنها را از دین اسلام می‌داند. مانند توحید، نبوت و معاد و مثل نماز و روزه و زکات، اگر کسی یکی از احکام ضروری اسلام را انکار کند به طوری که انکار آن مستلزم انکار نبوت رسول خاتم باشد، محکوم به ارتداد است.

س ۱۱۹۹: شخصی به زندان، شلاق و اعدام محکوم شده است، چگونه اجرا می‌شود؟

ج: مدت زندان به تعزیر مالی تبدیل و از محکوم اخذ شود. آن‌گاه پس از شلاق خوردن حکم اعدام درباره او به اجرا درمی‌آید.

س ۱۲۰۰: در مورد قسامه آیا سوگند زنان نیز مسموع است؟

ج: قسامه باید مرد باشد هرچند خویشاوند نسبی نداشته باشند، در صورتی که تعداد مردان به پنجاه نفر نرسد، باید سوگند تکرار شود و سوگند زنان مؤثر نیست.

س ۱۲۰۱: اگر اولیای دم صغیر باشند، قیم چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: قیم مخیر است بین اخذ دیه در صورت اقتضای مصلحت صغار، و بین انتظار تا زمان بلوغ و رشد اولیای دم تا خود تصمیم بگیرند.

س ۱۲۰۲: اگر در موردی علم اجمالی به وجود قاتل بین دو سه نفر باشد، آیا می‌توان یکی از آن‌ها را به قید قرعه قصاص کرد؟

ج: جایز نیست، دیه متعین است و باید به طور مساوی بین اطراف علم اجمالی تقسیم شود.

س ۱۲۰۳: عضو مقطوع در مورد حد یا قصاص متعلق به کیست؟ آیا قابل فروش است؟

ج: به صاحب عضو تعلق دارد و می‌تواند آن را به فرد نیازمند برای پیوند زدن بفروشد.

س ۱۲۰۴: مه‌دورالدم به چه معنی است و به چه کسانی گفته می‌شود؟

ج: یعنی کسی که کشتن او جایز است مانند محارب و مفسد فی الارض و کسی که به طور عمدی مرتکب قتل بی‌گناهی شده باشد، ولی قتل آنان باید با اجازه حاکم شرع باشد.

س ۱۲۰۵: در مواردی که منصوص تعزیر با شلاق است، آیا تبدیل آن به حبس یا جزای

نقدی جایز است؟

ج: در صورت تشخیص مصلحت جایز است.

س ۱۲۰۶: آیا نگهداری و همراه داشتن نوارهای صوتی و تصویری مبتذل برای استفاده

شخصی یا در محفل خصوصی دوستانه اشکال دارد؟

ج: هر کار خلافی مانند مورد فوق که منشأ فساد اخلاقی باشد حرام و موجب تعزیر است.

س ۱۲۰۷: اگر به تقاضای ولی دم حکم قصاص صادر شود، آیا قبل از اجرای حکم، ولی

دم حق انصراف از قصاص و مطالبه دیه دارد؟

ج: آری، قصاص ساقط خواهد شد و باید دیه بپردازد.

- س ۱۲۰۸: اگر به تقاضای ولی دم حکم به پرداخت دیه صادر شود، آیا ولی دم حق دارد قبل از دریافت دیه تقاضای قصاص کند؟
- ج: چنانچه حکم صادر شده باشد، حق ندارد. هرچند دیه را دریافت نکرده باشد.
- س ۱۲۰۹: آیا حکم تأخیر قصاص یا اجرای حد نسبت به مادر رضاعی نیز جاری می‌شود؟
- ج: حکمت تأخیر، رعایت مصلحت طفل است. بنابراین در صورت خوف خطر یا ضرر یا نبود جایگزین حکم تأخیر جاری است.
- س ۱۲۱۰: آیا ولی مقتول می‌تواند اعضای قاتل را پس از اجرای حکم قصاص، برای پیوند به بدن افراد نیازمند به طور مجانی یا فروش مورد استفاده قرار دهند؟
- ج: خیر، جایز نیست.
- س ۱۲۱۱: اگر مدعی علیه اعتقاد به خدا نداشته باشد و مدعی مسلمان و فاقد بینة باشد تکلیف چیست؟
- ج: کافر باید به خدا سوگند یاد کند، اگر قسم بخورد حکم به برائت داده می‌شود، شرایط حلف و احلاف نسبت به مسلمان و کافر یکسان است.
- س ۱۲۱۲: اگر وکیل بداند موکل ذی‌حق نیست آیا مجاز به قبول وکالت است تا با توسل به حیل قانونی به نفع موکل خود حکم بگیرد و طرف مقابل محکوم شود؟
- ج: وکیل در صورت علم به ذی‌حق نبودن موکل مجاز به قبول وکالت نیست و چنانچه حق‌الوکاله دریافت کرده باشد باید برگرداند.
- س ۱۲۱۳: آیا تبدیل حبس و شلاق به جریمه نقدی صحیح است؟
- ج: در مورد تعزیر اشکال ندارد.
- س ۱۲۱۴: آیا سرقت الکترونیک موجب اجرای حد شرعی است؟
- ج: اگر جنبه مالی داشته باشد با لحاظ شرایط موجب حد است.
- س ۱۲۱۵: ضرب و جرح متهم برای اخذ اقرار چه حکمی دارد؟
- ج: جایز نیست.

س ۱۲۱۶: آیا تعزیر به تازیانه زدن کمتر از حد شرعی اختصاص دارد یا غیر تازیانه را نیز شامل می‌شود؟

ج: اصطلاحاً به تازیانه زدن اطلاق می‌شود. ولی به هر نوع کیفری که نقش بازدارندگی متناسب با نوع جرم و شخص مجرم داشته باشد به تشخیص حاکم شرع قابل تعمیم است. مانند حبس، جریمه نقدی، لغو پروانه کسب، ابطال اعتبار گواهینامه رانندگی، انفصال خدمت، تبعید، الزام به کار پر مشقت، عدم حضور در مجامع.

س ۱۲۱۷: کسی که محکوم به اعدام است جرمی که موجب حد شرعی غیر قتل است مرتکب شده است، تکلیف چیست؟

ج: اگر جرم مستقل باشد باید پیش از اعدام، حد بر او جاری شود. ولی اگر جرم واحدی بوده است، به سبب اندراج اقل در اکثر، حد ساقط است.

س ۱۲۱۸: قاتل محکوم به قصاص شده است ولی به هر دلیلی اجرای حکم به تأخیر می‌افتد. مثل این که اولیاء مقتوله قادر بر پرداخت فاضل دیه نیستند، آیا قاتل باید در این مدت در زندان باشد؟

ج: خیر، حبس قاتل در مورد سوال جایز نیست و باید او را با اخذ وثیقه و قید ضمانت آزاد کنند.

س ۱۲۱۹: مقدار مالی که اگر سرقت شود موجب حد سرقت است چه قدر است؟

ج: چهار و نیم نخود طلا معادل تقریبی یک گرم.

س ۱۲۲۰: اگر در نزاعی دست بشکند یا قطع شود و بلافاصله، جانی، مجنی علیه را به بیمارستان برساند و با عمل جراحی دست پیوند و ترمیم پیدا کند، آیا عمل پیوند و جراحی استخوان موجب سقوط دیه می‌شود.

ج: دیه ساقط نمی‌شود. دیه بر عهده جانی است و هزینه درمان بر عهده مجنی علیه است و جانی چنانچه هزینه درمان را تبرعاً نپرداخته، می‌تواند از مجنی علیه مطالبه کند.

س ۱۲۲۱: در چه موردی دیه بر عهده عاقله است؟

ج: وجوب دیه بر عاقله شرائطی دارد:

اولاً قتل و جنایه خطائی باشد. ثانیاً، جنایه موضحه باشد.

ثالثاً، قتل و جنایت از طریق بینه ثابت شود. رابعاً، مورد جنایت انسان باشد.

س ۱۲۲۲: کیفیت تقسیم دیه بر عاقله چگونه است؟

ج: تقسیم دیه بر عاقله به نسبت تقسیم سهم الارث است.

س ۱۲۲۳: آیا عاقله باید دیه را یک جا به اولیاء مقتول یا مجنی علیه بپردازند؟

ج: لازم نیست یک جا و فوراً پرداخت شود، بلکه سه سال مهلت دارند و در پایان هر سال

باید یک سوم دیه را بپردازند.

س ۱۲۲۴: ارزش جنایت در چه موردی است؟ چگونه محاسبه می شود؟

ج: در هر موردی که مقدار دیه در آن مورد از طرف شارع تعیین نشده باشد. نحوه محاسبه،

تعیین نسبت قیمت عضو سالم و معیوب است.

س ۱۲۲۵: اگر کسی در نماز چهار رکعتی، در رکعت دوم سلام بدهد و در رکعت سوم، تشهد

بخواند، چه تکلیفی دارد؟

ج: نمازش را تمام می کند پس از سلام دو سجده سهو برای سلام بی جا به جا آورد و بنا بر

احتیاط واجب دو سجده سهو نیز برای تشهد بی جا نیز انجام دهد.

س ۱۲۲۶: آیا شخص مبتلا به بیماری قلبی می تواند در حالی که قرص زیر زبان دارد و

مدتی طول می کشد تا مستهلک شود، نماز بخواند؟

ج: چنانچه در آب دهان مستهلک شود و مانع از حرکت زبان برای قرائت و اذکار نماز نباشد،

اشکال ندارد.

س ۱۲۲۷: آیا یارانهای که دولت به صورت نقدی یا کالا به مردم می دهد خمس دارد؟

ج: خیر، خمس ندارد.

س ۱۲۲۸: آیا ریا در اجزاء مستحبی نماز مانند قنوت یا تکرار ذکر رکوع و سجود موجب بطلان نماز است؟

ج: مشهور قائل به بطلان نماز به نحو مطلق هستند. ولی به نظر قاصر حقیر چنانچه اصل نماز را به قصد خالص به جا آورد، مجرد ریا در اجزاء زائد بر افعال و اقوال واجب نماز موجب بطلان نیست، ولی بنا بر احتیاط واجب نماز را تمام کند، سپس اعاده کند.

س ۱۲۲۹: آیا عجب و ریا بعد از اتمام عمل عبادت را باطل می‌کند؟

ج: خیر، ریا متأخر و عجب مقارن نیز موجب بطلان نمی‌شود.

س ۱۲۳۰: اگر در زمانی مجتهد جامع‌الشرایط که بتوان از او تقلید کرد وجود نداشته باشد، تکلیف مردم چیست؟ با توجه به این که عمل بدون تقلید باطل است.

ج: مقلدین بر تقلید از مجتهد متوفی باقی می‌مانند و در مورد تقلید ابتدایی نیز از باب ضرورت از مجتهد متوفی معاصر تقلید کند و در صورت تعدد و موارد اختلافی به فتوای احوط عمل نماید.

س ۱۲۳۱: موارد احتیاط جنابعالی را به چه کسی مراجعه کنیم؟

ج: به هر مجتهد واجد شرایط صاحب رساله می‌توان رجوع نمود.

س ۱۲۳۲: در چه موردی می‌توان از مرجع تقلید به مجتهد دیگر رجوع کرد؟

ج: در موردی که مرجع تقلید احتیاط و جویی یا تعابیری از قبیل مشکل، قیل، فیه تأمل، لایخلو عن اشکال داشته باشد. ولی در موردی که بگوید: اقوی، اقرب، اظهر، اشهر، مشهور، ظاهر این است، عدول به غیر جایز نیست.

س ۱۲۳۳: اگر کسی به دست دیگری برای وضو گرفتن آب بریزد، چه حکمی دارد؟

ج: وضو صحیح است.

س ۱۲۳۴: آیا قاعده فراغ و تجاوز اختصاص به نماز دارد؟

ج: خیر، اختصاص به نماز ندارد.

س ۱۲۳۵: آیا قاعده فراغ و تجاوز در طهارات ثلاث نیز جاری می‌شود؟

ج: قاعده فراغ جاری می‌شود ولی قاعده تجاوز فقط در غسل و تیمم بدل از آن جاری می‌شود. ولی در وضوء و تیمم بدل از آن جاری نمی‌شود.

س ۱۲۳۶: اگر خون حیض از مجرای طبیعی خارج نشود، بلکه به خاطر عمل جراحی به وسیله دستگاه از شکم خارج کنند، آیا پس از قطع دم غسل بر او واجب است؟
ج: آری، غسل حیض بر او واجب است.

س ۱۲۳۷: اگر پس از دفن میت متوجه شوند او را غسل نداده بودند یا او را رو به قبله دفن نکرده‌اند، تکلیف چیست؟

ج: اگر پیش از تلاشی بدن متوجه شوند می‌توانند نبش قبر کنند و او را غسل بدهند و دوباره دفن کنند یا قبر دیگری بکنند و او را رو به قبله به خاک بسپارند.

س ۱۲۳۸: گاهی زن و مرد اجنبی در فیلمی نقش زن و شوهر را بازی می‌کنند، و در صحنه‌هایی نگاه محرمانه همراه با شوخی و خنده دارند، ایفای چنین نقشی چه صورت دارد؟
ج: باید حریم حفظ شود و در چنین موارد از هنرپیشگانی که واقعاً زن و شوهر هستند و توانایی کافی برای ایفای نقش محوله را دارند استفاده شود.

س ۱۲۳۹: کف زدن و پخش موسیقی ملایم و خواندن اشعار طرب‌انگیز در مجلس عروسی چه حکمی دارد؟

ج: کف زدن اشکال ندارد. ولی پخش موسیقی ملایم و اشعار طرب‌انگیز چنانچه در مجلس زفاف باشد یعنی هنگامی که عروس را به خانه داماد می‌آورند و در جمع خصوصی دو خانواده بدون حضور نامحرم حتی برادران داماد اشکال ندارد. هرچند احتیاط در ترک است و باید صدا از فضای خانه حتی‌الامکان بیرون نرود.

س ۱۲۴۰: کاشت و برداشت تریاک و خرید و فروش آن چه حکمی دارد؟

ج: حرام است مگر در صورتی که تحت نظارت دولت به مقدار مورد نیاز برای درمان و

تسکین دردهای شدید و مزمن باشد.

س ۱۲۴۱: آیا اشتغال زن و مرد در اداره یا شرکت در یک اتاق به طور مختلط جایز است؟

ج: در صورت تعدد زن و مرد اشکال ندارد. ولی اگر منحصر به فرد باشد اشکال دارد. در

صورت تعدد نیز بهتر است اتاق کار آنان تفکیک شود.

س ۱۲۴۲: گاهی صدا و سیما اقدام به تهیه برنامه‌های شاد و خنده‌آور می‌کند افرادی را

گریم کرده و به صورت چهره‌های شناخته شده درآورده و با تقلید صدا و حرکات خاص آنان را

مورد تمسخر قرار می‌دهند، آیا به نظر حضرتعالی این برنامه‌ها شایسته جمهوری اسلامی است؟

ج: چنین اقدامی حرام است و متصدیان امر باید از تهیه و پخش آن ممانعت کنند و تخلف

افراد را نباید به حساب حکومت گذاشت.

س ۱۲۴۳: آیا خواندن اشعار در مدح پیامبر و ائمه همراه با موسیقی اشکال دارد؟

ج: چنانچه موسیقی لهوی باشد اشکال دارد.

س ۱۲۴۴: ایفای نقش معصومین و نمایش چهره آنان از نظر شرعی چه صورت دارد؟

ج: جایز نیست مگر با نقاب و استتار چهره باشد.

س ۱۲۴۵: اگر در ساخت فیلمی اقتضا کند برای بیان مطلبی زن بدون روسری یا آستین

کوتاه نقش بازی کند آیا مجاز به ایفای نقش است؟

ج: برای زن مسلمان به هیچ‌وجه جایز نیست و در صورت ضرورت می‌توان ایفای آن نقش

را بر عهده هنرپیشه زن غیرمسلمان گذاشت.

س ۱۲۴۶: آیا حقوق مانند حق تحجیر را می‌توان ثمن یا مثنم قرار داد؟

ج: بله، هر حقی که قابل نقل یا انتقال باشد جایز است. همان‌گونه که در بین عقلاء متعارف

است و حق انشعاب آب و برق و گاز و تلفن، و سرقفلی مورد خرید و فروش واقع می‌شود.

وجهش آن است که حق عنوان مال دارد. زیرا مال عبارت است از آن چیزی که عقلا میل و

رغبت به آن داشته باشند و حاضر باشند برای دستیابی بر آن چیزی از اموال خود را بپردازند.

س ۱۲۴۷: پدر و پسری در سانحه تصادف هر دو در دم فوت کرده‌اند، حکم ارث فرزندان

پسر چگونه است؟

ج: باید یک بار فوت پدر را بر پسر مقدم داشت، سهم الارث پسر از پدر تعیین شود. چون پسر هم فوت شده فرزندان او سهم الارث پدرشان را می‌برند. بار دیگر فوت پسر را مقدم داشت ارث پدر از پسر را جدا کرد. مابقی بین فرزندان و ورثه دیگر به نسبت باید تقسیم شود.

س ۱۲۴۸: اگر بیماری بر اثر جراحی نتواند به پشت یا پهلو بخوابد، و ناگزیر بر روی شکم

خوابیده باشد، برای نماز چه تکلیفی دارد؟

ج: تکلیف ساقط نیست. در همان حال در جهت قبله قرار بگیرد و مقداری سرش را بالا آورد به طوری که صورتش به طرف قبله باشد و برای رکوع سر را مقداری پائین بیاورد و ذکر بگوید و برای سجده پیشانی را بر مهر روی زمین بگذارد. و در صورت امکان کف دو دست را بر زمین قرار دهد.

س ۱۲۴۹: اگر کسی حالت تهوع داشته باشد یا خون دماغ شود و در تمام وقت نماز این

حالت باقی باشد و بخواهد نماز بخواند چنان که برای رکوع خم شود یا به سجده برود خون دماغش عود می‌کند یا استفراغ می‌کند، تکلیفش چیست؟

ج: نمازش را ایستاده به جا آورد و رکوع و سجود را با اشاره به جا آورد یعنی برای رکوع در

صورت امکان مقداری سر را روی سینه خم کند و ذکر رکوع بگوید و برای سجده کمی بیشتر سر را خم کند و اگر مشکل باقی است، چشمش را ببندد.

س ۱۲۵۰: در چه مواردی قرائت سوره در نماز واجب ساقط است؟

ج: در چهار مورد:

۱- مریضی که قرائت سوره برایش مشقت دارد.

۲- کسی که عجله دارد و باید هرچه زودتر یک کار فوری و فوتی انجام بدهد.

۳- نسبت به مال و ناموس و جانش بترسد و احساس ناامنی بکند.

۴- زمان برای به جا آوردن نماز با سوره کافی نباشد.
شایان ذکر است سقوط سوره در دو مورد اول از باب رخصت و در دو مورد اخیر از باب عزیمت است.

س ۱۲۵۱: آیا جهر و اخفات در نوافل نیز مطرح است؟
ج: مستحب است نوافل شب به صورت جهر و نوافل روز به صورت اخفات خوانده شود و دلیلش هم ادله جهر و اخفات و ظهور رساله یعقوب بن سالم است و بعضی فقها مانند محقق و علامه و شهید ادعای اجماع کرده‌اند.

نمایه

احکام بانوان

بلوغ دختران ۳۴۰، ۷۷۶
خنثی ۴
تساوی صف زن و مرد در نماز ۳۹
پوشش مناسب ۳۳۶
پوشیدن لباس مردانه ۷۴۲
تحصیل در رشته حقوق و علوم قضائی ۱۱۸۴
حجاب ۹۵، ۹۶، ۱۲۸، ۳۹۹، ۷۴۳
حدود حجاب ۹۷، ۱۵۳، ۷۲۷
چادر مشکی ۱۰۳، ۲۷۲
موی مصنوعی ۲۸۰، ۲۸۱، ۸۵۲
آواز و ترانه ۳۱۷، ۳۷۲
سرود ۳۰۰
مداحی ۱۲۱
قرائت قرآن ۱۳۳، ۳۱۸، ۹۶۷
نگاه نامحرم ۸۵۰
دست دادن با اجنبی ۳۳۷
حدود معاشرت ۵۳۲
دوچرخه‌سواری ۳۳۵
قضاوت زن ۲۲۸، ۲۲۹، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳
وزارت زن ۲۳۰
هزینه اموال شخصی ۸۶۲

اجتهاد و تقلید

انتخاب مرجع تقلید ۴۰۷
عدم اعتبار علمیت ۹۱
تشخیص علم ۴۰۶
رجحان علم بر عدل ۱۰۵
تقلید ابتدایی ۱۴۴
بقاء تقلید از متوفی ۹۲، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۲۳۰
تقلید از خانم مجتهد ۸۴۱
مجتهد متجزی ۱۴۳
مفهوم احتیاط ۲۷، ۸۷۴
احتیاط در تقلید ۱۴۵، ۵۰۶
رجوع در احتیاطات ۱۲۳۱
رجوع به مجتهد دیگر ۱۲۳۲
نبود مجتهد ۱۲۳۰
ولایت مطلقه فقیه ۸۳۶
ولایت و عبادت ۷۹۴
لزوم دفاع از نظام ۲۰۷
صحت عبادات اهل تسنن ۶۹۳
ضروریات دین ۱۱۹۸
دائر مدار موضوع ۳۲۱
قاعده فراغ و تجاوز ۱۲۳۵

مسح سر با موی بلند ۱۷۳، ۴۱۱
 ناخن مصنوعی ۷۹۳
 ناخن لاکی ۸۲۹
 نوشتن نام معصوم ۲۷۴
 مقطوع الید ۳۴۱، ۴۱۰
 قطع نخاعی ۴۱۵
 کفش طبی ۴۱۴
 باد معده غیر اختیاری ۲۸۵، ۴۱۶
 تیمم ۳۸

احکام اموات

مس میت ۳۳۸
 غسل مس میت ۳۲۶
 غسله غسل میت ۳۳۹
 نماز میت متعدد ۳۱
 نماز میت خنثی ۲۸۳
 نماز میت اعدامی ۷۶۴
 نماز میت منافق ۳۲۷
 کفایت غسل با آب خالص ۸۴۴
 سه تیمم ۸۴۵، ۸۴۶
 دفن اعضا ۶۲۰
 دفن جمعی ۸۴۳
 نیش قبر ۳۰۵، ۱۲۳۷
 نگهداری جسد مومیایی ۳۲۸
 مراسم ترحیم ۷۲۵

استحاضه ۲۴، ۲۷۱، ۹۷۵

حیض ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۴۵، ۲۷۱، ۱۲۳۶
 پاکی پیش از فجر ۷۸۳
 مصرف قرص جلوگیری ۱۵۵
 خون جراحت ۱۱۲۲
 یائسه ۲۴

احکام غسل

نماز بی غسل ۸۵۵
 غسل ارتماسی ۳۲، ۴۱۷
 کفایت غسل از وضو ۱۵۰
 غسل بدون خروج منی ۱۵۱، ۹۳۹
 خروج منی از زن ۷۸۴
 خروج منی غیر ارادی ۲۸۴
 ادرار در اثناء غسل ۱۵۲
 غسل اشتباهی ۲۲۶

احکام وضو

وضو ۳۵
 وضو در برابر نامحرم ۳۴۲
 وضو زیر باران ۷۷۸
 آب ریختن به دست دیگری ۱۲۳۳
 عدم کنترل ادرار و مدفوع ۲۸۶
 شستن اعضاء مصنوعی ۱۴۹، ۴۱۲
 مس آیات قرآن ۲۹۹

احکام نماز

وقت نماز مغرب ۳۴۴

اوقات کراهت نماز ۸۷۷

عدول از فریضه به نافله ۹۷۳

جهر و اخفات در نوافل ۱۲۵۱

نافله ظهر و عصر ۷۸۰

نافله ظهر جمعه ۷۸۱

کفایت غفیله ۷۷۹

آب خوردن در نافله شب ۸۵۸

قبله در کره ماه ۱۵

لباس نمازگزار

پوشش خانم‌ها ۱۵۳

پوشاک خارجی ۴۱۳

لباس سیاه ۱۰۱، ۱۰۲، ۲۷۲

لباس شهرت ۸۲۶

لباس غصبی ۸۷۳، ۹۲۰

لباس مباح ۸۶۸

فاقد لباس ۳۳

خون بینی و دهان ۳۷۳

اندازه درهم ۹۶۶

لباسشوئی ۲۶، ۲۰۳، ۸۳۲

تطهیر اشیاء ۲۳، ۳۶، ۳۷

ادکلن ۳۲۳

پاک‌کنندگی الکل ۲۰۴، ۳۲۲

الکل طبی ۳۲۲، ۶۳۸

ملاقی متنجس ۱۴۷، ۳۲۴

مکان نمازگزار

مکان غصبی ۳۴، ۱۰۸

جلو قبر معصوم ۹۲۳

تصویر و تمثال ۹۳۰

اماکن تخییر ۹۶۹

جزایر استرالیا ۷۹۰

داخل هواپیما ۲۷۹

داخل کشتی و قطار ۲۷۹

داخل حجر اسماعیل ۴۲۰

تطهیر زمین ۱۴۶

محمول نجس ۲۳۴

تطهیر بدن ۵، ۹، ۱۲، ۲۲، ۱۸۲

انتقال خون ۴۰۴

اذان و اقامه

اذان صبح و مغرب ۳۹، ۱۶۸

اذان رادیو ۳۹۵، ۹۲۹

اذان نماز جماعت ۳۵۱

سقوط اذان ۹۳۱

اذان نماز جمعه ۴۰، ۳۱۶

اداء احترام در اذان ۳۴۷

عجلوا بالصلاة ۳۵۰

احوال نماز گزار

- ریا در مستحبات ۱۲۲۸
عجب و ریا ۱۲۲۹
نماز در حال حرکت ۳۴۵
نماز در حال ایستاده ۱۲۴۹
نماز در حال خوابیده ۱۲۴۸
نماز در حال نشسته ۲۰۶، ۲۷۸
نماز در حال بیهوش ۲۲۷، ۴۱۸

سجده

- سجده بر پوست و برگ ۹۲۴
سجده بر فرش ۸۳۷
سجده بر کاغذ و مقوا ۹۲۵
سجده بر موزائیک و سرامیک ۲۹۰
سجده در آب ۶۱۴
سجده برای امام ۸۲۸
سجده عاجز ۲۲۴
سجده فراموش شده ۶۴، ۸۷۱
شنیدن آیه سجده ۲۸۹
ذکر سجده شکر ۹۷۱

اذکار

- تلفظ صحیح کفوا ۳۵۰
تلفظ غلط اذکار ۲۲۵

سقوط سوره ۱۲۵۰

تسبیحات اربعه ۳۷۵

تشهد بی جا ۱۲۲۵

عاجز از تشهد ۸۶۵

شهادت بر ولایت ۲۹۱

ذکر صلوات ۹۷۰، ۹۷۴

ذکر و عجل فرجه ۸۱۱، ۳۶۴

قنوت غیر عربی ۳۶۵

گریستن در نماز ۸۵۴

مصافحه بعد نماز ۸۰۶

قرص زیر زبان ۱۲۲۶

احکام شک

- شک در رکوع ۸۵۹
شک در تعداد سجده ۹۷۲
شک در سجده اول یا دوم ۶۰۸
شک بین دو یا سه رکعت ۴۱
شک در سه یا چهار رکعت ۴۶، ۴۷
شک در سه و چهار و سجده فراموش شده ۳۶۶
شک در سه و چهار و پنج ۴۸
کثیرالشک ۴۲، ۴۳، ۴۴
شک در تعداد تسبیحات ۳۶۳

اقسام نماز

- نماز احتیاط ۶۱۹
 نماز استخاره ۹۷۶
 نماز استسقاء ۸۶۷
 نماز استیجاری ۲۶۵
 نماز آیات ۳۶۲، ۳۹۸، ۶۱۸
 شک در تعداد رکوع ۵۹، ۶۰
 نماز آموزشی ۲۹۵
 نماز عید فطر ۱۹۰، ۸۶۷
 نماز قضا ۵۷، ۵۸، ۶۱، ۱۸۷، ۲۹۲، ۲۹۳، ۳۶۷
 اقتداء در نماز قضا ۳۷۶، ۹۳۳
 قضای نماز پدر و مادر ۲۹۴، ۶۱۵، ۶۱۶
 قضای نماز شوهر ۸۶۴
 قضای نماز مسافر ۶۷، ۳۵۶
 نماز مسافر ۶۲، ۶۵، ۶۶، ۶۸
 نماز مبلغین و معلمین ۳۲۹
 وطن دوم ۳۳۲، ۳۷۸، ۳۸۳، ۸۵۷
 اعراض قهری ۳۹۳
 دائم السفر ۳۷۹، ۳۸۱
 کثیر السفر ۳۸۰، ۳۸۲

نماز جماعت

- امامت غیر روحانی ۱۹، ۱۸۹، ۳۶۱
 اقامه مجدد ۱۸۸
 اتصاف صفوف ۶۱۷

فاصله بین صفوف ۲۴۴، ۳۶۰

پرده بین صفوف ۲۷۷

امام راتب ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۳

امام وسواسی ۳۱۲

اقتداء به کر و لال ۱۳

دست و پای مصنوعی ۳۷۷

اقتداء به مأموم ۷۸۲، ۹۲۲

اقتداء به دو نفر ۳۰۹

تعدد نماز جماعت در مکان واحد ۳۱۵

نماز ظهر عاشورا ۱۱۰

بطلان نماز امام ۳۱۴، ۳۵۸

عدول از جماعت ۳۵۷

نماز جمعه

- نماز جمعه
 اذان نماز جمعه ۳۱۶
 درک رکوع رکعت اول ۳۸۵
 تعدد نماز جمعه در یک شهر ۳۸۶

احکام مسجد

- احداث مسجد ۲۸۲
 اشیاء گمشده ۵۷۲
 اطعام در مسجد ۷۸۵
 اهداء تاج گل ۲۷۵
 باز بودن در مسجد ۳۴۹

۱۷۱	افطار به حرام	۳۸۷	برگزاری جلسات آموزشی
۲۹۷	افطار سهوی	۸۱۹	پخش موزیک
۶۳۷	تزریق آمپول	۳۴۶	تولیت امام جماعت
۶۳۹	تزریق خون	۳۵۹	تولیت رقبات
۲۳۹	تلقیح	۵۶۶	تغییرات مقتضی
۱۷۰	دخول وقت در حین غسل	۱۸۳	تجمع بی مورد
۲۴۱	دوش گرفتن	۷۹۹	جایگاه سخنران
۲۴۰	ریختن قطره در چشم	۲۰۹	جاگرفتن برای نماز
۶۴۱، ۲۳۶	کشیدن دندان	۱۴۸	حضور اهل کتاب
۸۵۵	روزه بدون غسل	۵۷۱	خسارت به مسجد
۳۳۳، ۳۳۱، ۱۵۴، ۱۴۰	روزه دانشجو	۹۷۸	کمک غیرمسلمان
۳۳۰	روزه سرباز	۱۰۷	گذاشتن میت در مسجد
۶۴۳، ۶۳۶، ۲۳۵	روزه ضرری	۲۴۸	طبل و سنج زدن
۶۴۸	مشقت شدید	۸۳۱، ۲۰۸	نماز فرادی
۶۴۷، ۶۹	روزه مسافر	۷۴۴	مراسم ترحیم
۲۴۳	قصد ده روز	۵۶۷	وسائل ورزشی
۶۳۴، ۶۳۵، ۱۵۸، ۱۵۷، ۱۵۶	قضای روزه	۸۲۰، ۳۰۶	ورود غیرمسلمان
۷۹۱	روزه خارج از کشور	۶۵۲، ۶۵۱	مسجد جامع
۶۴۹	جلوگیری از حیض		
۶۵۰	سفر پس از نماز صبح		
۸۷۰، ۸۶۹، ۶۴۶	یوم الشک		
۶۲۴، ۲۱۸	فطریه دانشجو		
۶۹۸	فطریه زندانی		
۶۹۸، ۶۲۴، ۲۱۸	فطریه سرباز		
۶۹۹	فطریه کارکنان		
			روزه
		۹۸۴، ۸۱۷، ۶۴۵	اثبات اول ماه
		۶۴۰، ۲۳۸	استعمال دخانیات
		۲۳۸	استعمال مواد مخدر
		۲۳۷	استفاده از اسپری
		۶۴۴	استمناء

درآمد مستقل ۶۶۳	فطریه میهمان ۲۱۹، ۶۲۳، ۷۰۲
دریافتی ماه آخر ۶۸۷	مستحق فطریه ۷۰۰، ۷۰۱
رهن و ودیعه ۶۷۰	کفاره روزه ۱۵۸، ۱۵۹، ۶۴۲
سپرده بانکی ۶۷۲، ۶۵۸	کفاره سید ۲
سرقفلی ۶۶۶	کفاره آمیزش پیش از طواف نساء ۲۴۲
شهریه طلاب ۶۸۲	اعتکاف ۶۵۱، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵
گاو و گوسفند ۶۶۵، ۶۶۷، ۶۹۵	
مال شوهر ۶۸۴، ۷۰۹	
مال متوفی ۶۵۹، ۶۸۸، ۷۰۸	
مال مشترک ۱۰۴	
مال میزبان ۶۸۳	
مستمری ۷۰۷	
مسکن ۱۰۰	
مغازه - تعمیرات ۶۶۹، ۷۰۳	
قرض الحسنه ۲۲۲، ۶۶۱	
مواد غذائی اضافی ۶۷۳	
موجودی ثابت کالا ۶۶۲	
هدایا ۱۶۴، ۶۷۸	
هزینه حج ۶۸۵	
کمک هزینه ۶۷۱	
یارانه دولتی ۱۲۲۷	
مبداء سالِ خمس ۶۹۴	
پرداخت به مجتهد عادل ۶۶۰، ۶۶۸، ۶۸۱	
۶۹۲	
تقسیم خمس ۶۷۷	
	زکات
	زکات سکه ۴۹
	کفایت اداء کالا ۱۶۰
	زکات فطره به مسجد ۱۶۱
	ساخت کارگاه ۱۶۲
	خمس
	اثبات سیادت ۸۰۵
	بازنشستگی ۱۰۶
	پس انداز بدهکار ۶۵۵، ۶۵۶
	پس انداز فرزندان ۷۰۶
	باغ ۲۲۱
	تهیه زمین ۶۸۰، ۶۸۹
	جهیزیه ۱۰۰، ۱۳۱، ۶۷۶، ۶۹۷
	خانه و ماشین ۶۸۶
	خانه زن شوهردار ۶۹۱
	دام و زراعت ۲۲۰
	زمین زراعی ۱۶۷

عدم تخلیه ۴۲۷	ضرب و جرح ۷۴۱
فسخ اجاره ۴۳۱	رعایت مراتب ۹۴
مطالبه اجرت ۷۷	مجالس لهوی ۸۱۸
نماز و روزه استیجاری ۷۹	مراسم جشن امامان ۸۳۹، ۸۴۰
واگذاری به غیر ۴۲۶، ۴۳۰	مرکز فساد ۷۴۵، ۱۰۳۷
ارث	اجاره
ارث زوجه از سرقفلی ۱۰۱۰	اجاره تمام مدت ۴۲۸
ارث جد و جده ۱۰۱۵	اجاره زمین وقفی ۴۴۱
ارث جد و جده و خواهرزن ۱۰۱۶	اجاره سکه طلا ۴۳۶
ارث شوهر و برادر ۱۰۱۴	اجرت‌المثل ۴۳۳، ۴۳۶
ارث از شوهر دوم ۱۰۱۸	احتساب اجاره به نرخ روز ۴۳۸
ارث فرزندان ۱۲۴۷	اختلاف در مقدار کرایه ۹۷۷
ارث فرزندخوانده ۱۰۱۲	اخذ اجرت بر تعلیم قرآن ۳۷۴
ارث فرزند رضاعی ۱۰۱۳	اخذ اجرت برای کار خلاف ۴۳۴
ارث فرزندان دائی و خالی ۱۰۰۳	تغییر شغل ۴۳۵
ارث فرزندان عمو و عمه ۱۰۰۴	تغییر مورد اجاره ۴۲۳
ارث پدر و مادر زن و شوهر ۱۰۰۰	ختم قرآن ۴۲۹
ارث پدر و مادر و خواهر و برادر ۱۰۰۱	خرید خانه استیجاری ۸۰
ارث پدر و مادر و همسر و فرزند ۱۰۰۵	رهن کامل ۴۲۴
ارث از مریض ۱۰۰۲	سرقفلی ۴۴۰
ارث مساوی ۱۰۰۷	رهن و اجاره ۱۲۶، ۱۲۷
ارث همسر ۱۰۰۶	کار شخصی در وقت اداری ۷۸
ارث از مهریه و جهیزیه ۱۰۲۲	کرایه صندلی اتوبوس ۴۳۲
ارث از دیه عضو ۱۰۱۳	عاریه مورد اجاره ۹۲۷

اختلاف در نوع ازدواج ۴۹۶، ۹۰۱	توارث ۱۰۰۸
اذن پدر ۱۲۹، ۵۰۰	ضامن جریره ۱۰۲۰
اذن ولی ۸۸۵، ۸۸۹	مستمری متوفی ۱۰۱۹
تعدد عقد ۵۰۴	مطالبه مهریه مادر ۱۰۱۱
اشترای عدم ازدواج مجدد ۵۲۸	مفقودالاثار ۱۰۰۹
توافق بر متارکه قبل از ازدواج ۹۰۰	قتل مانع ارث ۱۰۲۱
اشترای ثبت عقد ۹۰۳	محروم کردن از ارث ۵۶۷، ۱۰۱۷
اعتیاد شوهر ۵۰۳	فوت همسر پیش از عروس ۵۴۳
ترک ازدواج شوهر مرده ۵۴۱	
تقدم رضایت شوهر ۵۰۵	
تغییر جنسیت ۵۰۲	
ترک آمیزش ۷۸۶	
اتمام عده با سقط جنین ۵۳۵	
الحاق نسب ۸۱۳، ۹۰۲، ۹۸۳	
خروج زن از منزل ۸۰۲	
خواستگاری در عده ۹۱۲	
حرمت محارم ملوط بر لاطی ۵۲۹	
شراکت در دارائی شوهر ۵۳۴	
محرمیت شوهر بر برادرزاده زن ۸۷۶	
محرمیت فرزند خوانده ۱۶، ۴۹۹، ۵۱۲	
محرمیت عروس اولاد ۸۹	
بقاء محرمیت عروس ۵۱۳	
محرمیت نوه زن بر شوهر دوم ۹۰	
محرمیت دختر و پسر زنا ۸۸۱	
عدم محرمیت عروس زن ۸۹، ۵۲۰	
	ازدواج
	ازدواج با اهل سنت ۵۰۱، ۸۴۲
	ازدواج فرد شبیه‌سازی شده ۴۹۸
	ازدواج دوقلوی به هم چسبیده ۹۱۳
	ازدواج با دختر متعه ۵۰۹
	ازدواج مجدد ۵۰۷
	ازدواج توافقی و معاطاتی ۵۰۸
	ازدواج موقت ۸۹۴
	ازدواج اینترنتی ۶۰۹
	ازدواج اجباری ۷۲۹
	ازدواج زانی و زانیه ۸۸۲، ۹۰۹
	اجراء صیغه تلفنی ۱۰۹
	اجراء صیغه فارسی ۵۲۷
	صیغه محرمیت ۶۰۱
	اجراء صیغه با رعایت احتیاط ۱۱۷
	تقدیم زوج در اجراء صیغه ۹۲۶

طلاق

اجراء صیغه توسط زن ۵۳۶
 تعیین حکمین ۵۳۹
 شرط صحت طلاق ۹۰۴
 طلاق توافقی ۵۰۸
 طلاق خلعی ۸، ۱۱، ۵۴۲، ۵۴۵، ۸۹۵، ۸۹۶
 طلاق رجعی ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۵۱، ۹۱۴
 طلاق ولائی ۵۴۹
 طلاق قبل از مجامعت ۴۹۷
 حیض بودن در زمان طلاق ۵۵۲
 رجوع در عده ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸
 عده طلاق زن غیرباردار ۵۴۸
 عده زن بی‌رحم ۵۳۸، ۵۴۰، ۹۰۷، ۹۰۸
 رجوع وفات مطلقه ۵۴۷
 لزوم محلل ۵۳۷
 حق انتخاب فرزند ۵۵۰

خرید و فروش

خرید و فروش ارز و سکه ۳۸۹
 خرید و فروش اسکناس ۱۱۸
 خرید و فروش اوراق بهادار ۴۹۴
 خرید و فروش اوراق قرضه ۷۷۵
 خرید و فروش چک و سفته ۱۳۰، ۳۸۹، ۹۳۴
 خرید و فروش بن کتاب ۸۱۰
 خرید و فروش بن ارزاق ۸۱۰

عدم محرمیت پسر شوهر از زن اول با دختر
 زن از شوهر سابق ۸۷
 عدم محرمیت والدین همسر دوم بر اولاد
 همسر اول ۸۶، ۵۲۱
 عدم محرمیت والدین شوهر دوم بر اولاد زن
 ۸۸، ۵۱۰
 نگاه شوهر به عکس بی‌حجاب زن سابق
 خود ۵۱۴
 فرزند رضاعی ۵۱۹
 مهرالسنة ۸۴۱
 مهریه سنگین ۸۸۶، ۸۹۲
 مطالبه مهریه ۸۸۴، ۸۹۷
 بذل مهر ۸۹۰
 مطالبه اجرت‌المثل ۸۹۱
 نفقه فرزند ۲۷۰، ۵۲۳، ۵۳۳
 نفقه والدین ۵۲۴
 نفقه همسر ۵۲۵
 نفقه دوران عقد ۵۲۲
 نشوز ۸۸۷، ۸۸۸
 ازاله بکارت ۸۸۳
 حق حضانت ۹۱۰
 شرایط ضمن عقد ۸۹۳
 فسخ نکاح ۳، ۵۱۷، ۵۱۸
 رفع موجب فسخ ۵۳۰
 عده متعه ۱۰

سود اضافی ۷۶۷	خرید و فروش پول رایج ۸۶۱
شرط بیع ۲۰۲	خرید و فروش تصاویر مبتذل ۸۴۹
شرط در پرداخت ۶۳۱	خرید و فروش کالاهای اسرائیلی ۸۳۸
شرط ضمن عقد ۷۶۹	خرید و فروش کالاهای قاچاق ۹۶۸
شرکت هرمی ۸۳۵	خرید و فروش لوازم سرقتی ۸۷۲
معامله اقساط ۳۵۲، ۳۵۳، ۴۰۵	خرید و فروش وسایل مشترک ۸۴۸
معامله با دشمن ۶۲۷	خرید نسبه به کمتر ۸۷۸
معامله با غیر مسلمان ۶۲۶، ۸۱۴، ۸۲۷	خرید کالای فروخته شده ۹۱۷، ۹۱۸
مالکیت پرندگان ۲۶۹	خرید و فروش همجنس ۸۷۹
مانکن زن ۸۱۶	احتکار ۳۹۲
کم فروشی ۶۲۲	انتقال قهری ۷۷۱
گران فروشی ۶۲۲	بیع ربوی ۴۹۲
	بیع سلف ۹۱۵، ۹۱۶
	بیع فضولی ۳۵۴، ۳۹۷
	بیع مشروط و معلق ۴۰۱، ۴۰۲
	بیع ملک مشاع ۷۷۳، ۷۹۶
	بیع ازمانی ۴۲۱، ۴۲۵
	بیع تولیه ۹۱۹
	بیع مساوقه ۹۱۹
	بیع در حال اعتکاف ۴۱۹
	بیع در حین نماز جمعه ۴۱۹
	بذر غصبی ۷۷۲
	تدلیس ۶۳۲، ۸۱۵
	ثمن و مثن مدت دار ۷۶۸
	خیار تخلف از شرط ۷۷۰
	خیار غبن و تورم ۳۹۴
بیمه	
بیمه اجباری ۵۶	
بیمه حوادث ۴۸۱، ۷۸۸	
بیمه خسارت ۵۳، ۵۴، ۵۵	
بیمه عمر ۴۸۱	
حقوق	
حق اختراع و اکتشاف ۴۵۷	
حق تألیف و نشر ۴۳۷	
حق تحجیر ۱۲۴۶	
حق رهگذر ۷۹۷	
حق شفعه ۴۰۳	

احکام ذبح

آلت ذبح ۹۴۸
 بسمله ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۵۲
 جریان برق ۹۵۰
 ذبح مشترک ۲۶۳
 شرائط ذبح ۹۵۶، ۹۵۷
 شوک برقی ۹۴۹
 کشتار صنعتی ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۵۱
 خشک کردن پرندگان ۹۶۰

احکام پزشکی

اختلاط دانشجویان ۱۱۱۰
 اعدام پزشکی ۱۱۳۷
 اعلام بیماری ۱۱۶۶
 الحاق فرزند ۱۸
 انتقال جنین ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۷
 پیوند بیضه و تخمدان ۵۳۱
 پیوند عضو ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۴۰۸
 ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶
 پیوند دست سارق ۱۱۴۷
 پیوند قلب ۱۱۴۹
 اهداء عضو ۱۱۴۸
 تخییر پزشک در مداوا ۱۱۵۸
 تقدیم جان مادر ۱۱۱۴، ۱۱۶۴
 ترمیم بکارت ۱۱۳۲

حق کسب و پیشه ۷۷۴

واگذاری حق حرام ۵۹۳
 مصالحه ۵۹۲

احکام خوردنی‌ها

انواع کنسرو ۶۰۰، ۶۰۱
 تخم ماهیان ۲۶۱
 تخم مرغ نجاستخوار ۶۰۳
 پولک‌دار ریز ۹۵۴
 سقوط ذبیحه ۹۴۴
 سوسیس و کالباس ۶۰۰، ۶۰۴
 قرص ضد حاملگی ۶۰۶
 شکار غیر مجاز ۹۴۲
 شیر همسر ۵۹۶
 صید تفریحی ۹۵۸
 ماء‌الشعیر ۶۰۵
 ماهی بی‌پولک ۹۵۹
 گوشت خرگوش و خرچنگ ۵۹۷
 ماهی زنده دو تکه شده ۲۶۸
 ماهی مرده در آب ۵۹۴، ۶۰۲
 ملاک حلیت پرندگان ۲۶۰
 ملاک حلال گوشت ۵۹۹
 ملاک حرام گوشت ۵۹۹، ۹۵۳
 مواد خوراکی مضر ۸۵۳
 مواد گوشتی ۴۱۳، ۸۲۱
 میگو ۹۵۵

ضمان	
انتقال قهری ۷۷۱	تشریح جسد ۱۱۲۴
بذر غصبی ۷۷۲	تغییر جنسیت ۱۱۶۰
تصرف در مال غیر ۲۶۷، ۷۹۲	جراحی بدون امید به ادامه حیات ۱۱۱۳
پمپاژ آب ۶۹۰	جراحی زیبایی ۱۱۲۵، ۱۱۳۳
ضمان ۲۵۵	رضایت بیمار ۱۱۲۷
ضمان اداری ۴۷۳	رحم استیجاری ۱۱۵۶، ۱۱۵۷
ضمان امین ۴۷۰، ۴۷۵	رعایت نوبت ۱۱۲۱
آلودگی محیط زیست ۷۳۴	زمان ولوج روح ۱۱۵۵
ضمان پزشک ۴۶۸، ۱۱۰۸، ۱۱۱۷	سقط جنین ۱۴، ۱۷، ۲۰۵، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹
ضمان تسلسل ۴۵۵	کفاره سقط جنین ۲۵۹
ضمان خسارت ۲۵۷، ۴۶۳، ۴۷۱	شبیه‌سازی ۷، ۱۱۶۱، ۱۱۲۳
خسارت به اموال عمومی ۴۵۸	عقیم کردن ۱۶۲، ۱۱۳۰، ۱۰۸۰، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶
خسارت رهگذر ۲۶۶	قتل ترحمی ۷، ۱۱۰۹، ۱۱۱۵، ۱۱۲۶
ضمان دین ۴۶۰، ۸۷۵	قطع زوائد ۱۱۱۶
ضمان دیه ۴۶۷	کمبود خانم پزشک ۱۱۱۱
ضمان دو نفر ۴۵۴	کالبد شکافی ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳
ضمان زانی ۴۷۸	کنترل موالید ۱۱۲۰، ۱۱۲۹
ضمان شهریه ۴۶۹	لقاح مصنوعی ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۶، ۱۱۶۳
ضمان عاریه ۲۵۸	لمس بدن ۱۱۲۸، ۱۱۳۴
ضمان کارفرما ۴۶۱	مراجعه به پزشک مرد ۱۹۰۷
ضمان مالک ۴۶۲	مرگ مغزی ۱۱۵۹
ضمان متقابل ۴۵۵	مشاهده زایمان ۱۱۵۰
ضمان مربی ۴۷۶	معاینات زن ۱۱۱۲

قضاء

آثار تبعی احکام ۱۱۷۹
 اجرای حد قبل از اعدام ۱۲۱۷
 احلاف منکر ۱۲۱۱، ۱۱۸۶
 آزمایش پزشکی ۱۱۸۷
 اعتراض به حکم بدوی ۱۱۷۸
 اقرار جبری ۱۱۱۵
 اقرار مبهم ۱۱۹۰
 انگشت‌نگاری ۱۱۷۶
 اهداء اعضاء اعدامی ۱۲۱۰
 تخفیف مجازات ۱۱۷۳
 تغییر روش در اجرای احکام ۱۱۹۴
 تقدیم قول مقرر ۱۱۸۹
 تقدیم قول منکر ۱۱۸۸
 حجیت علم قاضی ۱۱۷۲
 حکم غیابی ۱۱۷۴
 سوگند زنان ۱۲۰۰
 سقوط حد ۱۱۹۳، ۱۱۹۷
 طرق اثبات جرم ۱۱۸۵
 عفو مجرم ۱۱۷۷
 قرار منع تعقیب ۱۱۶۸
 قضاوت شورائی ۱۱۷۰
 کاشفیت بینة ۱۱۷۵
 کفایت تبعید ۱۱۹۶

ضمان مریض ۶۳۰

ضمان مصرف ۴۶۴

ضمان مکره ۴۷۹

ضمان مسئول‌پذیرایی ۴۶۵

ضمان ورزشکار ۴۷۷

ضمان ولی ۴۷۲

وجوب رد مال غیر ۲۴۷

قرض

تبدل دین به طلا ۲۷۶

تقدم دین بر خمس ۴۸۵

صندوق قرض‌الحسنه ۴۸۲

قرض ربوی ۴۸۶، ۴۸۹

قرض و مضاربه ۴۴۶

قرض یا هبه ۶۳۳

شرط جبران خسارت ۴۸۸

محاسبه نرخ تورم ۴۹۰، ۴۹۱

مستثنیات دین ۴۹۳

مطالبه بیش از موعد ۴۸۴

هدیه به اعضای صندوق ۴۸۳

وام بانکی ۸۳۳

سود بانکی ۶۲۸، ۲۳۳

کارمزد ۲۵۱

جریمه دیرکرد ۲۵۱، ۴۸۷

قتل چند زن ۱۰۶۶، ۱۰۶۷	مرور زمان ۱۱۶۹
قتل در ماه حرام ۱۰۹۴	مستند قانونی ۱۱۸۰
قصاص زن ۱۰۹۶	مشاهده غیرمستقیم ۱۱۹۱، ۱۱۹۲
قصاص عضو قطع شده ۱۲۰۳	نفوذ حکم مجتهد ۱۱۷۱
قصاص چشم ۱۱۰۴	
قصاص دست ۱۰۷۰	
مسلمان شدن قاتل ۱۰۷۶	
مشارکت در قتل ۱۰۶۴	
قرعه در قصاص ۱۲۰۲	
مهدور الدم ۱۲۰۴	
	قصاص
	اجبار بر خودکشی ۱۰۷۵
	امتناع از پذیرش ۱۱۰۳
	انصراف از قصاص ۱۲۰۷
	اولیاء دم ۱۲۰۱
	تأخیر قصاص ۱۲۰۹
	تبدیل قصاص به دیه ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۷
	تهدید به قتل ۱۰۷۴
	حبس قاتل ۱۲۱۸
	حبس ابد ۲۵۶
	حبس متهم ۱۰۷۳
	حکم اعدام ۸۶۰، ۱۰۵۹
	حق قصاص ۲۵۶، ۱۰۶۵، ۱۰۶۳، ۱۰۹۷، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰
	فوت قاتل ۱۰۸۶، ۱۰۹۸، ۱۱۰۱
	قتل بهائی ۱۱۰۶
	قتل جنین ۱۰۶۸
	قتل نوزاد ۱۰۶۹
	قتل زانی ۱۰۷۸
	قتل کافر ذمی ۱۱۰۵
دیه	
انتخاب نوع دیه ۱۰۸۸	
انصراف از دیه ۱۲۰۸	
سقوط دیه ۱۲۲۰	
سوزاندن میت ۱۰۷۹	
دیه عاقله ۱۰۸۴، ۱۱۰۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳	
دیه جراحت ۱۰۹۱، ۱۰۹۵، ۱۱۰۲	
راننده مقصر ۱۰۹۲، ۱۰۹۳	
قطع عضو میت ۱۰۸۱	
کندن موی بدن دیگری ۱۰۹۹	
محکوم به حبس وحد و اعدام ۱۱۹۹	
مقدار دیه ۱۰۸۷	
یوم الاداء ۱۰۸۵	
ارش جنایت ۱۲۲۴	

مضاربه

مضاربه ۸۱، ۸۴، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳
 مضاربه با غیر مسلمان ۹۳۲
 تعیین نوع تجارت ۴۴۵
 سرمایه‌گذاری در بخش صنعت ۴۴۷
 سرمایه‌گذاری در دامداری و کشاورزی ۴۴۷
 رهن سرمایه ۴۴۹
 بطلان مضاربه ۴۵۰
 اختلاف در مقدار سود ۴۴۸
 شرکت مفروضه ۸۳
 شرکت منافع ۸۵
 شرکت وجوه ۸۲

احکام معاشرت

آثار سوء تربیتی ۲۴۵، ۸۰۴
 اختلاف زن و مرد ۸۱۲، ۱۲۴۱
 افراد لایالی ۱۳۲
 باج‌خواهی ۳۶۹
 بیدار کردن فرزند و همسفر ۳۸۸
 پوشش نامناسب ۷۳۹
 تحصیل در حوزه ۲۹۶
 تصوف ۹۳، ۸۰۰
 رابطه با دراویش ۹۳
 جشن عروسی ۱۳۵
 حضور زنان در ورزشگاه ۱۳۴

حد و تعزیر

ارتداد ۲۶۴، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۵۰
 اجراء حکم در ملاء عام ۱۰۴۲، ۱۰۵۲
 استمناء ۱۰۵۴
 اعتبار زمان خاص ۱۰۴۵
 ترویج ابتذال ۱۰۴۰
 تبدیل تعزیر ۱۲۰۵، ۱۲۱۳
 تعمیم تعزیر ۱۲۱۶
 تعدد جرم ۱۰۴۱
 تعدد مجلس ۱۰۴۶
 تعزیر بی‌حجاب ۱۰۳۹
 تعزیر مفتری ۱۰۳۶
 تهاوتر قهری ۱۰۴۹
 زناى به عنف ۱۰۴۷
 زناى محصنه ۱۰۳۴، ۱۰۴۳
 سب معصوم ۲۶۴، ۱۰۲۶
 سرقت ۹۸۷، ۹۸۸، ۱۰۲۸، ۱۰۵۷، ۱۲۱۹
 سرقت الکترونیک ۱۲۱۴
 شلاق زدن ۱۰۳۵، ۱۰۴۸
 ضغث ۱۰۴۴
 قذف ۱۰۵۳، ۱۰۵۸
 لواط ۱۰۲۹
 متجاهر به فسق ۱۰۳۸
 محارب ۹۸۶، ۱۰۶۰، ۱۱۹۵
 مقدار تعزیر ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۷
 ملاک ثبوت جرم ۱۰۳۱
 نگهداری اشیاء مبتذل ۱۲۰۶

تولید و تکثیر نوار مبتذل ۷۴۷	خانواده بی‌قید ۲۱۶
تصاویر مبتذل ۷۴۸	حق همسایگی ۸۰۸
چهارشنبه سوری ۱۳۹	دروغ مصلحت‌آمیز ۷۶۲، ۷۵۰
خرافات ۷۹۸، ۸۰۹، ۸۲۴	دفاع از ناموس ۷۵۶
خراشیدن صورت و شور گرفتن ۱۱۲	رابطه دختر و پسر ۵۳۲، ۷۵۵، ۸۲۲
دست زدن ۲۱، ۲۴۶، ۱۲۳۹	صله ارحام ۸۰۷
دعانویسی ۲۹۸، ۷۶۱	فیلمبرداری از مجالس زنانه ۶۲۵
روضه و مرثیه دروغ ۱۱۱	مجلس گناه ۲۱۷
دیدن فیلم خارجی ۲۵۲، ۲۸۷، ۸۰۲	منزل متوفی ۹۸۵
دروغ گفتن ۳۲۰، ۹۲۸	ورزش بانوان ۱۳۶
رقصیدن ۳۰۲	مجالس سوگواری ۷۵۲، ۷۵۳
ریش تراشیدن ۸۶۶، ۱۲۲۰	انتخابات و تظاهرات ۷۵۹
زورگیری ۳۶۹، ۹۲۸، ۱۱۹۵	جنگ نرم ۷۵۸
زدندان طلا ۳۴۸، ۲۱۰	والدین، اطاعت، اهانت ۹۸۰، ۹۸۲
سخریه و مضحکه ۳۰۷	
سیگار کشیدن ۱۳۷	منکرات و مکروهات
سوت زدن ۲۱	اخذ مدرک جعلی ۲۰، ۴۵۶، ۴۵۹، ۸۳۰
شرط‌بندی ۹۸	احضار ارواح ۸۲۳
شنیدن رادیو بیگانه ۲۵۲	استعمال دخانیات ۸۲۵
شعبده‌بازی ۱۲۵	استعمال طلاجات ۱۲۳، ۱۲۴، ۸۶۳، ۹۲۱
شطرنج ۸۴۷	مدال طلا ۲۷۳
ضبط صدا ۹۸۱	بیلیارد و پاسور ۷۳۰، ۸۴۷
غناء و موسیقی ۱۱۶، ۱۱۹، ۱۲۰، ۲۳۲، ۳۷۰	ترقه‌بازی ۲۳۹
۱۲۴۳، ۷۳۷	آلات موسیقی ۳۰۱، ۳۷۱
غیبت ۳۹۱، ۶۲۱	آلات قمار ۳۰۳
فالگیری ۲۳۱، ۷۵۷، ۷۶۰	توزیع مواد مخدر ۷۵۱

تلف مال منذور ۲۶۲، ۵۸۵، ۵۹۱
 مازاد نذورات ۵۶۱، ۵۷۷، ۵۸۱، ۵۸۳

هبه و هدیه

صیغه هبه ۶۳
 جوایز بانکی ۲۳۳
 جوایز کتاب ۷۹۵
 جوایز مسابقات ۵۲، ۳۹۰
 اهداء مال متعلق خمس ۶۷۹
 استرداد هدایای قبل از عروسی ۵۱۱، ۶۱۲
 استرداد هدایای بعد از فوت ۵۲۶، ۶۰۷
 موارد عدم استرداد ۹۳۸
 هدایای زن و شوهر ۶۱۰، ۹۳۶
 هدایای پدر و مادر ۶۱۱
 هدایای عروس و داماد ۱۶۳
 پورسانت ۴۲۲
 هدیه یا رشوه ۱۳۸
 هدیه ارباب رجوع ۳۶۸

هنر

ایفاء نقش روحانی ۷۶۳
 ایفاء نقش زن و شوهر توسط نامحرم ۷۵۴،
 ۱۲۳۸
 ایفاء نقش زن غیرمسلمان ۱۲۴۵
 ایفاء نقش معصوم ۲۵۴، ۷۳۳، ۱۲۴۴
 تصویر و تمثال معصوم ۲۵۳

قمه زنی و تیغ زنی ۱۱۳، ۷۳۲
 کراوات و پایپون زدن ۱۲۲، ۸۵۱
 کاشت تریاک ۱۲۴۰
 گروه موزیک و کنسرت موسیقی ۷۳۱، ۸۴۰
 غرائز جنسی ۴۰۰
 تهییج قوه شهوت ۷۴۹
 ماهواره ۲۸۸، ۵۱۵، ۸۲۸
 مداحی با تعابیر نامناسب ۹۹
 مجسمه‌سازی ۲۴۹، ۲۵۰، ۳۰۴
 نگهداری مجسمه ۷۴۶
 نخ بستن به اماکن مقدسه ۷۸۹
 نگهداری سگ ۴۰۹
 نگهداری پرندگان ۷۳۵
 وسواس ۳۴۳

نذر

نذر روزه ۵۸۶، ۵۹۰
 نذر شمع ۱۸۵
 نذر روضه ۱۸۶، ۵۷۸
 نذر زیارت عاشورا ۵۸۲
 نذر فرزند ۵۸۰
 نذر همسر ۷۳، ۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶
 نذر متوفی ۷۶، ۵۷۴
 صدقه امام زمان ۵۸۹
 عجز از وفاء به نذر ۵۷۹
 ابراء ذمه ناذر ۵۸۷

اهداء اعضا ۹۹۰، ۹۹۳

شرط وصی ۹۹۸

وصیت مطلق ۹۹۷

وکالت

وکالت بلاعزل ۷۷۷

وکالت ناحق ۳۱۹، ۱۲۱۲

اسباب بطلان وکالت ۹۳۵

متفرقه

اسامی جلاله ۷۳۶

استخاره ۸۳۴

استمنا برای آزمایش ۱۷۲، ۱۰۵۵

تنبيه بدنی ۸۰۴

حیات وحش ۹۴۳

دست بر سر نهادن هنگام سلام به امام ۱۱۴

رد مظالم ۴۷۴

روش سیر و سلوک ۱۱۵

قرآن پاره شده ۷۸۷

قرآن بر سر نهادن ۳۲۵

مجهول المالک ۶۲۹

تملك اشياء گمشده ۹۷۹

مواد شوینده ۲۵

هیپنوتیزم ۲۰۱، ۱۱۴۴

وقف

وقف ۷۰، ۷۹۸، ۷۹۹

استفاده از آب وقف مسجد ۵۶۲

اجاره زمین وقفی ۴۴۱

احداث مسجد در زمین وقفی ۵۶۴، ۷۷۶

انصراف واقف ۵۵۶

انتقال اشیاء وقفی ۵۵۴، ۵۶۰

اهداء قرآن وقفی ۵۶۳

تبدیل فرش ۵۶۹

تخریب مسجد ۵۵۵

تغییر رقبات موقوفه ۵۶۶

تولیت وقف ۵۵۳، ۵۵۹

خرید و فروش مال وقفی ۵۶۵، ۵۷۰

قطع درخت وقفی ۶۱۳

منزل وقفی ۷۶۵

وقف بر مسجد ۵۵۷

وقف سهام شرکت ۵۷۳

وقف ملک مشاع ۵۵۸

وصیت

تساوی سهم دختر و پسر ۹۹۹

تخصیص اموال به همسر ۷۲۴

قضای نماز ۶۱۵

مناسک حج ۷۲۳

مازاد بر ثلث ۹۹۵، ۹۹۶

انجام خیرات ۹۹۴